

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУКОВОГО РОЗВИТКУ
(НАНР)

Юридична компанія LAW CRAFT
Компанія ЗОРЕПАД-ЛЮКС

НАУКОВІ ВИКЛИКИ

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ВИКЛИКИ
2015 РОКУ**

Том I

*Матеріали доповідей учасників
науково-практичної конференції
(09 червня 2015 року)*

Львів
2015

NATIONAL ACADEMY OF SCIENTIFIC DEVELOPMENT
(NASD)

NARODOWA AKADEMIA NAUKOWEGO ROZWOJU
(NANR)

НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ НАУЧНОГО РАЗВИТИЯ
(НАНР)

SCIENTIFIC CHALLENGES
**SOCIAL AND HUMANITARIAN
CHALLENGES 2015**

WYZWANIA NAUKOWE
**SOCJALNO-HUMANITARNE WYZWANIA
ROKU 2015**

НАУЧНЫЕ ВЫЗОВЫ
**СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫЕ
ВЫЗОВЫ 2015**

Lviv

Lwów

Львов

2015

УДК 1,2,3,7,9
ББК 60, 70, 85, 86, 87

Рекомендовано до друку Вченою радою НАНР

Упорядники:
Віталій Надашкевич
Ігор Гомзяк
Дмитро Гураль
Андрій Литвин

До наукового видання у двох томах увійшли праці учасників П'ятої міжнародної науково-практичної конференції Соціально-гуманітарні виклики 2015 року (09 червня 2015 року) - Львів: НАНР-Національна академія наукового розвитку, 2015. – Том 1 – 238с.

Науковці цими статтями, тезами та повідомленнями репрезентують проблематику своїх наукових праць і досліджень у соціально-гуманітарній сфері.

Матеріали публікуються в авторській редакції.

© НАНР, 2015

ISSN 2411-3506

SoHu 2015 від НАНР стало спробою розширення горизонтів мислення за допомогою інтердисциплінарного підходу, об'єднання знань науковців та практикуючих спеціалістів, що присвячують свої зусилля дослідженням в гуманітарній сфері, завдяки чому відкриваються нові можливості наукового діалогу, ставляться доцільні питання, актуальна проблематика аналізується комплексно, підвищується якість досліджень та імплементаційність рішень.

Учасниками SoHu 2015 стали понад 60 науковців з чотирьох країн: України, Польщі, Литви та Азербайджану.

Організаційний комітет П'ятої міжнародної науково-практичної конференції Соціально-гуманітарні виклики 2015 року (SoHu-2015), котра пройшла у міжнародному форматі, а також упорядники Соціально-гуманітарних викликів року висловлюють щире подяку всім тим, хто приймав активну участь в підтримці НАНР, конференції та розвитку вітчизняної науки, а зокрема:

в.ш.п. Ректор проф.зв. Д-р хаб. Алойзи Збігневу Новакові

в.ш.п. проф. зв. Д-р хаб. Кшиштофу Облуйу

в.ш.п. Д.ю.н., проф. Степану Степановичу Сливці

в.ш.п. Д.е.н., проф. Наталії Іванівні Чухрай

в.ш.п. Ользі Петрівні Гомзяк

в.ш.п. Д.е.н., проф. Євгену Васильовичу Крикавському

в.ш.п. к.е.н., доц. Ігорю Петровичу Таранському

в.ш.п. к.е.н. Зоряні Стефанівні Люльчак

в.ш.п. к.е.н. Гринів Наталії Теодозіївні

в.ш.п. к.ф.-м.н. Гречуху Тарасу Зіновйовичу

в.ш.п. Вікторії Володимирівні Ковальчук

в.ш.п. Остапу Петровичу Дроздову

в.ш.п. Галині Костянтинівні Вдовиченко

в.ш.п. Дмитру Івановичу Сапізі

**АВТОРИ ТА ПРОБЛЕМАТИКА
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ВИКЛИКІВ 2015 РОКУ
(SoHu – 2015)**

Том 1

MARIUSZ JAKUBIK	THE MAXIMUM SCOPE OF THE ADVERSARIAL SYSTEM IN THE CRIMINAL TRIAL – A FUNDAMENTAL REFORM OF THE POLISH LAW OF CRIMINAL PROCEEDINGS
KATARZYNA JANACZEK	SOCIAL RIGHTS OF EMPLOYEES IN THE POLISH LABOUR CODE
JANUŠAUSKAS ANTANAS, KAIRIENĖ INGRIDA	POTENTIAL THREATS TO LITHUANIA NATIONAL SECURITY
ZORYANA HNETSKO	ENVIRONMENTAL SUSTAINABILITY IN ARCHITECTURE, INTERIOR DESIGN AND PRODUCT DEVELOPMENT: APPRAISAL AND ARTICULATION OF EMERGING TRENDS
DAWID KOSTECKI	THE EVOLUTIONARY NATURE OF THE STATE OF LAW. OUTLINE OF ISSUES
BARBARA KRUPA	ЭМОЦИЯ ОКОНЧАТЕЛЬНЫЕ РЕШЕНИЯ ВЫДАННЫХ НА ПОДСТАВИ ДЕКРЕТА
MAREK MARUSZCZAK	THE IMAGE OF CONTEMPORARY RUSSIA IN GRAPHIC INTERNET MEMES
ROBERT MIECZKOWSKI	BETWEEN POLITICS AND HISTORY THE CONCEPT OF FEDERATION AND JANUARY UPRISING (1863)
ROBERT MIECZKOWSKI	RECENT CONCEPTIONS ABOUT EASTERN EUROPE HISTORICAL PECULIARITIES AND THEIR EAST EUROPEAN ANTECEDENTS
ROMAN MARCIN OLEJNIK	NIE ZABIJAJ. BEZPIECZEŃSTWO I HIGIENY PRACY, WEDŁUG KATECHIZMU KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO 1992
MEHMET ALI OZCOBANLAR	THE INTEGRATION OF IMMIGRANTS, THE IMPACT OF MIGRATION ON WELFARE SYSTEM AND CULTURE IN GREECE AND TURKEY

Соціально-гуманітарні виклики 2015 року

MONIKA PIŚNIAK	PROBLEM PODEJMOWANIA DECYZJI W ASPEKTCIE FILOZOFICZNYM
ALDONA JOANNA PLOCH	THE PRINCIPLE OF RESPECT FOR HUMAN RIGHTS IN THE CHARTER OF THE UNITED NATIONS
EWA RZYMKOWSKA	THE DOCTRINE OF THE WARSAW POSITIVISM IN POLAND
KACPER KRZYSZTOF SAKOWICZ	ZMIANA KONCEPCJI NAUKI I ZAGROŻENIE IDEOLOGIZACJĄ
ŁUKASZ SZCZYPIŃSKI	DESKRYPCJA PRZEMYSŁU SPOŻYWCZEGO W KONTEKŚCIE PRZETWÓRSTWA PRZEMYSŁOWEGO
MAGDALENA TOMALA	THE ROLE OF GLOBALIZATION FOR INTERNATIONAL ECONOMIC RELATION
JOANNA WYSOCKA	ECONOMIC ANALYSIS OF THE SCOPE OF CRIMINAL LAW POLISH - UKRAINIAN ORGANIZED CRIME ON THE EXAMPLE OF TOBACCO SMUGGLING
MARZENA ŻEMEJDA – ZYBURA	TESTAMENT - A LEGAL ACTION? CONTRIBUTION TO THE DISCUSSION ON THE ESSENCE
JUSTYNA ŻYLIŃSKA	NORMATIVE WITNESS PROTECTION IN POLISH CRIMINAL LAW
НЕРМАН ГОДЖАТЮРК	КУЛЬТ ХЫЗЫРА В НАРОДНЫХ ЭПОСАХ ТЮРКСКИХ НАРОДОВ
ДЕМКІВ Р.Я.	СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ОМБУДСМАНА ТА ЙОГО МІСЦЕ В МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ
ЄВХУТИЧ І.М.	МОРАЛЬ І ПРАВО: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ
ЙОСИФОВИЧ Д.І., ЙОСИФОВИЧ Н.-Л. Д.	ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС»
КОСТОВСЬКА К.М.	ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАКОННОСТІ У СФЕРІ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ
СУКМАНОВСЬКА Л.М., ГУРКОВСЬКА К.А.	ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФІЛАКТИКИ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ДІЙ В СІМ'Ї
ТИМЧИШИН Т.М.	ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЕВАКУАЦІЇ, ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПРОВЕДЕННЯ

Соціально-гуманітарні виклики 2015 року

ФАРАДЖЕВА ФИДАН ФАРИД КЫЗЫ	CULTURE "HIDING FACE" IN THE MUSLIM SPACE
ХАТНЮК Ю.А.	ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕДУРИ ВИДАННЯ АКТИВ КАБІNETУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ЮХИМЧУК О.О.	ПРИНЦИП ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ
ЯКОВІНІЧ В.А.	ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ
ЯРМОЛ Л.В., ВОВКОВИЧ М.М.	АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОСЯГАННЯ НА СВОБОДУ ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ (ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ)

Том 2

АНАНЬЕВА Е.П.	РАЗВИТИЕ ИДЕИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛИЗМА И ТОЛЕРАНТНОСТИ В СВЕТЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ СОЦИОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТРАНСТВА
АПАНАСЕНКО К.І.	КАТЕГОРИЯ “ВЛАСНІСТЬ” І ДОКУМЕНТИ ДОЗВІЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ: ПОЗИЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ
ВАНДЬО С. Р., ЯРМОЛ Л.В.	ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СВОБОДИ
ВИННИК Н.Н.	СТРАТЕГИИ ЭСТЕТИКИ ЗДОРОВЬЯ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ
ВОРОНА О.О.	ОСОБЛИВОСТІ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ НА СУЧАСНОМУ РИНКУ
ГНАТ Т.В.	ІНОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ
ГОМЗЯК І.А.	ІДЕЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОТВОРЕННЯ
ГОРОДИСЬКА О.М.	МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕКСТІВ
ДЕМИДЕНКО Т.О.	МІСЦЕ ЗБУТУ ТА РОЗПОДІЛУ В КОМПЛЕКСІ МАРКЕТИНГУ
ДІДИК Н.М.	ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ “ПРОФЕСІЙНА ПРИДАТНІСТЬ”

Соціально-гуманітарні виклики 2015 року

КОЗИРЄВА А.Д., ЛЕБЕДЕНКО С.О.	ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ ВИХОДУ НА НОВИЙ СЕГМЕНТ
КОЗЛОВА І. В.	РЕКОНСТРУКЦІЯ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ ЛЬВОВА: Р(Е)ВОЛЮЦІЯ У СТАВЛЕННІ МЕШКАНЦІВ
КОМЛИК А.О.	МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТА ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА
КУНЬОВСЬКА О.Й., ГНИДЮК І. В.	ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ
ЛЕВІНА Г. М.	ПРАВОВИЙ СТАТУС ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ОХОРОНИ РІДКІСНИХ ВИДІВ ДИКИХ ТВАРИН, А ТАКОЖ ТАКИХ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ЗАГРОЗОЮ ЗНИКНЕННЯ
ЛЕГІН Л.М.	ТЕХНІКА ОПУБЛІКУВАННЯ НОРМАТИВНО- ПРАВОВИХ АКТІВ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ
ЛИСАК І. С.	ЗБЕРЕЖЕННЯ І РОЗВИТОК ЦІННОСТЕЙ НЕНАСИЛЛЯ В ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ
МОРОЗ О.А.	ЩОДО УЧАСТІ ГРОМАДЯН В ОХОРОНІ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ В УКРАЇНІ
НАДАШКЕВИЧ В. О.	УСПІШНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ПРИВАТНОГО МЕДИЧНОГО СТОМАТОЛОГІЧНОГО ЗАКЛАДУ
ОНОПРІЄНКО О. М., ОНОПРІЄНКО О. В.	ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В СІМ'Ї ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА
ПЕТЬКУН С. М.	ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОГО ПОЛЯ
ПИЛИП'ЮК О.М.	ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ МЕТОДІВ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ
ПОЛОВНІКОВА А.О.	ФОРМУВАННЯ АСОРТИМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ СУЧАСНОГО ФОРМАТУ
ПОМАЗОВА О.В.	ПРЕДСТАВЛЕНИЕ ОБ ОДИНОЧЕСТВЕ У ПОДРОСТКОВ С РАЗНОЙ СТЕПЕНЬЮ СУБЪЕКТИВНОГО ПЕРЕЖИВАНИЯ ОДИНОЧЕСТВА
ПРЕДЧИШИН П.А.	МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Соціально-гуманітарні виклики 2015 року

ПУСТОВОЙЧЕНКО Д.В.	ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЗАСІБ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ
РЕБРЕЙ Г.Я.	МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТА ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО НАВЧАННЯ
СЕГЕН І.Р.	ОСОБЛИВОСТІ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ В УЧАСНИКІВ АТО ТА ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ
СКРИННИК-МИСЬКА Д. М.	ІСТОРИЧНІ ФАЗИ ЕВОЛЮЦІЇ ХУДОЖНЬОГО ПРОЦЕСУ У ТЕОРІЇ АРТУРА ДАНТО
СТЕПАНОВ С.Л., РИСКАЛЬ А.Г.	ЦИФРОВИЙ МАРКЕТИНГ: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ
ТУЧАПЕЦЬ І.Б., ЯРМОЛ Л.В.	СПІВВІДНОШЕННЯ СВОБОДИ СПОВІДУВАННЯ РЕЛІГІЇ ТА СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ У РІШЕННЯХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ
ХМИДАН А. С.	РОЛЬ МАСС-МЕДІА В КОНТЕКСТЕ ОСВОБОДИТЕЛЬНОЇ БОРЬБИ АРАБСЬКОГО МИРА

SoHu - 2015

**THE MAXIMUM SCOPE OF THE ADVERSARIAL SYSTEM IN
THE CRIMINAL TRIAL – A FUNDAMENTAL REFORM OF THE
POLISH LAW OF CRIMINAL PROCEEDINGS**

Mariusz Jakubik¹

University of Social Sciences and Humanities in Warsaw

Keywords: *Polish criminal trial, fundamental changes, facilitating and accelerating the proceedings*

I. Introduction

One of the largest legal challenges in Poland in 2015 is the large-scale reform of the criminal proceedings effective from 1 July 2015.² As of this date, fundamental amendments to the Polish Code of Criminal Proceedings³ will come into force that aim to accelerate and facilitate the criminal trial and to change its model towards the maximum scope of the adversarial system. It will be a model of adversarial accusatory procedure. The principle of the maximum scope of the adversarial system will apply, first and foremost, to the hearing before the court.

The key changes introduced by the reform of the criminal trial are as follows:

–remodelling the jurisdiction proceedings towards a greater scope of the adversarial system which creates best conditions for determining the material truth and best serves the respect for the rights of the parties to the proceedings,

–remodelling – to the extent necessary for constructing the adversarial model of the trial – of preparatory proceedings, in particular with respect to the objectives of such proceedings,

–facilitating an accelerating the proceedings through legal framework enabling a wider use of consensual modes of terminating criminal proceedings as well as a wider use of the idea of restorative justice, also by a new approach to the institution of mediation,

¹ PhD Candidate, Interdisciplinary Doctoral Studies, University of Social Sciences and Humanities in Warsaw.

² Act of 27 September 2013 on amendment to the Code of Criminal Proceedings and other acts (Journal of Laws of 2013, item 1247). A majority of the regulations will come into effect on 1 July 2015.

³ Act of 6 June 1997, Code of Criminal Proceedings (Journal of Laws, No. 89, item 555, as amended).

–eliminating the formal and superfluous elements in the proceedings through a new definition of the procedure based on omitting a series of actions that do not serve to determine the truth or to respect the process guarantees of the parties to the proceedings or to implement the rule of justified repression,

–reshaping the grounds for the use of preventive measures so as to exclude their excessive use in the procedural practice as well as to ensure improved attainment of their basic objective, i.e. to guarantee the proper course of the proceedings, and to better protect the process guarantees of the accused, and to enable, to a larger extent than at present, claiming damages and compensation for loss and injury resulting from the use preventive measures in the course of the proceedings,

–shortening the proceedings through a new model of the appeal proceedings with a wider use of alter/amend decisions and a restricted use of reverse/remand decisions that result in a longer course of criminal proceedings,

–shifting the responsibility for organisational and technical decisions (as well as less important substantial decisions) from the judges, presidents of the courts and presidents of court departments to court referendaries so as to ensure more effective use of the judges' time,

–ensuring full conformity of the Code-based solutions with the standards resulting from the judicial decisions of the Constitutional Tribunal and the European Court of Human Rights,

–eliminating the evident defects of the regulations in force as revealed in judicial decisions.⁴

The main goals of these changes are: to reduce the excessively lengthy course of proceedings; to implement constitutional standards with regard to the observance of rights and liberties of the parties to the proceedings; and to prevent the excessive duration and frequency of the temporary imprisonment as applied in Poland.

The amendments leading to the adversarial system in the proceedings, as implemented by the reform of the criminal trial of 27 September 2013, pertain mainly to the evidence proceedings and consist in the maximum limitation of the court's right to adduce evidence and assignment of this right to the parties. The implemented changes enforce more extensive activity of the parties to the proceedings, while reducing the role of the court in taking evidence. The court

⁴ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy - Kodeks karny i niektórych innych ustaw (Paper No. 870 of 8 November 2012), pp. 2–3.

assumes the function of a passive arbiter that issues a just decision after the parties have adduced evidence.

II. Key changes in the criminal proceedings

The amendment of Art. 167 of the Code of Criminal Proceedings (CCP) is fundamental to the adversarial system of court proceedings. Prior to the present reform of the criminal trial, the regulation provided that the evidence shall be taken upon a motion of the parties, the entity referred to in Art. 416 or ex officio. In its present amended form, the regulation reads as follows: “In the proceedings before the court initiated by a party, evidence shall be adduced by the parties following the admission by the chief judge, the president or the court. If the party upon whose motion the evidence has been admitted fails to appear as well as in exceptional cases justified by special circumstances, the evidence is adduced by the court within the scope of the proof of evidence. In exceptional cases justified by special circumstance, the court may admit and take evidence ex officio” (Art. 167.1 of CCP).

As of 1 July 2015, the right of the court to take evidence ex officio will be limited to exceptional and specially justified cases. In principle, evidence will be admitted upon the motion of the parties and the parties will adduce evidence before the court. The court may participate in the evidence proceedings and the discussion about the established facts only when the parties to the proceedings are not active and the possibility of issuing a just decision is at stake.⁵ These exceptional cases justified by special circumstances in which the court may admit and adduce evidence ex officio include the need to determine the truth (Art. 2.2 of CCP) as well as the necessity to admit evidence that is mandatory (e.g. from the criminal record of the accused or the expert's opinion when it is necessary to obtain a specialist opinion due to doubts about the sanity of the accused) in a situation when the parties do not take any due actions in this respect.⁶

On the other hand, Art. 167.2 of CCP reads as follows: “In proceedings before the court other than referred to in this Art. 167.1 and in preparatory proceedings, evidence shall be adduced by the relevant judicial body conducting the proceedings. The above regulation shall not exclude the right of the party to submit the motion for evidence.” It follows that different principles will apply in preparatory proceedings and other proceedings before the court than those initiated by the parties. In such proceedings, evidence will

⁵ P. Hofmański, S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2013, p. 637.

⁶ T. Grzegorzczak, *Sytuacja procesowa stron w kontradiktoryjnej rozprawie w świetle projektu zmian k.p.k. z 2012 r.*, (in:) P. Wiliński (ed.), *Kontradiktoryjność w polskim procesie karnym*, Warszawa 2013, p. 49.

be adduced by the judicial body conducting the proceedings without excluding the right of the party to submit motions for evidence. However, even if the evidence is admitted upon the motion of the party, it is the judicial body that adduces the evidence. It will be of importance particularly in preparatory proceedings where the parties will keep the right to submit motions for evidence, since they will be significantly restricted as to the possibility to prepare for the future role after initiating the proceedings before the court.⁷

Art. 167 of CCP results in a number of other changes with respect to the evidence procedure related to the adversarial proceedings. Different rules for hearing will apply. In line with the new wording of Art. 171.2 of CCP, apart from the agency (body) which conducts the examination, the parties, defence counsel, legal representatives and experts also have the right to examine, while members of the panel of judges have the right to examine only in exceptional cases justified by special circumstances. Questions are presented directly to the person under examination unless otherwise ordered by the court or the prosecutor. If the party adduces the evidence, it is the party that examines the given person first, while the judges may do so only in exceptional cases and at the end of the examination. If the evidence is adduced by the court, the members of the panel of judges present their questions first (Art. 370.1–3 of CCP).

Significant limitations will be imposed on preparatory proceedings which, as from July 2015, will not aim at comprehensive determination of all facts and circumstances, but will only serve to collect information and evidence necessary to bring the indictment and submit motions for evidence to the court.⁸ The amended Art. 297.1.5 of CCP provides for collecting and recording evidence in preparatory proceedings only to the extent in which it is necessary to support the accusation. It follows that the purpose of preparatory proceedings is to collect as well as to secure and record evidence to the extent necessary to determine justification for the indictment or a different termination of the proceedings as well as to present a motion to admit such evidence and adduce it before the court.

The regulations that contributed to the excessive duration of the evidence proceedings and, in consequence, of the entire criminal proceedings have been removed. For instance, Art. 345 of CCP which allowed for remanding the case to the prosecutor to search for more evidence will no longer apply. Another

⁷ Uzasadnienie..., p. 7.

⁸ Ibidem, p. 637. See also P. Hofmański, *Model kontradiktoryjny w świetle projektu zmian k.p.k. z 2012 r.*, (in:) P. Wiliński (ed.), *Kontradiktoryjność w polskim procesie karnym*, Warszawa 2013, p. 35.

deleted regulation is Art. 397 of CCP which enabled the court to refer the case back to the prosecutor in order to complete the preparatory proceedings only when the essential deficiencies thereof have become apparent at the trial. The requirement that files of the preparatory proceedings and other appendices to the case should be transmitted to the court together with the indictment (the previous wording of Art. 334.1 of CCP) has been replaced with the requirement to provide the indictment along with files regarding the accused and the accusation (including procedural decisions issued for the accused in preparatory proceedings as well as evidence reports related to the accused and appendices to such reports).⁹

Changes of the evidence procedure have also been introduced to the appeal proceedings. The motion for appeal may not include the objection that the court did not adduce evidence if the party failed to submit the motion for evidence in the given respect or the objection that the evidence was adduced despite the lack of motion by the party in the given respect or outside the scope of the motion (Art. 427.4 of CCP). Furthermore, in the course of the appeal proceedings, the party may present new facts or evidence only if they could not be presented in the proceedings before the court of the first instance (Art. 427.3 of CCP).

The principle of *in dubio pro reo* (Art. 5.2 of CCP) acquires a new significance, since any doubts remaining after the evidence procedure will now be resolved to the benefit of the accused.

According to the amended regulations, any evidence obtained through a prohibited act cannot be used for judgement in the criminal proceedings. It will be forbidden to adduce and use any evidence obtained for the criminal proceedings through a crime (the new Art. 168a of CCP). The evidence procedure will allow for admitting “private” evidence, i.e. produced or obtained by private means of the parties without the participation of the judicial body (e.g. a private expert's opinion).¹⁰

The position of the accused is also reinforced, since the court is now no longer obliged to adduce evidence for the defence of the accused. The accused has the right to a public defender regardless of his or her financial standing. The accused may always request for a public defender if no defender of his or her own choice is available (Art. 80a.1 of CCP). In line with the principle of the adversarial system, the participation of the accused in the trial is his or her

⁹ T. Grzegorzcyk, *Sytuacja procesowa stron w kontradiktoryjnej rozprawie...*, p. 54.

¹⁰ See P. Kardas, *Podstawy i ograniczenia przeprowadzania oraz wykorzystywania w procesie karnym tzw. dowodów prywatnych*, “Palestra” 2015, issue 1–2, pp. 7–22.

right, not an obligation, therefore it is no longer mandatory for the accused to take part in the trial (Art. 374.1 of CCP).

The act reforming the criminal proceedings of 27 September 2013 has also introduced other changes that will accelerate the course of the proceedings and that will come into effect on 1 July 2015. Regulations on the consensual modes (procedures) have been amended. For instance, the reform makes it possible for the accused to submit a motion for conviction and a more lenient sentence without trial in all types of offence cases (Art. 335.1 of CCP). The self-sentence motion is also admitted in all types of crime cases (Art. 387 of CCP). Positive amendments have been introduced to the regulations on mediation with the purpose of facilitating the use of mediation in a wider scope (Art. 23a of CCP). For instance, the regulations that guarantee confidentiality of mediation have been made stricter (prohibition of examining the mediator with respect to circumstance revealed in the course of mediation, prohibition of mediation reports). The group of persons allowed for mediation procedure has also been extended.¹¹ The new wording of Art. 23a.1 of CCP imposes an obligation on the judicial body to instruct and provide more information to the parties to the criminal proceedings on the option of participation in mediation as well as the goals and rules of the mediation procedure.

The new office of the court referendary has been introduced into the criminal proceedings to assist the judges by delegating to the referendaries a number of tasks which fall outside the administration of justice and comprise simple decisions as well as administrative and organisational tasks (Art. 93a of CCP).¹²

The number of members of the panel of judges has been reduced.

The practice will only show if those solutions will work and if a new adversarial model of the criminal proceedings will begin to function. For this purpose, it will be necessary to activate the parties to the proceedings. From now on the parties cannot remain passive. A passive attitude of the prosecutor will result in the acquittal of the accused, since the court will no longer perform the tasks of the prosecution.¹³ Additional responsibility will also be

¹¹ Uzasadnienie..., pp. 16–20.

¹² Ibidem, pp. 22–25.

¹³ See K. Dudka, *Rola prokuratora w znowelizowanym postępowaniu karnym*, "Prokuratura i Prawo" 2015, issue 1–2, pp. 62–67.

assumed by the defence counsel.¹⁴ The judges, on the other hand, will need to learn the new role of impartial arbiters.

The reform of criminal proceedings effective from 1 July 2015 is the largest practical challenge for the Polish system of justice this year.

Sources

(The maximum scope of the adversarial system in the criminal trial – a fundamental reform of the Polish law of criminal proceedings)

1. Dudka K., *Rola prokuratora w znowelizowanym postępowaniu karnym*, “Prokuratura i Prawo” 2015, issue 1–2.
2. Gardocka T., *Materialne granice prawa do obrony w procesie karnym*, (in:) M. Kolendowska-Matejczuk, K. Szwarc (eds.), *Prawo do obrony w postępowaniu penalnym. Wybrane aspekty*, Warszawa 2014.
3. Grzegorzczak T., *Sytuacja procesowa stron w kontradyktoryjnej rozprawie w świetle projektu zmian k.p.k. z 2012 r.*, (in:) P. Wiliński (ed.), *Kontradyktoryjność w polskim procesie karnym*, Warszawa 2013.
4. Hofmański P., *Model kontradyktoryjny w świetle projektu zmian k.p.k. z 2012 r.*, (in:) P. Wiliński (ed.), *Kontradyktoryjność w polskim procesie karnym*, Warszawa 2013.
5. Hofmański P., Waltoś S., *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2013.
6. Hofmański P., *Gwarancje prawa do obrony w świetle zmian Kodeksu postępowania karnego zawartych w ustawie z dnia 27 września 2013 r.*, (in:) M. Kolendowska-Matejczuk, K. Szwarc (eds.), *Prawo do obrony w postępowaniu penalnym. Wybrane aspekty*, Warszawa 2014.
7. Kardas P., *Podstawy i ograniczenia przeprowadzania oraz wykorzystywania w procesie karnym tzw. dowodów prywatnych*, “Palestra” 2015, issue 1–2.

¹⁴ P. Hofmański, *Gwarancje prawa do obrony w świetle zmian Kodeksu postępowania karnego zawartych w ustawie z dnia 27 września 2013 r.*, (in:) M. Kolendowska-Matejczuk, K. Szwarc (eds.), *Prawo do obrony w postępowaniu penalnym. Wybrane aspekty*, Warszawa 2014, pp. 7–16; T. Gardocka, *Materialne granice prawa do obrony w procesie karnym*, (in:) M. Kolendowska-Matejczuk, K. Szwarc (eds.), *Prawo do obrony w postępowaniu penalnym. Wybrane aspekty*, Warszawa 2014, pp. 33–36.

SOCIAL RIGHTS OF EMPLOYEES IN THE POLISH LABOUR CODE

Master Katarzyna Janaczek

PhD Student, Faculty of Law and Administration
University of Silesia in Katowice

Keywords: *social rights, Labour Code, employee, employer, departmental social benefit fund*

1. Abstract

This publication's aim is to explain crucial problems related with departmental social benefit fund, especially concerning regulations of the obligation of forming it by employers and to determine a sphere of people eligible for these benefits.

The author of this article will try to answer a fundamental question if departmental social benefit fund in the current shape is an institution necessary for employees and employers and will show the directions of essential changes in this range.

2. Departmental social benefit fund – legal regulations

In the article 16 of the act of 25th of June 1974, Employment Code,¹ a legislator featured a rule saying that the employer should fulfil the existential, social and cultural employee's needs whenever possible. This basic labour rule was also repeated in the catalogue of employer's duties in the article 94 point 8 of the Labour Code, where the employer's duties included also providing social needs of the employees whenever possible. It should be noted that although article 94 point 8 does not concern a duty to fulfil existential and cultural needs, putting it into the employment rules pledges the employer to obey them.² As results from code regulations, employers' duties in the range of fulfilling social needs of the employees does not have a binding character. Employers should fulfil them but their actions can be reduced or completely excluded as the result of the lack of opportunities and conditions or reserves.

¹ Dz. U. z 2014, poz. 1502 z późn. zm. (zwany dalej k.p.).

² W. Perdeus, [w:] K.W. Baran, B.M. Ćwiertniak, S. Driczinski, Z. Góral, A. Kosut, W. Perdeus, J. Piątkowski, M. Skąpski, M. Tomaszewska, M. Włodarczyk, T. Wyka, *Kodeks pracy. Komentarz (Labour Law. A Comment)* z, red. K.W. Baran, Warszawa 2012, s. 108.

The Labour Code regulated the employers' duties of fulfilling the needs of their employees rather generally. More detailed regulations concerning departmental social benefit fund are written in the act from 4th March 1994 of departmental social benefit fund.³ This act of departmental social benefit fund introduces the rules of creating and running the resources which are destined for the social activity by the employers and it defines basic terms.

The main source of regulations defining employees' rights for social benefits is the rule set created by employers. Terms of using social fund is made by legal basis which settles the conditions of using the social benefits. It is an in-company normative act which qualifies the rules to run the reserves of the fund, to destine these resources for various types of social activity and to award individual benefits. According to Supreme Court the regulations of departmental social benefit fund is the law source in the meaning of article 9 § 1 of Employment Code.⁴

The departmental social benefit fund's set of rules will precise individual social tasks for each employer which are realized according to its regulations and provisions of the act. It is a legal act which is a detailed description of forms of help, rules and conditions of social benefit's use. Set of rules' regulation in other way than by law is not possible.

3. The rules of social funds awarding

The criteria of awarding social funds are qualified in article 8 of the act 1, the act of departmental social benefit fund. Awarding concessionary services and funds and the amount of charge are dependent on existential, family and material situation of the person entitled to using the fund. The act rules distinctly connected the rules of using the concessionary funds with the material and existential situation of the person entitled. In the judicature there is also an unitary standpoint in this case in which it is emphasized that the realization of social targets of departmental social benefit fund is possible only when the fund charged from this fund is dependent on the material and existential situation of the particular employees.⁵

The employer who administer funds of departmental social benefit fund cannot expend them discordantly with the rules of departmental social activity, of which the decisions cannot be contrary to a benefit awarding rule according to the social criterion, i. e. to make concessionary services and benefits

³ Tekst jednolity z dnia 24 kwietnia 2012 r. Dz. U. z 2012 r., poz. 592 (dalej zfs).

⁴ Wyrok z dnia 6. 12. 2001 r., sygn. akt I PKN 355/00, OSNP 2003, Nr 22, poz. 542.

⁵ Wyrok SN z dnia 16.9.2009 r., sygn. akt I UK 121/09, OSNP Nr 9–10/2011, poz. 133.

awarding conditional on the existential, family and material situation of the person entitled to be using the Fund.⁶ In the act it is clearly said that a condition to award a benefit to a person concerned is to accomplish social criteria. It means that it is not allowed to award a benefit by not taking into consideration material, family and existential situation of the aspirant to this benefit.

The employee is awarded with the benefit as a result of the assessment of the employer, who is the fund's holder. The Ministry of Labour and Social Policy in the official letter from 17th February 2011 explained that: "*Social Benefits have not a claim and charge character because they are dependent only on needs, social situation of the person entitled, the amount of the funds destined for a particular kind of benefit, as well as realizing formal criteria in the case of applying for social benefits (...)*"⁷ It should be noted then, that a denial of awarding the employee with a benefit may take place only on the grounds of social criteria which are related to his/her material, existential or family situation. A claim character may be given to social benefits only by internal rules, which are specified in the set of rules.⁸ Similar standpoint is contained in a letter of the Ministry of Justice from 20th March 2012.⁹ A refusal of awarding the benefits caused by different, non-social reasons is incompatible with the act of departmental social benefit fund and it constitutes a violation of its rules. The benefits from a fund are awarded according to social criteria, so by taking into consideration of existential, material and family situation of the person entitled, under the assumption that a social help is directed to the employees who are found to be in a difficult material and family situation. It means that the main task of the fund is to financially support the employees with the lowest income. As a consequence, the employee who is using the benefits of the fund is obliged to give adequate information about his/her situation, that allows the employer to realize the benefits, also ones that refer to the incomes received by the employee outside

⁶ Wyrok SN z 20 sierpnia 2001 r., sygn. akt I PKN 579/00, OSNP 2003/14/331.

⁷ Pismo Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 lutego 2011 r. (znak: SPS-023-20599/11).

⁸ Wyrok SN z dnia 15. 07. 1987 r. r., (I PRN 25/87, OSNC 1998/12/180).

⁹ W odpowiedzi na interpelację poselską w sprawie interpretacji art. 12 ustawy podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w dniu 20 marca 2012 r. zajął następujące stanowisko: (...) *Zgodnie z art. 12 ustawy (...) właścicielem zgromadzonych środków pozostaje pracodawca. Zakres uprawnień pracownika do otrzymania danego świadczenia z powyższego funduszu zależy od spełnienia określonych przesłanek podlegających ocenie pracodawcy (...) Zakładowa działalność socjalna pracodawcy opiera się na zasadzie uznaniowości. Granice swobody przyznawania świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych określa ustawa oraz regulamin działalności socjalnej. Charakter roszczeniowy niektórym świadczeniom z funduszu może nadać jedynie prawo wewnątrzzakładowe (...).*

the place of work, in which he or she apply for the benefit.¹⁰ The data referring to employee's family, existential and financial condition are important to determine and realize his/her rights in departmental social benefit fund.¹¹

4. The obligation of creating social benefit fund

The act of departmental social benefit fund in the article 3 of the act 1 and 2 shows the sphere of employers who are obliged to creating departmental social benefit fund at their places of work. However, the legislator did not conclude in the act of departmental social benefit fund the definition of the employer. Thus the definition of the employer should be applied here and precised in article 3 of the Labour Code, according to which the employer is an organization unit, even though he/she has not got a legal personality as well as a natural person, if they employ the staff.¹²

The employers that are obliged by the act of creating the departmental social benefit fund are the employers who direct the activity in a form of budget units and autonomy budget departments. They are obliged to creating the departmental social benefit fund, without a regard for the amount of people employed. They can neither resign from creating the fund nor change the amount of the transcript. Budget units, as considered in article 11 of the act from 27th August 2009 about public finances¹³ there are some kinds of organization units of the public finances area that do not have a legal personality and cover all the expenses directly from a budget and charged incomes are paid to an account accordingly to a national incomes budget or a budget of territorial self-government unit. In contrast, autonomy budget departments, within the meaning of article 15 of the act of public finances, are the organization units of the territorial self-government which complete separate tasks for a payment and cover the costs of the activity from their own incomes, objective and subjective grants from the budget and intentional or objective grants for co-financing the costs of investments realization in territorial self-governments.

¹⁰ W. Dworowska, A. Jacewicz, *Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych (Departmental Social Benefit Fund)*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr Sp. z o.o., Gdańsk 2006, s. 6.

¹¹ A. Nerka, *Etyczne problemy ochrony danych osobowych pracownika w stosunkach pracy (The ethical problems of protecting the personal data in labour relations.)* „Annales. Etyka w życiu gospodarczym (Annales. The ethic in economic life)” 2010, vol. 13, nr 1, s. 114-116.

¹² Według SN nie jest pracodawcą jednostka organizacyjna wyznaczona przez pracodawcę jako miejsce wykonywania pracy – Wyrok SN z dnia 23. 02. 1999 r. (sygn. akt IPKN 594/98, OSNAPiUS 2000, Nr 7, poz. 299).

¹³ Tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 885.

The employers, which are being the budget units and budget self-government departments cannot, as other employees, resign from creating departmental social benefit fund, as well as changing the amount of statutory transcriptions for an employee. It seems that the code rules from article 16 and article 94 point 8, which say about fulfilling social needs of the employees according to the abilities and the owned funds, do not concern this exact group of employers. Financial capability at the budget employers are ranged by the statutory amount of transcription for the employed staff.

The employers aside from so called budget sphere regarding to the lack of the compulsoriness in this area, have rather got an ease of resigning from creating the departmental social benefit fund, especially these employers that in the work of place there are no union organizations. It seems that in the sphere of social needs the employees that are employed in budget units and in self-government budget departments are more privileged than the employees to whom the employers may resign totally from creating the departmental social benefit fund or reduce the social activity for the protection of employees by decreasing the statutory transcripts for this purpose.

5. Summary

The employer is obliged to award only the authorised people with appropriate social criteria. The employer should each time familiarize him or herself with the family, material, existential, housing and health situation of the employees that vie the help. The act does not allow awarding all the employees with benefits at the same amount. Awarding social benefits to all of the employees and at the same amount seems to conflict with the law and may, among the responsibility according to the law regulations, lead also to the responsibility by the Social Insurance Institution and tax inspection authorities. The controlling subjects may treat these benefits as the addition to the salary, from which the collection must be charged and which does not refer to the tax exemption, as in the case of social funds payment.¹⁴ The social criteria assessment and the manner of researching material and life situation encounter the employees' resistance, who does not always want to inform the employer about the real material situation of his/her own, their spouses or people who run the household with them, and by that eliminating themselves from the right to charge the benefits.

¹⁴ Pismo Ministerstwa Finansów z dnia 27 kwietnia 1999 r., Nr PB 3-942/722-136/Wk/99.

The regulations of the dispersed acts cause the situation that a number of employers makes mistakes in directing the departmental social benefit fund within the statutory law. Alongside the mistakes concerning the awarding benefits without a proper establishment of an existential, family and material situation and awarding it at the same amount, the employers incorrectly make the income conditional on the banned factors, such as the employee's assessment, the job seniority, the absences, etc. The generality of the act of the departmental social benefit fund makes more difficult to establish which expenses are qualified to be financed from the fund and which are supposed to be excluded from the social activity.

The provisions of the act which have not been changed during the years do not fit the current realities and needs of the employers as well as the employees. The possibility of resign from creating departmental social benefit fund caused the situation that many of employers do not create it, because it is difficult to use it. Fixed, statutory rules of the benefits' kinds do not allow to finance the other kind of benefit than the one in the act.

The legislator clearly divided the employers in terms of the obligations in the range of regulations which are concerning creating the departmental social benefit fund. The budget employers must always create the fund, regardless of the financial condition and the amount of the employed staff and cannot resign from it. There is a visible disparity of the social protection of the budget sphere employees and the ones that are employed in big and small companies.

Literature:

1. W. Dworowska, A. Jacewicz, *Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych (Departmental Social Benefit Fund)*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr Sp. z o.o., Gdańsk 2006,
2. A. Nerka, *Etyczne problemy ochrony danych osobowych pracownika w stosunkach pracy (The ethical problems of protecting the personal data in labour relations.)* „Annales. Etyka w życiu gospodarczym (Annales. The ethic in economic life)” 2010, vol. 13, nr 1,
3. W. Perdeus, [w:] K.W. Baran, B.M. Ćwiertniak, S. Driczinski, Z. Góral, A. Kosut, W. Perdeus, J. Piątkowski, M. Skąpski, M. Tomaszewska, M. Włodarczyk, T. Wyka, *Kodeks pracy. Komentarz (Labour Law. A Comment)* z, red. K.W. Baran, Warszawa 2012,
4. *Pismo Ministerstwa Finansów z dnia 27 kwietnia 1999 r., Nr PB 3-942/722-136/Wk/99,*
5. *Pismo Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 lutego 2011 r. (znak: SPS-023-20599/11).*

POTENTIAL THREATS TO LITHUANIA NATIONAL SECURITY

Janušauskas Antanas, Kairienė Ingrida

Assoc.prof., Dr. Faculty of Public Security
of Mykolas Romeris University, Kaunas, Lithuania

The dissolution of the Soviet Union -- which started with the failed coup of August 1991 and was formalized in December of that year -- has fundamentally transformed the European security setting. Whereas past decades of Cold War were dominated by concerns about a massive invasion by the Warsaw Pact and global thermonuclear war, Western policy-makers are now worried about a myriad of less tangible threats to their security. According to a well-known truism, the first victim of war is truth. Nevertheless, since there are different wars and different societies, truth follows a variety of trajectories until it is established as dominant historical view. To start a war is a difficult choice for any government. Governments are naturally interested in proving that their decision was right and that the threat they claimed led to the war existed and left them no other choice. Lithuanian President Dalia Grybauskaitė in the European Council meeting (Bruxelles, 30 August 2014) told reporters: *“It is the fact that Russia is in a war state against Ukraine. That means it is in a state of war against a country which would like to be closely integrated with the EU. Practically Russia is in a state of war against Europe”*. It is a very important in aspect of state national security. Using the framework of international agreements, there must be effective collaboration with foreign states and their law–enforcement and special agencies, and also with international organizations tasked with fighting terrorism. Broad use must be made of international experience of dealing with this phenomenon and there must be a well–coordinated mechanism for countering international terrorism, closing all available routes for illicit weapons and explosives within the country and preventing their import from abroad.

The priorities and tasks of implementation of national security policy create conditions for consistent implementation of the goal of national security policy as established in the Law on the Basics of National Security, namely, through the concerted efforts of the State and its citizens, to develop and strengthen democracy, to ensure the safe existence of the Nation and internal and external security of the State, to deter any potential aggressor and to defend the independence, territorial integrity and constitutional order of the

State of Lithuania [4, 10]. The Republic of Lithuania perceives its national security as preservation of national security interests. National security of the Republic of Lithuania is a constituent part of the indivisible security policy of the North Atlantic Treaty Organization (hereinafter referred to as NATO) and the European Union (hereinafter referred to as the EU), is based on the security guarantees embedded in NATO and EU treaties, the threat analysis, strategic goals and activity guidelines provided in the strategic security policy documents of NATO and the EU. National security is the basis for the prosperity of the State. Only a secure environment is capable of ensuring the functioning of a mature democratic constitutional order, sustainable economic growth, protection of human rights and freedoms, viability of civil society. The necessary condition of national security is contribution of civic-minded citizens to creation of the country's security and welfare, their preparedness to contribute to its defense under critical circumstances. Favorable internal and external factors are functioning of democratic institutions, protection of rights and freedoms of citizens, exercise of the civilian control of the Armed Forces, respect of the international community for the independence of the Republic of Lithuania, an open, transparent, non-confrontational security policy pursued by the Republic of Lithuania, membership in NATO, the EU and other international security organizations, friendly inter-state relations. However, the State may face the challenges of consolidation of the national budget and sustainability of public finances. Although there is no direct military threat to the sovereignty and territorial integrity of the State, a dynamic, complex and difficult to predict security environment poses certain external and internal risks, dangers and threats to the national security interests of the Republic of Lithuania.

EU agency CEPOL (*European Police College*) and FRONTEX (*European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union*) [2, 12] rapidly implemented the provisions of the Bologna process (*is a series of ministerial meetings and agreements between European countries designed to ensure comparability in the standards and quality of higher education qualifications*), overall, competent training. Border guards have appropriate specialization trained specialists, according to the officer's and the common core curriculum. The programs include special training. Member States, assisted by EU agencies, encourages officers to learn languages that are necessary to perform their duties. The grounds for developing this European Joint Masters Programme lay in the art. 5 of FRONTEX amended regulation which indicates

the development of common European learning standards for border guard officers, and the Stockholm Programme [6, 10] and the Internal Security Strategy of the European Union which emphasizes the importance of creating frameworks for engaging the law enforcement officers in various forms of exchange / mobility programmes, to contribute to the development of a common culture and common approach to European border security, in accordance with FRONTEX mandate in the field of state border guard training. Therefore, based on the EU *acquis* norms is a common officer's training system [1, 1]. Functioning state border management system, coordinated with border security management system of the European Union, is an integral component of the national and European security system. It provides freedom and smoothness of the legitimate movement of people and goods across the border. These standards are achieved while maintaining a high level of security and cohesion of the social community by protection of the border against threats to national security, the national economy, public health and the unauthorized crossing. The implementation of the statutory tasks by the services responsible for state border protection and certain public institutions, which form the broader border management system, helps to raise the level of national security and a sense of security for all citizens.

Schengen Convention enshrined in the form of cooperation, which at first glance, like a traditional state sovereignty in violation of law. Uniformed and armed officer of the State shall be entitled to (in exceptional cases, even without prior permission) to carry out his official assignment in another State [3, 77]. Schengen Convention sets out the basic principles of law enforcement cooperation. Introduced two forms of co-benefits - over the border Monitoring and across the state border of the pursuit of land. It can be argued that there is a beyond traditional inter-agency and cross-boundaries, since some, the Convention regulated cases between state officials the right to operate in another country [5, 19]. This means that the performance of routine tasks related to public order and public security, the statutory officer will take into account the interests of other Member States. The monitoring and prosecution of cross-border enforcement will require good knowledge of the neighboring countries national legal framework, as all activities will take place in the territory of another Member State in accordance with the law on the operating authority.

Functioning state border management system, coordinated with border security management system of the European Union, is an integral component of the national and European security system. It provides freedom and

smoothness of the legitimate movement of people and goods across the border. These standards are achieved while maintaining a high level of security and cohesion of the social community by protection of the border against threats to national security, the national economy, public health and the unauthorized crossing.

References

1. *Council Regulation (EC) No 2007/2004 of 26 October 2004 Establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union (OJL 349, 25.11.2004, p. 1).*
2. *European Parliament and Council Regulation (EC) No. 562/2006 of 2006 March 15. On the rules governing the movement of persons across borders Code (Schengen Borders Code), OJ 2006, L 105/1.*
3. *Seniutienė, D., Greičius, S., (2005). The Schengen Convention influence on Lithuanian Border Organization – Jurisprudencija 73 (65), pp. 77-85.*
4. *Seniutienė, D., Oliveira, P.F., Janušauskas, A. (2013). Challenges to European security in the process of globalization. Journal of international relations and foreign policy. [American Research Institute for Policy Development]. Vol. 1, no. 2, December, p. 10-17.*
5. *The Schengen acquis - Convention implementing the Schengen Agreement of 14 June 1985 between the Governments of the States of the Benelux Economic Union, the Federal Republic of Germany and the French Republic on the gradual abolition of checks at their common borders [OJ L 239 , 22/09/2000 P. 0019 – 0062].*
6. *The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting citizens [Official Journal C 115 of 4.5.2010].*

**ENVIRONMENTAL SUSTAINABILITY IN ARCHITECTURE,
INTERIOR DESIGN AND PRODUCT DEVELOPMENT: APPRAISAL
AND ARTICULATION OF EMERGING TRENDS**

Zoryana Hnetsko

Ph. D student, Faculty of Design
Lviv National Academy of Arts

Abstract. The aim is to train a new generation of product designers and business leaders to lead, develop and implement the strategic change from conventional design and manufacturing to eco-innovative product design and sustainable manufacturing and pave the way for the green economy of the future. Product designers should use eco-innovation and life cycle design and management tools and techniques when planning new products and services. The industry needs to utilise sustainable and clean manufacturing technologies and produce eco products and services that are based on ecodesign principles and environmental impact analysis.

Keywords: *ecodesign principles, modern architecture, building construction, technological innovations, sustainable development, environmental solutions.*

Sustainable design (also called ecodesign, «green» design and environmental design) is the philosophy of designing physical objects, the built environment, and services to comply with the principles of sustainability (environmental, economic and social) [1, 55]. The design, architecture and innovation for sustainability course aims to address the engagement of design-led thinking with the business and social agenda for sustainable development. It is about re-thinking and re-engaging existing paradigms to stimulate new futures. Uniquely it does this through a focus on the multiple perspectives of modern architecture, design, engineering, science and management, and their engagement with innovation and sustainability.

Awareness of the role that buildings play in the current climate crisis poses new onerous tasks for architectural educators, interior designers and practitioners. The promotion of sustainability in the design of the built environment is a key-factor for addressing the challenges that mankind faces in response to finite resource availability, ecological deterioration and climate alteration. Traditional ways of producing knowledge, solving problems,

conducting business and making policies are undergoing a drastic change in both theory and practice.

Eco-architecture implies a new approach to the design process intended to harmonise its products with nature. This involves ideas such as minimum use of energy at each stage of the building process, taking into account the amount required during the extraction and transportation of materials, their fabrication, assembly, building erection, maintenance and eventual future recycling. Another important issue is the adaptation of the architectural design to the natural environment, learning from nature and long time honoured samples of traditional constructions. In this case, I would like to highlight the *several beneficial aspect of ecodesign strategy*:

- *environmental* – improving the quality of the urban landscape and obtaining a more sustainable environment is a goal of redevelopment procedures. Modernization not only may form part of an urban renewal strategy, which can enhance the appearance and character of the building stock. It can also provide an opportunity to upgrade the overall performance of property. This form of adaptation is the most effective strategic way of maximizing the service life of these buildings. Sustainable construction is now an important part of the political and environmental agendas; therefore modernizing existing buildings can go some way to achieve a more sustainable environment. This means increasing energy efficiency and reducing wastage of non-renewable fuels and materials;

- *psycho-social* – modernization of buildings enhances not only the physical well-being of their occupants. It may also have a positive effect on their mental health and overall performance. A refurbished property can provide a more comfortable and comforting environment for its occupants. Creating a more attractive and pleasant habitat through such measures can have a positive knock-on effect on the health and morale of residents or staff. It is also generally acknowledged that the internal environment has an impact on human behaviour and performance in many other ways;

- *legal* – achieving a higher level of compliance with the building regulations and other statutory provisions such as fire regulations, energy efficiency, disabled access and soundproofing is obviously beneficial to all concerned. Meeting these requirements makes buildings safer, more comfortable and efficient as well as user-friendly;

- *technical* – modernization offers an ideal chance for improving the overall appearance, durability and thermal efficiency of a building or group of buildings. It also provides a good opportunity to undertake major structural repairs to the stock. Over-cladding or recladding schemes, for example, can enhance the overall performance of buildings;

- *economic* – enhancing the value and extending the service life of the building stock and reducing its energy consumption can yield considerable financial benefits. A refurbished building helps to maintain if not increase its capital value.

The main obstacles to living with nature are cultural, not technical or economic. We do things not because they make social or economic sense, but simply because our society has been led to believe in them. The culture – the gut level idea of the right way to live – is a force which shapes desires and constrains the mainstream of society.

The natural and man-made environments have a profound effect on our sense of wellbeing. The design principles can be used in various areas: smart power grid, green buildings, solar and electric vehicles, employment of renewable resources, and low energy-consuming techniques, solar-powered outdoor lights, green life-style gadgets such as solar-energised jackets, backpacks and phone-chargers to even making a meal with solar ovens and grills the possibilities are endless for ecodesign products, systems and buildings [2, 17]. From all the many theories behind environmental design, this paper pulls out just fifteen core ideas. They are all important, and they provide the tools for approaching most design challenges. In this section:

- the living world is a matrix for all design;
- compliance functions and form structures of architecture to the local relief and climatic conditions of the region;
- certified natural building materials from renewable, recyclable or non-depletable resources;
- alternative energy sources (water, hydropower, biomass, geothermal, wind);
- natural ventilation and heating systems, air conditioning;
- building materials that are non-toxic, non-radioactive, and do not off-gas harmful chemicals;
- further recycling processes, sharing and reuse of raw materials;
- minimising the negative impact of building on the environment;
- high level of isolation facilities;

- incorporate efficient energy use and renewable and on-site energy sources in the building design to achieve zero net imported energy use;
- each element performs multiple functions;
- the main styles: minimalism, hi-tech, biomorfizm;
- large area of glazing;
- open organization, poly culture and diversity of spaces;
- observe and replicate natural color palette, patterns, laws of harmony and proportions;

Simply stated, ecological design is the use of the ecodesign principles and strategies to design our build environment and our ways of life so that they integrate benignly and seamlessly with the natural environment that includes the biosphere, which contains all the forms of life that exist on earth. This goal must be the fundamental basis for the design of all our human-made environments.

There has been no clear and strong reference to the role of design in above discussions on sustainable development as yet. And yet, the contemporary design world is abuzz with the word sustainable development. This indicates that the design profession is taking responsibility for its role in supporting sustainable development.

While the understanding on sustainable development and sustainability is still evolving, the content and scope of sustainable design also needs to be clearly articulated. The terms «sustainable design» have come to mean so many different things to so many different people that, despite the growing interest, most have little true understanding on the subject [3, 76].

However, integration of environment and development concerns and greater attention to them will lead to the fulfilment of basic needs, improved living standards for all, better protected and managed ecosystems and a safer, more prosperous future. No nation can achieve this on its own; but together we can – in a global partnership for sustainable development [4, 38]. Sustainability as understood currently can be inferred as a tripartite balancing act between the economic, environmental and social concerns for the well being of the triad of: social, ecological and economic community. There has been no clear and strong reference to the role of design in above discussions on sustainable development as yet. And yet, the contemporary design world is abuzz with the word sustainable development. This indicates that the design profession is taking responsibility for its role in supporting sustainable development. Subsequent attempts at defining the term and thus responsibility of the design profession include «Sustainable design is essentially about th reduction of impact...» [4, 40] and «...Sustainable design expands the role of design program, moving the

design goal from object to community, and then designs the connections...» [4, 42]. Both attempts reflect the struggle to articulate the concept in a way that is immediately useful to an active, professional designer.

Product companies generally see sustainability as a burden limiting their design process, similar to cost or safety limits. A method for sustainable design was created, attempting to turn sustainability from a burden into an innovation tool with inherent business value. The method combines creative whole-systems thinking with quantitative sustainability metrics. It facilitates innovation by the creation of visual whole-system maps that encourage more thorough and more radical brainstorming. It facilitates sustainability by using quantitative measurements, such as life-cycle assessment or point-based certification systems, to set priorities and choose final designs.

Why is it important for a sustainable design method to also be an innovation tool? Most companies only use sustainable design when it is required by government regulation, reduces legal liability, or saves money, rather than prioritizing sustainability in itself. Of these, only «saving money» sees sustainability as an investment rather than a burden, but all three motivations have direct economic value for companies. Innovation is a direct economic value, which is also seen as an investment by companies. Therefore, sustainable design as innovation should be pursued for three reasons [5, 20]. First, because innovation is valued by companies, and can thus promote sustainable design in cases where it does not obviously save money, reduce legal liability, or solve regulatory compliance. Second, because sustainable design usually requires companies to think very differently about their products – a natural driver for innovation. Third, because innovative companies are market leaders, and leaders shifting towards sustainability could pull whole industries along with them.

Environmental factors are receiving heightened attention in product development activities. Over the past decade many tools have been developed to guide designers towards making more environmentally sound decisions [6, 55]. The factors for successful integration of ecodesign in product development can be clustered according to *six areas of concern*:

- *management* (commitment and support are provided; clear environmental goals are established; the environmental considerations are addressed as business issues; not only the operational dimension of ecodesign should be considered, but also the strategic dimension; environmental issues are included when establishing a company's technology strategy);

- *customer relationships* (a strong customer focus is adopted; companies train their customers in environmental issues);
- *supplier relationships* (close supplier relationships are established);
- *development process* (environmental issues are considered at the very beginning of the product development process; environmental issues are integrated into the conventional product development process; environmental checkpoints, reviews and milestone questions are introduced into the product development process; company-specific environmental design principles, rules and standards are used; eco-design is performed in cross-functional teams);
- *competence* (education and training are provided to the product development personnel; an environmental specialist supports the development activities; examples of good design solutions are utilised);
- *motivation* (a new mindset emphasising the importance of the environmental considerations is established; an environmental champion exists; individuals are encouraged to take an active part in the integration of ecodesign).

The value this factors is two-fold. First, the table provides suggestions for practitioners concerning where efforts need to be invested when integrating eco-design in product development. It can thus help companies that want to become more environmentally conscious in their product development activities. For academia, the table can function as a starting point for developing a better understanding of what makes ecodesign integration in product development become successful.

Conclusions.

The application of sustainable design leads to the development of more environmentally benign products and processes. A main research objective on sustainable design is to promote understanding for the particular problems that architects and designers face and to discuss solutions to solve them. This can in turn also be described as the relevance of sustainable design research for the overarching sustainable development debate.

The goal of ecodesign is to provide designers and architects with a set of instructions so that the things we make become an «integral and benign part of life on the planet». For some, this matter-of-fact ecosystem approach is likely to be a conceptual shift from the current building design process. It is certainly a broader perspective on architecture practice than is typically taken. And it should be. The work of ecodesign is not about how to engineer an efficient

building or how to efficiently integrate professional services (architects, interior and landscape designers, mechanical and civil engineers), rather it is about the fundamental integration of the building and built environment with the natural environment [7, 27]. To my mind, this is not a subject of discussion – it is an imperative.

References:

1. *Allenby, B., Fullerton, A., Design for environment – a new strategy for environmental management, Pollution Prevention Review, Winter 1991-92, pp. 51-61.*
2. *Brown, T., Katz, B., Change by Design: How Design Thinking Transforms Organizations and Inspires Innovation; Harper Business: New York, NY, USA, 2009.*
3. *Frei, M., Eco-effective product designs: the contribution of environmental management in designing sustainable products, Journal of Sustainable Product Design, No. 7, pp. 16-25.*
4. *John St. Andrew., Sourcebook for Sustainable Design: A Guide to Environmentally Responsible Building Materials and Processes. Boston Society of Architects, Boston, 1992.*
5. *McLennan, Jason F., The Philosophy of Sustainable Design: the Future of Architecture, Ecotone Publishing LLC, Washington, 2006.*
6. *Papanek, V., The Green Imperative: Ecology and Ethics in Design and Architecture; Thames and Hudson: London, UK, 1995.*
7. *Young, G., Design Thinking and Sustainability; Zumio: Sydney, Australia, 2010.*

EWOLUCYJNY CHARAKTER PAŃSTWA PRAWA. ZARYS PROBLEMATYKI

Dawid Kostecki

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Adnotacja: Państwo prawa stanowi wciąż aktualny temat badań. Głównymi metodami zastosowanymi w artykule są metoda formalno – dogmatyczna oraz historyczna, które pozwalają odtworzyć ewolucyjny charakter państwa prawa na przestrzeni dziejowej. Warto postawić pytanie badawcze o sposób funkcjonowania owego państwa i jego przyszłość.

Słowa kluczowe: *Prawo, Państwo prawa, Jurysprudencja, Historia Prawa, Praworzędność, Prawoznawstwo, Filozofia*

THE EVOLUTIONARY NATURE OF THE STATE OF LAW. OUTLINE OF ISSUES

Dawid Kostecki

John Paul II Catholic University of Lublin

Annotation: The state of law continues to be a current topic of research. Main methods used in the article are the formal – dogmatic method and the historical one. Such combination allows recreating the evolutionary nature of the state of law throughout historical timeline. It is worth to initiate the research question about the way of functioning of that state and its future.

Keywords: *law, rule of law, jurisprudence, history of law, philosophy*

Państwo prawa obecnie jest bardzo szeroko rozumianym pojęciem. Celem niniejszego artykułu jest wskazanie drogi historycznej ewolucji państwa prawa na przestrzeni dziejowej od starożytności do współczesności. Jednakże zbędnym jest szczegółowe przedstawienie wszystkich myślicieli, odnoszących się do państwa prawa, gdyż należy w sposób przejrzysty wyselekcjonować tych, których poglądy odegrały kluczową historyczno – filozoficzno – prawną rolę. Warto na początku rozważań przejść jeszcze do

kwestii terminologicznych. Mianowicie pojęcia „państwo prawa” i „państwo prawne” używane będą przeze mnie zamiennie gdyż wybitnym przedstawicielom ze świata nauki nie udało się znaleźć zasadniczych różnic dotyczących wyżej wspomnianych terminów¹. Z kolei ciekawy jest stosunek pojęć „państwa prawnego” i „państwa praworządnego”. Na zamiennie traktowanie obu pojęć wskazuje analiza większości polskich opracowań, które odnoszą się do zagadnień związanych z praworządnością gdyż niejednokrotnie niemieckie *Rechtsstaat* w polskim ujęciu przyjmuje brzmienie państwa praworządnego². Główna różnica dotycząca praworządności i państwa prawnego odnosi się do kryteriów w jakich wyżej wspomniane pojęcia powstały. Otóż „praworządność” oraz „państwo praworządne” są terminami, które stały się charakterystyczne dla socjalistycznej nauki prawa³. Natomiast państwo prawne wywodzi się z niemieckiej kultury prawnej. Ze względu na historyczne uwarunkowania, negatywne konotacje pojęcia państwa praworządnego preferowane jest posługiwanie się terminem „państwo prawa” (czy „państwo prawne”) chociaż nie należy zapominać, że termin praworządność był używany także przed II wojną światową⁴.

Po wyjaśnieniu wątpliwości terminologicznych należy przejść do właściwej refleksji na temat państwa prawa w historycznym ujęciu. Już Platon w *Prawach* zawarł taką wypowiedź Ateńczyka: „Dostrzegamy bowiem zagładę nieuchronnie zagrażającą państwu, w którym prawo podwładne jest i bezsilne, i widzę, że to państwo, w którym jest prawo panem zwierzchników, a zwierzchnicy sługami praw, cieszy się bezpieczeństwem i pełnią błogosławieństw, jakie bogowie zsyłają państwom”, a Arystoteles pisał, że „nie dopuszczamy do władzy jednostki, lecz prawo”⁵. W średniowieczu Jan z Salisbury odróżniał tyranów od książąt w następujący sposób: „Cała różnica między tyranem a księciem polega na tym, że: ten drugi jest posłuszny prawu, rządzi swymi ludźmi za pomocą woli, która jest na ich usługach oraz nagradza i karze w swej republice pod przewodnictwem prawa w sposób sprzyjający windykacji swej, jakże zaszczytnej pozycji, a więc góruje nad nimi podczas

¹ Zob. M. Zmierczak, *O pojmowaniu państwa prawa – perspektywa historyczna*, [w:] red. G. Ulicka, S. Wronkowska, *Spory wokół teorii i praktyki państwa prawa*, Warszawa 2011, s. 11.

² J. Nowacki, *Praworządność, Wybrane problemy teoretyczne*, Warszawa 1977, s. 140.

³ M. Kordela, *Państwo praworządne i państwo prawne – stosunek pojęć*, [w:] red. B. Czech, *Filozofia prawa a tworzenie i stosowanie prawa*, Katowice 1992, s. 414.

⁴ J. Potrzebszcz, *Bezpieczeństwo prawne z perspektywy filozofii prawa*, Lublin 2013, s. 115.

⁵ Platon, *Prawa*; Arystoteles, *Etyka*, cytaty za J.M Kelly, *Historia zachodniej teorii prawa*, Kraków 2006, s. 45.

gdy jednostki troszczą się o swe indywidualne sprawy, książęta zajmują się problemami całego społeczeństwa”⁶.

Machiavelli powszechnie znany jako protagonista dyktatury księcia, pisał także o konieczności przestrzegania prawa przez królów: „Także królestwa odczuwają potrzebę odnowy i gruntownej rewizji rządzących nimi praw. O zbawiennych tego skutkach przekonuje nas przykład królestwa Francji, w którym bardziej niż w jakimkolwiek innym szanowane są prawa i ustawy. Na straży stoją parlamenty, a zwłaszcza parlament paryski. Nadają one prawom nowej mocy, ferując wyroki na francuskich wielmożów lub sprzeciwiając się woli samego króla”⁷.

Do innych źródeł państwa prawnego sięga Karl Michaelis. Uważa on, iż genezy tej doktryny należy doszukiwać się w myśli niemieckiej reformacji, w szczególności zaś w traktacie augsburskim z 1555 roku. Wprowadzone w traktacie zasady, że różnic światopoglądowych nie wolno niwelować za pomocą siły i, że miejsce przemocy powinna zająć regulacja prawna. Były to pierwsze kroki do uznania wewnętrznego zróżnicowania państwa i konieczności przyjęcia określonych reguł znoszenia sporów⁸.

Monteskiusz rozróżniał despotów od monarchów, pisząc, że rządem monarchicznym jest ten „(...) gdzie władza jeden, ale na podstawie praw stałych i wiadomych; natomiast w rządzie despotycznym jeden człowiek bez praw i bez prawideł poddaje wszystko swojej woli i zachceni”⁹. O ile w antyku wiązano to prawo bardzo często z prawem natury, w średniowieczu, z prawem Bożym, czy pochodzącym od Boga prawem natury, to w czasach nowożytnych zaznaczyła się idea, że prawo jako takie jest wartością i jego przestrzeganie obowiązuje także władzę¹⁰.

Można doszukiwać się elementów koncepcji państwa prawa u Jeana Jacquesa Rousseau, w stwierdzeniu, że źródłem prawa jest wola powszechna. Pierwociny państwa prawnego w nowożytnym rozumieniu nadał Jean Bodin, utożsamiając prawo ze sprawiedliwym rozkazem suwerena, jednocześnie podkreślał, że władca jest związany prawem wyższym tj. prawem Bożym zawartym w Piśmie Świętym oraz naturalnym stanowiącym przejaw

⁶ Jan z Salisbury, *Policraticus albo o paplaninie dworaków i przekazach filozofów*, opracowanie, wprowadzenie i konsultacja tłumaczenia: L. Dubel z angielskiego przełożyła M. Kruk, Lublin 2008, s. 61.

⁷ N. Machiavelli, *Rozważania nad pierwszym dziesięcioksięgiem historii Rzymu Liwiusza*, cyt. *Za Historia idei politycznych*. Wybór tekstów, t. I, opr. S. Filipowicz, A. Mielczarek, K. Pieliński, M. Tański, Warszawa 2002, s. 228.

⁸ Zob. M. Kordela, *Państwo praworządne ...*, s. 417.

⁹ Monteskiusz, *O duchu praw*, przekł. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1957, ks. II, s. 1.

¹⁰ M. Zmierzczak, *O pojmowaniu państwa prawa ...*, s. 12-13.

ewidentnych nakazów rozumu, a także prawem pozytywnym, opartym na prawie naturalnym¹¹.

Prekursorów wartości, którym hołduje ideologia państwa prawnego, poszukuje się w różnych epokach i w osobach przedstawicieli niejednokrotnie diametralnie różnych nurtów myśli filozoficznej i prawnej. Pewnym paradoksem staje się fakt, że pierwsze doktrynalne podstawy dla państwa prawa w Niemczech stworzyli I. Kant (1742-1804) i W. Humboldt (1767-1835). Pierwszy bowiem nie ukrywał uwagi dla rządów Fryderyka II, drugi odznaczył się działalnością w pruskiej służbie państwowej. Ci dwaj myśliciele wskazali podstawowy wyznacznik materialnego charakteru państwa prawa. Była nim właśnie ochrona wolności jednostki we wszystkich segmentach życia państwowego¹². Podkreśla się, że ideę kierowania się nakazami prawa sprecyzował Immanuel Kant, który przeciwstawił państwo oparte na ustawach, państwu działającemu jedynie na zasadach władzy.

Wreszcie przejdźmy ściśle do prześledzenia niemieckiej myśli historyczno-prawnej. Terminu *Rechtsstaat* po raz pierwszy użył Johan Wilhelm Placidus (Johan Wilhelm Petersen 1758 – 1815) autor opublikowanej w 1798 roku *Literatur der Staatslehre*. Według Placidusa *Rechtsstaat* oznaczało państwo, które pierwszym i właściwym celem było zabezpieczenie praw człowieka – czyli tak to Placidus rozumiał możliwie najszerszej jego wolności. Z kolei wybitny jurysta profesor prawa prywatnego Robert von Mohl (1799-1876) interpretował w bardzo interesujący sposób państwo prawne. Protestował przeciw ograniczaniu roli państwa do funkcji stróża nocnego, uważał, że obywatele mają prawo żądać od państwa odpowiednich działań, na przykład w dziedzinie ochrony zdrowia, wychowania religijnego, usuwania nędzy: państwo prawne zdaniem Mohla miało być państwem wspomagającym jednostki i społeczeństwo w realizacji tych celów¹³. Tylko pozostawienie każdemu członkowi społeczeństwa szerokiej sfery swobody stanowienia o sobie, ograniczonej jedynie wyraźnymi przepisami wytyczającymi granice, poza jakimi następuje ingerencja w sferę wolności drugiej osoby, tylko uznanie jednostki za podmiot w pełni odpowiedzialny za drogę swojej samorealizacji daje szansę stworzenia prawdziwie obywatelskiego społeczeństwa¹⁴. Większość z postulatów sformułowanych

¹¹ M. Kordela, *Państwo praworządne ...*, s. 416

¹² A. Dziadzio, *Koncepcja państwa prawa w XIX wieku. Idea i rzeczywistość*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2005, t. LVII, z.1, s. 177.

¹³ M. Zmiereczak, *Kształtowanie się koncepcji państwa prawnego (na przykładzie niemieckiej myśli polityczno-prawnej)*, [w:] red. S. Wronkowska, *Polskie dyskusje o państwie prawa*, Warszawa 1995, s. 13.

¹⁴ M. Kordela *Państwo praworządne ...*, s. 417-418.

przez Von Mohla odnaleźć można było we francuskiej Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela z 1789 r.¹⁵.

Dość szybko jednak pojęcie państwa prawnego zaczęło być pojmowane jako samoograniczenie się państwa. Można powiedzieć, że wrócono do formalnej koncepcji rządów prawa, zostawiając władzy państwowej, określenie treści tego prawa. Jak się wydaje dwa czynniki miały wpływ na ograniczenie się do formalnej strony ujmowania państwa prawnego. Przesunięcie akcentu z dobra jednostki ku dobru państwa i narodu spowodowane było teorią suwerenności narodu i wykształceniem się nowoczesnej demokracji, a także powszechnego prawa wyborczego¹⁶.

Drugim elementem okazała się ewolucja idei liberalizmu w kierunku zapewnienia każdemu minimum egzystencji. Prawa jednostki zaczęto pojmować jako wyraz solidaryzmu społecznego na gruncie francuskim dał temu wyraz wybitny prawnik francuski Leon Duguit, który mówił, że wolność właściciela rzeczy jest daną mu przez społeczeństwo, po to by spełniał swoją funkcję społeczną.

Po drugiej wojnie światowej państwo prawne stało się synonimem antytotalitaryzmu, ale i remedium na nadmierne, utylitarne uzasadnianie roszczenia demokracji. Przejawem praktycznym tej syntezy jest rozwój sądownictwa konstytucyjnego po II wojnie światowej. Wreszcie w 1949 roku zasadę socjalnego państwa prawnego umieszczono wśród zasad naczelných konstytucji RFN. Z czasem model ten przyjęły konstytucje hiszpańska czy belgijska aż w końcu na modelu tym oparte zostały prawie wszystkie konstytucje państw dawnego bloku komunistycznego.

Podsumowując, należy mieć świadomość, że idea państwa prawnego ewoluowała na przestrzeni wieków. Nowożytna koncepcja państwa prawnego wywodzi się z europejskiej kultury prawnej i ma głębokie XVI wieczne korzenie. Jednakże już starożytni mieli cenne spostrzeżenia dotyczące państwa prawnego. Można pokusić się o stwierdzenie, że po mimo głębokich przemian państwo prawne, będzie trwać nadal, gdyż wszystkie systemy demokratyczne potrzebują naczelnej zasady, z której można wyciągnąć wiele ogólnych norm takich jak choćby nieretroaktywność prawa czy zaufanie obywatela do państwa. Ponadto bez idei państwa prawnego nie można sobie współcześnie wyobrazić rozwoju wielu gałęzi prawa np. filozofii prawa, prawa konstytucyjnego, jurysprudencji, czy historii prawa.

¹⁵ M. Zmierczak, *O pojmowaniu państwa prawnego* ..., s. 18.

¹⁶ Zob. M. Zmierczak, *O pojmowaniu państwa prawnego* ..., s. 19.

Bibliografia:

1. Dziadzio A., *Koncepcja państwa prawa w XIX wieku. Idea i rzeczywistość*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2005, t. LVII, z.1.
2. Kordela M., *Państwo praworządne i państwo prawne – stosunek pojęć*, [w:] red. Czech B., *Filozofia prawa a tworzenie i stosowanie prawa*, Katowice 1992.
3. Nowacki J., *Praworządność, Wybrane problemy teoretyczne*, Warszawa 1977, s. 140.
4. Potrzeszcz J., *Bezpieczeństwo prawne z perspektywy filozofii prawa*, Lublin 2013.
5. Zmierczak M., *Kształtowanie się koncepcji państwa prawnego (na przykładzie niemieckiej myśli polityczno-prawnej)*, [w:] red. Wronkowska S., *Polskie dyskusje o państwie prawa*, Warszawa 1995
6. Zmierczak M., *O pojmowaniu państwa prawa – perspektywa historyczna*, [w:] red. Ulicka G., Wronkowska S., *Spory wokół teorii i praktyki państwa prawa*, Warszawa 2011

**ЭМОЦИЯ ОКОНЧАТЕЛЬНЫЕ РЕШЕНИЯ ВЫДАННЫХ НА
ПОДСТАВИ ДЕКРЕТА**

dr Barbara Krupa

Аннотация.

Вопрос недвижимости в области г. Варшава является довольно сложным. Указ от 26 октября 1945 года в отношении собственности и использования земли в районе г. Варшава, именуемое в дальнейшем именуется постановлением или двуглавый это акт, регулирующий землю в Варшаве. В соответствии с данной области техники. 1 д .в. и. г.. бывшие владельцы были лишены права собственности на землю, которая стала собственностью муниципалитета столицы Варшава. Здания, расположенные на почве стал предметом отдельного собственности предыдущего владельца. В текущем состоянии законодательства владел помещьем в Варшаве, а их преемники смогли воспользоваться возможностями, чтобы эффективно отстаивать свои права в соответствии с указом Варшаве. Они могут иметь средство, которое они обслуживают, чтобы реализовать свои права на собственность.

Ключевые слова: *решения, постановления, аннулирование решение возобновления дела*

Abstract

The issue of real estate in the area m. St. Warsaw is quite complicated. The decree of 26 October 1945. On ownership and use of land in the area Warsaw, called hereinafter referred to as the decree or the double headed is the act regulating the land in Warsaw. According to the art. 1 decree. the former owners were deprived of the ownership of the land, which became the property of the municipality of the Warsaw. Buildings located on grucnie became the subject of separate ownership of the current owner. In the current state of the law they had owned an estate in Warsaw and their successors have been able to take advantage of opportunities to effectively assert their rights under the decree of Warsaw. They may have a remedy which they serve to implement their rights to the property.

Введение

Вопрос недвижимости в области м. Санкт-Варшава является довольно сложным. Указ от 26 октября 1945 года в отношении собственности и использования земли в районе г. Варшава, именуемое в дальнейшем постановлением или двуглавый это акт, регулирующий землю в Варшаве. В соответствии с данной области техники. 1 д .в. и. г.. бывшие владельцы были лишены права собственности на землю, которая стала собственностью муниципалитета столицы Варшава. Здания, расположенные на земле стали предметом отдельного собственности предыдущего владельца¹

Приобретение земли в собственности муниципального образования столицы Варшава следуют на дату выдачи Официальном журнале Национального совета и Совета муниципального г. Варшаву, где он был нужным объявления. Мэр Варшавы приняла решения отказываются установить на благо бывших владельцев или их правопреемников в вечное пользование земли, покрытые указом. Отказы по-прежнему выдается². В текущем состоянии законодательства владел помещьем в Варшаве, а их преемники смогли воспользоваться возможностями, чтобы эффективно отстаивать свои права в соответствии с указом Варшаве. Они могут иметь средство, которое они обслуживают, чтобы реализовать свои права на собственность. Поэтому, когда они были выпущены решения отказываясь установить права бессрочного лизинга должен быть устранен из судебного решения об отказе установить права бессрочного договора аренды. Материалы в данном случае будет зависеть от окончательных решений, которые могут быть обжалованы, но вы можете пожалеть ее через уклонение или же изменить их отмены и возобновления производства по делу³.

Отменить или изменить окончательное решение.

В ст. 154 и 155 Кодекса административного законодатель предусмотрел внеочередное режим пожимание окончательные решения. Эти правила относятся к необыкновенной волне пожимая административные решения, связанные случаи нарушения принятия

¹ J. Czerwiakowski, *Uprawnienia byłych właścicieli gruntów m. st. Warszawie wczoraj i dziś*. Paletsra 1985 r., nr 9, s. 26.

² M. Bernaczyk, *Roszczenie o zwrot wywłaszczonej nieruchomości w ujęciu podmiotowym na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, AUWr, PPIA 2005, Nr 67, s. 25–56;

³ H. Ciepla, R. M. Sarbiński, K. Sobczyk-Sarbińska, *Roszczenia przysługujące byłym właścicielom tzw. gruntów warszawskich. Sposób ich dochodzenia w postępowaniu administracyjnym i sądowym*, Warszawa 2013 s. 52

приемлемых или неприемлемых, и правильном юридической точки зрения.

Режим указывается в ст. 154 а.п.к применяется к правильному решению эмоций, свободному от дефектов в основной и формальной, а также дефектных окончательных решений, которые страдают от других, чем приемлемые дефектов, при условии, что это решение является окончательным, это решение не имеет права создавать права, приобретенные по любой из стороны и за отмену или изменение *przemawiają* общественный интерес или законных интересов партии.

То, что окончательное административное решение искажены не квалифицированные, не означает, что судебное разбирательство проводится в соответствии со ст. 154 а.п.к. указано отягощают оспариваемое решение дополнительной проверки предварительных условий. Напротив, можно эмоция в соответствующих режимах, как *prawidłowych* окончательные решения и неисправен, но зависит от других, чем те, которые указаны в статье неподходящих дефектов. 145 § 1, ст. 145a § 1, ст. 145b § 1 и ст. 156 § 1 Кодекса об административных означает, что указанное дефект не квалифицированным окончательное решение не отрицательное условие для применения статьи а.п.к. 154⁴. Отмена или *zmiana* решение в соответствии со ст. 154 а.п.к. происходит в ситуации, где нет никаких правовых оснований для его отмены или изменения режима или возобновления дела о признании недействительным этого решения.

Труды проводятся на основании ст. 154 а.п.к. внеочередное процедура, целью которых является проверка окончательное решение по его отмене или изменении в связи с законным общественным интересом или законных интересов партии⁵. Труды проводятся в соответствии со ст. 154 § 1 Кодекса административного судопроизводства не продолжение разбирательства кульминацией решение об отмене или изменении приносит партия отдельный административный процесс. Статья 154 Кодекса об административных правонарушениях не мера предназначена для повторного судебного разбирательства закончилась окончательное решение. Труды проводятся в соответствии со ст. 154 а.п.к. независимый административный порядок, который призван продемонстрировать, есть ли основания для отмены или изменения

⁴ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 29 lutego 2012 r. II CSK 26/11, Lex nr 1137930.

⁵ S. Cichosz, T. Szawłowski, *Wykład XXXI – O własności nieruchomości na obszarze m.st. Warszawy, Zaoczne Studium Prawne „Prawo rzeczowe w praktyce”*, Warszawa 1960, z. 31, s. 26

окончательное решение. Решение, принятое в соответствии со ст. 154 а.п.к. может только передать дело заселили решение *ostaetczną* тела, это решение, которое относится к делу отменить или изменить, а не новых вопросов⁶.

Вопрос оценки целесообразности отмены или изменения окончательное решение, согласно которому участник не приобрела права, говорит общественный интерес или законные интересы партии принадлежит к телу государственного управления⁷. Законные интересы партии по смыслу ст. 154 § 1 Кодекса административного судопроизводства должны быть назад закон. Принимая во внимание условия статьи. 154 а.п.к. законные интересы⁸.

Решение, принятое в соответствии со ст. 154 а.п.к решение принимается органом первой инстанции, а значит, вы можете подать жалобу или запрос на повторное рассмотрение в орган второй инстанции⁹.

В соответствии со ст. 155 а.п.к могут быть изменены неисправные решения и решения безупречные,[?] Если эмоции основаны на нарушение общественного интереса или законных интересов партии по решению приобрел права. Отменить или изменить решение по ст. 155 а.п.к. при *oragan* имеет решение оформления. Только в области ради вялого общественного интереса или законных интересов партии может привести к отмене или изменению решения. Если законодательный орган налагает определенные действия *sroosby*, нет никакой возможности, чтобы изменить в соответствии со ст. а.п.к. 155¹⁰. Вы можете использовать искусство. 155 а.п.к. должен соответствовать следующим требованиям: данные окончательное решение говорит само за его отмену или изменение *słuszynu* общественный интерес или интересы партии, соглашением партии об отмене решения или изменить решение, отсутствие противопоказаний в конкретных положениях.

Действие орган в соответствии со ст. 155 а.п.к предназначена только для проверки окончательное решение, выданное на основании условий, изложенных в этом положении. Разбирательство в соответствии со ст. 155 а.п.к. новое административное дело, которое может привести

⁶ Wyrok WSA w Łodzi z dnia 27 marca 2012 r., II SA/Łd 49/12, Lex nr 1139085.

⁷ M. Kaliński, *Odszkodowanie za utratę lokali w budynkach na gruntach warszawskich*, Rej. 2006, Nr 3, s. 179.

⁸ Wyrok WSA w Łodzi z dnia 10 maja 2012 r., II SA/Łd 90/11, Lex nr 795726.

⁹ R.Pessel, *Rekompensowanie skutków naruszenia prawa własności wynikających z aktów nacjonalizacyjnych*, Warszawa 2003, s. 45.

¹⁰ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 stycznia 2012 r. VII SA/Wa 1735/11, Lex nr 1114318.

к вновь окончательное административное решение в следующем случае. Ни тело, ни суд не может оценить достоверность выданной решения, суд контролирует только решения, основанные на ст. 155 а.п..к. изменение решения на основе ст. 155 а.п..к. могут быть¹¹.

Труды в соответствии со ст. 154 и ст. 155 а.п..к.показывают, что соответствующий материал и отменить или изменить в этих режимах является окончательное решение административного государственного органа, выдавший решение. Показательна в этом разбирательстве, чтобы определить, где есть просьба от партии.Отсутствие точности может привести к том, что это будет розпрозаны как запрос на отказ в соответствии со ст. 155 а.п..к, а не как wniosek для аннулирования указов. Где природа иска истцом в сомнения, власть имеет обязанность объяснить, что именно заде страницу¹²

Действуя в соответствии со ст. 154 а.п..к орган государственного управления полностью отменил решение Президиума Национального совета в 1956 году отказа в предоставлении бывших владельцев прав собственности и решение министра муниципального Господар 1961 г. отстаивание это решение.Власть считает, что решение было основано на общем плане perspektywicznym предположения для 1965 году Согласно этому плану, недвижимость в вопросе была направлена на коммерческих услуг.Тока недвижимости план предназначен для строительства жилых помещений. Принимая во внимание состояние движения партии должен рассматриваться, потому что его законных интересов отменить решение в соответствии со ст. 154 а.п..к¹³.

Решение принято на основании указа Варшавы отказе в предоставлении временного права собственности на землю не может быть изменен на основании ст. а.п..к 155, потому что страница не приобрел права. Отсутствие состояние,указанных в ст. 155 а.п..к.¹⁴ не имеет возможность изменить это решение. Решение не предоставлении временного права на землю, в результате отсутствия пожертвований партии. ем не менее, окончательное решение может пожать плечами в соответствии со ст. 161 а.п..к. Следует отметить, однако, что это специальный режим, потому что государственный орган обязан

¹¹ B, Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 359.

¹² Odmiennego zdania był NSA W wyroku z dnia 11 czerwca 1990 r. ISA 367/90 stwierdził, że „stosownie do art. 61 § 1 k.p.a żądanie wszczęcia postępowania, a w razie wątpliwości –sprecyzowanie żądania należy do strony, nie zaś organu agministracji”.

¹³ H. Ciepła, R. M. Sarbiński, K. Sobczyk-Sarbińska, *Roszczenia przysługujące byłym właścicielom tzw. gruntów warszawskich. Sposób ich dochodzenia w postępowaniu administracyjnym i sądowym*, s. 121.

¹⁴ A. Poczobutt-Odlanicki, *Gospodarka terenami w Warszawie*, Warszawa 1979, s. 39.

продемонстрировать чрезвычайное положение, что только в этом режиме, вы можете удалить или опасность для защиты повреждения. По мнению Приложения АНБ до этого положения не зависит от того, Решение в соответствии с законом¹⁵. Верховный Суд указал, что ст. 161 а.п..к.

Приложения до принятия окончательного решения, которые не могут быть перемещены в соответствии с положениями, указывающих на изменение или отмены таких решений (ст. 154, 155, 163 а.п..к.), аннулировании решения или возобновлении разбирательства, ведущих к принятию окончательного решения. Ст. 161 Административного кодекса могут быть использованы только в связи с окончательных решений, в соответствии с которым партия получила право, а когда сторона не дает согласия, чтобы изменить его решение, и специальные правила не возражает против отмены или изменения такого решения.

В административном судопроизводстве, проводимых органом в соответствии со ст. 161 а.п..к там будет восстановлена и правовая оценка фактов, относящихся к делу, которое завершилось в конечном административного решения. Власть оценивает только в пределах, установленных обстоятельствах отменить это положение, закон и изменить решение в отношении государственного административного срочной необходимости. Как результат этих действий приходит к лишению прав, приобретенных партию без ее согласия, и в этом случае компенсация на основании ст. а.п..к.. 161 § 3-4.

Власти, компетентные эмоции окончательного решения в соответствии со ст. 161 § 1 и 2 Административного кодекса министр и губернатор провинции, но лишь в отношении решений, выданных органами местного самоуправления по вопросам, входящим ответственности государственного управления.

Примером может быть случай, в котором президент Управления жилищного строительства и городского развития принял во внимание возникновение МИД и перевернулся на основании ст. 161 а.п..к.

Решения наблюдательного решения о признании недействительности постановлений, касающихся недвижимости, используемой для целей посольства. Решение вытекает из принципа взаимности и Польша получили недвижимость по его посольства¹⁶.

¹⁵ Wyrok NSA z dnia 10 maja 1984 r., II SA 1989/83, ONSA 1984, nr 1, poz. 45.

¹⁶ D. Kozłowska, E. Mzyk, *Grunty Warszawskie*, Zielona Góra 2000, s. 47.

Отмена окончательного решения в соответствии возобновлении разбирательства

Редакция лишь в некоторых случаях и каталог закрыты. Суд признал, что вичерпно перечислил основания возобновления производства по делу означает, что причиной возобновления разбирательства должны быть ограничены тех условиях, которые указаны в ст. 145 § 1 а.п..к.¹⁷

Запись ст. 145 § 1 Кодекса административного судопроизводства регулирует норм квалифицированного нарушение закона на возможность пересмотра дела. Это означает, что основой для отмены решения о возобновлении дела в соответствии с законом является нарушением административной процедуры, которая дает начало другому существу исход дела, однако¹⁸. Режим вопросы, вытекающие из указа имеет ограниченное применение. с аннулирование решения перед разбирательства возобновить производство, применение для пересмотра должны быть поданы в течение одного месяца с даты, на которую партия стало известно о возобновлении основе. В случае указов трудность в выявлении соблюдать сроки. Указано в ст. 146 § 1 Кодекса об административных срок 5 лет (считая с даты публикации или уведомления о решении), в рамках которого допустимо возобновлении разбирательства в данном случае, является слишком коротким. И поэтому, этот период истек до свопов, которые позволят расследование этих требований, вытекающих из указа. Аннулирование решения на основе ст. 151 § 1 пункт. 2 Кодекса административного решения не означает ликвидацию правовой системы ретроактивно, бывшего Варшавского Владелец недвижимости не станет снова владелец здания, в соответствии со ст. 5 Указа в период с даты принятия решения о внедоговорной использования имущества за этот период, или требования о возмещении ущерба в ст. 160 а.п..к.¹⁹.

Возобновление разбирательства был использован для эмоций решения о продаже имущества. Кандидаты, получившие решение наблюдательного совета решения о признании недействительности постановлений, потребовал в соответствии со ст. 145 § 1 пункт. 8 а.п..к. возобновлении продаж разбирательства. Использование этой меры не приносят эффекта, потому что отменил решение продать не

¹⁷ B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, s. 382.

¹⁸ Wyrok NSA z dnia 6 października 2011 r., II OSR 1478/11, Lex nr 1151899.

¹⁹ M. Gdesz, *Rewindykacja gruntów warszawskich. Zagadnienia administracyjnoprawne*, Warszawa 2012, s. 69.

подразумевало приобретение права собственности на помещения и аренде действуя добросовестно и не имеет требовать возмещения убытков²⁰.

Производство отмена решения

Труды по отмене является наиболее широко используется на эмоции *dekretowuch* решения. Аннулирование может иметь двоякую аспект: это может привести к приобретению права узурфрукта Варшавы и восстановления права собственности на здания в целом или части, не покрытой деятельности сделанный. Министерство финансов, сделанные государством или города Варшавы; в зависимости от содержания решения наблюдательного совета бывшего Варшаве принадлежит недвижимости может быть путь к возмещения убытков от ст. 160 а.п..к.

В соответствии со ст. 157 § 1 Кодекса административного судопроизводства компетентным органом о признании недействительным решения в случаях, указанных в ст. 156 а.п..к. тело второй инстанции, в случае, когда решение было вынесено Советом министром и апелляционной местного самоуправления такое же тело. Решения указы Президента столице Варшава, Президиум Национального совета столицы Варшава, глава района, глава района бюро в Варшаве, мэр районного муниципалитета. В такой ситуации важно создать авторитет вышестоящий.

Согласно учению и прецедентного права органа, выдавшего решение как таковое. Президиума Национального совета больше существует нет, определить компетентный орган для решения отдельных административных дел того же типа, а затем установить высокую тело на принципы целом в соответствии со ст. 17 а.п..к.²¹.

По АНБ, "но это не о любом изменении власти, но об изменении свойства тел, но изменения, связанные со структурными изменениями, за которой идет ликвидация некоторых органов и создать другой. Следует предположить, что, если нет органа, который выдал решение оспаривается в порядке надзора, пока компетентный орган о признании недействительным этого решения не выше тела. В таких обстоятельствах, переход полномочий другому органу без ущерба для компетенции органа в порядке надзора"²².

²⁰ Tmaže, s. 75.

²¹ B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, s. 387.

²² Wyrok NSA z dnia 11 sierpnia 2011 r. II OW 36/!, Lex nr 1069080.

Другое положение было принято Верховным судом по решению экспроприации, выданный провинции бюро национальных советов в соответствии с Законом о принципах и процедурах экспроприации недвижимости. Он заявил, что оригинал юрисдикция административного органа аннулировать решение относительно этого имущества должны быть оценены в соответствии с положениями материального права в силу на дату решение. Эта точка зрения принимается в прецедентном праве в течение нескольких лет.

В своей резолюции, состав из пяти судей Высшего административного²³ суда отметил, что случай Варшаве пожертвовать землю для вечного пользования в бывших владельцев в соответствии со ст. 7 пункт. 1 и 2 1 д .в. и. г. Они ответственность муниципалитета в соответствии со ст. 1 Закона от 17 мая 1987 года *о разделении задач и обязанностей, указанных в конкретных действиях между муниципальными властями и государственного управления и внесении изменений в некоторые законы*²⁴.

В основу свойства власти рассматривать заявления, представленные бывших собственников в соответствии со ст. 7 пункт. 1 г. В. Н.Г. являются положения Закона об управлении недвижимости, в частности, в отношении земельного участка, принадлежащего казначейства ст. 4 балла. 9 и 9b, ст. 11 пункта 1 и ст. и ст. 9а настоящего Закона. Толкование положений Указа требует следствием рассмотреть правовой титул на земли, приобретенной муниципалитетам силу искусства. 1 Указа был ее властная сила принятия решений, чтобы исключить на земле. Нарушение идентичности личной стороне империи и господства о правах на землю, в отсутствие регулирования в указ о свойствах ситуации тела и убытках по муниципалитете своих полномочий собственника, он говорит найти решение в компетенции системы для решения существующих положений о полномочиях муниципалитета и прав органов местного самоуправления в вопросах экономика землю.

Разрешение семи судей Высшего административного суда заявил, что "использование искусства. 157 § 1 Кодекса административного органа, ответственного за отмену решения, выданного Президиума Национальной м. Санкт-Варшава об отказе в выдаче предыдущего владельца вечных прав узурфрукт на землю в соответствии со ст. 7 пункт. 1 и 2 Указа, если земля находится в собственности муниципалитета

²³ Uchwała NSA z dnia 11 grudnia 1995 r. VI SA 9/95, ONSA 1996, nr 1, poz. 7.

²⁴ Dz. U. Nr 34, poz. 198 ze zm.

органов местного самоуправления Апелляционного суда в Варшаве ". Обе резолюции, что критерием для определения свойств контролирующего органа государственной собственности имущества²⁵.

Если, однако, дело было в сфере декрета, то два экземпляра, а во втором решении инстанции издал министр жилищного строительства или министра ЖКХ, независимо от того, имущество находится в собственности Государственного казначейства или органов местного самоуправления, компетентным органом для рассмотрения заявки на отмену решения министра, ответственного в Вопросы строительства в настоящее время министр транспорта, строительства и морского экономика і соответствии с постановлением Совета министров от 18 ноября 2011 года на детальном сферы министра транспорта, строительства и морского экономика.

По мнению некоторых свойств АНБ различие важно по отношению решению Президиума Национальной м. Варшавы. Начальника округа и мэром Варшава не выдается до 27 мая 1990 г. Таким образом, если имущество принадлежит казначейства, компетентен аннулировании решения Президиума Национальный Президент м. Санкт-Варшава будет министром, в то время как воевода будет прав в случае принятия отчетность ррешение Президиума Национального совета, мэра. м. ст. Варшава будет министром, в то время как воевода будет прав в случае отчетность ррешение, принятое Глава Квартал²⁶. Если земля находится в собственности муниципалитета, орган II право аннулирования будет местного самоуправления обращений в Варшаве

Запрос на отмену решения, к которым жалоба была отклонена на основании окончательного решения суда *adminsitracyjnego* должен быть урегулирован решение не возбуждать дело в соответствии со ст. 157 § 3 Кодекса административного судопроизводства, а в предварительном исследовании просит публичной власти устанавливает препятствия, приводящие недопустимости субъекта. В других *przypadkach* органа государственного управления в соответствии со ст. 158 § 1 в сочетании. со ст. 156 § 1 а.п.к. обязан признать спрос²⁷

В связи с муниципализации и землеустроительных Варшава изменения может возникнуть ситуация, в которой имущество уже давно были указов может включать в себя более одного Проведение

²⁵ M. Gdesz, *Rewindykacja gruntów warszawskich. Zagadnienia administracyjnoprawne*, s. 71

²⁶ Tmaże, s. 73.

²⁷ B Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, s. 395.

геодезических, в этом случае, вам нужно будет провести два отдельных дела об отмене указов. В части, в которой давно собственности в настоящее время принадлежит г. Варшава компетентный орган будет Местное правительство Апелляционный суд в Варшаве, в то время как недвижимость казначейства уместно государственной власти.

В случае продажи недвижимости в Варшаве, чтобы определить компетентный орган в порядке надзора, необходимо применять те же правила. Если утилизация произошло на пути муниципализации является компетентный орган будет Местное правительство Апелляционный суд в Варшаве. Однако, если недвижимость является собственностью казначейства компетентным органом будет воевода или министр.

Разбирательство должно быть начато по просьбе одной из сторон или в силу занимаемой должности. Тело проверяет допустимость оснований для возбуждения дела о признании недействительным окончательного административного решения. Лицо, имеющее стоя с просьбой о возбуждении разбирательства лицо или юридическое лицо, чьи правовой интерес или обязательство касается или кто требует активности органа в связи с его законных интересов и обязательств. Сторона по делу о признании недействительным решения не только стороной по делу простых принятия оспариваемого решения, но также любой, чья правовой интерес или обязательство может быть связано с последствиями отмены решения²⁸. Проблема в том, чтобы определить, вопросы декрета участников судебного разбирательства, в связи с течением времени с момента принятия решения указов.

Юридический интерес означает существование связи между сферой личных прав и обязанностей конкретного лица, и административного дела, которое может произойти конкретизация прав и обязанностей. Прямое подключение означает, что административное решение непосредственно влияет на юридическую сферу конкретного субъекта²⁹.

Суть правовой интерес связан с тем, что он личность, конкретный, своевременный, проверенный, его существование подтверждается фактами и законом. Административные дела касается правовой интерес конкретного человека, который, кажется, административное решение, которое определяет права и обязанности лица или урегулирования прав или обязательств другого лица и влияет на права и обязательства этого

²⁸ G. Łaszczycza, C. Martysz, A. Matan, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 289.

²⁹ B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, s. 275.

лица. Запись ст. 28 Кодекса административного судопроизводства не является внутренней, чтобы получить правовую норму, что человек является участником, потому что это важно для определения интереса или юридическое обязательство в соответствии с положениями материального права³⁰.

Существование юридического обязательства в соответствии с правилами материального права и имеет дело с правовой ситуации индивидуального лица, состоящие в том, что применение правовой нормы могут повлиять на правовую ситуацию в компании с точки зрения материального права³¹.

Административные дела касается правовой интерес конкретного человека, когда он принял решение, что определяет права и обязанности этого человека. В такой ситуации, участником разбирательства будет человек, которому обеспокоены. С юридической точки зрения, как источник правой стороны следует отличать реальный интерес, который не позволяет предоставление человек атрибута партии, на котором указал на административный суд в Варшаве³².

Учитывая выше, вы можете указать, что приложение для аннулирования указов были собственники имеют право недвижимости Варшава, а также правопреемником под названием общий или конкретный, а вопрос решение относится к их имущественных прав. Легитимность этих людей не зависит от того, принимал участие в декрета разбирательства ли адресатов решения, которое является предметом разбирательства указы надзорный орган. Круг людей, участвующих в надзорном порядке не совпадает с тем, участие в указе.

Причины аннулирования

Решение аннулирование означает, что он искажен, как изложено в ст. 156 § 1 а.п.к.:

- было выдано в нарушение закона
- был выпущен без правовой основы или грубым нарушением закона
- опасения вопросы ранее adjudicated другую окончательное решение
- было адресовано к человеку, который не является стороной в случае

³⁰ E.Stawicka, *Decyzje o odmowie przyznania własności czasowej nieruchomości w trybie dekretu warszawskiego jako przykład patologii w funkcjonowaniu administracji (w) Patologie administracji publicznej*, red. D.R. Kijowski, P.J. Suwaj, Warszawa 2009, s. 357.

³¹ M. Jaśkowska, A. Wróbel, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 345.

³² Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 września 2012 r., I SA/Wa 506/12.

- был не имеющим законной силы в день его выдачи и неосуществимость является постоянным
- если его реализация приводит к уголовного преступления
- содержит дефект, который выводит его недействительным в соответствии с законом

Нарушение закона имущества недействительными решение вне зависимости от исхода дела. Прохождение 10 лет с момента его выпуска или необратимость вызванных этим решением, правовые последствия оправдать вывод компетентным органом аннулирования³³. Также издать указ без правовая основа делает его недействительным, как указано в недвижимостью находится в административный был вне Варшавы. Положение от 22 сентября 1938 года, прилагаемых части сельских муниципалитетов и Брудно, Виланове в Варшава³⁴ недвижимостью был отключен 22 сентября 1938 года о выявленных кластеров и, таким образом, в соответствии с Указом Варшавского действия. Решение вопиющим нарушением закона, в котором власть не определен обеспокоен ли дата решения обвиняемого руководителя для области руководителей для области занимающего имущество заявителя существовала, которые приводит хозяйство пространственное план правильно опубликованы, так что наличие статуса обязательного закона, который имеет решающее значение для оценки того, Это решение в соответствии со ст. 7 пункт. 2 ... составляющий основу аудит решения. Отказ в предоставлении во временное владение, не делая определение, в порядке использования недвижимости на ст. 7 пункт. 2 д .в. и .г. двуглавый бы рассматриваться как грубое нарушение закона, таким образом, решение свели с ничтожности в соответствии со статьей. 156 § 1 пункт 2. а.п.к.

. Кроме того, власть не установлено, был ли общеобязательность Постановление Президиума Национального совета 1961 г. утверждении генерального плана, который полагается в оспариваемом решении, надзорный орган и чьи записи свидетельствуют о поселке, содержащейся в этом решении³⁵.

В случае, был решен еще окончательного решения, когда ситуация относится к случаям, в которых есть личность, и поэтому одни и те же лица, заинтересованные том же предмете и тот же правовой статус без

³³ J. Borkowski, *Nieważność decyzji administracyjnej*, Łódź-Zielona Góra, 1997, s. 39.

³⁴ Dz. U. Nr 72, poz. 518.

³⁵ P. Przybysz, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 278.

изменений факты. Таким образом, новое решение выдается в том же режиме, пострадавших от недостатков, упомянутых в ст. 156 § 1 пункт. 3 а.п.к.

Решение на имя человека, который не является стороной в случае делает его недействительным, потому что человек не вечеринка на, так что не звонки никаких юридических последствий для него. Недоставленные или необъявленное решение не имеет правовых последствий, которые могут возникнуть только при успешной доставке анонса. До подписать решение, мы имеем дело только с его дизайном³⁶. Подписание при условии, что этот проект содержал составляющие элементы проекта решения будет трансформироваться в решение, которое еще не wуwуołujе юридическую силу и таким образом он может быть изменен.

Правовые последствия решений могут возникать при введении ее правовых сделок через службу или рекламной стороны. Такое решение, которое не было доставлено или объявлено решение может быть описан как не существует, при условии, что он не может вызвать каких-либо юридическую силу. проблема, однако, имея в виду, что это не может привести к юридической силы. Но проблема возникает, когда вопросы жестко не подается на ее стороне, либо из-за течением времени, не может быть способ показывают, что доставка состоялась, но служил его к другому предмет, даже если лицо. Уведомление о решении, кроме лица заявителя, даже если объект будет отправить это решение, "Новости" делает такое решение, однако, оно входит в правовых сделок и производит юридические последствия. В такой ситуации, признание этого решения как акт несуществующего невозможно. Мы должны признать, что в случае, решение не было вручено на месте, но служил его другому лицу, так что поэтому результат было принято решение известно так вошел в правовых отношениях. В таких вопросах жестко дефект возникает на не-участника разбирательства³⁷.

Есть случаи, когда решение даты неисполнения его выдачи и его неисполнимось является постоянным. Это не возможно установить на бывшего владельца права на вечное пользование землей, которая принадлежит лицу третьей стороной. Если в таких условиях, выпущенных в соответствии со ст. 7 пункт. 2 д .в. и. г. Решение

³⁶ M. Jaśkowska, A. Wróbel, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, s. 557.

³⁷ B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, s. 317.

положительная, нагрузка будет правовая недостаток, как указано в ст. 156 § 1 пункт. 2 а.п.к.. или грубое нарушение закона.

Судебные решения в этом случае считает, что создание вечного пользования с другими сторонами возможно только после отрицательного предложения диагноз указом, установление вечное пользование прав в нарушение приоритетных требований, вытекающих из указа приложений является грубым нарушением закона, как указано ПСА Варшава³⁸.

Вышеуказанные дефекты в природе существа решений. Их появление означает, что сила решения создана правовая хромой отношения, или он не решить. Недостатки лежат в самом решении и угрожают субъективные элементы правоотношений в своей теме или в правовой основе, в результате, или приходит к неправильным правовых последствий, или юридического неэффективности управленческого решения. Это не дефекты процедурного характера, потому что удаление таких дефектов в соответствии с положениями о возобновлении производства по делу³⁹.

Дефекты в административном решении результатом дефицита в предварительном слушании дела. Что касается легального существования дефектных решений, но это не имеет значения, потому что оценка подлежат решение форм и его правовых последствий и не разбирательств, которые им предшествовали. Нет доказательств о решении по причинам, указанным в ст. 156 § 1 пункт. 1, 3. 4 и 7 Кодекса об административных если это будет от даты вручения или публикации прошло 10 лет, а также решение вызвало необратимые правовые последствия. Это учреждение, которое является отрицательным условием для отмены административного решения, хотя и не определены в Кодексе административного судопроизводства, а определяется в прецедентном праве и литературы. По Предполагается, что это не возможно, чтобы отменить административное решение приводит правовых последствий собственных действий, которые власть не может изменить⁴⁰.

И в литературе и судебной практике административных судов, предполагается, что повторно розберательство по делам органов урегулированы до окончательного решения возможно только после

³⁸Wyrok WSA z dnia 10 października 2006 r. I SA/WA 1005/06, orzeczenie.nsa.gov.pl.

³⁹H. Ciepła, R. M. Sarbiński, K. Sobczyk-Sarbińska, *Roszczenia przysługujące byłym właścicielom tzw. gruntów warszawskich. Sposób ich dochodzenia w postępowaniu administracyjnym i sądowym* s. 124.

⁴⁰J. Borkowski, *Nieważność decyzji administracyjnej*, s. 52.

отмены первоначального решения режиме, установленном законом. Административное решение должно преобладать снова поселились еще один случай до принятия окончательного решения этого органа, а не формирования отменить первоначальное решение на основе предписаний Административно-процессуального кодекса является искаженных.⁴¹

Правовые последствия отмены административного решения

Необратимость правовые последствия доктрина понимать двояко как условие абсолютного считается в целой системе права в, или как родственник, называют публичной власти и правовой основы для своих действий в случаях индивидуальный в своих правовых отношений с человеком. Нет правил, составляющие правовую основу для власть административных мер, направленных на вывод, отмена разворота правовых последствий, вызванных административного решения не влияет родственник ничтожность вызовет его необратимость.

В соответствии со ст. 156 § 3 Кодекса административного судопроизводства не утверждать решение по причинам, указанным в ст. 156 § 1 пункт 1, 3, 4 и 7 Кодекса об административных где это решение приведет необратимые правовые последствия. Эта концепция не будет вводить каких-либо правовое определение, но с такой же формулировка, что только такие эффекты могут препятствовать отмене решения. В юриспруденции понятия непоправимый первоначально законную силу был связан с ситуацией, в которой это не возможно, чтобы восстановить предыдущее правовой статус в связи с тем, что перестало существовать объект, который касался закон, или лицо потеряло способность удерживать это право или истек учреждение является источником права.

Верховный суд в решении семи судей от 28 мая 1992 года⁴², заявил, что реализация решений заказе снос здания, пострадавших от дефектов, изложенных в ст. 156 § 1 Кодекса административного судопроизводства сама по себе не означает, что решение вызвало необратимые правовые последствия. В момент. 2 отметил, что "если сделки с недвижимостью предшествовала административного решения или передачи права собственности состоялась административным решением и решение искажен, как определено в ст. 156 § 1 Кодекса административного судопроизводства, продажа имущества третьему лицу защищенной по

⁴¹ G. Łaszczycza, C. Martysz, A. Matan, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, s. 307..

⁴² II AZP 4/92, OSNC 1992, nr 12, poz. 211

принципу земельных регистров, представляет собой препятствие на пути к отмене решения " .

Верховный суд указал, что если правовые последствия административного решения может быть поднят в административном запрос, что означает, что они не являются необратимыми. Разрешение АНБ 9 ноября 1998 года⁴³ Заявлено, что вывод из казны или муниципального соглашения с передачей прав собственности на помещения арендатору вместе с посвящением дробной части земли для вечного пользования ограничивает сферу урегулирования дела к выводу, что продажа решения арендатора было принято в нарушение закон. Критическая резолюции выступил с. Чарник, который в его голосе 9 ноября 1998 года⁴⁴ утверждал, что суть неисправных решений, ведущих к отмене следующего решения гражданское судопроизводство должно рассматриваться дефект заявления представительный орган государства. Положение АНБ обеспечивает покупателю защиты, не обеспечивая его первоначального владельца собственности, и в то же время нарушает принцип, что никто не может передать больше прав, чем имеет, и поэтому новый владелец не может рассчитывать на вере залог земельных регистров.

Ввиду особого случая, когда имущество было дано в бессрочное третьей стороной в ходе административного разбирательства аннулировать решение, которое захватил власть в 1964 году собственности казначейства развитой собственности, АНБ уже выразил другую точку зрения, считая его приемлемым для аннулирования этого решения. В обоснование со ссылкой на ранее прецедентного права АНБ и Верховный суд, а также более ранние голоса обратил внимание на то, что необратимость юридической силы решения не опираются на то, что в результате его аннулирования будет сбросить весь правовой статус ранее существующих (например,. Восстановление недвижимого имущества) потому что это не разворот всех правовых последствий, но только для разворота только правовые последствия, которые вызвала решение само по себе искаженный по недействительным. Как вы можете принести, прецедентное право Верховного административного суда движется к ограничительным толкованием терминов, которые не перекручиваются юридическую силу и, таким образом, чтобы ограничить сферу

⁴³ ОРК 4/98, OSNA 1999, nr 1, poz. 13.

⁴⁴ ОРК 4-7/98.

применения в случае возникновения сомнений относительно характера законную силу решения несовершенно и пустот

Укажите в предоставлении для правовых последствий означает, что речь идет не о фактах из-за существования или дефектного исполнения решения будет нейтральным, а также применения этого положения, есть ли реальные возможности устранить последствия, вызванные решением, в частности, восстановление⁴⁵.

Высший административный суд⁴⁶ заявил, что сам факт построен третьей стороной здания на основании чужого имущества, и в таких условиях, как те, оспариваемое решение было издал указы, обеспечивает лишь около способствуя чужой земле усилий. Это не доказывает, восстание на стороне прав собственности этого лица на землю, право, которое может стоять на пути отмены выше. решение.

Недвижимость, состоящий из земли, которые были в соответствии с положениями Указа Варшаве в вечное пользование третья сторона, сам по себе означает, что центральный административный Решение, принятое в соответствии с положениями настоящего указа, отрицающих бывшего владельца земли предоставить права временное владение звонки правовые последствия по смыслу ст. 156 § 2 а.п..к.⁴⁷.

Несмотря на столь большой прецедентного права по вопросу безповоротных правовых последствий отмены практики публичного управления не признают важность искусства. 156 § 2 а.п..к. и это потому что аннулировать решение декрета только в соответствии со ст. 156 § 1 а.п..к.

без рассмотрения вызвано ли решение удерживается необратимые правовые последствия, привести к ненужной продление разбирательства. Для тщательного осмотра выше. эффекты должны побудить обстоятельство регулирования недвижимое имущество после принятия незаконных указов. Рассуждения необоснованным кажется, что Варшава регулирование недвижимости не является прямой эффект незаконного решения указов, но результаты от других событий, которые произошли после выхода данного решения. Предоставление ст. 156 § 2 а.п..к не Действительно различает прямого и косвенного воздействия. Существует никаких сомнений, что принятие решения некорректной указов запустить цепочку событий, ведущих к регулированию этого

⁴⁵ J. Borkowski, *Zmiana i uchylenie decyzji ostatecznych decyzji administracyjnych*, Warszawa 1967, s. 29.

⁴⁶ Wyrok NSA z dnia 8 sierpnia 2012 r., I OSK 872/11, orzeczenia.nsa.gov.pl

⁴⁷ Z. Kmieciak, *Odwołania w postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2011, s. 64.

имущества, и, следовательно, в конечном счете, Регулирование результат ошибочных решений указов. Ссылаясь на принцип ответственности за ущерб от искусства. 160 Кодекса, на основании этого положения в том, что принятие решения некорректной увеличивает вероятность указов в рамках так регулирования. мульти-причинность, и следовательно, Скрабы понесенные государством и поэтому ответственность за этот эффект в виде Положения. Ясно также, что если решение не было принято дефектные указы, регулирование в этой недвижимости никогда не случится. Поэтому следует предположить, что приобретение недвижимости в Варшаве с третьими сторонами, которые действуют добросовестно, является необратимым результатом некорректных принятия указов, и следовательно, надзорный орган ведения разбирательства должны заключить, что решение было принято в нарушение закона. Напротив, приводит к решениям необоснованных и неоправданных. Надзорный орган в полной мере осознает, что в результате Варшавского регулирования недвижимости повторного рассмотрения *dekretowego* приложения и так не должно привести к созданию права вечного пользования и мэра Варшава нет возможность положительного решения. Так что есть необоснованным умножение административных разбирательств, которые приводит только к продлению действия. Аннулирование является сложным, но был владельца требовать компенсацию. В связи срока исковой давности изложены в ст. 160 § 6 а.п.к. он вынужден принять дополнительные меры, несмотря на то, что из-за реактивации разбирательства не они причитаются.

Необратимость правовых последствий происходит, когда административный орган в пределах своей юрисдикции задач и компетентность может обрушить правовые последствия своих действий с помощью доступных ему в соответствии с правилами⁴⁸.

Правовые последствия отмены принятия

Согласно судебной практике Высшего административного суда отменил административное решение в соответствии со ст. 156 § 1 а.п.к. вступает в силу *ex tunc* и, таким образом, решение выдается в обычном порядке должны рассматриваться, как если бы он не был выдан. Это означает, что решение о признании решения Наблюдательного совета

⁴⁸ H. Ciepla, R. M. Sarbiński, K. Sobczyk-Sarbińska, *Roszczenia przysługujące byłym właścicielom tzw. gruntów warszawskich. Sposób ich dochodzenia w postępowaniu administracyjnym i sądowym*, s. 129.

указов устранить его от правовой системы задним числом, так что бывшего. Варшавского остается собственник, по крайней мере, пока владелец запрос декрета переосвидетельствование здания⁴⁹.

По мнению АНБ законную силу окончательного решения Наблюдательного совета, действующего ретроспективно, за исключением удаления из судебного решения указы заключается в том, что муниципалитет Варшава не пройти право собственности на здание, упомянутого в ст. 5 д .в. и. г. Штраф ничтожности, для серьезных нарушений закона, имеет правовые последствия лишения решительности вызвать юридические последствия, признаваемые законом от времени неэффективности правовых средств ретроспективно и верховенства закона гарантия государственной администрации определило правовые последствия, которые не могут быть отменены⁵⁰.

Решение искажены каких-либо дефектов, изложенных в ст. 156 § 1 а.п.к. Результат в недействительности не акт очевидной. но существующие и функционирующие в правовых сделок. Такое решение было бы полезно презумпция правильности и в силу до тех пор, пока удалить правовой торговый в порядке и на условиях, указанных в коде поведения административный. Согласно этой точке зрения решение совета, как признано недействительным решение ошибочным и выдавать ее с нарушением закона, имеет обратную силу. В случае компенсации поэтому следует на основе наблюдательного совета принять окончательное решение, он показывает, что решение было незаконным актом и, следовательно, представляет собой зарождающуюся деликта обязательство по выплате компенсации уже в момент выпуска. Решение объявить недействительным надзорных и некорректных решений и выдать его нарушение закона имеет обратную силу, что означает, что на ее основе следует предположить, что субъектом решения того испорчены какими-либо дефектами уже незаконный акт на момент выпуска. Решение недействительным не имеет юридической силы, хотя некоторые факты ставятся⁵¹.

В науке, закон административный аннулирование разбирательство в декларативной акта следует, что решение считает недействительным. Собственность выполнении условий, установленных в ст. 5 декрета крепится к правой в землю. В случае, если претензии на право

⁴⁹ A. Hetko, *Dekret warszawski. Postępujące wywłaszczenie nieruchomości*, Warszawa 2008, s. 59

⁵⁰ Uchwała siedmiu sędziów NSA z dnia 13 listopada 2012 r., I OPS 2/12, orzeczenia.gov.pl.

⁵¹ A. Hetko, *Dekret warszawski. Wybrane aspekty systemowe*, Warszawa 2012, s. 41.

собственности на землю и здания служит разных людей, то при работе с просьбой о создании временной собственности создаст проблему, что будет происходить в собственность здания после установления временное владение или в вечное пользование. В соответствии с положениями временное владение может отстаивать свою позицию, что владелец здания теряет свойство к собственнику земли временно из-за временного владения введения раздельного владения здания, имеющего юридическую основу в ст. 5 декрета истекает, и само здание станет частью почвы.

Но в случае узурфрукта такого рассуждения не может быть сохранена, потому что при освящении земли для вечного пользования должен прийти с приобретением права вечного собственности использования здания, расположенного на земельном участке. Как бы прийти к этому, когда собственник здания не было бы ранее в соответствии со ст. 5 декрета будущем Узурфруктуарий, но другой человек. Это также можно передать, например, строительный м. са.-Варшава, так как он не имеет к этому имущества, так как выпал, аннулирование основе для приобретения этого имущества в виде решения об отказе по 1956 г.⁵².

В учении недействительности административного решения основан на предположении, что определенная степень или тип дефектных импликации санкций в виде отказа в признании законом правовые последствия решения. Анализ показывает, что ст. 156 а.п.к. это пример использования строительной аннулировать ретроактивно,

Утрата юридической силы решения недействительным задним числом, еще раз повторяю, что на самом деле это оценка *pastęczą* воздействие и решение о признании права на основе художественной литературы, что эти эффекты не существуют в области нормативно с самого начала. Процесс ликвидации последствий решения по существу аннулированный ничего более обязательного оценки последствий отмены решения. На материальном плане речь идет о использовании двух стандартов, первый из которых лишается привязки, в то время как другие акты, как правило, права отмены действительность первых, в то время как он заменяет время отмены. Отменить решение указов в соответствии со ст. 156 § 1 а.п.к.

⁵² M. Kamiński, *Nieważność decyzji administracyjnej*. Studium Teoretyczne, Kraków 2006, s. 242.

. призывает к юридической силы задним числом и в отношении права на вечное пользование землей и право собственности на здание, т.е.. Причины эффект, как если решением постановлений в нарушение ст. 156 § 1 Кодекса административного судопроизводства не был выпущен, и *restituje* оригинальный правовой статус.

Аннулирование решения важно в ситуации, в правовых мероприятиях, в которых одно решение в качестве основы для принятия окончательного решения зависит от определения условий, указанных в ст. 156 а.п.к. удалить из правовой системы.

Этот вопрос является видимым в фоновом режиме вопросах, касающихся отмены окончательных административных решений, принятых в соответствии со ст. 7 пункт. 2 д .в. и. г. отказавшись от создания вечного пользования землей в связи с последующим решением продать помещение или учреждение usufrukta другому лицу.

Отменить решение, на основании которого был выдан еще одно решение, не составляют силу искусства. 145 § 1 пункт. 8 а.п.к.

. Основой для возобновления производства по делу в связи с этим решением, но и является основой для аннулирования, а отмена решения производит юридические последствия задним числом и отложите решение возобновления разбирательства имеет правовые последствия немедленно. Если решение основано на предположении, что если решение зависит от решения, на основании которых, в связи с аннулированием правовых последствий являются отменили с даты выдачи, это также зависит решение было вынесено в вопиющее нарушение закона, потому что власть не был компетентен решать на другом отличие вопросы, которые каким-то образом связаны с предметом урегулирования решения недействительным. Такой подход принят в резолюции Верховного административного суда в случаях, связанных с отмены окончательных административных решений, принятых в соответствии со ст. 7 пункт. 2 д .в. и. г. отказывает создание вечного пользования другому лицу. Аннулирование административного решения данной статьи. 7 пункт. 2 д .в. и. г Это является необходимым условием для отмены решения о продаже жилья⁵³.

⁵³ . Hetko, *Dekret warszawski. Wybrane aspekty systemowe* s. 57.

Выводы

Вопрос недвижимости в области г.Варшава является довольно сложным. Бывшие владельцы были лишены права собственности на землю, которая стала собственностью муниципалитета столицы Варшава. Здания, расположенные на grucnie стал предметом отдельного собственности нынешнего владельца. В настоящее время они могут преследовать свои претензии об оспаривании решений на основании которых они были лишены своего имущества. Они могут сделать из-за аннулирование. Аннулирование как декларативный акт предполагает, что решение считает недействительным. В случае, если претензии на право собственности на землю и здания служит разных людей, то при работе с просьбой о создании временной собственности создаст проблему, что будет происходить в собственность здания после установления временное владение или в вечное пользование. В соответствии с положениями временное владение можно утверждать, что владелец здания теряет свойство к собственнику земли временно из-за временного владения введения раздельного владения здания, имеющего юридическую основу в ст. 5 декрета истекает, и само здание станет частью почвы. Но в случае узурфрукта такого рассуждения не может быть сохранена, потому что при освящении земли для вечного пользования должен прийти с приобретением права вечного собственности использования здания, расположенного на земельном участке. Как бы прийти к этому, когда собственник здания не было бы ранее в соответствии со ст. 5 декрета будущем Узурфруктуарий, но другой человек. Это также можно передать, например, строительный через Варшаву, так как он не имеет к этому имущества, так как выпал, аннулирование основе для приобретения этого имущества в виде решения об отказе по 1956 г.

Источники

1. B, Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2012
2. M. Bernaczyk, *Roszczenie o zwrot wywłaszczonej nieruchomości w ujęciu podmiotowym na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, AUWr, PPIA 2005, Nr 67,
3. J. Borkowski, *Nieważność decyzji administracyjnej*, Łódź-Zielona Góra 1997
4. J. Borkowski, *Zmina i uchylene decyzji ostatecznych decyzji administracyjnych*, Warszawa 1967

5. S. Cichosz, T. Szawłowski, *Wykład XXXI – O własności nieruchomości na obszarze m.st. Warszawy, Zaoczne Studium Prawne „Prawo rzeczowe w praktyce”*, Warszawa 1960,
6. H. Ciepła, R. M. Sarbiński, K. Sobczyk-Sarbińska, *Roszczenia przysługujące byłym właścicielom tzw. gruntów warszawskich. Sposób ich dochodzenia w postępowaniu administracyjnym i sądowym*, Warszawa 2013
7. J. Czerwiakowski, *Uprawnienia byłych właścicieli gruntów m. st. Warszawie wczoraj i dziś*. Paletstra 1985 r., nr 9
8. M. Gdesz, *Rewindykacja gruntów warszawskich. Zagadnienia administracyjnoprawne*, Warszawa 2012
9. Hetko, *Dekret warszawski. Postępujące wywłaszczenie nieruchomości*, Warszawa 2008
10. Hetko, *Dekret warszawski. Wybrane aspekty systemowe*, Warszawa 2012
11. M. Jaśkowska, A. Wróbel, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2011
12. M. Kaliński, *Odszkodowanie za utratę lokali w budynkach na gruntach warszawskich*, Rej. 2006, Nr 3
13. M. Kamiński, *Nieważność decyzji administracyjnej. Studium Teoretyczne*, Kraków 2006
14. Z. Kmiecik, *Odwołania w postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2011
15. D. Kozłowska, E. Mzyk, *Grunty Warszawskie*, Zielona Góra 2000
16. G. Łaszczyca, C. Martysz, A. Matan, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2010
17. P. Przybysz, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2012
18. E. Stawicka, *Decyzje o odmowie przyznania własności czasowej nieruchomości w trybie dekretu warszawskiego jako przykład patologii w funkcjonowaniu administracji (w) Patologie administracji publicznej*, red. D.R. Kijowski, P.J. Suwaj, Warszawa 2009
19. R. Pessel, *Rekompensowanie skutków naruszenia prawa własności wynikających z aktów nacjonalizacyjnych*, Warszawa 2003
20. Poczobutt-Odlanicki, *Gospodarka terenami w Warszawie*, Warszawa 1979

WIZERUNEK WSPÓŁCZESNEJ ROSJI W GRAFICZNYCH MEMACH INTERNETOWYCH

Marek Maruszczak

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Słowa kluczowe: *Rosja, memy internetowe, web 2.0, graficzne memy internetowe*

THE IMAGE OF CONTEMPORARY RUSSIA IN GRAPHIC INTERNET MEMES

Marek Maruszczak

University of Warmia and Mazury in Olsztyn

Keywords: *Russia, Internet memes, web 2.0, graphical Internet memes*

Metodologia

Analizie poddano 115 graficznych memów internetowych pochodzących ze źródeł polskojęzycznych i 120 graficznych memów internetowych pochodzących ze źródeł anglojęzycznych. Podczas gromadzenia memów mających stanowić próbkę badawczą ograniczono się do stron umożliwiających wyszukanie najbardziej popularnych memów. Sąd przekazany w popularnym memie jest bardziej miarodajny podczas oceniania obrazu współczesnej Rosji.

Aby zwiększyć wiarygodność badań zdecydowano się nie traktować każdego analizowanego memu w ten sam sposób. Jako źródła memów do próbki badawczej wybrano trzy strony gromadzące memy graficzne, które mają wbudowane mechanizmy oceniania. Dzięki nim każdy internauta może oddać głos poparcia lub uznania dla danego memu. Wspomniane głosy zostały wykorzystane jako miary wag podczas ilościowego analizowania memów. Mem, który otrzymał 50 głosów poparcia będzie dwukrotnie bardziej wpływał na wynik badania niż mem, któremu przyznano 25 głosów.

Do zebrania memów stanowiących próbkę badawczą wykorzystano strony: kwejk.pl, demotywatory.pl oraz fabrykamemów.pl. Memy wyszukiwano dla hasła "Rosja" przy pomocy wyszukiwarki Google oraz wyszukiwarek wewnętrznych na stronach internetowych.

Memy stanowiące anglojęzyczną grupę kontrolną zebrano na stronach memecenter.com, memes.com oraz cheezburger.com. Dzięki zastosowaniu metody wag biorącej pod uwagę liczbę głosów poparcia dla danego memu uzyskano nie 113 (liczba memów) lecz 27104 opinie w przypadku polskich i 647720 w przypadku memów pochodzących ze źródeł anglojęzycznych.

Zebrane dane

Po uporządkowaniu i analizie próbki badawczej udało się wyodrębnić 22 główne cechy przypisywane Rosji w memach internetowych oraz 14 kategorii tematycznych, które najlepiej opisywały memy internetowe. Podczas analizy poparcia przyznawanego poszczególnym cechom przez odbiorców memów polsko i anglojęzycznych wykorzystano ten sam zbiór cech aby umożliwić zaprezentowanie najważniejszych różnic i podobieństw. W tekście artykułu oraz na diagramach wymienione będą jedynie kategorie, które uzyskały ponad 2% udziału w całym zbiorze opinii. Pozostałe, jako statystycznie mniej znaczące zostaną opisane wspólną kategorią - inne.

Cecha	Liczba	Odsetek
Agresywni	6574	24%
Dziwni	1315	5%
Prymitywni	2462	9%
Twardzi	4131	15%
Alkoholicy	3192	12%
Związani z Niemcami	679	3%
Wpływ na polską politykę	4694	15%
Inne (12)	2731	15%

tab.1 Rozkład opinii odbiorców memów pochodzących ze źródeł polskojęzycznych z dokładnością do 1%

Соціально-гуманітарні виклики 2015 року

Cecha	Liczba	Odsetek
Agresywni	118994	18%
Dziwni	157559	24%
Prymitywni	79371	12%
Twardzi	124084	19%
Opresyjna/uciskani	70396	11%
Inne (17)	22251	12%

tab.2 Rozkład opinii odbiorców memów pochodzących ze źródeł anglojęzycznych z dokładnością do 1%

Życie codzienne	4503	17%
Motoryzacja	1335	5%
Polityka	8675	32%
Architektura	1112	4%
Zwierzęta	1292	5%
Technologia	134	0%
Alkohol	533	2%
Wojna	3178	12%
Wojsko	1305	5%
Putin	3137	12%
Religia	874	3%
Sport	861	3%
Przestępstwa	0	0%
Łącznie	27104	100%

tab.3 Rozkład kategorii dla memów pochodzących ze źródeł polskojęzycznych z dokładnością do 1%

Соціально-гуманітарні виклики 2015 року

Życie codzienne	227287	35%
Motoryzacja	75981	12%
Polityka	44666	7%
Architektura	4726	1%
Zwierzęta	8163	1%
Technologia	1479	0%
Alkohol	0	0%
Wojna	4389	1%
Wojsko	208907	32%
Putin	0	0%
Religia	0	0%
Sport	0	0%
Przestępstwa	4432	1%
Łącznie	647720	100%

tab.3 Rozkład kategorii dla memów pochodzących ze źródeł anglojęzycznych z dokładnością do 1%

Analiza danych

Agresywni - ponad 24% spośród odbiorców polskojęzycznych memów internetowych uważa lub uważało, że Rosja jako kraj lub Rosjanie jako jej mieszkańcy są agresywni. Jest to najczęściej pojawiająca się cecha w przypadku polskich memów internetowych i trzecia (ponad 18%) w przypadku memów anglojęzycznych. Na tej podstawie można uznać, że Rosja jako kraj jest powszechnie uznawana za państwo kojarzone z agresją, choć w przypadku Polski opinia ta jest wyraźnie silniejsza. Memy, które reprezentują tę cechę to np. obrazy przemocy, której strona czynna jest utożsamiana z Rosją lub Rosjanami.

Dziwni - z wynikiem ponad 24% to najpopularniejsza cecha przypisywana Rosji przez użytkowników stron anglojęzycznych. W przypadku Polski (blisko 5%) cecha znalazła się dopiero na 6 miejscu. Wynik można wytłumaczyć wynikającym z położenia geograficznego występowaniem większych podobieństw kulturowych pomiędzy Polską, a Rosją niż Rosją, a np. USA.

Prymitywni - piąte miejsce w przypadku źródeł polskojęzycznych (ponad 9%) i czwarte dla źródeł anglojęzycznych (ponad 12%). Popularność

cechy "prymitywni" świadczy o tym, że znaczna część odbiorców utożsamia Rosję z krajem gorzej rozwiniętym od ich własnych.

Twardzi - to trzecia co do popularności cecha w przypadku memów pochodzących ze źródeł polskojęzycznych (ponad 15%) i druga dla anglojęzycznych (ponad 19%). Znaczna część internautów utożsamia Rosjan z osobami zdolnymi do znacznego wysiłku fizycznego, wytrzymałymi, odważnymi i odpornymi na działania czynników atmosferycznych. Jest to cecha, która przyczyniła się do zebrania największej liczby neutralnych i pozytywnych opinii na temat Rosji.

Alkoholicy - Blisko 12% osób opiniujących memy pochodzące ze polskich źródeł uznało, że cechą charakterystyczną Rosjan jest nadużywanie alkoholu. W przypadku odbiorców źródeł anglojęzycznych były to niecałe 2%.

Wpływ na Polską politykę - druga co do popularności cecha wśród memów pochodzących z polskich źródeł (ponad 17%) jest zupełnie nieobecna w przypadku memów ze źródeł anglojęzycznych. Na jej przykładzie widać największą różnicę pomiędzy Polską, a krajami anglojęzycznymi, która wynika prawdopodobnie z uwarunkowań geopolitycznych i historii stosunków polsko-rosyjskich. Twórcy i odbiorcy memów przypisujących Rosji wpływ na polską politykę niemal jednomyślnie uznają to za zjawisko negatywne.

Związani z Niemcami - kolejna cecha przypisywany Rosjanom w polskich memach (2,5%, która nie jest obecna w memach pochodzących ze źródeł anglojęzycznych. Ponownie, przyczyny należy szukać w zaszłościach historycznych i położeniu geopolitycznym Polski. Część internautów uważa, że pomiędzy Rosją, a Niemcami wciąż istnieje porozumienie, którego efekty są niekorzystne dla Polski.

Opresyjna/uciskani - ostatnia z opisywanych cech znajduje się poniżej dwuprocentowego progu w przypadku memów polskojęzycznych, odbiorcy memów anglojęzycznych wskazują na jej ważkość w blisko 11% przypadków.

Wnioski i podsumowanie

Poza procentowym rozkładem poparcia dla przypisywania poszczególnych cech Rosji sprawdzono również jaki stosunek mają do niej odbiorcy memów. Uwzględniono trzy opinie: pozytywną, neutralną oraz negatywną. Odsetek opinii pozytywnych jest podobny dla odbiorców memów

polskich i anglojęzycznych i wynosi odpowiednio 6% i 5%. Tak niskie poparcie nie powinno być jednak bezkrytycznie uznawane za wyznacznik miejsca Rosji wśród innych krajów. Memy internetowe znacznie częściej bazują na ironii i sarkazmie, za pomocą, których autorzy dają upust określonym uczuciom, niż na uznaniu pozytywnych zjawisk. Dlatego brak pozytywnych opinii nie musi sam w sobie świadczyć o negatywnej, w porównaniu do innych państw, opinii internautów na temat Rosji. Bardziej interesujące są różnice pomiędzy odsetkiem osób przypisujących Rosji neutralne (38% - polskojęzyczne, 79% - anglojęzyczne) oraz negatywne (56% - polskojęzyczne, 16% - anglojęzyczne) cechy. Na przykładzie przytoczonych danych widać wyraźnie, że odbiorcy polskojęzycznych memów mają znacznie bardziej negatywną opinię na temat Rosji niż odbiorcy memów anglojęzycznych

Do określenia przyczyn i konkretnych zjawisk, które wpływają na bardziej negatywne postrzeganie Rosji przez Polaków wykorzystano między innymi dane dotyczące popularności poszczególnych kategorii oraz cech. Najbardziej oczywistą różnicą jest znacznie większa obecność treści związanych z polityką i wojną w przypadku memów pochodzących ze źródeł polskojęzycznych. Zdecydowanie więcej miejsca poświęcono również samej postaci Putina i konkretnym przejawom Polityki zagranicznej Rosji, która pośrednio lub bezpośrednio wpływa na Polskę. Stosunkowo mało odniesień np. do komunizmu i okresu zimnej wojny w memach anglojęzycznych może świadczyć o mniejszym przywiązaniu lub o gorszej znajomości historii wśród ich odbiorców. W toku dalszych badań można między innymi porównać wyniki analizy memów internetowych do zawartości prasy, telewizji i innych mediów.

Bibliografia

1. *Blackmore, S., The meme machine, Oxford 1999.*
2. *Dawkins, R., The selfish gene, Oxford 1976*
3. *Licklider, J.C.R., Clark W., On-Line Man-Computer Communication 1962.*
4. *Roberts, L. Multiple Computer Networks and Intercomputer Communication, Gatlinburg 1967.*
5. *Wilson III E., The Information Revolution and Developing Countries, Cambridge 2004*

Źródła internetowe

1. Bendyk E., Filciak M., Hofmokl J., Kulisiewicz T., Tarkowski A., *Kultura 2.0 Wyzwania cyfrowej przyszłości* ;
http://www.magdalenaszpunar.com/_publikacje/2010/uczestnictwo.pdf
[dostęp: 010.02.2015].
2. Chielens K., Heylighen F., *Operationalization of meme selection criteria: Procedures to empirically test memetic hypotheses*.
http://www.aisb.org.uk/publications/proceedings/aisb05/9_Soc_Final.pdf [dostęp: 10.01.2015]
3. Juza M., *Memy internetowe – tworzenie, rozpowszechnianie, znaczenie społeczne*. *Studia medioznawcze*, 4(55), 49-62.
4. Kołowiecki W., *Memy internetowe, jako nowy język Internetu*.
<http://www.kulturaihistoria.umcs.lublin.pl/archives/3637>. [dostęp: 11.05.2014]
5. *Newsweek*, *Memy o Putinie są w Rosji nielegalne*;
<http://swiat.newsweek.pl/memy-o-putinie-sa-w-rosji-nielegalne,artykuly,360907,1.html> [dostęp: 19.04.2015].
6. Nowak A., *20 lat polskiego internetu, 2011*;
http://di.com.pl/20_lat_polskiego_internetu-39789 [dostęp: 05.02.2015].
7. O'Reilly T., *What Is Web 2.0. Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software*, <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html>, [dostęp: 21.12.2013].
8. Shifman, L., *Memes in a Digital World: Reconciling*
9. Szpunar M., *Nowe media a paradygmat kultury uczestnictwa*;
http://www.magdalenaszpunar.com/_publikacje/2010/uczestnictwo.pdf
[dostęp: 010.02.2015].
10. *Understanding Web 2.0*;
https://www.bluecoat.com/sites/default/files/documents/files/bcs_tp_Web20_v3b.pdf [dostęp: 02.02.2015].
11. *with a Conceptual Troublemaker*, *Journal of Computer-Mediated Communication*.
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jcc4.12013/pdf> [dostęp: 12.01.2015]

**MIĘDZY POLITYKĄ A HISTORIĄ
KONCEPCJA FEDERACYJNA A POWSTANIE STYCZNIOWE (1863)**

Robert Mieczkowski

Instytut Politologii

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Słowa kluczowe: *Powstanie Styczniowe 1863, Europa Środkowo-Wschodnia, idea federacyjna, rewolucja moralna, polityka historyczna*

**BETWEEN POLITICS AND HISTORY
THE CONCEPT OF FEDERATION AND JANUARY UPRISING (1863)**

Robert Mieczkowski

Institute of Philosophy

Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw

Keywords: *January Uprising 1863, Central and Eastern Europe, idea of federation, moral revolution, politics of memory*

Zachodzące w Europie procesy zjednoczeniowe, zmiany na świecie, udział Polski w integracji europejskiej, wpływają także na sposób w jaki interpretowana jest historia, źródła i materiały historyczne. Przykładem publikacji, która w inny niż dotychczas sposób analizuje historię jest praca *The British Isles. A history of Four Nations*, autorstwa Hugh'a Kearneya¹. W książce historia Wielkiej Brytanii została przedstawiona jako dzieje czterech narodów, w dotychczasowych analizach dominował dyskurs utożsamiający dzieje Wielkiej Brytanii z historią Anglii². Podobnie historia powstania styczniowego została zdominowana przez utożsamianie go z polskim powstaniem, z walką o niepodległość Polski, polskiego narodu, walką o polskie cele polityczne. Prawda jest jednak bardziej skomplikowana i uzasadnionym wydaje się pytanie czy celem powstania nie była także walka o wskrzeszenie federacji Trzech Narodów³, która była niezrealizowanym celem

¹Kearney H., *The British Isles: A History of Four Nations*. Second Edition, Canto Classics Editions, Cambridge University Press, 2012

²Ibidem s. XV

³Żurawski vel Grajewski R., „Obok Orła znak Pogoni”. Ostatnie wspólne powstanie narodów dawnej Rzeczypospolitej, „Universitas Gedanensis” 2010, R.22, t. 40, s. 203-216

politycznym Unii Hadziackiej⁴. Pewnym narzędziem pozwalającym badać oraz ułatwiającym rozumienie różnych dyskursów narodowych, które odgrywają szczególnie istotną rolę w ramach dyplomacji kulturalnej między narodami Europy Środkowo-Wschodniej, jest kategoria efektu Rashomona⁵. W filmie Akiro Kurosawy, *Rashomon*, dochodzi do zabójstwa, które miało czterech świadków, jednak każdy z nich we wzajemnie sprzeczny sposób relacjonuje to co widział⁶. Z punktu widzenia pamięci efekt Rashomona polega na tym, że każda ze stron opowiadająca inną historię na temat tych samych wydarzeń mówi prawdę, różnica wynika z innej perspektywy, z której patrzą. Przepisem na budowanie wspólnej pamięci zbiorowej i uwzględnienie różnych perspektyw jest uznanie punktu widzenia z jakiego dana strona się wypowiada. Jednak z efektem Rashomona wiąże się także proces walki o władzę, dążenia do narzucenia własnej perspektywy, przez jedną ze stron, jako obowiązującej interpretacji rzeczywistości⁷.

Moim zamiarem jest zaprezentowanie analizy powstania styczniowego przez pryzmat koncepcji federacyjnej, próby odbudowy Rzeczypospolitej o charakterze dobrowolnej federacji kilku narodów Europy Środkowo-Wschodniej, nawiązującej do idei jagiellońskiej⁸. W tym kontekście powstanie styczniowe było próbą odnowy federacji środkowoeuropejskiej pod polskimi auspicjami. Rezygnowano zatem z zamysłów politycznych unitarystów, m. in. króla Stanisława Augusta Poniatowskiego i czartoryszczyzny⁹, będących przeciwnikami funkcjonowania państwa w oparciu o federację, uważając ten projekt za anachroniczny, co znalazło również swój wyraz w sformułowaniach zawartych w Konstytucji 3 maja, w której użyto określenia Polska, a nie Rzeczpospolita Obojga Narodów. Tendencja ta została następnie pod presją litewską osłabiona przez podpisanie tzw. Zaręczenia Wzajemnego Obojga Narodów, które było swego rodzaju aneksem do Konstytucji majowej¹⁰. Taka

⁴Zurawski vel Grajewski P., Rok 1632 – jak nie powstała Rzeczpospolita Trojga Narodów [w:] *Duch pyszny poprzedza upadek. Rozważania o naturze rozpadu unii*, Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków 2012, s. 54-55

⁵Heider K. G., The Rashomon Effect: When Ethnographers Disagree, *American Anthropologist* 90 (1), s. 73–81

⁶Olbrychski D., *Parę lat z głowy*, Tower Press 2000, s. 68. Przytoczmy fragment, który należy odnieść także do niniejszego tekstu: *Gdy się zaś pisze o faktach i innych ludziach, trzeba już przyjąć zasadę Rashomona ze słynnego filmu Kurosawy. To znaczy, że wersji i ocen różnych faktów i ludzi może być wiele.*

⁷Należy w tym miejscu wskazać na dwa istotne w badaniach politologicznych pojęcia: pojęcie przemocy symbolicznej Pierre'a Bourdieu oraz hegemonii kulturowej Antonio Gramsci. Pewnym sposobem rozwiązania tych dylematów są kategorie pamięci dialogicznej oraz analizy percepcji.

⁸Nowak A., *Idea jagiellońska w polskiej pamięci i wyobraźni historycznej* [w:] *Strachy i Lachy. Przemiany polskiej pamięci 1982-2012*, s. 210-233

⁹Koberdowa I., *Polityka czartoryszczyzny w okresie powstania styczniowego*, 1957

¹⁰Bardach J., *Konstytucja 3 maja a zaręczenie zajemne obojga narodów 1791 roku*, UW, 1992

postawa organizatorów styczniowej rewolucji była także wymuszona chęcią pozyskania zwolenników wśród przedstawicieli Litwinów i Rusinów. W tamtym okresie trudno jeszcze mówić o narodach Litewskim, Białoruskim, czy Ukraińskim, dla których jednak pewnym impulsem w rozwoju tożsamości narodowej okazały się konsekwencje przegranej powstania styczniowego, m. in. represje i wzmożona rusyfikacja. Charakterystyczne, że załączki działalności na rzecz uformowania się tożsamości narodowej tych etnosów, nie miały w okresie powstania styczniowego antypolskiego charakteru, można stwierdzić, że były to ruchy odczuwające potrzebę odbudowy I Rzeczypospolitej¹¹. Sytuacja zmieniła się diametralnie po powstaniu, a ruchy tego rodzaju zaczęły nabierać nacjonalistycznego i antypolskiego zabarwienia. W dobie powstania nie było takiego problemu. Mimo że chłopci np. w Galicji mówili o pańskiej wojnie¹².

Celem powstańców nie była budowa unitarnej państwa Polaków, a raczej nawiązanie do tradycji federacji środkowoeuropejskiej, której aktem założycielskim był dokument Unii Lubelskiej 1569 r. Rząd Narodowy z 1863 r. jednym ze swoich postulatów, nie wskazując jednak dróg do jego realizacji, uczynił: „zapewnienie pobratymczym ludom, Litwy i Rusi, złączonym z Polską, najrozleglejszego rozwoju, narodowości i ich języka”¹³. Sformułowanie, znajdujące się w programie powstania: „uznanie Litwy i Rusi, za części zupełnie równe z Koroną i wespół z nią jedną państwową całość stanowiącą”¹⁴, jest nawiązaniem do dawnej idei unii politycznej trzech narodów polskiego, litewskiego i ruskiego, których nieudaną próbą realizacji była unia hadziacka z 1658 r.¹⁵ Takie było też wyobrażenie o celach powstania poetów tamtego czasu, autorów manifestu 22 stycznia i licznych odezw z tamtego okresu. Na przykład Seweryna z Żochowski Pruszkowa pisała: „*Jam to Jadwigi duszę zbolatą Cudem ofiary przeniknął wskroś. I połączyła w tęczę wspaniałą. Trzy ludy Polskę, Litwę i Ruś*”. Na Ukrainie funkcjonowała z kolei tzw. ukraińska szkoła polskiego romantyzmu. Jeden z jej prominentnych

¹¹Ćvikievič A., „Zapadno-russizm”. Narysy z historii hramadzkiej myśli na Białarusi u XIX i pačatku XX v., Mińsk 1993, s. 312-313. Pewnym odstępstwem od tej reguły był tzw. zapadnorusizm, który jako ruch społeczno-polityczny ukształtował się w dobie powstania styczniowego. Zgodnie z tą ideologią narody rosyjski, białoruski i ukraiński są jednym narodem.

¹²Kieniewicz S., Sprawa włościańska w powstaniu styczniowym, Zakład im. Ossolińskich, 1953

¹³Ajnenkiel A., Konstytucje Polski w rozwoju dziejowym, 1791-1997, Oficyna Wyd. Rytm, 2001, s. 129

¹⁴Kallas A., M. Krzymkowski, Historia ustroju i prawa w Polsce, 1772/1795-1918, wybór źródeł, PWN 2006, s. 153

¹⁵Pernal A. B., The Union of Hadiach (1658): Its Genesis, Terms, and Significance [w:] Chynczewka-Hennel T., P. Kroll, M. Nagielski, (red), 350-lecie Unii Hadziackiej (1658-2008), DiG 2008

przedstawicieli Józef Bohdan Zaleski¹⁶, przedstawiający się jako wcielenie ruskiego wieszczka Bojana, ze staroruskiego poematu „Słowo o wyprawie Igora”¹⁷, był zwolennikiem idei panslawizmu opartej na federacyjnej strukturze I Rzeczypospolitej oraz kościele katolickim¹⁸. Z tak postawionymi założeniami powstania styczniowego wiązał się problem pozyskania zwolenników wśród przedstawicieli tych narodów, dla których wolność polityczna nie musiała przecież oznaczać uczestnictwa w federacji środkowoeuropejskiej z Polską nadającą ton. Powstańcy nawiązywali zatem w swych politycznych założeniach do regionalnych tradycji zjednoczeniowych, czyniąc z nich zarazem cel działań powstańczych. Wydaje się uprawnionym stwierdzenie, że celem działań powstańczych był nie tyle powrót do granicy z 1772 r., a raczej do unii politycznej 3 narodów cieszących się znaczną autonomią w ramach oswobodzonego państwa.

Powstanie styczniowe było ważnym elementem kulturotwórczym nie tylko w historii narodu polskiego, ale także w historii narodów: białoruskiego, litewskiego, a także ukraińskiego. Ponadto można stwierdzić, że w połowie XIX wieku na Białorusi, Litwie oraz Ukrainie miały miejsce procesy narodotwórcze, na których powstanie styczniowe odcisnęło swego rodzaju piętno i było ważnym wydarzeniem historycznym w kształtowaniu się tożsamości narodowej etnosów Europy Środkowo-Wschodniej¹⁹, między innymi dlatego dzisiejsze obchody powstania styczniowego wzbudzają tak znaczne kontrowersje. Seimas litewski ogłosił rok 2013, w którym 22 stycznia przypada 150-ta rocznica wybuchu powstania styczniowego, rokiem powstania styczniowego²⁰. Duża część rosyjskich komentatorów proklamowanie przez Sejmas roku 2013 rokiem powstania, uznała za akt

¹⁶Konopnicka M., Szkice, Bohdan Zaleski, Adam Asnyk, Henryk Sienkiewicz, Lwów 1905, m. in. s. 6

¹⁷Mokry W., Od Ilariona do Skoworody. Antologia poezji ukraińskiej XI–XVIII w., Universitas 1996

¹⁸Giller A., Bohdan Zaleski, (Odbitka z Muzeum Narodowego w Rapperswyłu p. t. „Wieniec pamiątkowy), 1882, s. 2

¹⁹Walicki A., Ideologia narodowa powstania styczniowego (1), Tygodnik „Przegląd” 3(2003); Ideologia narodowa powstania styczniowego (2), Tygodnik „Przegląd” 4(2003). Np.: *Nacjonaliści rosyjscy odnotowywali z satysfakcją, że procesy powolnej, nieuświadomianej polonizacji ludności białoruskiej zostały przez powstanie zahamowane i odwrócone. W perspektywie bardziej długofalowej jeszcze gorszy okazał się końcowy efekt powstania styczniowego na Litwie - właśnie dlatego m.in., że ludność etnicznie litewska złożyła mu dużą ofiarę krwi, która okazała się dla niej bezowocną i ściągnęła na nią ciężkie represje caratu. Przywódcy kielkującego ruchu narodowego na Litwie ukształtowali swą świadomość w przekonaniu, że Polacy, którzy raz z rzędu, wykorzystali Litwinów do walki w swoim własnym, a nie litewskim interesie. Wynikał stąd oczywiście wniosek, że odrodzenie narodowe Litwy wymaga zerwania politycznej solidarności z Polakami, pogrzebania tradycji unii lubelskiej, tak drogiej sercu polskich powstańców 1863 r*

²⁰Bender R., Seimas i rząd Litwy godnie czczą Powstanie Styczniowe, Niedziela. Tygodnik Katolicki, <http://www.niedziela.pl/artukul/104170/nd/Seimas-i-rzad-Litwy-godnie-czcza>

rusofobii²¹. Parlamentarzyści litewscy Irene Degutiene oraz Audronius Azubalis, którzy złożyli wniosek o uznanie roku 1864 rokiem powstania, stwierdzili, że rok 1863 to ważna część litewskiej historii, wiążąca nas historycznie i kulturalnie z sąsiadami Polską i Białorusią. W uchwale, którą przyjął sejm litewski wyrażono opinię, że wydarzenia z lat 1863-1864 to narodowo-wyzwoleńcze powstanie narodów Rzeczypospolitej w celu oswobodzenia spod władzy imperium rosyjskiego. Podkreślono także, że walka toczyła się wówczas na terenach Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego, w które wchodziły wówczas także tereny dzisiejszej Ukrainy i Białorusi.

Reakcja rosyjskich publicystów na litewskie obchody powstania styczniowego, a także polską interpretację tych wydarzeń jest gorzka. W rosyjskich mediach pojawiła się ostra krytyka litewskich polityków, stwierdzano, że powinni zostawić historię historykom, że wykorzystują historię instrumentalnie oraz że zatruwają tym dzisiejsze stosunki z Rosją. W optyce rosyjskiej powstanie styczniowe było buntem polskiej szlachty i katolickich księży, a więc klas wyzyskujących, wymierzonym przeciwko caratowi oraz prostemu ludowi, litewskiemu, białoruskiemu i ukraińskiemu. Proklamowanie rocznicy powstania styczniowego jeden z rosyjskich publicystów określa np. *nowym frontem wojny informacyjnej przeciwko Rosji*²², a także *już teraz temat powstania 1863 r. staje się popularny w polskich mediach. Treść materiałów o wydarzeniach 1863 r. jest jednoznaczna: polscy patrioci walczyli w imię „Boga, Honoru i Ojczyzny”, jednak represyjnemu aparatowi rosyjskiego imperium udało się krwawo zdławić ich wolnościowy zryw. Okrucieństwo było po stronie Rosjan, a ofiarność i poświęcenie po stronie buntowników. Przy tym polska propaganda ignoruje zupełnie jako nieistotny element dążenie wodzów buntu, by wskrzesić Rzeczypospolitą w granicach z 1772 r., a więc przejąć część ziem litewskich, białoruskich i małoruskich. **Temat polskiego patriotyzmu przesłania wszystko, a propagandowe wywody dominują nad historyczną prawdą***²³. ... **Każde**

²¹Górny G., Czy świętowanie jubileuszu powstania styczniowego jest aktem antyrosyjskim? Rosyjski publicysta podsunął znakomity temat dla polskiej kinematografii, 07.01.2013 r., wpolityce.pl

²²Gulewicz W., Powstanie styczniowe: nowa ideologia w informacyjnej wojnie przeciwko Rosji, źródło: fondsk.ru

²³Ibidem, Stwierdza tam m. in.: Polacy nawoływali w licznych proklamacjach do jedności narodowo-politycznej i pojednania Polaków, Rusinów, Białorusinów, Litwinów, a nawet Żydów. Podkreślano ich przynależności duchowo-polityczną do Rzeczypospolitej a nie do Imperium Rosyjskiego. Cechą charakterystyczną polskich wystąpień jest apel do “narodów Litwy i Rusi” bez wskazania na konkretną narodowość – Litwinów, Rusinów czy Białorusinów. W ten sposób Polacy starali się połączyć te grupy narodowe i zjednoczyć je w jeden polityczny organizm. Na przykład Żydów nazywano “Polakami, ale

wspomnienie o bestialstwach polskich buntowników popełnianych na Białorusi i na Ukrainie budzi gniew polskich dziennikarzy. Na próżno zapomnieliśmy to, o czym wspominał kiedyś Lew Tichomirow w swym tekście „Warszawa i Wilno w 1863 r.”, gdy pisał, że polscy żandarmi-„wieszaciele” i „kindżałowcy” (wykonawcy skrytobójczych wyroków śmierci na tych, których polscy buntownicy uważali za zdrajców i wrogów polskiej sprawy) zabili o wiele więcej ludzi niż hrabia Murawjow, który z sukcesem zdławił powstanie²⁴. Sejm polski, w opinii wielu publicystów m. in. w wyniku obawy przed reakcją Moskwy zrezygnował z takiego uhonorowania tak ważnej, okrągłej rocznicy. Następną tego rodzaju rocznicę będziemy mogli obchodzić dopiero za 50 lat. Zdaniem prof. Bumblauskasa, historyka z Uniwersytetu w Wilnie, powstanie należy do litewskiego kanonu heroicznym dokonaniom i nie może być rozumiane jeśli nie rozumie się tradycji Wielkiego Księstwa Litewskiego, a także było ostatnim ważnym wydarzeniem 'naszej wspólnej historii'²⁵.

Należy podkreślić, że powstanie styczniowe było niezwykle ważnym wydarzeniem na drodze do powstania narodu białoruskiego, którego bohaterem narodowym, akceptowanym także przez reżim Władimira Łukaszenki²⁶, jest Kostek Kalinowski, polski szlachcic herbu Kalinowa. Jeden z ważnych przedstawicieli XIX wiecznego białoruskiego ruchu narodowego, walczący przeciw w powstaniu styczniowym. Jeden z dowódców powstania na Białorusi. Wydawanie *Muzyckiej Prawdy*, jednego z pierwszych pism w języku białoruskim, nie przeszkodziło mu w udziale w powstaniu i w walce o wolność oraz niepodległość. Możemy sobie zadać pytanie jaką niepodległość miał na myśli Konstanty Kalinowski (dla Białorusinów Kastaś Kalinowski, dla Litwinów Kostas Kalinauskas), o jaką niepodległość walczył i zginął w 22 marca 1864 r. w Wilnie? Takie pytania są jak najbardziej uzasadnione. Czy była to walka o taką niepodległość jak w I Rzeczypospolitej? Państwie wieloetnicznym, wielonarodowym. Zgodnie z pozycją, *Rok 1863*²⁷. Wyroki

innej wiary”. Polskie dokumenty są świadectwem, że pojęcia “Ukraina” czy “Litwa” odnosiły się niemal wyłącznie do nazw geograficznych, a nie bezpośrednio do ludności zamieszkującej te obszary (“Ukraińcy”, “Litwini”), która z politycznego punktu widzenia była uważana za Polaków.

²⁴Op cit., Górny G.

²⁵Rzeczpospolita, Plus i Minus, 19.01.2013 r., Jeszcze Polska nie zginęła, póki Żmudzini żyją, wywiad przeprowadzony przez Maję Narbutt z prof. Alfredas Bumblauskas.

²⁶Pisalnik A., Kalinowski i Łukaszenko [w:] Rzeczpospolita, 23-03-2013 r. Czytamy tam nbp: „Możliwości wspólnych z Polską obchodów rocznicy powstania styczniowego nie wykluczał w połowie stycznia sam białoruski dyktator Aleksander Łukaszenko. – Jeśli będą takie propozycje i nie są one sprzeczne z polityką, jaką prowadzimy w naszym państwie, to czemu nie – odpowiedział na pytanie PAP podczas konferencji prasowej.”

²⁷Rok 1863. Wyroki śmierci, Wileńskie Źródła Archiwalne, wydane pod redakcją Wacława Studnickiego, s.

śmierci, Konstanty Wincenty Kalinowski, syn Szymona, szlachcic ziemi Grodzieńskiego i tegoż powiatu, na mocy confirmacji Dowódcy wojsk Wileńskiego Okręgu Wojennego, która nastąpiła 5 marca 1864 r., został powieszony w Wilnie dnia 10 marca 1864 r., za to, że był członkiem rewolucyjnej organizacji i samoistnym zarządzającym powstaniem w całym kraju litewskim. Wyrok wykonano o godzinie 10.30 rano na Rynku Łukiskim, na Targowej Płoszczadi. Na placu tym powieszono także dnia 27 czerwca 1863 r. gen. Zygmunta Sierakowskiego, który dowodził powstaniem na Żmudzi, wsławił się m. in. eskapadą do Kurlandii, w celu odbicia transportu broni z Wielkiej Brytanii. W zeznaniach pisanych własnoręcznie Kalinowski stwierdzał, że Rosja dąży do całkowitego zlania Litwy z Rosją, i dalej: „Kto sądzi, że Rosja łatwe będzie w tym miała zadanie, sądzi powierzchownie, ten siebie oszukuje. Sieć obejmująca nas we wszystkich klasach i jednocząca z Polską, ma tyle podstaw w tradycjach i nawet przesądach, że rozwikłanie jej i stworzenie czegoś nowego stanowi na wieki obliczoną systematyczną i świadomą pracę. Agitatorzy, zbierani ze wszystkich krańców Rosji nic u nas nie zrobią w sprawie zjednoczenia z Rosją, oszukują tylko siebie i rząd, a celu nie dopną, doprowadzą tylko kraj do nowych ofiar, do nowych nieszczęść narodowych. Dopóki rząd nie zdobędzie sympatii w prawdziwie wykształconej klasie miejscowej ludności, dopóty słowo Rosji nie znajdzie echa w sercach Litwinów ...” W charakterystyce Mużyckoj Praudy, piśmie, które wydawał Kalinowski stwierdzono, że jest w 'języku białoruskim', jednak w jego czasach język ten był powszechnie uważany za polską gwara ludową, nie występowały w nim wówczas rusycyzmy i był pisany łacinką, „po polski prostym krestjanskim rosgowornym slogom”²⁸, jak uważał sąd wojenny, gen. Nazimow i jego szef sztabu.

Największe z polskich powstań XIX wieku, uważane za skazane na porażkę²⁹ niemal od samego początku, wywołane w wyniku ogłoszonej przez władze carskie branki rekruta, miało miejsce na olbrzymim terytorium, sięgało na wschodzie po Dniepr i Dźwinę³⁰, a jego celem politycznym była odbudowa państwa w granicach sprzed pierwszego rozbioru, który miał miejsce w 1772 r. W manifeście z 22 stycznia 1863 r., do walki z Rosją wezwani zostali wszyscy mieszkańcy dawnej Rzeczypospolitej: Polacy, Litwini, Ukraińcy, a

²⁸Ibidem s. 76a

²⁹Żurawski vel Grajewski R., Czy powstania listopadowe i styczniowe były potrzebne, Tekst stanowi część projektu edukacyjno-badawczo-wydawniczego Historie do przemyślenia. Punkty zwrotne dziejów politycznych Polski

³⁰Op cit, Żurawski vel Grajewski R., s. 203

także Żydzi. Ogłoszono także uwłaszczenie chłopów oraz zadekretowano ziemię dla wyrobników lub ich rodzin w razie ich śmierci z dóbr narodowych. W manifest z 22 stycznia³¹ padły słowa: „*Do broni więc Narodzie Polski, Litwy i Rusi, do broni! Bo godzina wspólnego wyzwolenia już wybiła, stary miecz nasz wydobyty, święty sztandar Orła, Pogoni i Archaniola rozwinięty*”. W manifest powstańczym nawiązano zatem do symboli narodowych trzech narodów: polskiego, litewskiego i rusińskiego. W czasie powstania styczniowego powstał również herb Rzeczypospolitej Trojga Narodów z Orłem Białym, litewską Pogonią oraz z archaniołem Michałem, który miał symbolizować Ruś. Idea unii polsko-litewsko-ruskiej była zatem wówczas bardzo żywota skoro wykorzystano wizerunek Michała Archaniola używany na sztandarach Wojska Zaporoskiego przed 230 laty³².

RECENT CONCEPTIONS ABOUT EASTERN EUROPE HISTORICAL PECULIARITIES AND THEIR EAST EUROPEAN ANTECEDENTS

Robert Mieczkowski

Institute of Philosophy

Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw

Keywords: *Eastern Europe, historical peculiarities, historical evolution of Eastern Europe, russian autocracy, space of absence, space of hope*

To analyze the problem of historical peculiarities of what is Eastern Europe we should provided its definition, which stems largely from its past, their East European antecedents. The definition of Eastern Europe, an indication of its peculiarities, results not only in terms of geography but also the historical past, maybe even this aspect is more crucial in understanding the subject under discussion. From the geographical discuss begins his article: *The historical evolution of Eastern Europe as a region*, Ivan T. Berend. He also stressed the variability in time, geographic framework of the region. According to Berend, many now defines Eastern Europe, primarily through the prism of politics. Noting that Eastern Europe is the Soviet bloc. This

³¹Kieniewicz S., Manifest z 22 stycznia 1863 roku, Wyd. Interpress, 1989 s. 12

³²Zurawski vel Grajewski P., Op cit., s. 54-55

definition reduces the problem to a few tens of years, as stressed by Berend. This definition is limited to the Yalta Conference, where Churchill, Roosevelt and Stalin divided Europe and Germany into two opposing blocs, the Iron Curtain fell. This issue affects therefore different political system, economic system, and the quality of life of citizens. The question about Warsaw Treaty, Council of Mutual Economic Assistance, CMEA, in an attempt to seek answers to the nature of the relationship between small countries and the Russian empire, it's just a rhetorical introduction. It may not be the answer for the question what is actually Eastern Europe because this region takes its specificity from centuries of history, not only from a few decades after the 2nd World War, which emphasizes Berend, such an approach we can find also in the articles by Richard Pipes (*Russian Autocracy Defined*) in which author focuses on the problem of the russian autocracy - samodzierzavie, and Ezechiel Adamovski (*Russia as a space of Hope: Nineteenth-century French Challenges to the liberal Image of Russia*, from *European History Quarterly*) where he analyzed different french approach and interpretation of the Russian history, as a response to the challenges of Western Europe, defined through the prism of espoused by thinkers of the nineteenth century ideologies taken in the analysis (conservative, socialist, liberal). Admovsky also consider the impact of foreign thinkers on the French political thought of that time, highlighting the significant impact of Adam Mickiewicz, the Baron August von Haxthausen and Alexander Herzen. In my opinion this is the most analytical of these articles. Referring to the philosophy of politics, and not so obvious interpretation of Russian and Slavic world, as the previous two articles. German romanticism proposed the concept of Kultur, which was limited to the development of a nation. „*In the concept of Kultur, the spiritual or cultural sphere – rather than the social-economic sphere, as in Civilisation – holds the most important elements that define a nation*”. This conception, narrow-minded nation Kultur, was particularistic and threatened dissolution or disappearance of the concept of Europe. In the presented by Admovski version of Romanticism, one issue namely Civilisation versus Kultur, overlaps with another one opposition between individualism and communitarianism. Romanticism understanding in this way gave attractive element for socialists and conservatives. Adamovski therefore deal at his article with „communitarian Romantics”, he stressed also that: „*As is well known, in the nineteenth century a whole reange of Romantic and communitarian topics and ideas circulated between the far Left and far Right*”. Then analyzes the views on Russia, the challenges and opportunities associated with it prominent

conservatives like Bonald, de Maistr, Honoré de Balzac, sociologists Agust Comte, Frederic Le Play, socialists Victor Considerant, Ernest Coauderoy, as well as the Romantic era writers such as Mma de Stael and Herder. Mickiewicz's successor at the Department of Slavic Languages, was in turn Cyprian Robert, whose views Adamovsky also summarized, interesting ideas also confessed Adolph Lebre, we can indicate excerpt from the article: „*In Paris he attended Mickiewicz's lectures at the Collège de France and immediately fell under the spell of the poet; admiration turned into a mystic belief in the neo-Christian renovation of Humankind with Mickiewicz as a Prophet. As part of his new faith, Lèbre visited Towianski — the mystic leader — and made plans for a trip through Eastern Europe, so that he could then go back to France and share his impressions with the general public. Unfortunately, he died remarkably young in 1844.*”¹⁰² Like Robert, Lèbre had also written articles on the Orient before discovering the Slavs”, as Adamovsky stated.

Pipes recalling, for example, Nikolai Karamzin figure, one of the Russian historians of the early nineteenth century, states that the self-identification of Russia took place quite late, and that the condition of the existence of Russia, was her authoritarianism. Nikolai Karamzin, cited by Pipes, stated at 1811-12: „*Autocracy has founded and resuscitated Russia. Any change in her political constitution has led in the past and must lead in the future to her perdition*”. In the Pipes book *Russian Conservatism and Its Critics. A Study in Political Culture*, chapter: *Russian Autocracy Defined*, Eastern Europe has been defined as Russia, and Russia histories brought to autocracy, of course, this is my simplification, Adamovsky summarized, in turn, definitions of Russia as a space defined by absence, and of some ideological hope, at his article *Russia as a Space of Hope: Nineteenth-century French Challenges to the Liberal Image of Russia*. Berend stressed that the borders of Eastern Europe, are determined by historical processes and relate to a huge area. Let me quote from the article: „*Events since 1945 have certainly helped to shape the physiognomy of the area. I shall argue, however, that Eastern Europe has evolved not in four decades but over the centuries. Similar economic, social, and political structures have established in the course of European history a distinct region of the immense area from the Elba and Saale rivers as far as Urals, from the Black Sea to the Adriatic. With the passage of the centuries the boundaries of the region have moved, of course, shifting now eastward, now westward*”, while the events of 1945 helped to define the region from the perspective of its location and perhaps it was the

only time in the history when it is possible to point the equivalent of the Great Chinese Wall, which in some sense was after all the Berlin Wall - „to freeze its boundaries in some kind of permanence”. Berend therefore defines Eastern Europe, through the prism of its geography and historical processes. Berend divides his analysis of Eastern Europe, its historical specifics on 3 stages, namely: initial differences, The significance of the 16th-17th century change, The Western challenge of the Double Revolution ends the narrative devoted to the period after the 2nd World War.

The author also pointed to the sub-region, in the framework of Eastern Europe, which differ from historical experience, as well as issues of political thought which prevailed in the countries of sub-regions. He pointed out the following sub-regions: Russian East Europe, the Balkan subregion, Central East Europe (Carpatian Basin, Polish plain), western zone of the region: Austria, Bohemia, Germany. Regional differences also have an impact on different visions of economic and social development, regional traditions contributed to the emergence of various institutions and methods of actions - „Far from having disappeared, therefore, intraregional differences have resisted attempts, such as those of 1950s and 1960s, to ignore or uproot them”. According to Berend, the rise of identity in Eastern Europe was not the result of drama, not as a result of the trauma associated with unexpected disaster, but it has its historical background, reaching, 5, 8 century after Christ - „but in the long accumulation of regionally specific experience”.

An important differentiator Eastern Europe, from the West, is a process linked to the rise of feudalism. This is emphasized by both Berend and Pipes. Classic model of feudalism is described among others by Marc Bloch, as harmonious and proportionate combination: Roman classicism and German barbarian elements. In the east, the amalgamation was impossible so feudalism developed on other grounds. In the north of the region, barbaric elements, Asian dominated, in the south it was a strong influence of the eastern empire, Byzantium, with its own understanding of classicism as "defensive rigidity". Western Europe was strongly defined boundaries, ended up on the rivers Elbe, Saale and Leitha. The idea of Europe has been monopolized by the western Roman feudalism, at the end of the rule of Charlemagne in the 8th century After Christ. On the other hand followed occurred to a certain displacement of its borders to the east. However, as emphasized by Berend it was not a full relationship, and feudalism in western type in the so-called Central East Europe (Carpatian Basin and Polish lowlands), consisting mainly of Poland and Hungary, was very limited. Characterized by, among other things

familiarism - „familiarity” - in the space of feudal allegiance, at Hungary, which author mentioned, delay to the west, although it has performed strongly by Roman Catholicism. Strong Asian Influence on the territory of Russia and the Balkans have hindered the construction of feudalism on the model of Western Europe and influenced strengthening the eastern feudalism – Greek Orthodox East Europe archetype of feudalism. Social structures that on the west developed over five centuries, the eastern zone, one and a half centuries. Consequently, they were not fully developed. „All this gave the western region of Eastern Europe its Janus – faced quality: Western type structural elements took root, but the root stock was never more than superficial”. The author emphasized the qualitative difference. Western feudalism was marked by the author's opinion, Berend, disintegration of executive central authority. Military, administrative, judicial functions of the state were divided among independent authorities, divided gradually into feudal society based on private law. The process of detotalization of power, sovereign, acted in direct proportion to the process of urbanization of western societies. Western society could not be integrated from above while integrating started act from below. Therefore, the differences between the Central Eastern Europe and the Russian Eastern Europe and Western Europe were very significant. Although Central Europe introduced solutions specific to western feudalism, it was still much in common with the world of eastern Europe, which Russia gave the tone. Until the 11th century, these areas were definitely excluded from the scope of Western feudalism, and some stronger relationship took place after the age of 15. It is worthy to mention the separation from the 7th century: „Onward Europe was divided in two: a coherent Roman-Germanic world in the West and a separate, Byzantine-Islamic world in the East”.

In Pipes article about definition of Russian Autocracy the main important argument at the introduction is the way of shaping the monarchies in the west, the opposite path then this one which was the element of East European historical experiences. According to Pipes description of historical processes in the west monarchies there were shaped by 3 main importance elements especially: heritage of the Roman Empire, the culture of the barbaric tribes which conquered the Rome, and the Catholic Church. Question dedicated to the Russian system of government became more and more interesting, from the period of the reign of Peter the Great. According to the author of that time Russia took over many elements of Western, the process of occidentalisation started, in the sphere of culture, art, even militarily, industrially, but not in terms of governance, which remained autocratic, especially at the time of

enlightened monarchy. It had its deep historical sources, according to Pipes, especially differences with the West in the Middle Ages. He emphasized the barbaric tribalism significant impact on the culture and the fate of the West, its system of government, tribalism was associated with a sense of common blood, common origin, a common ancestor of the tribe, which resulted in making collective decisions by the assemblies. Another issue was the tradition of property, possession of livestock were assigned to specific individuals. With these elements developed in Europe, a strong concept of private property, which as demonstrated later in the article Pipes in Russia was not. The whole country was owned by one man, the prince later the Czar, it was a tradition called - *Samodzierżawie*. In Europe, developed a feudal system in which the vassal had to meet certain stringent to his patron, but the patron also had commitments to a vassal. In Russia, not only Duke had commitments in front of himself and his power was not limited by any moral constraints. Kingship in Western Europe from the beginning was limited by a number of customs, institutions, and ideas. Kings have to strive for the welfare of their property, as well as consult the decisions so that they are not wrong. Accordingly, the kings were obliged to work for the common good, in 1273 was used for the first time the concept of *bonum comune*. For many reasons, as the Pipes, geographic primarily a political system which has developed in Russia, has evolved from relative freedom in the Middle Ages to a tyrannical regime. As a sovereign power the Russian monarchy evolved in the 15th century so far was under the control of the Golden Horde. Officially, there was a vassal state under the control of the Byzantine Empire (in theory) and the Golden Horde in practice, the fall of Constantinople in 1453 (captured by the Turks), and right after the breakdown of Mongol state, the situation changed radically as the status of Russia and their rulers, Ivan III became the *Samoderzhets*. Let me quote Pipes: "As a result, by 1480, in the reign of Ivan III, the rulers of Muscovy could claim, at first cautiously and then boldly, the title of samodherzets, a translation of the Greek autokrates, which meant sovereign, that is the ruler independent of any external power: it was the antithesis of „vassal” (...) The term tsar, an adaptation of Caesar, now also began to gain currency, it was formally adopted in 1547". Such titlature also meant admission to the tsars respective obligations to the Orthodox Church, as his superiors, the clergy also willingly supported it because in the tradition of the Eastern Church could not exist without the emperor. In the earlier Middle Ages, in Russia, there was private property, so-called *vochiny*, as well as private property was known in cities such as Novgorod, however, did not

survive the fifteenth century and the formation of the national government in Moscow. Let me quote the interesting passage from Pipes article: „*There existed in mediavel Muscovy private estates known votchiny – that is, patrimonia – but these did not survive the emergence of Moscow as the national government, being transformed into fields held provisionally, on condition of satisfactory service to the crown. There was private property in the city-state of Novgorod, but it too disappeared in the late fiteenth century, when Novgorod was conquered and absorbed by Muscovy*”. Mongolian authorities have also resolved traditional urban assemblies, the so-called *Veche*, because they were opposed to the Mongols exactions, as the Pipes stated: „*Their Mongol masters insisted that they dissolve the traditional urban assemblies known as veche because they served as foci of popular resistance to their exactions*”. From such geographical ground comes out in his analysis also Ezekiel Adamovsky (*Russia as a Space of Hope: Nineteenth-century French Challenges to the Liberal Image of Russia*). We find in this article the answer to the question what was Russia, as a country, and how important was this relationship with Western Europe, in the process of self-identification of the West, Western Europe, not only the defining of what is Russia, for the western, French intellectuals. Montesquieu started the particular perception of Russia in France, at his *De l'esprit des lois*, (*The Spirit of the Laws*). Until then, Russia has been equated with backwardness, as well as space brutality, Montesquieu, added to the sociological otherness of Russia, the category of absence - „*In De l'esprit des lois Russia was characterized as a space marked by an absence*”. What was missing in Russia as the guarantor of freedom, as we mentioned earlier describing Russia as a country of autocracy – the prince *samodzierzawie*, principality like the private property, it was intermediate corps, according to Montesquieu. This also explained the backwardness of Russia, the lack of this element. This concept became then dominant in the French liberal approach to Russia. When already rejected the notion of a progressive role of enlightened despotism, presented by Volter, as well as the myth of Peter the Great and Catherine II (but from the Pipes point of view which is worthy to mention here, the enlightened despotism appeared also at the western Europe because „*the rise of modern, professional armies in place of feudal levies. Such armies required massive financial outlays*” and further: „*Faced with the need to mobilize more and more men and money, kings became impatient of the obstruction and parochialism of estates and taxpayers*”). French liberals were defined Russia from sociological explanations of Russia's backwardness, not so much by an absence of

intermediate corps, but rather by the missing of the third estate (*Diderot, Volney, Mably, Levesque or Louis-Philippe de Ségur*), and later „middle class” as a yeast of freedom, „in the turn of liberalism from noble to bourgeois”. Liberal-bourgeois dichotomy between the Russian barbarism (absence of middle class) which very clearly highlighted in the Pipes article from the earliest times, and the civilized Western Europe (home of the middle class), has become hegemonic on the mental map of French political thought, which Adamovsky emphasised. The nineteenth century in France was the scene of the struggle for hegemony in the definition of what Europe is, and of what is Russia. The concept of Russia played an important part in the self-identification of the west, and specifically Western Europe. Can be concluded that these concepts are opposit to each other. Liberal thought collided with the right-wing and left-wing thought, socialist. Can be now stated that the Liberals won a battle of definitions, they imposed universally dominant interpretation of what is Russia, and it has an impact on how we think about Russia even today. They won the battle for hegemony over concepts. „In this struggle for hegemony, the debate about Russia played an important role” like Adamovsky mentioned. Opponents of the changes after 1789 French Revolution, ultramontane, sought in Russia, the pattern of order. Other conservatives have argued that Russia has admirable institutions, a strong monarchy, and protectionism – patronizing institutions. Left looked to Russia as to the announcement of total destruction, particularly the part of leftist, or as an interesting model of the association, or traditional community. Anti-individualist romantics and involvement in religious mysticism have seen in Russia promises of redemption and idyllic society. The war for hegemony in the nineteenth century liberal option won, seeing the lack of civilization in Russia, the opposite of what Europe is - *negative reflection of their Europe*,” the lack of individualism, the middle class, the bourgeoisie, freedom, economic progress, and civil society.

NIE ZABIJAJ. BEZPIECZEŃSTWO I HIGIENY PRACY, WEDŁUG KATECHIZMU KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO 1992

Roman Marcin Olejnik

Myśli: warunki pracy uczących (prezentacje i wnioski); moralność jako trudnomierzalna cnota. W chrześcijańskim Narodzie Polskim powinny dominować moralne czynniki obrony życia, a nie tylko odpowiedzialność prawna, której pozostaje dużo do życzenia.

Praca ma charakter prezentacyjny; poszczególne punkty wyrażają treść wypowiedzi Nauczycielskiego Urzędu Kościoła, zamieszczoną w Katechizmie Kościoła Katolickiego (KKK), promulgowanego przez Ojca świętego Jana Pawła II, 8 grudnia 1992, w Bazylice Matki Bożej Większej w Rzymie, w Uroczystość Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny.

PIĄTE PRZYKAZANIE

Nie będziesz zabijał (Wj 20,13).

Słyszeliście, że powiedziano przodkom: Nie zabijaj!; a kto by się dopuścił zabójstwa, podlega sądowi. A ja wam powiadam: Każdy, kto się gniewa na swego brata, podlega sądowi (Mt 5, 21-22).

KKK2258 „Życie ludzkie jest święte, ponieważ od samego początku domaga się <<stworczego działania Boga>> i pozostaje na zawsze w specjalnym odniesieniu do Stwórcy, jedyne swego celu. Sam Bóg jest Panem życia, od jego początku aż do końca. Nikt, w żadnej sytuacji, nie może rościć sobie prawa do bezpośredniego niszczenia niewinnej istoty ludzkiej”¹

I. Poszanowanie życia ludzkiego

Świadectwo Historii Świętej

KKK2259 Pismo Święte w opisie zabójstwa Abela przez jego brata Kaina² ukazuje od początku historii ludzkości obecność w człowieku gniewu i

¹ Kongregacja Nauki Wiary, instr. *Donum vite*, Wstęp, 5.

² Por. Rdz 4, 8-12.

pożądliwości, skutków grzechu pierworodnego. Człowiek stał się nieprzyjacielem swego bliźniego.(...).

KKK2261 Pismo Święte określa szczegółowo zakaz zawarty w piątym przykazaniu: „Nie wydasz wyroku śmierci na niewinnego i sprawiedliwego” (Wj 23, 7). Zamierzone zabójstwo niewinnego człowieka pozostaje w poważnej sprzeczności z godnością osoby ludzkiej, ze „złotą zasadą” i ze świętością Stwórcy. Prawo, które tego zakazuje, jest prawem powszechnie obowiązującym: obowiązuje wszystkich i każdego, zawsze i wszędzie.

KKK2262 W Kazaniu na Górze Pan przypomina przykazanie: „Nie zabijaj” (Mt 5, 21) i dodaje do niego zakaz gniewu, nienawiści i odwetu. Co więcej, Chrystus żąda od swojego ucznia nadstawiania drugiego policzka³, miłowania nieprzyjaciół⁴. On sam nie bronił się i kazał Piotrowi schować miecz do pochwy⁵.

Uprawniona obrona

(KKK2321) *Zakaz zabójstwa nie znosi prawa do unieszkodliwienia napastnika. Uprawniona obrona jest poważnym obowiązkiem tego, kto jest odpowiedzialny za życie drugiego człowieka lub za dobra wspólne.*

KKK2263 Uprawniona obrona osób i społeczności nie jest wyjątkiem od zakazu zabijania niewinnego człowieka, czyli dobrowolnego zabójstwa. „Z samoobrony... może wynikać dwojaki skutek: zachowanie własnego życia oraz zabójstwo napastnika... . Pierwszy zamierzony, a drugi nie zamierzony”⁶.

KKK2266 Obrona wspólnego dobra społeczeństwa domaga się unieszkodliwienia napastnika. Z tej racji tradycyjne nauczanie Kościoła uznało za uzasadnione prawo i obowiązek prawowitej władzy publicznej do wymierzania kar odpowiednich do ciężaru przestępstwa, nie wykluczając kary śmierci w przypadkach najwyższej wagi. (...).

Pierwszym celem *kary* jest naprawienie nieporządku wywołanego przez wykroczenie. Gdy kara jest dobrowolnie przyjęta przez winowajcę, ma

³ Por. Mat 5, 22-39.

⁴ Por. Mt 5, 44.

⁵ Por. Mt 26, 52.

⁶ Św. Tomasz z Akwinu, *Summa theologiae*, .

wartość zadośćuczynienia⁷. Ponadto, kara ma na celu ochronę porządku publicznego i bezpieczeństwa osób. Wreszcie, kara ma wartość leczniczą; powinna - w miarę możliwości – przyczynić się do poprawy winowajcy⁸.

Zabójstwo zamierzone

KKK2268 Piąte przykazanie zakazuje pod grzechem ciężkim *zabójstwa bezpośredniego i zamierzonego*. Zabójca i ci, którzy dobrowolnie współdziałają w zabójstwie, popełniają grzech, który woła o pomstę do nieba⁹.

Dzieciobójstwo, bratobójstwo, zabójstwo rodziców i zabójstwo współmałżonka są szczególnie ciężkimi przestępstwami z powodu naruszenia więzi naturalnych. Względy eugeniczne lub higiena społeczna nie mogą usprawiedliwić żadnego zabójstwa, choćby było nakazane przez władze publiczne.

KKK2269 Piąte przykazanie zakazuje także podejmowania jakichkolwiek działań z intencją spowodowania pośrednio śmierci osoby. Prawo moralne zakazuje narażania kogoś bez ważnego powodu na śmiertelne ryzyko oraz odmówienia pomocy osobie będącej w niebezpieczeństwie.

Zgoda społeczności ludzkiej na klęski głodu bez prób zaradzenia im jest skandaliczną niesprawiedliwością i poważną winą. Przez lichwiarstwo i chęć zarobku, powodujące głód i śmierć swoich współbraci, spekulanci pośrednio popełniają zabójstwo, za które są odpowiedzialni.

Zabójstwo *niezamierzone* nie pociąga odpowiedzialności moralnej. Nie jest się jednak wolnym od poważnej winy, jeśli bez uzasadnionych powodów działało się w sposób, który spowodował śmierć, nawet bez intencji jej zadania.

Przerwanie ciąży

(KKK2322) *Dziecko od chwili poczęcia ma prawo do życia. Bezpośrednie przerwanie ciąży, to znaczy zamierzone jako cel lub środek jest*

⁷ Warto w tym miejscu zasygnalizować *strukturę grzechu i pokuty*: akt, kara, zadośćuczynienie.

⁸ Czy w dzisiejszych czasach jest to zachowane?

⁹ Por. Rdz 4, 10.

„praktyką... haniebną”¹⁰, poważnie sprzeciwiającą się prawu moralnemu. Kościół nakłada kanoniczną karę ekskomuniki za to przestępstwo przeciw życiu ludzkemu.

(KKK2323) *Ponieważ embrion powinien być uważany za osobę od chwili poczęcia, powinno się bronić jego integralności, troszczyć się o niego i leczyć go jak każdą inną istotę ludzką.*

KKK2273 Niezbywalne prawo do życia każdej niewinnej istoty ludzkiej stanowi *element konstytutywny społeczeństwa cywilnego i jego prawodawstwa:*

„Niezbywalne prawa osoby winny być uznawane i szanowane przez społeczeństwo cywilne i władzę polityczną. Owe prawa człowieka nie zależą ani od poszczególnych jednostek, ani od rodziców, ani nie są przywilejem pochodzącym od społeczeństwa lub państwa. Tkwią one w naturze ludzkiej i są ściśle związane z osobą na mocy aktu stwórczego, od którego osoba bierze swój początek. Wśród tych podstawowych praw należy wymienić... prawo do życia i integralności fizycznej każdej istoty ludzkiej od chwili poczęcia aż do śmierci”¹¹

„W chwili, gdy jakieś prawo pozytywne pozbawia obrony pewną kategorię istot ludzkich, których ze swej natury powinno bronić, państwo przez to samo neguje równość wszystkich wobec prawa. Gdy państwo nie używa swej władzy w służbie praw każdego obywatela, a w szczególności tego, który jest najsłabszy, zagrożone są podstawy praworządności państwa (...)”¹²

Eutanazja

(KKK2324) *Eutanazja zamierzona, niezależnie od jej form i motywów, jest zabójstwem. Jest głęboko spreczna z godnością osoby ludzkiej i z poszanowaniem Boga żywego, jej Stwórcy.*

¹⁰ Sobór Watykański II, konst. *Gaudium et spes*, 78.

¹¹ Kongregacja Nauki Wiary, instr. *Domum vitae*, III.

¹² Tamże.

Samobójstwo

(KKK2325) *Samobójstwo pozostaje w głębokiej sprzeczności ze sprawiedliwością, nadzieją i miłością. Jest zakazane przez piąte przykazanie.*

KKK2282 Samobójstwo popełnione z zamiarem dania „przykładu”, zwłaszcza ludziom młodym, nabiera dodatkowo ciężaru zgorszenia. Dobrowolne współdziałanie w samobójstwie jest sprzeczne z prawem moralnym(...).

II. Poszanowanie godności człowieka

Poszanowanie duszy drugiego człowieka: zgorszenie

KKK2284 Zgorszenie jest postawą lub zachowaniem, które prowadzi drugiego człowieka do popełnienia zła. Ten, kto dopuszcza się zgorszenia, staje się kusicielem swego bliźniego. Narusza cnotę i prawość; może doprowadzić swego brata do śmierci duchowej. Zgorszenie jest poważnym wykroczeniem, jeśli uczynkiem lub zaniechaniem dobrowolnie doprowadza drugiego człowieka do poważnego wykroczenia.

Poszanowanie zdrowia

KKK2288 Życie i zdrowie fizyczne są cennymi dobrami powierzonymi nam przez Boga. Mamy się o nie rozsądnie troszczyć, uwzględniając potrzeby drugiego człowieka i dobra wspólnego.

Troska o zdrowie obywateli wymaga pomocy ze strony społeczeństwa w celu zapewnienia warunków życiowych, które pozwalają wzrastać i osiągać dojrzałość. Należą do nich: pożywienie i ubranie, mieszkanie, świadczenia zdrowotne, elementarne wykształcenie, zatrudnienie, pomoc społeczna.

KKK2291 *Używanie narkotyków* wyrządza bardzo poważne szkody zdrowiu i życiu ludzkiemu. Jest ciężkim wykroczeniem, chyba że wynika ze wskazań ściśle lekarskich. Nielegalna produkcja i przemyt narkotyków są działaniami gorszącymi; stanowią one bezpośredni współdział w działaniach głęboko sprzecznych z prawem moralnym, ponieważ skłaniają do nich.

Poszanowanie osoby i badania naukowe

KKK2292 Doświadczenia naukowe, medyczne lub psychologiczne na osobach lub grupach ludzkich mogą przyczyniać się do leczenia chorych i do poprawy zdrowia publicznego.

KKK2295 Badania lub doświadczenia przeprowadzane na istocie ludzkiej nie mogą uzasadniać czynów samych w sobie sprzecznych z godnością osób i z prawem moralnym.

Poszanowanie integralności cielesnej

KKK2297 *Uprowadzenia i branie zakładników* sięją grozę i w ten sposób wywierają niedopuszczalną presję na ofiary. Są one moralnie niedopuszczalne. *Terroryzm*, który grozi, rani i zabija wszystkich bez różnicy, jest w głębokiej sprzeczności ze sprawiedliwością i miłością (...).

Szacunek dla zmarłych

KKK2299 Należy okazywać szacunek i troskę umierającym, by pomóc im przeżyć ostatnie chwile w godności i w pokoju (...).

III. Obrona pokoju

Pokój

(KKK2330) *„Błogosławieni, którzy wprowadzają pokój, albowiem oni będą nazwani synami Bożymi” (Mt 5, 9).*

Unikanie wojny

KKK2307 Piąte przykazanie zakazuje dobrowolnego niszczenia życia ludzkiego. Z powodu zła i niesprawiedliwości, jakie pociąga za sobą wszelka wojna, Kościół usilnie wzywa wszystkich do modlitwy i działania, by dobroć Boża uwolniła nas od odwiecznego zniewolenia przez wojnę¹³

¹³ Por. Sobór Watykański II, konst. *Gaudium et spes*, 81.

Konkluzja

Od początku historii ludzkości bytuja w człowieku gniew i pożądlivość, skutków grzechu pierworodnego. Człowiek stał się nieprzyjacielem swego bliźniego. Pismo Święte określa szczegółowo zakaz zawarty w piątym przykazaniu: „Nie wydasz wyroku śmierci na niewinnego i sprawiedliwego” (Wj 23, 7). Zamierzone zabójstwo niewinnego człowieka pozostaje w poważnej sprzeczności z godnością osoby ludzkiej.

W aspekcie bezpieczeństwa i higieny pracy wyróżniliśmy następujące wypowiedzi: odpowiedzialność za życie drugiego człowieka; obrona wspólnego dobra społeczeństwa; zakaz narażania kogoś bez ważnego powodu na śmiertelne ryzyko oraz odmówienia pomocy osobie będącej w niebezpieczeństwie; samobójstwo popełnione z zamiarem dania „przykładu”, zwłaszcza ludziom młodym, nabiera dodatkowo ciężaru zgorszenia; przerywanie ciąży, eutanazja i samobójstwo są problemami, które nauczyciel powinien właściwie przedstawić młodemu pokoleniu, powierzonymu jego formacji.

BIBLIOGRAFIA

1. *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Poznań – Warszawa, Pallottinum., 1980.
2. *Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań, Pallottinum, 1994.
3. Konstytucja Apostolska *Fidei Depositum*, ogłoszona z okazji publikacji Katechizmu Kościoła Katolickiego, opracowanego po Soborze Powszechnym Watykańskim II.

**THE INTEGRATION OF IMMIGRANTS, THE IMPACT OF
MIGRATION ON WELFARE SYSTEM AND CULTURE
IN GREECE AND TURKEY**

Mehmet Ali Ozcobanlar

Department of Management, University of Warsaw

ABSTRACT

In this research immigration, vital topic of contemporary daily life of the continent Europe, raising social and humanitarian challenges, is examined. As an introduction a general overview of migration in Europe is given. Greece, a European Union member state the borders of which is a back door to European Union, and Turkey, an associate member of Union, which is a geopolitical bridge between the west and the east, are analysed in content of those two societies' citizen's opinion about immigration and immigrants. This paper is a continuation of a previous paper titled: "Cross Cultural Dimensions of Cultural Capital: A Comparison between Greece and Turkey"¹. According to the results of the research; integration with immigrants, impact of immigrants on welfare system and culture, and fear of others and the factors of cross culture dimensions are statistically tested. Analyses results show that Turkish people more than the Greeks are inclined to think that immigrants are not integrated in their society. Test results also show that difference between participant groups is statistically significant regarding the impact of immigrants on welfare system. Difference analysis results also show that there are statistically significant differences between the two countries, according to answers given to culture question ($p < 0,05$). The fear level of Turkish participants ($4,81 \pm 2,74$) is higher than the fear level of Greek participants ($4,19 \pm 2,38$).

Keywords: *Greece, Turkey, culture, migration, dimensions.*

¹ Özçobanlar, Mehmet Ali (2015), "Cross Cultural Dimensions of Cultural Capital: A Comparison Between Greece and Turkey", Canadian Social Science Journal, Canadian Academy of Oriental and Occidental Culture (CAOOC), Vol. 11, No. 4, 2015, pp.15-27

INTRODUCTION

Nussbaum provided the central human functional capabilities in her work on women and human development²: *“Being able to live with and toward others, to recognize and show concern for other human beings, to engage in various forms of social interaction; to be able to imagine the situation of another”*.

The current situation of illegal immigration to Europe has been alerted after the deadly shipwreck in Mediterranean Sea where officials fear as many as 700 people may have perished on April, 2015. Defense Minister Roberta Pinotti, speaking a day before the EU leaders held an emergency summit in Brussels, called in the wake of a shipwreck off Libya last weekend, which may have killed more than 800 immigrants. It would be the highest known loss of migrants' lives in a single incident in the Mediterranean³. Since 2013, the region has witnessed a sharp increase in the numbers of refugees and immigrants crossing the Mediterranean. In the first seven months of 2014, over 87,000 people arrived in Italy by sea, with the two largest groups coming from Eritrea and Syria. In an effort to reduce the risks of such journeys, in October 2013 the Italian Government launched the Mare Nostrum Operation, which has rescued over 100,000 people. Increases in arrivals have also been recorded in Greece and Spain⁴. Many of the migrant vessels have been traveling from Libya to the Italian island of Lampedusa or the port of Augusta. In 2014, 170,100 migrants arrived in Italy by sea, a 296% increase compared to 2013. 141,484 of the travelers ferried from Libya. The migrants had come from Syria (42,323), Eritrea (34,329), Mali (9,908), Nigeria (9,000), Gambia (8,691), Somalia (5,756), and other areas (4,095). 64,625 applied for asylum⁵.

One of the incidents on 20th April 2015 occurred off the Greek island of Rhodes in the eastern Mediterranean. More than 31,500 have come ashore in Italy and Greece to seek asylum in 2015, most in March as warm spring weather and relatively calm seas have lured the desperate to attempt the perilous crossing to European refuge, the U.N. refugee office reported. Italian maritime forces and commercial ships rescued about 10,000 migrants

² Martha C. Nussbaum, *Women and Human Development: The Capabilities Approach*, Cambridge University Press, pp.79, June 2001

³ <http://www.cbc.ca/news/world/migrants-to-europe-italy-presses-eu-to-help-stem-deadly-tide-1.3043408>

⁴ UNHRC Global Appeal 2015 page 132

⁵ *Quante persone hanno fatto domanda d'asilo (2014)?*". *Pagella Politica* (in Italian). 13 April 2015.

attempting the crossing, according to the International Organization for Migration.

An estimated 22,000 migrants have died trying to reach Europe since 2000, making it one of the most perilous sea routes in the world. In 2014 alone 3,500 people lost their lives in the Mediterranean. A total of 280,000 migrants entered the EU in 2014, up from 100,000 in 2013; already in the first months of 2015 the figures are up dramatically from the same period of the previous year.

Greece is one of the main entry points of migrants to Europe. Hit hard by a five-year debt crisis and several rounds of austerity measures, there is limited support for those who turn up on their shores, and many who make their living from tourism fear the influx will be bad for business. One of the ways to reach Europe is taking boats from the coasts of non-EU Turkey, try to reach the nearby islands of Greece, such as Samos, an island just a few hundred meters away from the Turkish coast — a distance that can almost be swum⁶.

According to Eurostat (2011, 2014) Ukrainian nationals currently represent the fifth-largest migrant group in the EU (after Turks, Moroccans, Chinese and Indians). Many Ukrainian and international experts have already expressed their concern about the exodus of civilians fleeing the various war zones. According to estimations by the UNHCR published on 23 July 2014, the number of internally displaced people in Ukraine is over 100.000. Approximately 90 per cent of people who moved to safer locations within the country are from Eastern Ukraine, and the rest left Crimea following its annexation by Russia⁷.

Since the beginning of the Syrian crisis in 2011, Turkey has responded to the influx of refugees by declaring a temporary protection regime for Syrian asylum-seekers and setting up 22 camps, with two more under construction. It is estimated that over 1 million Syrian refugees were being hosted in Turkey as of August 2014, some 217,000 of whom are accommodated in the camps. Growing numbers of Syrians are also fleeing to other countries in the region, many risking their lives crossing the Mediterranean. In addition to Syrian refugees, there are increasing arrivals in Europe from Afghanistan and Iraq. In

⁶ <http://www.euronews.com/2015/05/21/greek-island-of-samos-feels-strain-of-migrant-influx/>

⁷ Ukrainian Migration to Europe: Policies, Practices and Perspectives, Central and Eastern European Migration Review, Vol. 3, No. 1, June 2014

Turkey alone, over 81,000 people from Iraq had arrived by the end of August 2014, as well as some 10,000 asylum-seekers from other countries⁸. The impact of the conflict in Syria, and increasingly in Iraq, will continue to be felt in the region, first and foremost in Turkey, but also, in terms of irregular movements, to other European countries. There is a considerable risk that more lives will be lost as countries intensify their border control measures, forcing refugees and asylum-seekers to resort increasingly to irregular means in their search for safety⁹,

As a common goal of European Union's border force, Frontex, is the agency of the Union that manages the cooperation between national border guards, undertaking to secure the external borders of the union from illegal immigration, human trafficking and terrorist infiltration, was established in 2004, based in Warsaw, Poland. The Council of the European Union has agreed on May, 2015 to establish an EU military operation - EUNAVFOR Med- to break the business model of smugglers and traffickers of people in the Mediterranean. This decision, which is one element of the comprehensive EU response to the migration challenge, will enable the formal start of the operational planning for the naval operation¹⁰. Officials from the European Commission and European Union discussed a proposal about Quota System to addressing migration crisis. As part of a so-called European Agenda on Migration, the quota system would primarily help Greece, Italy and Malta, which are among the main arrival points for the large number of migrants making the dangerous crossing of the Mediterranean. A senior United Nations refugee agency official called the European Commission proposal "a great breakthrough" at a time of record levels of displacement worldwide.

"Solidarity among E.U. member states in the approach is the only way that a problem of this nature can be tackled," said Volker Turk, assistant high commissioner for protection at the United Nations refugee agency¹¹.

Germany, along with Sweden and France, has taken in the most refugees from Syria — including many accepted willingly from camps outside Europe — and a top immigration official in Berlin expressed regret that some EU nations are opposed to the quota scheme. "The answer to rising refugee numbers cannot be to reject a common asylum policy for fear of strengthening

⁸ UNHRC Global Appeal 2015 page 132

⁹ UNHRC Global Appeal 2015 page 134

¹⁰ <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/05/18-council-establishes-naval-operations-disrupt-human-smugglers-mediterranean/>

¹¹ <http://www.nytimes.com/2015/05/14/world/europe/european-union-migration-refugees-quota-proposal.html>

populists," Aydan Ozoguz said in a statement. "Refugees and immigration are core EU issues; every EU member state has a legal and moral obligation to make its contribution." Meanwhile, Turkey's President Recep Tayyip Erdogan has called on Europe to take in more migrants and refugees from Syria and Iraq, saying his own country has borne the brunt of the refugee crisis and has been sheltering some 2 million people¹².

EU-Turkey Readmission Agreement signed on June, 2013 concerning the conclusion of the Agreement between the European Union and the Republic of Turkey on the readmission of persons residing without authorization Turkey accepts to take back illegal immigrants who crossed into the EU from its territory¹³.

Statistical Findings Related Cross Cultural Dimensions in Greece and Turkey

In this research, the Quantitative approach is restricted with data of Eurofound UK Data Archive Study Number 7316 - European Quality of Life Survey, 2011-2012, "Third European Quality of Life Survey Questionnaire".

A. Integration with immigrants

In general, it can be said that integration with immigrants is a social and global problem of the today's world. Results of the answers given to this question are given in the Table 1.

Table 1.

Country	N	Mean	Std.		
			Deviation	t p	
Q27a Immigrants are not integrated in our society / indicate views on this scale	Greece	991	4,61	2,584	-1,22 0,222
	Turkey	834	4,74	2,773	

¹² <http://www.dailymail.co.uk/wires/ap/article-3079762/EU-urges-solidarity-migrant-wave-plans-enforce-rules.html#ixzz3b9YTFGTo>

¹³ Proposal for a COUNCIL DECISION of concerning the conclusion of the Agreement between the European Union and the Republic of Turkey on the readmission of persons.

Analysis results show that Turkish people more than Greeks think that immigrants are not integrated in their society. However, difference test results show that there is not a statistically significant difference between the two countries. It can be said that both Greek and Turkish participants think that immigrants are not integrated in their society.

Another issue related to immigration is the effects of immigrants on welfare system. In the research, participants are asked whether they believe immigration affects their welfare system or not. Results are given in the Table 2.

B. Seeing immigrants as a strain on welfare system

Table 2.

Country	N	Mean	Std.	t	P	
			Deviation			
Q27b Immigrants are a strain on our welfare system / indicate views on this scale	Greece	987	3,60	2,421	-9,97	0,000
	Turkey	1808	4,60	2,716		

According to answers given to the question, it is seen that Turkish participants, more than the Greek participants, think that immigrants have affect on their welfare system. Test results also show that difference between participant groups is statistically significant. In this point, it may be said that immigration problem in Turkey is bigger than in Greece. Because of wars in the Middle East, there are many immigrants from these territories. Thus, it may be seen as an expected result from Turkey.

Another issue related to immigration is cultural deformation. Many research show that different cultures may cause cultural deformation for both cultures. In the research, participants were asked to evaluate whether immigrants undermine their culture or not. Results of answers given to the question and its difference analysis results were are given in the Table 3.

C. Belief that immigrants undermine the culture

Table 3.

Country	N	Mean	Std. Deviation	t	p
Q27c Our country's culture is undermined by immigrants / indicate views on this scale	Greece	983	4,19	2,382	-6,21 0,000
	Turkey	815	4,81	2,742	

Analysis results show that Turkish people, more than Greek people, believe that immigrants undermine their culture. Difference analysis results also showed that there are statistically significant differences between countries according to answers given to the question ($p < 0,05$). This may also have been caused due to the high number of immigrants in Turkey. Greece also is facing with immigrant problem due to the fact that it is a member of EU, but it is not as serious as in Turkey. Immigrants of Greece aim to have a better life, although immigrants of Turkey aim to have a safe life.

D. Fear of Others

Fear of others

Variable Y11_Q27c is an interval level variable measuring fear of others by asking respondents to indicate their view regarding whether they think their country's culture is undermined by immigrants. The answers are measure on a 10 point scale where 1 means 'our country's culture is undermined by immigrants' and 10 means "our country's culture is enriched by immigrants.

Fear of others differences

Table 4.

Our country's culture is undermined by immigrants	Greece			Turkey			p
	N	X	SD	N	X	SD	
Q27c	983	4,19	2,38	1815	4,81	2,74	0,000

For fear of others dimension, "Our country's culture is undermined by immigrants" question was asked to participants and they asked to evaluate current situation based on 10 liked scale. Means and difference analysis results are given in Table 4.

There is more fear in Turkish participants than in Greeks. According to means of the answers given to the question, fear level of Turkish participants ($4,81 \pm 2,74$) is higher than fear level of Greek participants ($4,19 \pm 2,38$). The analysis results showed that there was a statistically significant difference between participant groups ($p < 0,05$). The main reason for this finding may be different types of immigrants between the two countries. As mentioned before, immigrants to Greece aim to get more comfortable life with EU, whereas immigrants to Turkey aim to get a safe life because of wars in the Middle East.

Conclusion

Europe, the history of which has been shaped by migration for centuries, has come to the point to take action regarding the immigration problems in the continent. Although facing the financial crises in Euro zone, economically well developed Europe keeps the attention of immigrants for a wealthy life. A socially inclusive society where every citizen can be treated as a human being and respected by the others are the main reasons why the immigrants decide to leave homeland and seek a better life elsewhere. But the most important reason is to survive from the current situation developing during the recent years in Europe's neighborhoods. The civil war and instability in their own countries takes the immigrants in a crucial adventurous decision of life; either to live or to die? The migrants accepting countries are also facing the problems to live together with the people from other societies and other cultures, which are shaped with different values and principles. In the examined countries, both Greek and Turkish participants think that immigrants are not integrated in their society. Turkish participants, more than Greek participants, think that immigrants have affect on their welfare. Analysis results show that Turkish people, more than Greeks, believe that immigrants undermine their culture. There is more fear in Turkish participants. Different structure of immigrants between the two countries should also be taken in consideration. European Union has to take further steps for a comprehensive immigration reform. The policy makers should come up with a better solution and some compromises in an effort to ameliorate the situation should be offered for illegal migration. EU has to continue to work more effectively with its neighborhoods and the collaboration in between the member states should be improved. For a common future of EU, it has to build up once again the peaceful atmosphere

beyond the borders of European Union and reassure the immigrants so they could build their confidence up. Therefore the peace can be brought back to the region around the continent Europe and globe.

PROBLEM PODEJMOWANIA DECYZJI W ASPEKCIE FILOZOFICZNYM

mgr inż. Monika Piśniak

Politechnika Częstochowska

Streszczenie: Teoria decyzji jest odmiennie rozumiana w zależności od dyscypliny naukowej, w której aspekcie jest analizowana. Nazewnictwo omawianej teorii zostało zaczerpnięte z wielu innych, które rozwijały się równoległe, czy też wcześniej. Problem podejmowania decyzji najczęściej występuje w warunkach niepewności, z którymi w dzisiejszych czasach mamy do czynienia w każdej dziedzinie życia. Dlatego też, praca ta zwraca uwagę na ważność problemu związanego z podejmowaniem decyzji, wskazuje na przenikanie się życia codziennego do problemów dzisiejszego zarządzania organizacjami. Spowodowane jest to tym, że podejmowanie decyzji jest ściśle powiązane z ryzykiem.

Słowa kluczowe: *decyzja, podejmowanie decyzji, zarządzanie, systemy wspomagania decyzji.*

Wstęp

Czym jest decyzja? Co to jest teoria decyzji? Aktualnie spotykane problemy na każdym kroku, w życiu każdego człowieka. Miały one miejsce od zarania dziejów, zaczynając od aspektu zapewnienia podstawowych potrzeb, takich jak: jakie wybrać pożywienie, w jaki sposób zapolować, w jaki sposób magazynować dobra, następnie jak wybierać drogę swojego życia, rozwoju, kończąc na problemach aktualnego zarządzania organizacjami. W każdej wymienionej sytuacji nie dysponuje się nigdy kompletem informacji,

nie występuje również pewność osiągnięcia założonego celu, dlatego zawsze mamy do czynienia z niepewnością, a co za tym idzie ryzykiem.

Wracając do pytań postawionych na początku, należy podać ogólną definicję teorii decyzji w aspekcie filozoficznym. Teoria podejmowania decyzji jest abstrakcyjna, czyli formalna, a zatem mierzalna. Szczegółowo można ją nazwać teorią podejmowania racjonalnych decyzji. Występuje jeśli osoba w procesie podejmowania decyzji, dysponuje kilkoma rozwiązaniami, ma do wyboru kilka celów, które są mierzalne. Chociażby w takim sensie mierzalne, że można je uszeregować, czyli zastosować odpowiednią skalę pomiarową, względnie można mówić o preferencyjności, czy też użyteczności. Oczywiście nie zakłada się, że „pomiaru” celów dokonuje osoba druga, jedynie osoba mająca podjąć decyzję. Ciekawą częścią tej teorii są sytuacje związane z osiągnięciem celów, których prawdopodobieństwo nie jest znane, występują w sytuacjach niepewności, doprowadzając do wspomnianego wcześniej ryzyka. Jednak najbardziej interesującym elementem teorii decyzji, są przypadki w których dochodzi do interakcji z osobami drugimi, gdzie decyzje występują naprzemiennie, jednak to już jest zupełnie inny temat.¹

W chwili podejmowania decyzji nie dysponujemy nigdy kompletnym zbiorem informacji, jedynie wspieramy się danymi, które otrzymaliśmy z analizy historycznej. Zmusza to do odgadywania skutków oraz przyszłych rezultatów obecnych decyzji². Decyzje te podejmuje się akceptując albo odrzucając założenia warunków, które opisują w pewnym przybliżeniu realia procesu decyzyjnego. Warunki te dzielą się na deterministyczne, czyli te które są pewne, mogące przewidzieć wszystkie konsekwencje podejmowanych decyzji oraz niedeterministyczne, którymi jest właśnie ryzyko oraz niepewność.³

Nawiązując do podanej wcześniej definicji, jak również obserwując dzisiejszy świat, można zauważyć obraz idealnej decyzji, czyli racjonalnej opartej na chłodnej kalkulacji. Podejmowanie decyzji pod wpływem emocji, czy uczuć uznawane jest często jako oznaka słabości, a intuicja wzbudza uśmiech na twarzy słuchaczy. Takie podejście jest pielęgnowane przez wiele szkół, ale nie można zapominać o własnych emocjach, reakcjach. Wskazuje na to chociażby fakt powstanie obok inteligencji intelektualnej, inteligencji

¹ Encyklopedia filozofii, pod red. T.Hondericha, Zysk i S-ka, Poznań 1995 r, s.138.

² P.G.Moore, *Ryzyko w podejmowaniu decyzji*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1975 r., s.15.

³ J. Marcinkowski, *Ryzyko, jakość prognoz a efektywność inwestowania na rynkach finansowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2009 r., s 113.

emocjonalnej, wskazującej na ważność intuicji, emocji, odczuć. Dlatego też proces podejmowania decyzji nie jest racjonalny, ponieważ mają wpływ na niego motywacje oraz emocje.⁴ Jednak i tak można zauważyć, że zgodnie z podaną definicją, osoba podejmująca decyzję, może je uszeregować według własnych preferencji, wykonać „pomiar” przy pomocy swoich emocji i wybrać odpowiedni cel.

W ostatnich latach następuje ogromny wzrost roli profesjonalnych systemów informacyjnych, używanych w procesie podejmowania decyzji. Jedynie w spójny sposób oraz dostosowany do potrzeb konkretnego użytkownika system jest pomocny w podejmowaniu decyzji. System ten, będąc systemem informatycznym dysponuje aktualnymi oraz właściwie przetworzonymi informacjami, które wynikają z potrzeb użytkowników, doprowadzając do integracji wokół celu. Związane jest to z odbywającą się ewolucją organizacji, dlatego też to czy jakaś organizacja osiągnie powodzenie w swoim środowisku, czy będzie potrafiła dostosować się do zmian, a wręcz z nim skorzystać, zależy w największej mierze od kierownictwa⁵. Głównym powodem tej tezy jest to, że kierownictwo pełni funkcję podejmowania decyzji, a te z kolei rodzi działanie, a następnie ponownie decyzje. Można zauważyć rozdzielenie decyzji oraz działania, co prawda granica ta nie jest wyraźna. W poniższej pracy uwaga została skupiona na procesach związanych z podejmowaniem decyzji, jednak nie można pominąć procesu działania, ponieważ w bardzo silny sposób oddziałują na siebie⁶

Procesy podejmowania decyzji ekonomicznych oraz ryzyko związane z nimi.

Według słownika terminów statystycznych, decyzja jest nazywana „decyzją końcową”, czyli taką która kończy proces losowania. Przykładem jest schemat losowania w kontroli jakości, gdzie występują dwie możliwe decyzje, które są jednocześnie decyzjami końcowymi. Jedna jest akceptowalna a druga odrzucana, jedynie w przypadku schematu mającego trzy opcje, to trzecią jest możliwość powtórnego losowania⁷.

⁴ A.M. Kwiatkowska, *Systemy wspomaganie decyzji. Jak korzystać z wiedzy i informacji w praktyce*, PWN, Warszawa 2007 r., s.7.

⁵ D.W. Miller, M.K. Starr, *Praktyka i teoria decyzji*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1971 r. s. 22.

⁶ Ibidem, s. 22-23.

⁷ M.G. Kendall, W.R. Auckland, *Słownik terminów statystycznych*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1986r, s.24.

Słowo „decyzja” odnosi się wielu sytuacji, należy do uniwersalnych słów, tak jak podana wyżej definicja, wszystkie słowniki są zgodne, że decyzja jest zakończeniem lub końcowym wynikiem procesu. Jednakże to, co jest punktem końcowym jednej decyzji, jest równocześnie początkiem innej, dlatego procesy decyzyjne można przedstawić jako salę lustrzaną, gdzie decyzja odbija się, tworząc kolejną.

Każdy człowiek w trakcie swojego życia podejmuje wiele decyzji, zatem problem decyzji jest powszechny. Dlatego też jest analizowany przez specjalistów z wielu dziedzin naukowych. Dlatego też należy odpowiedzieć na pytanie – „Czym jest problem decyzji?”. Jest on ustaleniem sposobu w jaki ludzie powinni postępować, aby podejmować najlepsze decyzje⁸.

Obrazowym przykładem ukazania problemu podejmowania decyzji jest rolnik, który posiada kawałek ziemi, a jego celem jest osiągnięcie maksymalnych dochodów. Staje przed dylematami: jaki rodzaj uprawy wybrać?, czy wybrać jeden rodzaj uprawy, a może podzielić swoją ziemię na kilka?. Dochód jest uzależniony nie tylko od wybranej uprawy, ale również od pogody, polityki, czy też cen płodów, które nie są zależne od rolnika. Opisana sytuacja problemu podejmowania decyzji przez rolnika jest przykładem modelu optymalizacyjnego.

Tak samo kierownik w organizacji odpowiedzialny jest za podejmowanie podobnych decyzji, czyli osiągnięcie maksymalnego zysku. Co prawda uzależniony jest od większej ilości czynników, takich jak: utrzymywanie zapasów, ceny surowców, działania konkurencji, sytuacji gospodarczej itp. Dlatego też problem podejmowania decyzji opiera się na modelu wejść-wyjść oraz wybrania odpowiedniej ilości wejść, aby zoptymalizować wyjścia⁹.

Podane wyżej przykłady pokazują sytuacje, w których występuje ryzyko nie osiągnięcia odpowiedniego poziomu produktów wyjściowych. Dlatego też, bardzo istotną sprawą jest podejmowanie odpowiednich decyzji w zależności, czy mamy do czynienia z warunkami pewności czy też niepewności. Definiowanie ryzyka oraz próba jej klasyfikacji miała miejsce w innej pracy, dlatego też nie została tutaj zamieszczona.¹⁰

W przypadku kryterium pewności, nie ma problemu z wyborem określonej strategii, należy jedynie wybrać taką, która zapewnia najlepszy wynik. W tym przypadku każda strategia prowadzi do jednego wyniku,

⁸ D.W. Miller, M.K. Starr, *Praktyka i teoria decyzji*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1971 r. s. 29.

⁹ Ibidem, s. 33-34.

¹⁰ M. Piśniak, *Taksonomia definicji ryzyka i próba ich klasyfikacji*, Ekonomiczne i prawne wyzwania roku 2015, Lwów 2015 s. 137-140.

ponieważ mając pewność to macierz wyników posiada jedynie jedną kolumnę np. wypłata, więc wybieramy tą, która jest największą wypłatą. W tym przypadku problemy decyzji sprowadzane są do równań liniowych¹¹.

Natomiast mając najczęstsze sytuacje, czyli podejmowanie decyzji w warunkach ryzyka (niepewności), nie odpowiada już każdej strategii jeden wynik. Występuje ich kilka, dla każdego możliwego stanu natury, dlatego też kryterium wyboru strategii w warunkach niepewności opiera się stosownej transformacji wszystkich możliwych wyników dla każdej strategii, lub wyborze jednego lub większej ilości wyników opartych na jakiejś regule. Są to sytuacje w których nie da się przewidzieć wyników działań, jest to spowodowane brakiem wymaganych informacji, czyli wymaganej wiedzy aby osoba podejmująca decyzję nie musiała jej podejmować w warunkach niepewności¹².

Dlatego też podejmowanie decyzji na każdym szczeblu zarządzania wymaga zgromadzenia odpowiedniego zasobu informacji, które muszą odpowiadać cechom takim jak: wiarygodność, zwięzłość, szybkość oraz racjonalność zbierania i opracowania informacji¹³.

Ze względu na to, że każdy szczebel decyzyjny w organizacji wymaga aby w określonym czasie dopływały określone informacje¹⁴, należy wyróżnić trzy poziomy decyzyjne:

- poziom decyzji strategicznych, który jest poziomem decyzji zarządu organizacji. Dotyczy planów długoterminowych, wymaga informacji o wysokim stopniu agregacji. Zakres odpowiedzialności na tym poziomie jest bardzo duży,
- poziom decyzji taktycznych, dotyczy decyzji podejmowanych przez kierowników poszczególnych komórek organizacyjnych. Decyzje te mają charakter krótkookresowy, informacje na tym poziomie w znacznym stopniu już są przetworzone,
- poziom decyzji operacyjnych, występuje na poziomie szeregowych pracowników, cechą charakterystyczną tego poziomu

¹¹ D.W. Miller, M.K. Starr, *Praktyka i teoria decyzji*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1971 r., s.97-98.

¹² P.G.Moore, *Ryzyko w podejmowaniu decyzji*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1975 r., s.155.

¹³ T. Rojek, *Systemy informacji ekonomicznej jako narzędzie controllingu*, *Materiały z konferencji naukowej: Controlling w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, red. J.Duraj, Łódź 1999 r., s.91.

¹⁴ T. Domański, P. Kowalski, *Marketing dla menadżerów*, PWN, Warszawa – Łódź 1998 r., s.71.

jest bardzo duża ilość informacji oraz zdarzeń gospodarczych a przy tym mały zakres odpowiedzialności¹⁵.

Wnioski

W przypadku podejmowania decyzji, nigdy nie dysponujemy kompletnym zbiorem potrzebnych informacji, dlatego też procesy decyzyjne wymagają „zgadywania” rezultatów obecnych decyzji. Proces ten jedynie wspierają nasze analizy z faktów historycznych. Dlatego też najważniejszą rzeczą, jest nauka jak najlepiej „odgadywać” wyniki. Proces ten obarczony jest ryzykiem, niemniej jednak analizując procesy podejmowania decyzji, można zauważyć, że w większości sytuacji mamy do czynienia z warunkami niepewności. W takiej sytuacji nie można w sposób liniowy zamodelować, a następnie wybrać optymalnej strategii. Należy zwrócić uwagę na znaczenie i ważność procesu podejmowania decyzji, jak istotne jest matematyczne zorientowanie teorii decyzji, dając w ten sposób szansę wybrać najkorzystniejszą opcję, wybrać odpowiedni kierunek działań, ale również trafnie „przewidzieć” skutki wyborów.

Literatura:

1. Domański T., Kowalski P., *Marketing dla menadżerów*, PWN, Warszawa – Łódź 1998 r.
2. Dziura M., Kaczmarek J., *Decyzje inwestycyjne w warunkach ryzyka i niepewności, zarządzanie finansami. Współczesne tendencje w teorii i praktyce. T2*. Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2000 r.,
3. Encyklopedia filozofii, pod red. T.Hondericha, Zysk i S-ka, Poznań 1995 r,
4. Kendall M.G., Auckland W.R., *Słownik terminów statystycznych*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1986r,
5. Kwiatkowska A.M., *Systemy wspomaganie decyzji. Jak korzystać z wiedzy i informacji w praktyce*, PWN, Warszawa 2007 r., s.7.
6. Marcinkowski J., *Ryzyko, jakość prognoz a efektywność inwestowania na rynkach finansowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2009 r., s 113.

¹⁵ A. Nowicki, *Wstęp do systemów informacyjnych zarządzania w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2002 r., s.34-35.

7. Miller D.W., Starr M.K., *Praktyka i teoria decyzji*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1971r.,
8. Moore P.G, *Ryzyko w podejmowaniu decyzji*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1975 r.,
9. Piśniak M., *Taksonomia definicji ryzyka i próba ich klasyfikacji*, Ekonomiczne i prawne wyzwania roku 2015, Lwów 2015
10. Rojek T., *Systemy informacji ekonomicznej jako narzędzie controllingu, Materiały z konferencji naukowej: Controlling w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, red. J.Duraj, Łódź 1999 r.

THE PRINCIPLE OF RESPECT FOR HUMAN RIGHTS IN THE CHARTER OF THE UNITED NATIONS

Mgr Aldona Joanna Ploch

University of Technology and Economic

Abstract: This publication is dedicated to the principle of respect for human rights in the Charter of the United Nations. The author systematically explained the concept and the genesis of the emergence of human rights, described the international development of these rights, and pointed out the difference between customary international law and human rights. The publication presents the genesis of the Declaration of Human Rights and the United Nations share in the creation of modern principles of human rights protection. The study also indicated United Nations organs set up to ensure the observance of human rights, as well as their rights to initiate the necessary legal changes and to conduct hearings and issuing convictions for human rights violations.

Keywords: *protection of human rights, international law, the Charter of the United Nations*

Of human rights

Introduction to the Universal Declaration of Human Rights, adopted December 10, 1948 stresses that "recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the family is the foundation of freedom, justice and peace in the world"¹. Though widely in international relations accepts the importance of human rights, there are big problems with an indication of their precise nature and the role of international law. The concept of human rights is closely related to ethics and morality. Human rights that reflect the values important to the community, have the best chance of successfully bringing them to life.

Of course, not all the values of a society are turned into legislation or not all legal norms concerning human rights reflect moral principles, since many of them work at the technical level in the form of entitlements dependent on the fulfillment of certain conditions. This statement is even more difficult, however, to define the nature and scope of human rights. Positive rights may include rights included in the system of legal norms - regardless of whether they reflect moral values or not, because the moral law is not always enforced by legal norms. Another issue is drawing conclusions as to the moral laws. It depends on how they view the persons pursuing a given right. There are various sources of rights - both religious and due to the nature of man and society as a whole. The theory of natural law expressed in the traditional formulas or in accordance with the theory of natural law consists in the fact that certain derive rights standing up from the law or man-made. This higher law is the absolute universal set of rules governing all people in time and space. A seventeenth-century natural rights theory, as a precursor, which is considered to John Locke, assumes the existence of a social contract under inalienable rights such as the right to life, liberty and property. They mark the end of the harsh natural state. This theory has influenced the formation of a higher type of law, and thus gave an important instrument for limiting the arbitrariness of power. Although because of lengthy methodology has lost its meaning in the nineteenth century, it had at that time affect the establishment within the international human rights community in the form of universal principles. Positivism stressed the authority of the state and left little space in the legal system for other rights than those arising from the structure of the legal system detailed above. In turn, the Marxist doctrine, though based on the

¹ Księga Jubileuszowa Rzecznika Praw Obywatelskich, Tom II Wybór dokumentów prawa międzynarodowego dotyczących praw człowieka, pod red. prof. UW dr hab. Marek Zubik, Warszawa 2008, s. 11

existence of certain immutable laws governing the historical development of society, denied the existence of the rights outside the framework of law. Contemporary theories of human rights combine many ideas. Clearly emphasizes the need to reach an agreement with the requirements of the changing legal system that can't be understood only by analyzing the system itself as such.

Of particular importance are the concepts of political movements whose aim is to identify, characterize and sort out all the variety of relevant factors in the creation and enrichment of human rights. Distinguished eight interrelated values (respect, power, education, welfare, health, skills, feelings and honesty). Also highlighted various environmental conditions. Human dignity is seen as an essential element in the case of the above values and overarching objective of the international community, which is the democratic distribution of such values.

These theories emphasize the complexity of the concept of human rights in the context of the overall legal and political processes, but also their importance and role. Many cases is reflected in international law.

The development of international human rights law

In the nineteenth century, the most significant were the positivist doctrine of state sovereignty and domestic jurisdiction. Very few cases were seen as having international significance. In almost all cases, which are currently classified as issues relating to human rights, then they were widely regarded as matters falling within the exclusive domain of domestic jurisdiction. The main exceptions to this rule related to piracy, which is violation of the rights of nations, and slavery. In the latter case, we signed many international agreements aimed at banning slavery. A commitment to the proper treatment of the sick and wounded soldiers and prisoners has led to the conclusion in 1864 of the international conventions on which the power of the state have to abide by certain minimum standards for dealing with foreigners. In addition, at the turn of the century they began to include many international agreements on general issues of social protection. It seems that in the nineteenth century was accepted and the right to humanitarian intervention, although its reach and scope were not clear.²

A significant change took place with the creation in 1919 of the League of Nations. Article 22 of the Covenant of the League appointed to implement a

² S. N. Malcolm, Prawo międzynarodowe, Warszawa 2000, s. 169

system mandated for the peoples of the former colonies of the enemy, "they have not yet been able to maintain in-house on their feet in difficult conditions of the modern world"³. Mandated powers were obliged to guarantee freedom of conscience and religion. Created mandates the Standing Committee to study the reports to which the preparation obliged mandate authorities. This arrangement was called the "sacred duty of civilizations". Article 23 of the Covenant provided fair treatment of indigenous peoples in the territories mandated. Peace treaties of 1919 concluded with the countries of Eastern Europe and the Balkans, included provisions for the protection of minorities. Basically they anticipated in these equality of treatment and equality of opportunity when making collective activity. Supervising the observance of these findings exercised League of Nations, to which one could draw from the complaint.

Hi XIII of the Treaty of Versailles for the establishment of the International Labour Organisation. Its objectives belonged among other things, concern for better working conditions and promote the rights of associations. The development of human work has had an enormous impact World War II, when the atrocities and the need to create a suitable international system to maintain international peace and protection of human rights for all has become clearly visible.⁴

Customary international law and human rights

In addition to many standards contained in international and regional agreements on human rights, some human rights may fall within the scope of customary international law, arising from the practice of states. These certainly include the prohibition of torture, genocide and slavery and the principle of non-discrimination. In addition, human rights established by the Treaty may be payable to all of the countries - parties.

Human rights in terms of the Charter of the United Nations

Events in the first half of the twentieth century, during which there were two world wars that claimed millions of lives, led the victorious countries to try to create an international forum for discussion, so as to avoid repeating the mistakes of history in the future. After the end of World War II, 26 June 1945.

³ S. N. Malcolm, *op.cit.*, s. 170

⁴ http://www.mop.pl/html/index1.html#info_o_mop/historia_mop.html

at a conference in San Francisco, signed the United Nations Charter, this document is a kind of "constitution" of the UN.

The UN Charter as the basic objectives of the United Nations recognized: the maintenance of international peace and security, developing friendly relations among nations, cooperation in solving international problems and in promoting respect for human rights, coordinating the activities of countries in the world.

At the conference, some 40 non-governmental organizations called for paying more attention to human rights. Protection of human rights is an extremely important issue, because the violation of these rights is closely related to internal and international peace. The UN Charter contains several provisions relating to human rights, but does not define the further content of human rights.

In the Preamble of the UN Charter we read: "We, the Peoples of the United Nations determined to save succeeding generations from the scourge of war, which twice in our lifetime has caused untold human suffering, to reaffirm faith in fundamental human rights, in the dignity and worth of the individual, equality of rights of men and women and of nations great and small, to create the conditions for maintaining justice and respect for obligations arising from treaties and other sources of international law, to promote social progress and better standards of life in larger freedom, (...) "⁵. The UN Charter states that the peoples of the United Nations are determined, inter alia, protect the next generations from the scourge of war and to restore and rebuild faith in fundamental human rights.

Article 1, paragraph 3, of the UN Charter proclaims that one of the purposes of the United Nations is striving to achieve international cooperation in "promoting human rights and encouraging respect for these rights and fundamental freedoms for all without distinction as to race, sex, language or religion"⁶.

To promote and encourage respect for human rights and fundamental freedoms is the duty of every human being and must be taken by all of us. Most people with a different skin color, professing another faith, women or people of foreign origin were deprived of many rights, such as. The right to equal treatment before the tribunals and other organs administering justice, the right to personal freedom of thought, conscience and religion and to participation in the various spheres of life. The basic premise of the UN

⁵ Karta Narodów Zjednoczonych, San Francisco (Dz. U. 1947 nr 23, poz. 90 i 91, z pozn. zm.)

⁶ Karta Narodów Zjednoczonych, *op. cit.*

Charter, reflected in subsequent documents of the UN, is the equality of all people before the law. The prohibition of discrimination included in the words "without distinction as to race, sex, language or religion" and the elimination of discrimination has become a major objective of the United Nations in the field of human rights.

In Article 55, point c) of the UN Charter emphasized once again that the UN supports "universal respect for and observance of human rights and fundamental freedoms for all without distinction as to race, sex, language or religion". The UN Charter is applied in this regard, the obligation on its members to cooperate in this regard.

The UN Charter is the first global document to incite the granting of equal rights for women and men. Issues that were once considered strictly private, rooted in tradition and customs, have become a subject of discussion at international level, has realized the demand to respect the rights of women worldwide. In the first period of its existence, from 1945 to 1967, the UN has focused efforts on data collection documenting the subordinate status of women in many parts of the world and on the establishment of international legal instruments that will support the efforts to respect the rights of women. To reinforce the international women's movement contributed significantly four UN world conferences on Women, convened to assess the situation of women and formulate strategies for their promotion.

Another important issue raised by the UN Charter is a matter of human discrimination based on race. World War II showed the whole world the effect of such intolerance. Injustice, suffering and deaths of millions which was carrying behind racial discrimination meant that its liquidation was the target of UN activities. Racial discrimination prevents the full realization of human rights. Despite progress in some areas divisions, restrictions and preferences made on the basis of race, color, descent or national or ethnic origins are still exacerbating already under way and generate new conflicts. The growing concern of the international community racial discrimination was the reason for adoption in 1963. By the UN General Assembly steps towards the adoption of the Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination. The Convention is based on four basic principles: Every doctrine concerning racial diversity or racial superiority is scientifically wrong, morally abhorrent, socially unjust and dangerous and has no justification in practice or in theory; Racial discrimination and government policies based on racial superiority or violation of fundamental human rights threatens favorable interpersonal relations, co-operation between nations and international peace and security;

Racial discrimination is harmful not only for those who are its subjects, but also for those who use it; The main purpose of the UN is a global community free of racial segregation and discrimination that is free from factors that are causing hatred and division.⁷

The UN Charter as one of the fundamental human rights puts his respect for fundamental rights and freedoms without distinction of religion. UN drew attention to the challenges that bring with them issues of religious intolerance. Religion for centuries constituted about human dignity and social justice. Religion, through its teaching, highlights the value of tolerance, respect for human rights and non-discrimination. Religious leaders and religious institutions call for reconciliation and healing communities in which we prevailed and of tension and unrest. Despite this, acts of intolerance and religious discrimination are widespread. Many acts of violence were committed in the name of religion.

The Declaration of 25 November 1981. on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Against Religious and Religious, the General Assembly decided to take all possible measures to prevent and combat various forms and manifestations of religious intolerance. Commission on Human Rights appointed a special reporter for religious intolerance in order to supervise the operations of governments and report on infringements of the provisions of the Declaration.

The content of the articles of the UN Charter has the power of international law and is therefore legally binding on his part. Contained in the UN Charter obligations all members of the United Nations should fulfill in good faith. In particular, the importance of adopting the principle of unconditional respect for human rights and far-reaching cooperation with the United Nations and other countries in this regard. The concept of international cooperation also means that human rights are a matter of concern on the part of Member States and if anywhere there is a threat or violation of human rights, the international community is entitled to make every effort to remove a threat and restore proper state of affairs. Countries - UN members have an obligation of international cooperation in this field.

One year after the signing and ratification by the state of the UN Charter, the United Nations set up a system within its Human Rights Commission, the main legislative body on human rights and a subsidiary body of the Economic and Social Council. The Commission originally consisted of 18 countries-

⁷ Międzynarodowa Konwencja w Sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Rasowej otwarta do podpisu w Nowym Jorku dnia 7 marca 1966 r. (Dz. U. 1969 r. nr 25 poz. 187)

members, now has 53. The Commission held their regular sessions each year in Geneva to discuss key issues codification of international standards and creating recommendations to the governments of member states. Active role in this process is played by NGOs. Commission on Human Rights, chaired by Eleanor Roosevelt of the United States, activists in the field of human rights and widow of former US President Franklin Roosevelt, undertook to define human rights and fundamental freedoms. Co-authors of the project were Rene Cassin of France, Charles Malik of Lebanon, Peng Chun Chang from China, Hernan Santa Cruz of Chile, Alexandre Bogomolov and Alexei Pavlov from the Soviet Union, Lord Dukeston and Geoffrey Wilson of the United Kingdom, William Hodgson from Australia and John Humphrey from Canada. A thorough analysis was practically every word and paragraph, as evidenced by conducting 1,400 rounds of voting. Draft Declaration was directed by Economic and Social Council to the General Assembly Affairs Committee. Social, Humanitarian and Cultural Rights. The Committee granted the project and donated it to the General Assembly for final decision. On December 10, 1948, in Paris, at a meeting of the Third Session of the UN General Assembly adopted the Universal Declaration of Human Rights.

Article 1 of the Declaration states: "All human beings are born free and equal in dignity and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards one another in a spirit of brotherhood"⁸.

Pointing to the inherent human dignity and non-repudiation of the right to freedom and equality, the Declaration was an act unprecedented. He developed the first pillar of human rights and constituted a kind of cornerstone, based on who made the evolutionary process of the formation of international law, specializing in the protection of human rights. The declaration emphasized the rights and freedoms concerning any person, anywhere and under any conditions and implies their inseparability.

Since the Declaration is not binding, after the adoption of the United Nations began work on international agreements, which together with her make up the so-called International Bill of Human Rights. These are acts open for signature in New York on 16 December 1966: the International Covenant on Civil and Political Rights and the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. Both these acts were adopted and ratified by Poland in 1977. Additionally, in the International Bill of Human Rights consists of two Optional Protocols. The first establishing the right to lodge

⁸ Księga Jubileuszowa Rzecznika Praw Obywatelskich, *op. cit.*, s. 12

individual petitions of 1966. And the other on the abolition of the death penalty in 1989. The above-mentioned five documents may be regarded as authentic interpretation of human rights set forth in the UN Charter.

UN bodies dealing with respect for human rights

Commission on Human Rights. The Human Rights Commission was the primary organ of the UN in the field of human rights and was appointed 16 February 1946 year on the basis of Resolution 5 Economic and Social Council (ECOSOC). It is an intergovernmental body which included 53 states.

The Human Rights Commission in accordance with the appointing her to live a resolution meets a number of tasks: preparing documents on human rights, ECOSOC submit recommendations and reports, he participated in an implementation procedure by, among others, the appointment of special reporters, independent experts. For its activities, the Commission on Human Rights is composed Economic and Social Council report.

Pursuant to Resolution A / RES / 60/251 adopted on 15 March 2005., The General Assembly decided that 16 June 2006. Commission on Human Rights to end its activity. In its place established the Human Rights Council. About the creation of world leaders they decided at the UN Summit in September 2005.

Human Rights Council. Under the resolution (A / RES / 60/251) adopted on 15 March 2006. Established a new subsidiary body of the UN General Assembly - the Human Rights Council, based in Geneva. Council replaced the Commission on Human Rights.

The task of the Human Rights Council is to promote universal respect for and protection of human rights and fundamental freedoms in an equal and fair manner for all people, regardless of their origin. The duties of the Human Rights Council is to deal with cases of human rights violations, including serious and repeated regularly. The Council is to present recommendations for resolving cases of human rights violations. The Council will also put in place measures for effective coordination of work on human rights undertaken by the United Nations system. The Human Rights Council is guided by the principles of universality, impartiality, objectivity, constructive international dialogue and cooperation, with a view to strengthening the observance and protection of all human rights - civil, political, economic, social and cultural rights, including the right to development.

The Human Rights Council is to: promote education in the field of human rights, support the development of the counseling and appropriate

structures, provide technical assistance in concert with the Member States; serve as a "forum for dialogue" to stakeholders, issues relating to human rights; make recommendations to the General Assembly to ensure the further development of international law to protect human rights; support the implementation of commitments made by the state in human rights issues, implement the goals and recommendations presented at the UN conferences and summits; carry out comprehensive periodic reviews related to the fulfillment by each state obligations related to the observance of human rights. These inspections will be made on the basis of objective and reliable information and will be guided by the principle of equal treatment of all States; develop recommendations for the protection of human rights on the basis of comprehensive periodic review carried out; develop dialogue and cooperation aimed at preventing human rights violations. Respond quickly to emergencies human rights violations; assume the role and responsibilities of the Commission on Human Rights; work in close cooperation with Governments, regional organizations, national institutions for human rights and civil society; submit annual reports to the General Assembly.⁹

The Human Rights Council will enter 47 members who will be elected through direct, secret ballot by 2/3 of the members of the General Assembly.

Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights.

Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights is a subsidiary body of the Commission on Human Rights. It was brought to life by the Commission on Human Rights with the approval of the Economic and Social Council at the first meeting of the Commission on Human Rights in 1947. In 1999, its name Sub-Commission Prevention of Discrimination and Protection of Minorities changed to the present. Subcommittee. Promotion and Protection of Human Rights consists of 26 experts appointed by the Commission on Human Rights due to the knowledge of human rights and an adequate geographical representation. At the moment 7 experts from countries in Africa, 5 from Asia 5 from Latin America, 3 from Eastern European countries and 6 from Western Europe and other countries. Each member of the Subcommittee is no single substitute. The term of office of members of the Sub-Commission is 4 years, with the proviso that at two years than half of it is changed.

Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights conducts research and prepares recommendations to the Commission on

⁹ http://www.unic.un.org.pl/rada_praw/powstanie_zasady.php

Human Rights concerning the prevention of any discrimination with regard to human rights, fundamental freedoms and the protection of racial, national, religious and linguistic minorities, is also involved in implementation and supervisory procedures. Over this Sub-Commission may perform other functions entrusted to it by the Commission on Human Rights or the Economic and Social Council.

The Sub-Commission will meet annually at a meeting in Geneva. The session lasted until 1999 4 weeks, and since 2000 lasts 3 weeks. In addition to experts Subcommittee and their alternate participate in the session observers, representatives of other UN bodies and agencies, intergovernmental and non-governmental organizations dealing with human rights.¹⁰

General Assembly - Third Committee. In accordance with the UN Charter, the General Assembly, consisting of representatives of all Member States can deal with any matter within the scope specified provisions of the UN Charter. Among other things, the UN Charter gives the General Assembly a role in the realization of human rights and fundamental freedoms.

In order to accomplish its tasks, the General Assembly appointed six auxiliary committees, of which the Third Committee. Social, Humanitarian and Cultural deals with human rights issues. First of all its activities is to prepare resolutions, later considered during the meetings of the General Assembly.¹¹

High Commissioner for Human Rights. High Commissioner for Human Rights is the highest official in the UN system responsible for the activities of the UN in the area of human rights. This office was set up under the UN General Assembly resolution No. 48/141 of December 1993 year. In accordance with the mandate of the High Commissioner has the rank of Deputy Secretary-General. In September 2002, the duties of the High Commissioner Mary Robinson will take over from Sergio Vieira de Mello.

The main tasks of the High Commissioner should promote international cooperation, strengthening the implementation of commitments in the field of human rights, preventing and responding to serious human rights violations.

The High Commissioner working with the Office of the High Commissioner. Human Rights, which incorporates existing since 1982 at the UN Centre for Human Rights. Therefore, the Office of the High

¹⁰ http://www.unic.un.org.pl/prawa_czlowieka/organyon_z_ppopc.php

¹¹ http://www.unic.un.org.pl/prawa_czlowieka/organyon_z_tkzo.php

Commissioner full service functions in human rights to the entire United Nations system.¹²

International Court of Justice. International Court of Justice in the Hague is the principal judicial organ of the United Nations. It was established at a conference in San Francisco June 26, 1945 year. It replaced the Permanent Court of Justice of the League of Nations shall function in accordance with the annexed Statute, which is based on the Statute of the Permanent Court of International Justice. The Court is composed of 15 judges, Judges may not engage in other professional activities (except for the publication or give lectures), nor political. There are representatives of their countries. They are independent, they can't receive instructions from any side. The judge can't be turned off, if the Court considers the dispute involving the country of his nationality.

The main tasks of the Court should be resolved in accordance with international law, legal disputes submitted to it by States Parties to the Statute and all matters expressly mentioned in the Charter of the United Nations or by international agreements, and to give advisory opinions on legal questions at the request of the General Assembly of the United Nations and other duly authorized to the organs and specialized agencies. They issued by him to the parties judgments are final.

International Criminal Court. Permanent International Criminal Court in The Hague is an international judicial body established under the Treaty of Rome, adopted at the United Nations Diplomatic Conference in Rome, which took place from 15 June to 17 July 1998. It was attended by representatives of 160 countries from all regions of the world.

The Court sits 18 judges elected by secret ballot by the State which surrendered to the jurisdiction of the Court. Each country may submit two candidates judges people with high moral values, judges possessing the highest qualifications, experience the trial of criminal cases and repute in the field of international law.

International Criminal Court is a permanent body and is not subject to any time limit and the government. Standing tribunal, established to prosecute those responsible for international crimes is more effective and efficient than existing ad hoc tribunals.

The ICC is able to quickly make decisions and can help to reduce the severity or duration of the conflict. The Court also motivates the state to

¹² http://www.unic.un.org.pl/prawa_czlowieka/organyonz_wkpc.php

investigate and prosecute crimes committed on their territory or by their nationals. Otherwise, the punishment of the guilty in accordance with the principle of complementarity, will address the Court. As an independent body, the ICC can judge the crimes within its jurisdiction without specific authorization by the UN Security Council.¹³

Ad hoc International Tribunals.

International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. In connection with numerous violations of humanitarian law that have taken place in the former Yugoslavia since 1991. The Security Council pursuant to Resolution No. 827 established a May 25, 1993, the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, based in The Hague. The Court consists of 16 judges elected by the UN General Assembly for a term of four years. The organs of the Court are: the Chamber, the Appeals Chamber, Prosecutor's Office and the Secretariat. The Court is the judicial body to bring those suspected of violations of international humanitarian law in connection with the events in the former Yugoslavia, to give justice to the victims and to prevent their further criminal activity and to contribute to the restoration of peace by promoting reconciliation in the former Yugoslavia. In accordance with the Statute of its jurisdiction covers four groups of crimes: grave violations of the Geneva Conventions of 1949 violations of the laws or customs of war, genocide, crimes against humanity.¹⁴

International Criminal Tribunal for Rwanda. In view of the serious violations of humanitarian law in Rwanda, the Security Council pursuant to Resolution No. 955 established a Nov. 8, 1994, the International Criminal Tribunal for Rwanda, based in Arusha, Tanzania. The Court consists of 14 judges elected for four years by the UN General Assembly from a list submitted by the Security Council. The Court has three bodies: the Chamber, the Chamber of Appeals, Office of the Prosecutor and the Registry. The Chamber and the Registry located in Arusha, in the United Republic of Tanzania. While the Office of the Prosecutor in The Hague, and his deputy presides in Kigali in Rwanda. The Court is the judicial body to prosecute persons responsible for genocide and other serious violations of international law in the territory of Rwanda and Rwandan citizens for punishing responsible for such crimes on the territories of neighboring countries in the period

¹³ http://www.unic.un.org.pl/prawa_czlowieka/mntrybunaly_mtk.php

¹⁴ R.Bierzanek, J.Symonides, *Prawo Międzynarodowe Publiczne*, Warszawa 2004, s. 413

between 1 January 1994 and 31 December 1994. Until 2004. Court issued 17 convictions.¹⁵

The Economic and Social Council. The Economic and Social Council (ECOSOC) is a UN inter-governmental body established by the Charter of the United Nations. It consists of 54 members elected by the UN General Assembly for three years, except that every year 1/3 of the changes.

ECOSOC is the main body for coordinating the activities of many specialized agencies and programs of the United Nations, governmental and non-governmental organizations, states. Its functions and responsibilities are set out in the UN Charter. It implements them through the development of various documents, organizing conferences, making recommendations to the states, other UN bodies. Among the tasks set before ECOSOC is also the protection of human rights. Acting on the promotion and protection of human rights, the Council works with ILP, UNESCO, UNICEF, UNHCR, UNEP, FAO. Over it may establish such subsidiary organs as committees and commissions, as the Commission on Human Rights, the Commission on Status of Women.¹⁶

Summation

The future of humanity and human rights remain together in close association. Proof of this is the subject of public debates waged today and the fact that the issue of human rights is back with every conflict and increased violence. When you remind us of the refugees and asylum seekers, when we reflect on the ethical problems posed by the development of science. Our responsibility is to bravely face all challenges.

Each of us is called to this in order to play a role in defending human rights to be their advocate. It is worth mentioning the countries which from our perspective lie somewhere far away, but suffer from unresolved issues, but it's actually ourselves we were not able to solve these problems that plague our countries.

From the public world is a very important task: to make the twenty-first century a century of human rights and to focus on conflict prevention. To do this, you do not need to create new legislation, but only to put into practice international rules and standards that already exist. But we need something else - a new way of thinking geared to preventing disasters, based on the belief

¹⁵ W. Czapliński, A. Wyrozumska, Prawo Międzynarodowe Publiczne, Warszawa 2004, s. 465

¹⁶ <http://www.unic.un.org.pl/organy.php#rgis>

that accidents and disasters can be prevented if you just think about them before, and imagine the worst.

Bibliography:

Legal Acts:

1. *Karta Narodów Zjednoczonych, San Francisco* (*Dz. U. 1947 nr 23, poz. 90 i 91, z pozn. zm.*)
2. *Powszechna Deklaracja Praw Czowieka*
3. *Międzynarodowa Konwencja w Sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Rasowej otwarta do podpisu w Nowym Jorku dnia 7 marca 1966 r.* (*Dz. U. 1969 r. nr 25 poz. 187*)

Literature:

1. *Księga Jubileuszowa Rzecznika Praw Obywatelskich, Tom II Wybór dokumentów prawa międzynarodowego dotyczących praw człowieka, pod red. prof. UW dr hab. Marek Zubik, Warszawa 2008*
2. *S. N. Malcolm, Prawo międzynarodowe, Warszawa 2000*
3. *R. Bierzanek, J. Symonides, Prawo Międzynarodowe Publiczne, Warszawa 2004*
4. *W. Czapliński, A. Wyrozumska, Prawo Międzynarodowe Publiczne, Warszawa 2004*

Internet publications:

1. http://www.mop.pl/html/index1.html#info_o_mop/historia_mop.html
2. http://www.unic.un.org.pl/rada_praw/powstanie_zasady.php
3. http://www.unic.un.org.pl/prawa_czlowieka/organyon_z_ppopc.php
4. http://www.unic.un.org.pl/prawa_czlowieka/organyon_z_tkzo.php
5. http://www.unic.un.org.pl/prawa_czlowieka/organyon_z_wkpc.php
6. http://www.unic.un.org.pl/prawa_czlowieka/mntrybunaly_mtk.php
7. <http://www.unic.un.org.pl/organy.php#rgis>

THE DOCTRINE OF THE WARSAW POSITIVISM IN POLAND

Ewa Rzymkowska¹

University of Social Sciences and Humanities in Warsaw

Keywords: *the Warsaw positivism, the Polish political thought, Aleksander Świątochowski, “ground work”, “organic work”*

The birth of the Warsaw positivism, an intellectual and social movement, dates back to the years immediately after the fall of the January Uprising (1863-1864). Its decline in Poland coincided with the 1880's. The main centre where the ideology of Polish positivism took shape was Warsaw (hence the name of the ideology).

The proponents of the doctrine of the Warsaw positivism belonged to the 19th-century intellectual elite from the circle of the Warsaw Main School established in 1862 in relation to the fundamental reform of education initiated by Aleksander Wielopolski.² They were writers, philosophers, sociologists, historians, lawyers and scientists. They presented their works mainly through the press, creating a completely new social and political programme. Their activity was inspired by the sense of commitment towards the nation which, despite the lack of political structure, still existed. They called for a number of changes which aimed at developing social solidarity focused on thorough work of each individual for the general good. The goal was to prevent the future generations from repeating the errors of the past. They propagated social activity designed to create convenient conditions for education of all people, regardless of sex, age and financial standing. It was believed that only a broadly understood progress in all fields of human life could, in the end, lead to regaining political independence. In this perspective, the progress was to provide foundations for the future stable state with a well-established position in the international arena.

The fall of the January Uprising (1864) in Poland brought changes in the development of the Polish political thought. The problems of oppression,

¹ The author is a PhD Candidate, Interdisciplinary Doctoral Studies, University of Social Sciences and Humanities in Warsaw.

² See M. Kwiatkowska, *Edytorskie plany administracji oświatowej Królestwa Polskiego w latach 1862-1864*, “Acta Universitatis Lodziensis. Folia Librorum”, 2000, issue 16, p. 139.

Russification and the lack of respect for basic rights of the citizens of the partitioning states were often related to internal confusion and discord. According to Henryk Markiewicz, several key models can be identified in the post-Uprising political thought. The post-Romantic ideology was a continuation of the Romantic concepts. It demanded insurrection and fight for freedom as well as absolute opposition towards the further existence of the Polish nation within the political structures of foreign states. On the other hand, traditionalists identified the Polish spirit with Catholicism and believed that landowners should be leaders in society. The socialist movement became relatively popular with its negation of capitalism and entrusting the working class with a special social role.³ It was in such ideological environment that the Polish positivism emerged and started a new epoch encompassing nearly all areas of social and political life. Andrzej Jaszczuk calls it a form of liberalism developed by Polish intellectuals in specifically Polish conditions.⁴

1. The Warsaw positivism and the main social centres of its impact

The representatives of the younger generation whose youth coincided with the period of national uprisings tried to make the most out of this important lesson. Some of them outspokenly rejected the Romantic ideas. They believed that the new epoch demands of the Polish people to give up any military solutions. This approach towards the nation's mode of existence was the reason why the positivists' activity did not encounter any straightforward opposition from the Tsar's government.⁵

According to positivists, the state could rise again only through the common efforts of the entire society focused on the work to develop production, sciences, education and upbringing. They deemed the insurgents' generation lost. They had hopes for the new generation that would relinquish large-scale political projects and engage in effective actions within a local range. The positivist press was treated leniently by the censors. It was pointed out that positivists attempted to diminish the influence of the clergy on the society, which the authorities saw as an opportunity to promote Orthodox Christianity.⁶ Referring to national uprisings, Barbara Skarga notes that this concept was support by a new line of argumentation and “erupted almost

³ H. Markiewicz, *Pozytywizm*, Warszawa 1978, p. 18.

⁴ A. Jaszczuk, *Spór pozytywistów z konserwatystami o przyszłość Polski 1870-1903*, Warszawa 1986, p. 157.

⁵ Ibidem, pp. 44-45.

⁶ Ibidem, p. 145.

immediately”.⁷ The concept was propagated by the graduates of the Warsaw Main School where the intellectuals of that time received their education. Within the first years after the January Uprising, the graduates included: Henryk Sienkiewicz, Bolesław Prus, Julian Ochorowicz, Józef Kotarbiński, Adolf Dygasiński, Piotr Chmielowski, Feliks Bogacki⁸ and the main proponent of the Warsaw positivism – Aleksander Świętochowski.

The main platform where the Warsaw positivists could present their first manifestos and opinions about political, social and cultural life was the press. The first example of the “young press” was “Przegląd Tygodniowy Życia Społecznego, Literatury i Sztuk Pięknych” (Social Life, Literature and Arts Weekly), published from 1866, with Adam Wiślicki as editor-in-chief.⁹ In the early 1870's, Leopold Mikulski, Józef Kotarbiński and Aleksander Świętochowski started collaborating with the weekly.¹⁰ In subsequent years, there appeared two other positivist periodicals representing a moderately progressive position with a conservative slant. The first one was “Niwa. Dwutygodnik Naukowy, Literacki i Artystyczny” (Science, Literature and Art Biweekly). It was established in 1872 by Feliks Ochimowski.¹¹ The contributors included Eliza Orzeszkowa and Julian Ochorowicz. The year 1865 saw the first issue of “Opiekun Domowy” (Home Carer Weekly), run by Julian Ochorowicz and Bolesław Prus. The articles were balanced and moderate in their tone. They focused on social and educational matters.¹² In 1881, Aleksander Świętochowski published the first issue of his weekly entitled “Prawda” (Truth). From then on, the periodical became the key mouthpiece for the young journalists. Its contributors included among others: Piotr Chmielowski, Antoni Gustaw Bem, Adolf Dygasiński, Włodzimierz Spasowicz and Józef Kotarbiński.¹³

The circle of positivist journalists was far from homogeneous. Frequently, various writers expressed critical opinions on contributors to periodicals of the same positivist profile. However, the most pronounced disapproval of the progressive positivism could be found in conservative

⁷ B. Skarga, *O kilku problemach pozytywizmu warszawskiego* (in:) B. Skarga (ed.), *Polska myśl filozoficzna i społeczna*, Warszawa 1975, p. 16.

⁸ W. Karpiński, M. Król, *Sylwetki polityczne XIX wieku*, Kraków 1974, p. 111.

⁹ A. Jaszczuk, op. cit., p. 48.

¹⁰ M. Brykalska, *Aleksander Świętochowski*, vol.1, Warszawa 1987, p. 79.

¹¹ H. Konic, the late *Feliks Ochimowski (1848-1932)*, “Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego” 1932, vol. 25, p. 217.

¹² R. Wroczyński, *pozytywizm warszawski. Zarys dziejów oraz wybór publicystyki i krytyki*, Warszawa 1948, p. 16.

¹³ M. Brykalska, *Aleksander Świętochowski, redaktor „Prawdy”*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974, p.15.

periodicals such as “Kurier Warszawski”, “Gazeta Polska” or “Tygodnik Ilustrowany”.¹⁴

2. Key assumptions of the Warsaw positivism

Positivism in Poland, as a philosophical, social, political and cultural movement developed within well-established capitalism and in the context of the remarkable global achievements in physics, chemistry and physiology, accentuated the necessity of perceiving all phenomena through the prism of realism. The former, often mystical approach to reality should be abandoned. If progress took the place of the key value, the popularization of work as the way towards progress should become the priority for the society at large. The national development was to be achieved mainly through education which enhanced the knowledge of each individual as well as the level of consciousness in order to reject old misconceptions and class divisions.¹⁵

The Warsaw positivist specifically emphasised the concepts of “organic work” and “ground work”. The first was based on the vision of society as a living organism whose proper functioning depends on the solidarity and work of all organs, that is each individual.¹⁶ The development of every living being is naturally extended in time, so, by analogy, the economic development should avoid any sudden and unplanned actions.¹⁷ It was believed that only gradual and rational growth within economy, culture and education could save the nation from the reinforced Germanisation and Russification.¹⁸ Positivists maintained that any active fight for freedom was impossible at that time. However, the lack of political structures could not take away from the Polish people their role as the creator of history. The “ground work” derived from the idea that it was necessary to gain specialist knowledge in many areas so that the entire nation, regardless of the social class, included the largest possible number of experts who would use their knowledge for the public good. The point was also to activate the lowest and poorest classes, especially the peasantry. Social solidarity required active philanthropy consisting in the establishment of the largest possible number of cooperatives, specialist craftsmanship schools and extended education courses.¹⁹ The topic of the

¹⁴ T. Wojeński, *Publicystyka okresu pozytywizmu. Wybór tekstów*, Wrocław 1953, p. 18.

¹⁵ H. Olszewski, *Historia doktryn politycznych i prawnych*, Warszawa 1982, pp. 357-358.

¹⁶ B. Skarga (in:) S. Borzym, H. Floryńska, A. Walicki, *Zarys dziejów filozofii polskiej 1815-1918*, Warszawa 1986, p. 138.

¹⁷ A. Drogoszewski, *Pozytywizm polski*, Lwów 1931, p. 11.

¹⁸ B. Skarga (in:) *Zarys...*, p. 138.

¹⁹ T. Wojeński, op. cit., p. 12.

“organic work” and the “ground work” appeared not only in the press, but also in positivist literary works (e.g. *Szkice węglem* by H. Sienkiewicz or *Lalka* by B. Prus).²⁰

The above concept was directly related to the cult of education and science (scientism). The followers of positivist ideology believed that any form of progress depended on the level of knowledge in society. This view was influenced by the Western tendencies for prioritising sciences such as economy, mathematics, mechanics, life sciences etc.²¹ Reality should be studied in line with strictly defined rules, based on the primacy of facts in relation to fiction and supposition, scientific methods of observation and experimentation and reassessment of any assumptions.²² It was claimed that only the objective study of the world around can result in representation of concrete phenomena.²³ From this perspective, the Warsaw positivists rejected all dogmas of faith. However, they did not fight religion. The criticism of clericalism was coupled with respect for the role of religion in human life.²⁴ The turn away from the mystical perception of the world pervaded the journalism of that time. The majority of positivists rejected the idea of the human soul created by God. The term “soul” was used metaphorically to refer to the character and heritage of the nation (“the national soul”).²⁵ Positivists promoted freedom of thought and conscience as well as the individual system of values. The utilitarian concept of morality, proposed by J.S. Mill, was rejected by Świętochowski, who transformed it into *strictly* individualistic morality tied to the personality of each human being.²⁶ Hence the conviction that tolerance is the hallmark of humanism, the right of the individual to express objection and create one's own world view. These postulates were presented in Aleksander Świętochowski's famous cycle of articles titled “Liberum veto”, especially in the text published in the first issue of the “Prawda” weekly in 1881.

The acquisition of theoretical and practical knowledge was not the only factor determining the proper development of a human being. It was believed that education is an element of upbringing that should apply equally to men

²⁰ A. Drogoszewski, op. cit., pp. 14-17.

²¹ Ibidem, p. 20.

²² A. Drogoszewski, op. cit., p. 25.

²³ B. Skarga, *O kilku ...*, p. 12.

²⁴ T. Wojeński, op. cit., p. 16.

²⁵ A. Wierzbicki, *Spory o polską duszę. Z zagadnień charakterologii narodowej w historiografii polskiej XIX i XX wieku*, Warszawa 2010, p. 187.

²⁶ A. Drogoszewski, op. cit., pp. 25-27.

and women. Upbringing, therefore, is a value that cannot be overestimated. It shapes the national awareness and the future civil attitudes on which the existence of the Polish state depends.²⁷ Bolesław Prus had a slightly different opinion on the matter: he thought that education had no impact on upbringing but only provides the necessary knowledge.²⁸

The above assumptions of the Warsaw positivism were reflected not only in journalism, but also in poetry and prose of that time. Moreover, they inspired representatives of various disciplines. For instance, it is said that the Warsaw Historical School took their fascination with scientism and evolutionism with respect to social development directly from positivism.²⁹

The impact of the Warsaw positivism declined already in the early 1880's. Many propagators of the “ground work” and the “organic work” came to a conclusion that the achievement of the set goals would not bring any measurable effects. It was noticed that the promotion of positivist ideas put the national culture in the background and made it lose its distinctive features.³⁰ The industrial development resulted in the economic independence of the people, but also caused the difficult financial standing of the working class. The Polish political discourse of the late 1880's produced a new concept of the social order where the working class had a special role to play. There are voices that the unsuccessful attempts to implement the progressive positivist ideology led to social unrest and, in the end, to the emergence of socialism.³¹ However, one should not underestimate the role that the Warsaw positivism played within various disciplines. It was the period of rapid development of sociology and psychology as well as extensive philosophical analyses. Historians focused on historiography to gain precious knowledge about views and opinions on the past of the Polish state and society.³²

Sources

1. Brykalska M., *Aleksander Świątochowski, redaktor „Prawdy”*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974.
2. Brykalska M., *Aleksander Świątochowski*, vol. 1, Warszawa 1987.

²⁷ Ibidem, pp. 43-46.

²⁸ B. Skarga (in:) *Zarys ...*, p. 160.

²⁹ A. Wierzbicki, op. cit., p. 187.

³⁰ B. Skarga, *O kilku ...*, p. 32.

³¹ Ibidem, p. 10.

³² Ibidem, pp. 6-7.

3. Drogoszewski A., *Pozytywizm polski*, Lwów 1931.
4. Jaszczuk A., *Spór pozytywistów z konserwatystami o przyszłość Polski 1870-1903*, Warszawa 1986.
5. Karpiński W., Król M., *Sylwetki polityczne XIX wieku*, Kraków 1974.
6. Konic H., the late *Feliks Ochimowski (1848-1932)*, "Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego" 1932, vol. 25.
7. Kwiatkowska M., *Edytorskie plany administracji oświatowej Królestwa Polskiego w latach 1862-1864*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Librorum”, 2000, issue 16.
8. Markiewicz H., *Pozytywizm*, Warszawa 1978.
9. Olszewski H., *Historia doktryn politycznych i prawnych*, Warszawa 1982.
10. Skarga B., *O kilku problemach pozytywizmu warszawskiego* (in:) B. Skarga (ed.), *Polska myśl filozoficzna i społeczna*, Warszawa 1975.
11. Skarga B. (in:) S. Borzym, H. Floryńska, A. Walicki, *Zarys dziejów filozofii polskiej 1815-1918*, Warszawa 1986.
12. Wierzbicki A., *Spory o polską duszę. Z zagadnień charakterologii narodowej w historiografii polskiej XIX i XX wieku*, Warszawa 2010.
13. Wojeński T., *Publicystyka okresu pozytywizmu. Wybór tekstów*, Wrocław 1953.
14. Wroczyński R., *Pozytywizm warszawski. Zarys dziejów oraz wybór publicystyki i krytyki*, Warszawa 1948.

ZMIANA KONCEPCJI NAUKI I ZAGROŻENIE
IDEOLOGIZACJĄ

Kacper Krzysztof Sakowicz
Katolicki Uniwersytet Lubelski

Słowa kluczowe: *filozofia, ideologia, nauka, koncepcja nauki, utopia, totalitaryzm*

Keywords: *philosophy; change in the theory of science and a threat of ideology; Kacper Krzysztof Sakowicz, Catholic University of Lublin; philosophy, ideology, science, theories of science, utopia, totalitarianism.*

Gdy dwa i pół millenium temu rodziła się nauka jako racjonalne, zorganizowane poznanie nakierowane na odkrycie prawdy o rzeczywistości, musiała wywalczyć sobie ona autonomię względem innych dziedzin kultury. W szczególności zaś względem religii i władzy państwowej. Autonomia ta znalazła swoje odzwierciedlenie w wypracowanej przez Greków koncepcji nauki, jako *theoria*, czyli jako poznanie będące celem samym w sobie. Na przestrzeni dziejów z filozofii wyodrębniło się wiele dziedzin i dyscyplin naukowych, mających własny przedmiot, metodę i cel badań. Na gruncie filozofii zaś podejmowano refleksję nad samym fenomenem nauki i wypracowano szereg koncepcji teoretycznych mających za zadanie określić czym jest nauka i jakie są istotne kryteria naukowości. Do kluczowych autorów koncepcji nauki należą przede wszystkim Platon, Arystoteles, Immanuel Kant, Auguste Comte i Karl Popper¹. Poszczególne koncepcje są brzemienne w skutki społeczne, nauka jest bowiem przedsięwzięciem społecznym i w zależności od jej rozumienia pełnić może ona różną rolę w życiu zbiorowym. Jednym z największych zagrożeń jest ideologizacja nauki. Jest ona skutkiem jej instrumentalizacji, czyli podporządkowania nauki celowi innemu niż sama wiedza, na przykład użyteczności, co prowadzi do podporządkowania nauki polityce. Jest to niestety zagrożenie ciągle obecne, które godzi w samą istotę nauki. Przyjrzyjmy się zatem poszczególnym koncepcjom, by odpowiedzieć na pytanie dlaczego tak się dzieje, i jak rozumienie samej nauki może skutkować ochroną jej autonomii, bądź przeciwnie, otwierać drogę do ideologii.

¹ Zob. Hajduk Z., *Ogólna metodologia nauk*, Lublin 2012, s. 135-145.

Pierwsza z koncepcji została zapoczątkowana przez Platona, a udoskonalona przez Arystotelesa. Dla Greków cel i ideał nauki to wiedza zdobywana dla niej samej – *scire propter ipsum scire*. Tak pojęta nauka wyrastała z naturalnej ludzkiej ciekawości świata, jak pisał bowiem Arystoteles na samym początku swojej *Metafizyki* „wszystkim ludziom wrodzone jest pragnienie poznania”². Zdziwienie będące początkiem nauki – filozofii, wyrażało się w podstawowym podówczas pytaniu naukotwórczym – *dia ti?* - dlaczego? Jest to pytanie o przyczyny takiego, a nie innego ukonstytuowania rzeczy danych nam w doświadczeniu. Pierwsi filozofowie, próbując odpowiadać na pytanie o naturę - odwoływali się do przyczyn-zasad z gatunku materii – *arche*, które jednak wyposażali również w pewne formalne właściwości. „Katalog” przyczyn ulegał stopniowemu poszerzeniu. Platon wskazał na przyczynę formalną, a także załączkowo na sprawcę i wzorcę, która stanowiła prototyp arystotelesowskiej przyczyny celowej. Ostatecznie Arystoteles wskazał na cztery przyczyny bytu – na materię i formę, jako przyczyny wewnętrzne, oraz na sprawcę i cel – jako przyczyny zewnętrzne. Poznanie tych przyczyn było warunkiem rozumienia rzeczywistości w jej różnych aspektach. W poznaniu zdroworozsądkowym bowiem, poprzedzającym poznanie naukowe zauważamy w rzeczywistości np. wielość i zmienność bytów. Wiedza uzyskana według platońsko-arystotelesowskiego ideału nauki musiała jednak spełnić wyśrubowane kryteria. Platon odróżnił potoczne poznanie – *doxa* – które jest co najwyżej poznaniem prawdopodobnym, od poznania naukowego – *episteme*. Wiedza naukowa musi charakteryzować się koniecznością, stałością i ogólnością. Było to konieczne by celem poznania naukowego mogła być prawda. Żeby zaś to co poznane naukowo było zawsze prawdziwe, przedmiot również musiał wyróżniać się takimi cechami. Wobec tego nauka nie może według Platona dotyczyć świata dostępnego zmysłowo, ten bowiem zawiera rzeczy przypadkowe, jednostkowe i zmienne. Platon postuluje więc istnienie idei jako przedmiotów poznania, które spełniają kryteria poznania naukowego – są konieczne, stałe i ogólne. Arystoteles akceptował konieczność, stałość i ogólność jako kryteria poznania naukowego, jednak wskazywał, że są to cechy immanentnych intelektowi pojęć, wytworzonych w procesie abstrakcji, błąd zaś Platona polegał na usamodzielnieniu bytowym tych intelektualnych form-pojęć i uczynieniu zeń bytujących wiecznie idei. Poznanie pojęciowe u Arystotelesa ma charakter indukcyjny, pojęcia ogólne bowiem tworzone są na

² Arystoteles, *Metafizyka*, oprac. Krapiec M. A., Maryniarczyk A., tłum. Żeleźnik T., Lublin 2000, 980a, s. 2.

bazie doświadczenia bytów konkretów i intelektualnego uchwycenia strony formalnej bytu (substancji drugiej), czyli istotnej treści, która wyostrza się wraz z przyrostem doświadczenia. Ten proces, w którym przechodzi się od zakresu do treści pojęcia, zwano *epagoge*, bądź indukcją heurystyczną³. Arystotelesowska koncepcja nauki uwzględniała również rolę logiki, a ściślej – sylogistyki, jako dedukcyjnej metody wnioskowań, bazujących na danych, przesłankach czy zasadach, pochodzących pierwotnie z omawianej wyżej indukcji heurystycznej.

Dzięki genetycznemu empiryzmowi Arystotelesa w punkcie wyjścia, koncepcja ta dawała poznanie realistyczne, zaś odwołanie do czterech przyczyn, odpowiadających na pytanie „dlaczego?”, gwarantowało wieloaspektowe, nieredukcjonistyczne ujęcie przedmiotu. Koncepcja ta nie była jednak pozbawiona pewnej istotnej wady, mianowicie nieszczegółowej przydatności w obrębie nauk szczegółowych. Akcentowała bowiem stronę jakościową bytu, nie pozwalając skutecznie ująć rzeczy i zjawisk od strony ilościowej⁴. Od średniowiecza zaczęto więc robić wyłom w tej koncepcji nauki kwestionując pojęcia ogólne – nominalizm, i wyakcentowując rolę eksperymentu i poznania kwantytatywnego – trzynastowieczny franciszkanin, Roger Bacon, w swoim *Opus Maius* pisał: „*matematyka jest drzwiami i kluczem do nauki*”. Następnie, począwszy od renesansu, rozpoczęła się zmiana celu nauki z samego poznania, na użyteczność – *scire propter uti*. Dokonało się to za sprawą angielskiego filozofa Franciszka Bacona, który utożsamiał prawdę z użytecznością⁵. Przywiązywał on dużą wagę do empirii, eksperymentu i indukcji, dezawuował natomiast sylogistykę, jako nieużyteczną dla nauk przyrodniczych, których zadaniem miało być zapanowanie nad przyrodą. Franciszek Bacon odrzucił również arystotelesowskie wyjaśnianie przez przyczyny. W *Novum Organum* pisał: „Lecz spośród nich przyczyna celowa jest dla nauk raczej szkodliwa i na nic się nie przydaje z wyjątkiem wypadków, gdy chodzi o działanie człowieka. Wykrywanie formy uważa się za sprawę beznadzieją. Przyczyna zaś sprawcza i materia (takie, jakich się poszukuje i jakie się przyjmuje, to znaczy jako przyczyny odległe, bez związku z ukrytym procesem wiodącym do formy) są

3 Krąpiec M. A., Koncepcje nauki i filozofia, w: Wprowadzenie do filozofii, Lublin 1998, s. 20.

4 Tamże, s. 23.

5 Tamże, s. 24.

niedokładne i powierzchowne, i nauce prawdziwej i czynnej nic właściwie nie przynoszą”⁶.

W związku z „kopernikańskim przewrotem” w filozofii, dokonany przez niemieckiego filozofa Immanuela Kanta, zmianie uległa również koncepcja nauki. Według Kanta nauka miała zajmować się poznaniem apriorycznych warunków poznania, wobec tego, że jak twierdził, rzeczywistość sama w sobie nie jest dla nas dostępna poznawczo. Kant uznawał, że poznanie naukowe musi cechować się koniecznością i powszechnością, ale upatrywał jej w tzw. kategoriach intelektu, nie zaś w jednostkowych wrażeniach pochodzących od zmysłów. Przedmiot poznania jest rezultatem aktywnej, twórczej działalności intelektu syntetyzującego wrażenia i aprioryczne kategorie poznawcze. Nie poznajemy więc rzeczywistości jako takiej, lecz jedynie to co sami z konieczności wytwarzamy. Otworzyło to pole do subiektywizacji. Wzięto rozbrat z realizmem i skupiono się na analizie apriorycznych warunków poznania – czyli owych arbitralnie wyróżnionych kategorii intelektu. Swoje miejsce wśród nauk straciła metafizyka, a także inne nauki nie dające się zmatematyzować. Kant przyjął bowiem za wzorzec naukowości matematykę i matematyczne przyrodoznawstwo uprawiane przez Gallileusza i Newtona. Zamiast wyjaśnienia w kontekście przyczyn – kauzalnego, postuluje się wyjaśnienie przez prawa. Celem nauki według Newtona było bowiem odkrycie trwałych związków między zdarzeniami materialnymi, wyrażonymi w języku matematycznym. Na bazie doświadczenia (bądź, według Kanta, kategorii) należało utworzyć dedukcyjną teorię przyrodniczą, doświadczenie zaś winno tę teorię weryfikować⁷. Mimo odrzucenia poszukiwania przyczyn i skupienia się na poszukiwaniu praw, koncepcja Kanta uznaje przedmiot poznania naukowego za ogólny i konieczny. Kategorie intelektu są bowiem wspólne wszystkim ludziom, dzięki czemu mamy pewien wspólny grunt naukowego poznania.

Kolejną koncepcję nauki – pozytywistyczną – przedstawił August Comte. Według niego jedynie wartościowego poznania dostarczają nam zmysły, nauka zaś ma za zadanie na podstawie danych tego doświadczenia sformułować prawa, które rządzą zjawiskami. Zgadzał się więc w pełni z poprzednikami postulującymi zastąpić kauzalizm legalizmem. Wynikało to z zasadniczej zmiany pytania naukotwórczego z „dlaczego?” na „jak?”.

⁶ Bacon F., *Novum Organum*, tłum. J. Wikarjak, Wwa 1955, księga II, aforyzm 2, cyt. za: Jaroszyński P., *Nauka*, w: *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, t. VII, Lublin 2006.

⁷ Jaroszyński P., *Nauka*, w: *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, t. VII, Lublin 2006.

Szczególnie ostro krytykował Comte metafizykę i teologię, jako pseudonauki oparte na wyjaśnieniu przyczynowym, szczególnie na odwołaniu do przyczyny celowej. U Comta prawa uzyskuje się na podstawie rozumowań z przyjmowanych dogmatycznie zdań obserwacyjnych⁸. Zarówno Comte, jak i inni dziewiętnastowieczni pozytywiści głosili indukcjonizm, w myśl którego próbuje się uchwycić prawidłowości na postawie doświadczenia zmysłowego, a następnie formułuje się hipotezy i prawa poddawane później empirycznej weryfikacji. Nauka składa się więc ostatecznie z tez o różnym stopniu prawdopodobieństwa.

W XX wieku pojawiło się jeszcze wiele innych koncepcji nauki, które nie tylko uznawały naukę za sferę tego co prawdopodobne, ale nawet za sferę tego co konwencjonalne. Do tej kolejnej modyfikacji koncepcji nauki walczył przyczynił się Karl Popper. Weryfikacjonizm pozytywistów zastąpił fallibilizmem, zwracając uwagę na obalalność twierdzeń naukowych. Hipotezy naukowe, jako intuicyjne twory umysłu, nie mogą być ostatecznie potwierdzone empirycznie, i nie stanowią wobec tego prawd o świecie. Teorie naukowe obowiązują tu nie ze względu na to, że są prawdziwe, ale ze względu na to, że są w jakimś aspekcie użyteczne i nie zostały jak dotąd obalone⁹. W kwestii metod Popper postuluje zaś rehabilitację dedukcjonizmu.

Jak widzimy rozmaite koncepcje nauki różnie akcentowały znaczenie poszczególnych metod poznania racjonalnego. Nie ma w tym nic gorszącego jeśli weźmie się pod uwagę rozmaite wymagania poszczególnych nauk. Dlatego też należy traktować historycznie doniosłe koncepcje nauki jako w tym aspekcie komplementarne. Zagrożenie natomiast budzi próba redukcji pola naukowości do nauk szczegółowych, oraz przestawienie w nowożytności celu nauki na wyłącznie użyteczność, połączona z negacją możliwości dotarcia do prawdy o rzeczywistości. Przy takim bowiem, utylitarnym podejściu, nauki szczegółowe stają się wyłącznie technologią – umiejętnością przekształcania materiału – natury, wobec z góry założonych celów. Celów tych zaś dostarcza ideologia, która w paradygmacie utylitarnym zastępuje filozofię. Filozofia bowiem odcięta od przyczynowego poznania świata, zamknięta w subiektywizmie i pozbawiona swojego celu - prawdy, staje się narzędziem utopijnej polityki dostarczając jedynie spekulatywnych uzasadnień dla projektowanych przemian społecznych. Na skutek ideologizacji filozofii pośrednio zostają zideologizowane również inne nauki humanistyczne, jak psychologia i socjologia. Wyniki tych nauk służą

⁸ Hajduk Z., *Ogólna metodologia nauk*, Lublin 2012, s. 138.

⁹ Hajduk Z., *Ogólna metodologia nauk*, Lublin 2012, s. 143-144.

rozwojowi socjotechniki, która dostarcza utopistom sposobów skutecznego wykorzystywania narzędzi wpływania na masy, jakimi są media i państwowa edukacja¹⁰.

Wspólny mianownik wszystkich ideologii stanowi cel którym jest zbudowanie nowego ładu społecznego, mającego zapewnić szczęście ludzkości¹¹. Ma się to dokonać przez zburzenie aktualnego porządku i przekształcenie społeczeństwa wobec apriorycznych założeń danej utopii. Źródła wszystkich ideologii tkwią bowiem w idealistycznej filozofii, która od czasów Platona za cel stawia sobie zbawienie, stając się soteriologią. O ile jednak u Platona zbawienie polegało na poznaniu niezależnej od podmiotu prawdy, to od czasów Kartezjusza mamy do czynienia z filozofią podmiotu, która skutkuje subiektywizmem i ostatecznie zerwaniem z rzeczywistością. Skoro bowiem filozofia zajmuje się operacjami na ideach intelektu, to każdy wytworzony koherentny system filozoficzny, choć z punktu widzenia podmiotu jedynie słuszny, jest ostatecznie równie dobry (relatywizm). Nie ma bowiem zewnętrznego kryterium weryfikacji takich teorii. Jednocześnie taki aprioryczny system z konieczności musi być nieprzystający do rzeczywistości, bowiem ludzki intelekt (nawet intelekt idealisty) poznaje aspektowo i nie ma wglądu do całej prawdy o rzeczywistości, całego bogactwa jej treści. Stąd próba wtłoczenia rzeczywistości w ramy wymyślonego wszechogarniającego systemu, musi prowadzić do utopii. Ideologia jako utopia przełożona na projekt polityczny, jest więc nieuchronnie na kursie kolizyjnym z rzeczywistością. Z kolizji tej naturalnie zawsze zwycięsko wychodzi rzeczywistość, niemniej taki eksperyment, jak pokazuje historia, potrafi pochłonąć miliony istnień ludzkich. Ideologia państwowa jest bowiem motywem przewodnim państw totalitarnych. By wcielić utopię w życie państwo staje się państwem totalnym, kontrolującym wszelkie aspekty życia indywidualnego i zbiorowego. Natura jednak nie poddaje się wymysłom ideologów, dlatego państwo totalitarne, ufundowane na fałszywej wizji rzeczywistości, szczególnie zaś fałszywej antropologii, z konieczności, zamiast do szczęścia, prowadzi do unieszczęśliwienia człowieka, a często do wymordowania pewnej części społeczeństwa, która według ideologów stoi na przeszkodzie budowie nowego ładu (grupy etniczne, księża, nienarodzeni).

Główną i najbardziej niebezpieczną obecnie ideologią jest socjalizm. Historycznie występował on w wielu odmianach: faszystowskiej, nacjonalistycznej, komunistycznej, zaś obecnie najbardziej rozpowszechniona

¹⁰ Zob. Jaroszyński P., *Nauka*, w: Powszechna Encyklopedia Filozofii, t. VII, Lublin 2006.

¹¹ Zob. Jaroszyński P., *Ideologia*, w: Powszechna Encyklopedia Filozofii, t. IV, Lublin 2003.

jest jego odmiana liberalna. Liberalny socjalizm wikła się w nieusuwalne sprzeczności, jest bowiem ufundowany na indywidualizmie i relatywizmie. Na relatywizmie zaś zbudować cokolwiek, a tym bardziej trwały ład społeczny, niepodobna. Liberalizm w takim wydaniu, głosząc w wymiarze etycznym relatywistyczny permissywizm, czyli przyzwolenie na wszelkie rodzaje możliwych „samorealizacji” człowieka, odwołuje się do specyficznie rozumianych idei wolności i tolerancji¹². Zaplecze filozoficzne ideologii socjalistycznej w wersji liberalnej stanowi postmodernizm. Dla wszelkich ideologii socjalistycznych charakterystyczna jest dominacja paradygmatu ekonomicznego. Szczęście ludzkości ma zapewnić zwiększona konsumpcja. Państwo socjalistyczne, podobnie jak w przypadku innych ideologii, chce mieć monopol na kształtowanie życia społecznego, dlatego też często, mimo deklaratywnej tolerancji, walczy z tradycyjnymi instytucjami społecznymi, szczególnie zaś z Kościołem i rodziną.

Widzimy, że nauka, by nie przekształciła się w ideologię, musi mieć zagwarantowaną autonomię, by jej celem mogło pozostać poznanie prawdy dla niej samej. Polityka zaś by nie stała się utopijna, bazować musi na realistycznym oglądzie rzeczywistości. Obie te dziedziny kultury, mimo różnych celów, są sobie wzajemnie potrzebne. Polityka musi mieć na celu dobro wspólne, i przy tym szanować autonomię nauki. Filozofia zaś może w takich warunkach uczynić przedmiotem swoich badań życie społeczne człowieka i wydać z siebie realistyczną teorię polityki, czy inaczej mówiąc etykę społeczną. Taka zaś polityka, która uwzględnia realistyczną, nieredukcjonistyczną wizję świata i człowieka, może być skutecznym antidotum na wszelkie ideologie. Idee bowiem – jak słusznie zwracał uwagę Richard Weaver – mają konsekwencje.

Bibliografia

1. Arystoteles, *Metafizyka*, oprac. Krąpiec M. A., Maryniarczyk A., tłum. Żeleźnik T., Lublin 2000.
2. Bartyzel J., *Liberalizm*, w: *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, t. VI, Lublin 2005.
3. Hajduk Z., *Ogólna metodologia nauk*, Lublin 2012.
4. Jaroszyński P., *Ideologia*, w: *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, t. IV, Lublin 2003.

¹² Bartyzel J., *Liberalizm*, w: *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, t. VI, Lublin 2005.

5. Jaroszyński P., *Nauka*, w: *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, t. VII, Lublin 2006.
6. Krąpiec M. A., *Koncepcje nauki i filozofia*, w: *Wprowadzenie do filozofii*, Lublin 1998.

DESKRYPCJA PRZEMYSŁU SPOŻYWCZEGO W KONTEKŚCIE PRZETWÓRSTWA PRZEMYSŁOWEGO

mgr inż. Szczypiński Łukasz

Słowa kluczowe: *przemysł spożywczy w Polsce, rola przemysłu spożywczego w polskim przemyśle przetwórczym, przemysł przetwórczy w Polsce*

Keywords: *food industry in Poland, role of food industry in polish process industry, process industry in Poland*

Wprowadzenie

Przemysł spożywczy w literaturze ekonomicznej definiuje się jako rodzaj działalności gospodarczej, która stosując przemysłowe metody produkcji, zajmuje się przetwarzaniem wyrobów rolnych na gotowy asortyment żywnościowy lub półfabrykaty spożywcze czy też paszowe¹.

Przemysł spożywczy charakteryzuje się dużym znaczeniem w krajowej gospodarce, o czym świadczą korzystne wskaźniki ekonomiczne²:

- ✓ udział wartości dodanej brutto przetwórstwa przemysłu spożywczego w wartości dodanej brutto przetwórstwa przemysłowego ogółem, określony na poziomie 16,21% w 2013 r.;
- ✓ udział produkcji globalnej przemysłu spożywczego w globalnej produkcji przemysłu przetwórczego, kalkulowany na poziomie 20,19% w 2013 r.;

¹ Kapusta F., *Agrobiznes*. Wyd. 2 zmienione, Wydawnictwo Difin SA, Warszawa 2012, s. 179.

² Opracowanie własne na podstawie: Rocznik statystyczny przemysłu 2014, Główny Urząd Statystyczny, zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2014, s. 79 – 80, 224; Rocznik statystyczny przemysłu 2013, Główny Urząd Statystyczny, zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2013, s. 91-93.

- ✓ udział osób zatrudnionych w analizowanym przemyśle w stosunku do zatrudnienia w przemyśle przetwórczym ogółem, szacowany na poziomie 18,54% w 2013 r.

Analizowany przemysł przyczynia się do realizacji narodowego bezpieczeństwa żywnościowego, gdyż systematycznie i zgodnie z potrzebami ludności, dostarcza na rynek produkty spożywcze w odpowiedniej ilości, jakości oraz odpowiedniego rodzaju³. Nierzadko również zaspokaja najbardziej wysublimowane potrzeby ludności, wobec czego jest nie tylko rozpowszechniony na świecie, lecz również zróżnicowany pod względem swojej struktury. Różnorodność owej struktury przemysłu spożywczego jest znaczna, co przejawia się w liczbie branż⁴ tegoż przemysłu lub działów, które obejmują różne grupy produktów. Jakkolwiek w literaturze nierzadko przywołane są charakterystyki dotyczące branż tworzących analizowany przemysł, tak deskrypcja działów nie jest często podejmowana w doktrynie ekonomicznej. Celem niniejszego artykułu jest zatem charakterystyka tych działów przetwórstwa przemysłowego, które według Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 (PKD 2007) tworzą przemysł spożywczy.

Charakterystyka działów przemysłu spożywczego

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 przemysł spożywczy sklasyfikowano w sekcji C, tj. Przetwórstwo Przemysłowe i obejmuje trzy następujące działy (zob. szerzej tab. 1)⁵:

1. dział 10 - produkcja artykułów spożywczych;
2. dział 11 - produkcja napojów;
3. dział 12 - produkcja wyrobów tytoniowych.

W ramach przetwarzania i konserwowania mięsa oraz produkcji wyrobów z mięsa wyróżnia się czynności związane z ubojem zwierząt, obróbką poubojową i paczkowaniem mięsa z bydła, świń, jagniąt, owiec, królików, drobiu itp. Grupa ta obejmuje także produkcję świeżego, schłodzonego, zamrożonego, suszonego, solonego lub wędzonego mięsa, jak również produkcję różnorodnych wyrobów z mięsa (w tym m.in. kiełbas, wędlin, pasztetów, puddingów mięsnych). Ponadto, jako istotne dla niniejszej

³ Kapusta F., *Agrobiznes...op. cit.*, s. 180.

⁴ Przemysł spożywczy obejmuje następujące branże: cukierniczą, cukrowniczą, koncentratów spożywczych, mięsną, mleczarską, napojów bezalkoholowych, olejarską, paszową, piekarską, piwowarską, rybną, spirytusową, tytoniową, winiarską, owocowo – warzywną, zbożowo – młynarską, ziemniaczaną.

⁵ Opracowanie własne na podstawie: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD).

podklasy wymienia się także m.in. wytapianie jadalnego smalcu i innych tłuszczów jadalnych pochodzenia zwierzęcego oraz przetwarzanie odpadów zwierzęcych.

Tabela 1 Systematyka przemysłu spożywczego według Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007

Dział	Podklasa
Produkcja artykułów spożywczych	Przetwarzanie i konserwowanie mięsa oraz produkcja wyrobów z mięsa
	Przetwarzanie i konserwowanie ryb, skorupiaków i mięczaków
	Przetwarzanie i konserwowanie owoców i warzyw
	Produkcja olejów i tłuszczów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego
	Wytwarzanie wyrobów mleczarskich
	Wytwarzanie produktów przemiału zbóż, skrobi i wyrobów skrobiowych
	Produkcja wyrobów piekarskich i mącznych
	Produkcja pozostałych artykułów spożywczych
	Produkcja gotowych paszy i karmy dla zwierząt
Produkcja napojów	Produkcja napojów
Produkcja wyrobów tytoniowych	Produkcja wyrobów tytoniowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD)*.

Z kolei podklasa dotycząca przetwarzania i konserwowania ryb, skorupiaków i mięczaków, oprócz przetwarzania i konserwowania poprzez mrożenie, suszenie, gotowanie, wędzenie, solenie, przechowywanie w solance, związana jest także z produkcją mąki, mączki i granulek z ryb i ssaków morskich, a także wytwarzaniem różnorodnych wyrobów z ryb, skorupiaków, mięczaków, w tym: filetów rybnych, ikry, kawioru, substytutów kawioru itp.

Przetwarzanie i konserwowanie owoców i warzyw obejmuje przetwarzanie i konserwowanie owoców i warzyw w różnorodnej formie, w tym na soki czy koncentraty ze świeżych owoców i warzyw. Istotne jest również przetwarzanie i konserwowanie ziemniaków, które polega na produkcji gotowych mrożonych ziemniaków, wytwarzaniu mąki i mączki ziemniaczanej, zakąsek czy chrupiek ziemniaczanych, jak również puree w proszku.

Produkcja olejów i tłuszczów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego związana jest z produkcją nieoczyszczonych (surowych) i rafinowanych olejów i tłuszczów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, z wyłączeniem wytapiania jadalnego smalcu i innych tłuszczów jadalnych pochodzenia zwierzęcego.

Wytwarzanie wyrobów mleczarskich obejmuje przedsięwzięcia związane z produkcją mleka i serów, jak również wyrobów, które są przygotowywane z ich uwzględnieniem. Przede wszystkim masła, jogurtów, kefirów, twarogów, śmietany. Ponadto w ramach niniejszej klasyfikacji wymienia się także wytwarzanie lodów oraz innych deserów mrożonych, np. sorbetów.

Podklasa dotycząca wytwarzania produktów przemiału zbóż, skrobi i wyrobów skrobiowych związana jest głównie z przemiałem zbóż lub warzyw na mąkę i mączkę, przemiałem, czyszczeniem i polerowaniem ryżu, produkcją mieszanek mąki, jak również produkcją skrobi i wyrobów skrobiowych.

Produkcja wyrobów piekarskich i mącznych obejmuje głównie produkty mączne. Zatem w ramach niniejszej klasyfikacji z jednej strony wymienia się produkcję pieczywa oraz wyrobów ciastkarskich i ciastek, z drugiej natomiast suchary, herbatniki. Istotne dla niniejszej podklasy jest także produkcja makaronów, klusek czy też kuskusu.

Przedostatnią podklasą w ramach niniejszej klasyfikacji wskazuje jest produkcja pozostałych artykułów spożywczych, która obejmuje pozostałe grupy, niezaszeregowane do podklas wymienionych powyżej. Zatem można je usystematyzować i sklasyfikować w następujących sześć, tj.:

1. produkcja cukru;
2. produkcja kakao, czekolady i wyrobów cukierniczych;
3. przetwórstwo herbaty i kawy;
4. produkcja przypraw;
5. wytwarzanie gotowych posiłków i dań;
6. produkcja artykułów spożywczych homogenizowanych i żywności dietetycznej.

Produkcja gotowych paszy i karmy dla zwierząt wyróżnia się spośród powyższych podklas, gdyż jej finalnym konsumentem są zwierzęta. Podklasa ta zatem obejmuje produkcję gotowej paszy dla zwierząt gospodarskich i ryb, jak również dla zwierząt domowych.

Zakończenie

Przedstawiona specyfika poszczególnych działów przetwórstwa przemysłowego, które według Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 (PKD 2007) tworzą przemysł spożywczy, pozwoliła na osiągnięcie celu pracy.

W oparciu o powyższą analizę działów przemysłowych można sformułować wniosek, iż grupy produktów przetwórstwa przemysłowego wchodzące w skład działalności spożywczej różnią się pod kilkoma względami.

Po pierwszej, najbardziej zdywersyfikowanym jest dział związany z produkcją artykułów spożywczych, który obejmuje dziewięć grup produktów, natomiast pozostałe wyłącznie po jednym.

Po drugie, charakterystyki działów przemysłu spożywczego wskazują, iż specyfika produktów spożywczych jest różnorodna. Wyroby różnią się rodzajem surowca wykorzystywanego do wytworzenia finalnego asortymentu, sposobem przetworzenia tegoż surowca czy też grupą docelową potencjalnych odbiorców.

Wniokowanie przeprowadzone na podstawie charakterystyki owych grup produktów prowadzi również do konkluzji, iż racjonalnym byłoby utworzenie kolejnych działów w ramach przemysłu spożywczego. W szczególności dotyczy to podziału podklasy związanej z produkcją pozostałych artykułów spożywczych. I tak chociażby proponuje się, ażeby produkcję przypraw oraz przetwórstwo herbat i kawy sklasyfikować jako produkcję koncentratów spożywczych, natomiast pozostałe produkty w ramach pozostałych artykułów

spożywczych traktować osobno jako kolejne podklasy. Znaczne uszczegółowienie pozwoli na prowadzenie bardziej uszczegółowionych badań w oparciu o klasyfikację PKD 2007.

WPLYW GLOBALIZACJI NA ROZWÓJ MIĘDZYNARODOWYCH STOSUNKÓW GOSPODARCZYCH

Magdalena Tomala

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Słowa kluczowe: *stosunki międzynarodowe, teoria stosunków międzynarodowych, globalizacja, teoria zależności*

THE ROLE OF GLOBALIZATION FOR INTERNATIONAL ECONOMIC RELATION

Magdalena Tomala

Jan Kochanowski University in Kielce

Keywords: *international relation, theory of integrantional relations, globalization, dependency theory*

Wstęp

Za początek globalizacji uważa się lata 90. XIX w., kiedy nastąpił intensywny rozwój kapitalizmu. Można zauważyć, że w tamtym czasie kapitał nie natrafiał na zbyt duże ograniczenia i bariery, przez co ludzie mogli inwestować pieniądze praktycznie na całym świecie. Przeniesienie kapitału, w miejsca gdzie koszty pracy były niższe przyczyniało się do uzyskiwania najwyższego poziomu produkcji. Pierwsza faza globalizacji wynikała z potrzeby wzrostu korzyści skali w związku z postępowaniem technologicznym. Rozwijał się wówczas handel międzynarodowy, który odgrywał coraz

ważniejszą rolę w ekonomii światowej. Sytuacja ta uległa zmianie. Rozwój globalizacji przyczynił się do tego, że aby uzyskać korzyści w handlu nie wystarczały już tańsze koszty pracy. W związku z tym nastąpił intensywny rozwój teorii stosunków międzynarodowych. Celem konstruowanych teorii była próba wyjaśnienia rzeczywistości gospodarczej oraz czynników, decydujących o rozwoju gospodarczym państw.

Analizie poddano wybrane teorie stosunków międzynarodowych, pozwalające na ukazanie zmian, jakie nastąpiły w gospodarce światowej od momentu rozwoju procesów globalizacji. W artykule wykorzystano metodę porównawczą, pozwalającą dostrzec zmiany w stosunkach międzynarodowych. Uwzględniając wybrane teorie stosunków międzynarodowych starano się ukazać najważniejsze czynniki decydujące o rozwoju gospodarczym.

1. Klasyczne teorie handlu międzynarodowego

Korzyści wynikające z globalizacji i otwarcia rynków handlowych tłumaczyli A. Smith oraz D. Ricardo. Klasyczna metafora Adama Smitha o niewidzialnej ręce odnosiła się do sposobu, w jaki rynek zapewniał w idealnych warunkach efektywną dystrybucję skąpych środków. Formułowana przez niego teoria kosztów absolutnych, traktowana jest jako pierwsza stosunkowo dobrze rozwinięta teoria handlu międzynarodowego. Zgodnie z nią, za podstawę dla rozwoju specjalizacji międzynarodowej i źródło osiągniętych korzyści z handlu międzynarodowego uznano fakt występowania bezwzględnych różnic między kosztami wytwarzania, mierzonymi nakładami pracy. Według A. Smitha w sytuacji, gdy jeden z krajów jest bardziej efektywny (ma absolutną przewagę) w produkcji towaru X, a tym samym jest mniej efektywny niż kraj B (nie ma nad tym krajem absolutnej przewagi) w produkcji towaru Y, jest możliwe osiągnięcie dla obu krajów korzyści z rozwoju międzynarodowego podziału pracy (w tym przypadku nie ma znaczenia stan bilansu handlowego). W teorii kosztów absolutnych kluczowe znaczenie mają przyjęte przez A. Smitha założenia: występowanie jednego czynnika produkcji, którym jest praca, pełna mobilność pracy w obszarze jednego kraju i brak mobilności między krajami, stałość relacji między nakładami pracy a wielością produkcji, nakład pracy potrzebny do wytworzenia jednostki towaru jest określony jednoznacznie przez koszty produkcji, brak kosztów transportu towarów, występowanie wolnej konkurencji w krajach podejmujących wymianę, równość eksportu z

importem, brak barier handlowych¹. Jednak warunkiem osiągnięcia korzyści jest sytuacja, w której kraj A eksportuje do kraju B całość bądź część produkcji towaru X, w przypadku którego ma absolutną przewagę, w zamian za co importuje z kraju B całość bądź część produkcji towaru Y, w przypadku którego absolutną przewagę posiada partner handlowy. Podsumowując, międzynarodowy podział pracy, warunkowany występowaniem przewagi absolutnej jest determinantem lepszego wykorzystania podstawowego zasobu, jakim jest praca ludzka i wzrost ilości obu towarów, co z kolei stanowi bezpośrednią przyczynę osiągnięcia przez partnerów określonego rodzaju korzyści np. zwiększonej wielkości produkcji².

Jednak należy zauważyć, że w praktyce zwykle nie istnieją idealne warunki. Na przykład konkurencja nie jest zupełnie wolna, konsumenci nie dysponują pełną informacją, a pożądana przez jednostki produkcja i konsumpcja może ze sobą nieść koszty społeczne, a jednocześnie przynosić różne korzyści. Na przełomie XVIII i XIX w. powstał międzynarodowy podział pracy³, oparty na dwóch rodzajach specjalizacji: przemysłowej i surowcowo-rolniczej. Międzynarodowy podział pracy – jest szczególną, rozwiniętą formą społecznego podziału pracy. Stanowi historycznie ukształtowane formy powiązań gospodarczych między poszczególnymi krajami, określa ich miejsce w produkcji światowej, czyli decyduje o międzynarodowej specjalizacji produkcji. Gospodarki krajowe specjalizują się w wytwarzaniu pewnego zbioru produktów, którymi są towary, usługi, technologie. Część produktów jest sprzedawana za granicę, część nabywana za granicą. Międzynarodowy podział pracy ulega ciągłym przemianom; zmienia się zakres i charakter międzynarodowej specjalizacji produkcji. Zmianie podlegają również wzajemne stosunki między krajami. Poszczególne kraje stopniowo rezygnują z produkcji pewnych towarów na rzecz większej specjalizacji w produkcji innych dóbr lub usług. Zmieniają w ten sposób swoje miejsce w MPP. Pewne związki między poszczególnymi krajami lub grupami krajów rozluźniają się, więc na ich miejsce powstają nowe więzi gospodarcze. Jednakże granice międzynarodowego podziału pracy są nieostre. zwykle mamy do czynienia z wieloma krajami produkującymi i sprzedającymi za granicą podobne produkty. Rzadko zdarza się sytuacja, gdy w wytwarzaniu danego produktu specjalizuje się wyłącznie jeden kraj. Udział danego kraju w

¹ P. Bożyk, J. Miska, *Międzynarodowe stosunki ekonomiczne*, Warszawa 2001.

² A. Budnikowski, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Warszawa 2006, D. Begg, S. Fischer, R. Dornbusch, *Ekonomia, Makroekonomia*, Warszawa 2003, s. 388.

³ R. Milewski (red.), *Elementarne zagadnienia ekonomii*, Warszawa 2003, S. Marciniak, *Makro- i mikroekonomia. Podstawowe problemy*, Warszawa 2005.

MPP określany jest przez jego warunki naturalne (położenie geograficzne, klimat, zasoby bogactw naturalnych, warunki glebowe, czynniki demograficzne), ale jest również w coraz większym stopniu rezultatem rozwoju gospodarczego, przemian w sposobie produkcji, a zwłaszcza postępu naukowo-technicznego. Udział gospodarek w międzynarodowym podziale pracy i pozycja gospodarcza na świecie zależy przede wszystkim od efektywności gospodarowania (systemu gospodarczego) w danym kraju i od polityki ekonomicznej władz, która może mieć różną skuteczność. W produkcji przemysłowej specjalizowała się niewielka liczba krajów, natomiast pozostałe kraje stanowiły źródło zaopatrzenia w surowce i artykuły rolnicze. Ten podział pracy miał ogromny wpływ na charakter i strukturę gospodarki światowej oraz na zróżnicowanie poziomu rozwoju poszczególnych krajów. Zmianę, jaka wówczas nastąpiła w gospodarce światowej zaobserwował D. Ricardo, przyczyniając się do powstania nowej teorii handlu międzynarodowego, a mianowicie teorii przewag komparatywnych, zwanej również teorią kosztów względnych lub porównawczych. W znacznym stopniu udoskonaliła ona teorię handlu międzynarodowego, stanowi jej rozszerzenie, a tym samym specyficzne uogólnienie. Zakłada, że możliwość wystąpienia korzystnej specjalizacji międzynarodowej istnieje także w warunkach, gdy między dwoma krajami utrzymywana jest absolutna różnica kosztów produkcji, wyrażona przez nakłady pracy. Sytuacja taka występuje, kiedy jeden kraj wytwarza wszystkie wyroby taniej (bądź drożej) niż drugi. Z teorii kosztów względnych wynika, że wystarczającą przesłankę dla rozwoju specjalizacji i handlu międzynarodowego stanowi fakt występowania względnych różnic między kosztami wytwarzania, mierzonych nakładami pracy. Innymi słowy, chodzi o to by w warunkach, gdy kraj A dysponuje absolutną przewagą nad krajem B w produkcji obydwu towarów, specjalizował się on w produkcji dobra, które jest w stanie wytwarzać stosunkowo taniej niż kraj B, tj. towaru, w przypadku, którego przewaga w wytwarzaniu nad krajem B, mierzona nakładami pracy jest stosunkowo największa bądź brak przewagi jest stosunkowo najmniejszy. Wynika z tego, że kraj B powinien specjalizować się w produkcji i eksporcie towaru, w przypadku, którego występowanie niekorzystnej pozycji tego kraju zostaje ujawnione w stosunkowo najmniejszym stopniu.

Koncepcja kosztów komparatywnych mówiła o tym m.in., że globalizacja redukuje nierówności, szczególnie w biedniejszych krajach, ponieważ pozwala czerpać korzyści z handlu krajom słabiej rozwiniętym gospodarczo. System, który charakteryzuje D. Ricardo funkcjonował do II

wojny światowej. Po jej zakończeniu nastąpiły istotne zmiany w międzynarodowym podziale pracy - zmalało znaczenie Europy Zachodniej na rzecz Stanów Zjednoczonych i Japonii. Podczas piątego spotkania noblistów z ekonomii w Lindau wytłumaczył ją prof. Eric Maskin, tylko po to żeby zaraz ją obalić. Jego model teoretyczny opierał się na tym, że nie ma handlu międzynarodowego, ale są dwa kraje – jeden bogaty i pełen wykwalifikowanych pracowników, który obok oprogramowania komputerowego musi produkować ryż, bo nie ma go skąd sprowadzić. I kraj drugi, w którym z tych samych powodów masa niewykwalifikowanych ludzi pracuje przy ryżu, ale jakaś ich część musi zająć się też produkcją oprogramowania. W obu przypadkach zasoby wykorzystywane są nieoptymalnie.

W modelu D. Ricardo globalizacja powoduje, że w bogatszym kraju wszyscy zajmują się oprogramowaniem, a ryż sprowadzają. W biedniejszym natomiast wszyscy sadzą ryż i sprzedają go tyle, że stać ich na import oprogramowania. W przypadku biedniejszego kraju niesie to za sobą pozytywne skutki w postaci zmniejszenia nierówności. Przy zwiększeniu produkcji ryżu zwiększa się popyt na niewykwalifikowanych pracowników, a co za tym idzie rosną ich pensje. Wynagrodzenia tych, którzy mimo wszystko nadal produkują oprogramowanie spadają.

Tak też pierwsza odsłona globalizacji przyniosła umiędzynarodowienie procesu produkcyjnego, na którym trochę zyskali niewykształceni pracownicy w ubogich państwach, ale o wiele więcej stracili ich wykwalifikowani koledzy. Jak stwierdził E. Maskin „tak to faktycznie działało we wszystkich poprzednich globalizacjach ale nie współcześnie”.

2. Rozwój globalizacji po II wojnie światowej

Po II wojnie światowej zaistniały warunki sprzyjające rozkwitowi globalizacji, które przyczyniły się do spadku kosztów transportu, dynamicznego powstawania nowych technologii, stopniowego ujednociania potrzeb nabywców, łatwiejszego i szybszego przepływu informacji w skali międzynarodowej oraz liberalizacji gospodarek wielu krajów. Wskazując na przyczyny rozwoju globalizacji można wyróżnić dwie grupy⁴:

- zewnętrzne (dynamika rynku światowego, nowe technologie umożliwiające rozbudowę globalnych sieci produkcji, rewolucja w

⁴ M. Mielus, *Dylematy globalizacji w XXI wieku*, w:

http://repozytorium.ka.edu.pl/bitstream/handle/11315/578/Mielus_Magdalena_Dylematy_globalizacji_2009.pdf?sequence=4, s. 45, (dostęp: 11.02.2015).

komunikowaniu, polegająca na przejściu od społeczeństwa przemysłowego do społeczeństwa informacji i wiedzy);

- wewnętrzne (ich twórcami są państwa narodowe. Globalizacja to nie prawo natury a wynik woli politycznej państw narodowych, bez której nie byłoby globalizacji. W tym świetle globalizacja jest konsekwencją rozwoju stosunków międzynarodowych lub procesu postępującej internacjonalizacji).

Obserwacja procesów globalizacji przez wspomnianego wcześniej Eric.S Maskin oraz Leonid Hurwicza, i Roger B. Myersona zaowocowała powstaniem teorii określanej jako „mechanism design theory”. Otrzymali oni za nią w 2007 r. nagrodę Nobla z ekonomii.

Jak podano w uzasadnieniu, system ten pozwala ekonomistom odróżnić sytuacje, w których rynki funkcjonują dobrze od tych, w których rynki funkcjonują źle. Szwedzka Akademia Nauk w Sztokholmie podkreśliła, że ma to ogromne znaczenie zarówno dla nauk ekonomicznych, jak i politycznych. Podobnie jak teoria gier, za którą w 1994 r. ekonomicznego Nobla dostał John Nash, znajduje ona zastosowanie w sytuacjach, gdzie nie działa idealny rynek. Badania, prowadzone przez laureatów nagrody Nobla pomagają wyjaśnić mechanizmy transakcji gospodarczych i proces podejmowania decyzji w trakcie ich zawierania. Jak podkreśla Akademia, ich „mechanism design theory” uwzględnia m.in. motywacje jednostek oraz posiadane przez nich prywatnie informacje. Można ją zastosować niemal we wszystkich dziedzinach - podkreślił w szwedzkim radiu TV4 członek Komitetu Noblowskiego Per Krusell.

E. Maskin w świetle skonstruowanej przez siebie i L. Hurwicz'a oraz R. B. Myerson'a⁵ teorii dowodzili, iż w obecnej sytuacji w handlu niewykwalfikowani pracownicy z ubogich krajów są najbardziej poszkodowaną grupą, ponieważ internacjonalizacja produkcji zabrała im wykwalifikowanych kolegów, od których się uczyli, co przekładało się też na ich wyniki i wysokość wynagrodzenia. Leonid Hurwicz, emerytowany profesor University of Minnesota w Minneapolis, urodził się w 1917 roku w Moskwie i jest najstarszym laureatem Nagrody Nobla w historii tego wyróżnienia. Prowadzone przez niego badania są bardzo wszechstronne. Miał między innymi wpływ na rozwój teorii programowania matematycznego i teorii gier, a także teorii ekonometrii. Wśród licznych wyróżnień posiada tytuł doktora Honoris Causa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Kontynuatorami badań Hurwicza nad teorią planowania są: Eric. S Maskin,

⁵ PAP, 15.10.2007- nobelprize.org/PAP/IA

(56 lat.) profesor w Institute for Advanced Study w Princeton i Roger B. Myerson (również 56-letni), profesor na University of Chicago. Laureaci nagrody otrzymają złoty medal, dyplomy oraz 10 milionów koron szwedzkich, czyli około 4 miliony złotych.

Maskin wprowadził cztery kategorie pracowników – wykwalifikowani w bogatych krajach (A), niewykwalifikowani w bogatych krajach (B), wykwalifikowani w biednych krajach (C) oraz niewykwalifikowani w biednych krajach (D). Istota obecnego procesu polega na tym, że grupa C pracuje teraz z grupą B, a nie jak dotychczas z D.

Czyli np. studenci z Indii mówiący po angielsku nie pomagają już rolnikom w swoim kraju w szukaniu bardziej wydajnych rozwiązań uprawy pól, ale za wyższe pieniądze pracują w call-center, z gorzej wykształconymi Amerykanami albo Brytyjczykami. Najwięcej traci jak już wspomniano grupa D – nożyce między niewykwalifikowanymi w ubogich krajach, a wykwalifikowanymi (C) rozwierają się. Wszystko przez globalizację, która sprawiła, że komunikacja z pracownikami z grupy C stała się bardzo tania.

Maskin nie twierdził, że globalizacja jest zła. Przeciwnie – uważa, że przyczyniła się do sukcesu takich krajów jak Chiny i Indie, których PKB mocno wzrosło. Globalizacja wyrównuje różnice między krajami, ale już nie wewnątrz nich. Nawet wskaźnik PKB *per capita* nie oddaje bowiem tego na jakie grupy społeczne ten wzrost przypada. Choć Eric Maskin wraz ze współautorem teorii – Michaeliem Kremerem, nie mają jeszcze gotowego modelu, to noblista zapewniał, że cząstkowe dane na razie potwierdzają jego przypuszczenia.

Interesujący w tej teorii jest to, że nie dotyczy ona tylko krajów ubogich. W Stanach Zjednoczonych można zaobserwować segregację miejsc pracy ze względu na kwalifikacje. Jeszcze pokolenie temu w firmach takich jak General Motors i Ford pracownicy na taśmie (czyli B w klasyfikacji Maskina) współpracowali z inżynierami (grupa A), dzięki czemu ich wydajność i płace rosły. Dziś duże firmy dzielą się na takie, gdzie pracują tylko wykwalifikowani pracownicy (Apple, Microsoft, Google) i takie zatrudniające niemal wyłącznie niewykwalifikowanych (McDonald's, Walmart). Rezultatem są rosnące nierówności dochodów.

Maskin nie był pierwszym, który zauważył ten problem. Już w 2007 roku inny noblista prof. Edmund Phelps w książce *Rewarding work*, postulował system dotacji dla najgorzej płatnych miejsc pracy w USA. Rząd miałby zwracać np. 3 dolary z 4 dolarowej stawki za godzinę, aby bezrobocie wśród najgorzej wykwalifikowanych spadło, a stawki godzinowe wzrosły. W długim

okresie miałoby to przyczynić się do rozwoju gospodarczego i mniejszych wydatków socjalnych.

Podobne spostrzeżenia ma również R. Florida⁶, który uważa, że jesteśmy w samym środku rewolucji ekonomicznej, większej niż zmiana z gospodarki rolniczej na gospodarkę przemysłową. Jej podstawą jest kreatywność. R. Florida sugeruje, że sama technologia dziś nie wystarczy abyśmy osiągnęli sukces gospodarczy. Istnieje dziś potrzeba skutecznego wdrożenia rozwiązań innowacyjnych do modelu zrównoważonego biznesu⁷.

Cyfryzacja i komputeryzacja świata przyczyniła się do tego, iż większość prostych zadań dotąd wykonywanych przez człowieka może być zastępowana przez komputer. Mają one większą produktywność zarówno w sektorze high-tech, jak i w sektorach z nim nie powiązanych, takich jak: rolnictwo, wytwórstwo, górnictwo i in. Należy zauważyć, że człowiek przestaje być potrzebny – szczególnie dla przedsiębiorstw - jako siła wytwórcza. Jest dla nich „droższym kosztem”, mniej wydajnym od komputera. Nasuwa się wniosek, iż najnowsza rewolucja jest nieefektywna. Innowacyjny rozwój nie przekłada się bezpośrednio na skok cywilizacyjny oraz na poprawę komfortu życia⁸. T. Cowen nazwał ten stan wielką stagnacją (ang. Great Stagnation), w której Internet stał się hamulcem boomu gospodarczego, związanego z rewolucją przemysłową. Rewolucja ta nie stworzyła dodatkowych miejsc pracy, a wręcz je ograniczyła, zastępując pracę człowieka pracą maszyn⁹.

Jak przekonują E. Brynjolfsson i A. McAfee, wynikiem wskazanych przeobrażeń będzie koniec pracy jaką znamy¹⁰. Człowieka w zupełności zastąpi komputer. Dlatego w cyfryzacji i komputeryzacji można doszukiwać się przyczyn współczesnego kryzysu gospodarczego. Dlaczego? Nie budzi wątpliwości fakt wskazanych powyżej zmian, jakie zachodzą w gospodarce. Postęp technologiczny jest tak szybki, że niewielu uczestników potrafi za nim nadążyć. Szczególnie dotyczy to państwa, które nie odpowiada tak szybko na impulsy rynkowe. Jak podają badania państwo nie zawsze potrafi udostępnić właściwą i nowoczesną infrastrukturę, umiejętności, wiedzę potrzebną by konkurować na dzisiejszym globalnym rynku. Wskazane teorie

⁶ Gert-Jan Hospers and Roy van Dalm, *How to create a creative city? The viewpoints of Richard Florida and Jane Jacobs*, w: www.creativeclassgroup.com/; zob. również: R. Florida, *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community, and Everyday Life*, 2002

⁷ Ibidem.

⁸ Zob.: M. Tomala, *Wiedza i jej znaczenie w budowaniu społeczeństwa informacyjnego*, w: *Dyplomacja w życiu, życie w dyplomacji*, Kielce 2014, s. 381-390.

⁹ T. Cowen, *Creative destruction: How globalization in changing the World's culture*, New Jersey 2004, s. 19.

¹⁰ E. Brynjolfsson i A. McAfee, *Race Against The Machine: How the Digital Revolution is Accelerating Innovation, Driving Productivity, and Irreversibly Transforming Employment and the Economy*, Massachusetts 2011.

nie zaskakują. Podobne wizje, w których oparcie gospodarki na wiedzy nie wróży znaczącego rozwoju pojawiły się już w połowie lat 80. XX wieku. Wtedy to R. Solow zadał pytanie: „Dlaczego epokę komputerową widać wszędzie, tylko nie w statystykach wydajności”? Zarzucono mu wówczas czarnowidztwo a współcześnie ma coraz więcej zwolenników. Z kolei R. Gordon¹¹ stawia tezę, że wieki XIX i XX były kulminacją szybkiego wzrostu gospodarczego, a nie początkiem nowej epoki nieprzerwanego postępu. Bo zasadniczych innowacji było zaledwie kilka – zapewnienie wygody w domu bez względu na pogodę na zewnątrz, umiejętność wykorzystywania energii na masową skalę, sprawne przemieszczania się, komunikacja na odległość. Podkreśla on fakt, że te wynalazki już wprowadzono w życie, a obecnie jedynie się je usprawnia. Pojawia się wprawdzie sporo kolejnych innowacji – ale nie wpływają one już tak rewolucyjnie na funkcjonowanie świata. Pojawia się pytanie, jak zagospodarować pracę człowieka? Z jakimi kwalifikacjami rynek potrzebuje pracowników? Na pytania odpowiada R. Florida, wskazując, że rynek potrzebuje pracowników, ale zdecydowanie z innymi kompetencjami, niż dzisiaj oferuje państwo. R. Floryda, posługując się przykładem wyszukiwarki firmy Lycos, zwrócił uwagę na pewną zależność, dotąd nie występującą w gospodarce. Kilka lat wstecz przeczytał w gazecie o przeniesieniu do Bostonu wyszukiwarki Lycos – która osiągnęła sukces, jako spin-off Uniwersytetu Pittsburgh¹². Dla niego podjęta decyzja nie miała sensu. Jego miasto, jego uniwersytet oraz inwestorzy spędzili ponad piętnaście lat budując infrastrukturę opartą na wiedzy i badaniach, a następnie produkt ten postanowili przenieść i sprzedawać w zupełnie innym miejscu. Lycos argumentował swoją decyzję tym, że w Pittsburgh brakowało utalentowanych jednostek. Ich celem było zgromadzenie ludzi otwartych i twórczych, zdolnych do tworzenia innowacji.

Podsumowanie

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, nowy typ gospodarowania może być zbudowany tylko na kreatywności osób, które wybiorą dane miasto do

¹¹ R. Gordon - ekonomista z Northwestern University specjalizujący się w rozwoju gospodarczym.

¹² Spin off jest to przedsiębiorstwo, które powstało dzięki wydzieleniu się z jednostki macierzystej. Jego celem jest komercjalizacja wiedzy naukowej oraz technologii. Stanowi element przedsiębiorczości akademickiej. Możemy wyróżnić dwa rodzaje spin-off: powstałe jako jednostki wydzielone z korporacji w celu realizacji konkretnego zadania oraz z placówek naukowych, których celem jest komercjalizacja technologii i transferu wiedzy, zob.: P. Tamowicz: *Przedsiębiorczość akademicka : Spółki spin-off w Polsce*, Warszawa 2006, s. 10-11.

życia¹³. To dość innowacyjna wizja, ale pokazuje, że konkurencyjni mogą być ci, którzy zaoferują twórczym i innowacyjnym społecznościom taką przestrzeń życiową, w której będą mogli rozwijać swoje pomysły. Tu ujawnia się podstawowe znaczenie państwa dla zmian, jakie zachodzą w gospodarce globalnej. Trzeba też podkreślić rolę regionu w kreowaniu innowacyjności. Te dwa podmioty odpowiedzialne są za stworzenie takiej przestrzeni, która pozwoli na wytworzenie oraz wprowadzenie w życie innowacji. Jak podkreśla Maskin, niewykwalifikowani pracownicy z ubogich krajów muszą się odnaleźć na globalnym rynku, do czego jedyną drogą są programy szkoleniowe, w które powinno zaangażować się państwo. Globalizacja sprawiała, że nie rywalizują oni tylko o pracę, ale też ze swoimi sąsiadami.

Bibliografia

1. Bożyk P., Misła J., *Międzynarodowe stosunki ekonomiczne*, Warszawa 2001.
2. Budnikowski A., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Warszawa 2006.
3. Begg D., Fischer S., Dornbusch R., *Ekonomia, Makroekonomia*, Warszawa 2003.
4. Milewski R. (red.), *Elementarne zagadnienia ekonomii*, Warszawa 2003.
5. Marciniak S., *Makro- i mikroekonomia. Podstawowe problemy*, Warszawa 2005.
6. Mielus M., *Dylematy globalizacji w XXI wieku*, w:
http://repozytorium.ka.edu.pl/bitstream/handle/11315/578/Mielus_Magdalena_Dylematy_globalizacji_2009.pdf?sequence=4, s. 45, (dostęp: 11.02.2015).
7. 15.10.2007- nobelprize.org/PAP/IA
8. Gert-Jan Hospers and Roy van Dalm, *How to create a creative city? The viewpoints of Richard Florida and Jane Jacobs*, w:
www.creativeclassgroup.com/;
9. Florida R., *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community, and Everyday Life*, 2002.

¹³ Gert-Jan Hospers and Roy van Dalm, *How to create a creative city? The viewpoints of Richard Florida and Jane Jacobs*, w: www.creativeclassgroup.com/;

10. Tomala M., *Wiedza i jej znaczenie w budowaniu społeczeństwa informacyjnego*, w: *Dyplomacja w życiu, życie w dyplomacji*, Kielce 2014.
11. Cowen T., *Creative destruction: How globalization is changing the World's culture*, New Jersey 2004.
12. Tamowicz P., *Przedsiębiorczość akademicka: Spółki spin-off w Polsce*, Warszawa 2006.
13. Brynjolfsson E., McAfee A., *Race Against The Machine: How the Digital Revolution is Accelerating Innovation, Driving Productivity, and Irreversibly Transforming Employment and the Economy*, Massachusetts 2011.

**EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA KARNEGO W ZAKRESIE
POLSKO – UKRAIŃSKIEJ PRZESTĘPCZOŚCI ZORGANIZOWANEJ
NA PRZYKŁADZIE PRZEMYTU WYROBÓW TYTONIOWYCH**

mgr Joanna Wysocka

Katedra Ekonomii

Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania,

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Słowa kluczowe: *law&economics, prawo karne, przestępczość zorganizowana, mafia, przemyt, przemyt wyrobów tytoniowych, przemyt papierosów*

**ECONOMIC ANALYSIS OF THE SCOPE OF CRIMINAL LAW
POLISH - UKRAINIAN ORGANIZED CRIME ON THE EXAMPLE
OF TOBACCO SMUGGLING**

Master Joanna Wysocka

Faculty of Economic Sciences and Management

Nicolaus Copernicus University

Keywords: *law&economics, criminal law, organized crime, mafia, smuggling, tobacco smuggling, cigarette smuggling*

Przestępczość zorganizowana w literaturze utożsamiana i definiowana na zasadzie analogii, jest z pojęciem mafii. Zarówno jedna, jak i druga cechuje się z pewnością niezwykle dynamiką swego występowania, gdyż członkowie zorganizowanych grup przestępczych tworzą coraz to nowsze formy nielegalnej działalności, których cel zawsze pozostaje zbieżny – dążenie do osiągnięcia korzyści majątkowych.

Za najbardziej znane grupy przestępcze uznawane są już legendarne struktury mafijne we Włoszech, jak mafia sycylijska, Kamorra, Ndrangheta, Sacra Corona Unita¹, ale również rosyjska przestępczość zorganizowana pod postacią chociażby grupy Sołucewo, czy Tambowskaja Gruppirowska²

Chociaż na arenie polsko – ukraińskiej nie mamy do czynienia z funkcjonowaniem struktur typowo mafijnych, to bez wątplenia z przestępczością zorganizowaną już tak.

Aby można było mówić o przestępczości zorganizowanej, podejmowana działalność przestępcza musi posiadać 11 immanentnych cech określonych przez Europol i powtórzonych w Rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przestępczości zorganizowanej w Unii Europejskiej. Zgodnie ze wspomnianymi dokumentami z przestępczością zorganizowaną mamy do czynienia, gdy:

1. odbywa się na zasadach współpracy dwóch lub więcej osób
2. każda osoba posiada wyznaczony zakres działań
3. współpraca obejmuje dłuższy okres czasu lub jest bezterminowa
4. w grupie stosowane są środki dyscyplinujące i kontrola

¹ G. Tiziani, Mafia spółka jawna, Warszawa 2013, s. 17.

² W. Mądrzejowski, Pojęcie przestępczości zorganizowanej i działalność zorganizowanych struktur przestępczych na świecie [w:] W. Jasiński (red.) i in., Przestępczość zorganizowana, Szczytno 2013, s. 24.

5. popełniane przestępstwa mają charakter ciężki
6. działalność odbywa się na płaszczyźnie międzynarodowej
7. jednym ze stosowanych środków jest przemoc i/lub zastraszanie
8. struktura wzorowana jest na organizacji podmiotów gospodarczych
9. grupa przestępcza zaangażowana jest w proces prania pieniędzy
10. posiada wpływy w gremiach politycznych, sądowniczych i/lub administracyjnych

11. działalność motywowana jest chęcią zysku i/lub dążeniem do władzy.

Powyższe cechy, które warunkują uznanie określonej działalności przestępczej, jako grupy przestępczej wpisują się również w definicję przestępczości zorganizowanej zaproponowanej przez Konwencję Narodów Zjednoczonych 15 listopada 2000 r. w Palermo, zgodnie z którą za zorganizowaną grupę przestępczą uznać należy „*posiadającą strukturę grupę, składającą się z trzech lub więcej osób, istniejącą przez pewien czas oraz działającą w porozumieniu, w celu popełnienia jednego lub więcej przestępstw określonych na podstawie tejże konwencji, dla uzyskania, w sposób bezpośredni lub pośredni korzyści finansowej, lub innej korzyści materialnej*”³. Ta definicja nie dość, że uznana winna być za definicję legalną w polskim porządku prawnym, gdyż wspomniana Konwencja została ratyfikowana przez Państwo Polskie⁴, to ponadto stanowić powinna podstawę orzecznictwa w sprawach o udział w zorganizowanej grupie przestępczej, o czym wspomniał Sąd Apelacyjny w Katowicach, w wyroku z dnia 16 lipca 2009 r.⁵

Powyższe podstawy teoretyczne znajdują swe odzwierciedlenie w jednym z pól aktywności przestępczej grup zorganizowanych, jakim jest przemyt, nielegalna produkcja oraz dystrybucja wyrobów tytoniowych.

Ów aktywność działa destrukcyjnie na gospodarkę państw nią dotkniętych, gdyż w sposób bardzo znaczący ogranicza wpływy do budżetu państwa, pochodzące z należności podatkowych i celnych. Jak szacuje Światowa Organizacja Celna, ok. 12 – 15% handlu wyrobami tytoniowymi w skali globalnej pochodzi z nielegalnego obrotu⁶. Wartości procentowe dla Polski przedstawione natomiast zostały na poniższym rysunku.

³ Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 15 listopada 2000 r.

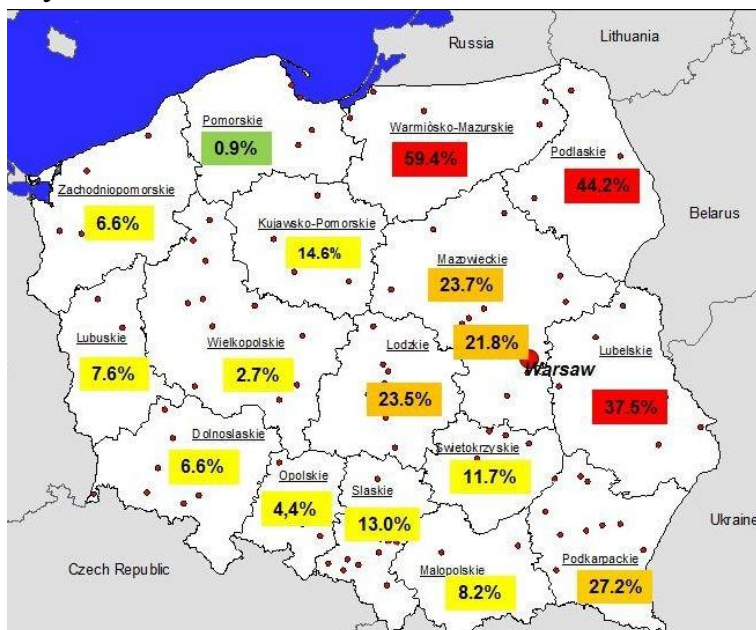
⁴ Dz. U. z 2005 r., nr 18, poz. 158.

⁵ II AKa 150/09.

⁶ Raport Światowej Organizacji Celnej RILO ECE, Przemysł papierosów w Polsce i krajach ościennych, Regionalne Biuro Łącznikowe dla Europy Środkowej i Wschodniej, Warszawa 2011 r., s. 5.

Powyższe dane pozwalają na wysnucie wniosku, iż działalność ta stanowi jedną z najbardziej dochodowych aktywności zorganizowanych grup przestępczych (obok handlu narkotykami, handlu ludźmi, handlu wyrobami alkoholowymi), co uzasadnione jest ponadto stosunkowo niskimi sankcjami karnymi, w stosunku do możliwych do osiągnięcia zysków⁷.

Rys. 1. Skala szarej strefy w branży tytoniowej - % udział spożycia wyrobów tytoniowych.

źródło:http://www.biztok.pl/gospodarka/zalamanie-wplywow-z-akcyzy-szara-strefa-kwitnie_a19547 (dostęp z dnia 6czerwca 2015 r.)

Zorganizowanie działań w tej dziedzinie związane jest przede wszystkim z koniecznością zaangażowania znacznych środków finansowych oraz nawiązaniem współpracy z przedstawicielami Służby Celnej, Straży Granicznej oraz organów ścigania. Przestępczość ta wymaga również zaangażowania wielu osób, z których każda odpowiedzialna jest za określony etap popełnienia czynu zabronionego, a także środków technicznych, umożliwiających przetransportowanie kontrabandy przede wszystkim przez granice państw⁸.

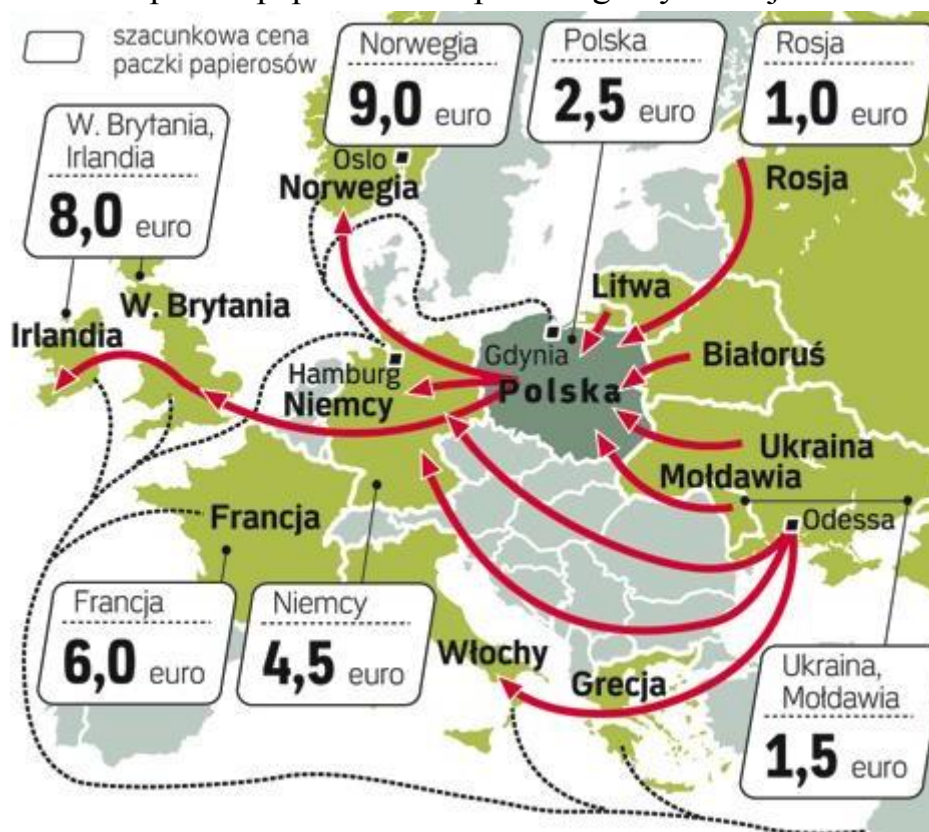
Jednak najważniejszym aspektem przemytu wyrobów tytoniowych jest kraj ich pochodzenia oraz punkty docelowe. Większość przemycanych przez Polskę i do Polski papierosów pochodzi z Ukrainy. Przez Polskę prowadzą

⁷ T. Semeniuk, Przemysł oraz nielegalna produkcja i dystrybucja wyrobów tytoniowych [w:] W. Jasiński (red.), op.cit., s. 308.

⁸ Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Warszawa 2014 r., s. 101.

także najważniejsze szlaki przemytnicze nie tylko z Ukrainy ale również z Białorusi, Obwodu Kaliningradzkiego, czy nawet Chin, a przemycane papierosy trafiają m.in. do Niemiec, Włoch, Francji, Holandii czy Wielkiej Brytanii (rys. 2.)

Rys. 2 Szlaki przemytnicze wyrobów tytoniowych wraz z szacunkowymi cenami paczki papierosów w poszczególnych krajach.

źródło: <http://archiwum.rp.pl/artukul/1043798-Przemyt-papierosow--uderza-w-budzet.html> (dostęp z dnia 6 czerwca 2015 r.)

Przemyt odbywa się zarówno przy użyciu samochodów ciężarowych, gdzie papierosy umieszczane są w przewożonych towarze (fot. 1), kolei, samochodów osobowych (fot. 2), ale także amfibii czy pontonów, kiedy przemyt dokonywany jest przez tzw. zieloną granicę (fot. 3)

Fot. 1 Przemysł wyrobów tytoniowych w samochodzie ciężarowym

źródło: http://www.suwalki24.pl/article/1,tiry_zaladowane_kontrabanda_
(dostęp z dnia 6 czerwca 2015 r.)

Fot. 2 Przemysł wyrobów tytoniowych w samochodzie osobowym

źródło: <http://www.poranny.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20120912/REGION99/120919840§ioncat=photostory2> (dostęp z dnia 6 czerwca 2015 r.)

Fot. 3 Przemysł papierosów przez tzw. zieloną granicę

źródło:http://www.strazgraniczna.pl/wps/portal/tresc?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/pl/serwis-sg/wydarzenia/na_granicy/papierosy+przemycone+przez+bug+10-05-2011
(dostęp z dnia 6 czerwca 2015 r.)

W obliczu ciągłych podwyżek cen wyrobów tytoniowych pochodzących z „legalnych źródeł”, czyli opatrzonych polskimi znakami akcyzy, należy prognozować, iż aktywność grup przestępczych na tym polu będzie wzrastać. Jak wskazuje się w literaturze, najważniejsze tendencje w zakresie przemytu papierosów organizowanego przez zorganizowane grupy przestępcze koncentrować się będą na wzroście skali przemytu zza wschodniej granicy UE oraz na nasileniu nielegalnej produkcji w krajach byłego bloku wschodniego. Oznacza to, że aby było możliwe zminimalizowanie skali opisywanej działalności, konieczne jest podjęcie zaawansowanych czynności koncentrujących się w głównej mierze na koordynacji działań wyspecjalizowanych służb zarówno polskich, jak i ukraińskich, a także zaangażowanie coraz bardziej zaawansowanych środków technicznych i technologicznych, umożliwiających udaremnianie prób przemytu wyrobów tytoniowych między Ukrainą a Polską.

Bibliografia:

1. W. Jasiński (red.), *Przestępczość zorganizowana*, Szczytno 2013.
2. W. Mądrzejowski, *Pojęcie przestępczości zorganizowanej i działalność zorganizowanych struktur przestępczych na świecie*, Szczytno 2013.
3. Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 15 listopada 2000 r.
4. Raport Światowej Organizacji Celnej RILO ECE, *Przemyt papierosów w Polsce i krajach ościennych*, Regionalne Biuro Łącznikowe dla Europy Środkowej i Wschodniej, Warszawa 2011.
5. Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Warszawa 2014.
6. T. Semeniuk, *Przemyt oraz nielegalna produkcja i dystrybucja wyrobów tytoniowych*, Szczytno 2013.
7. G. Tiziani, *Mafia spółka jawna*, Warszawa 2013.
8. Dz. U. z 2005 r., nr 18, poz. 158.
9. II AKa 150/09.

**TESTAMENT – CZYNNOŚĆ PRAWNA? PRZYCZYNEK DO
ROZWAŻAŃ O ISTOCIE**

Marzena Żemejda-Zybura
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Słowa kluczowe: *testament, dziedziczenie, czynność prawna, dokument*

**TESTAMENT - A LEGAL ACTION? CONTRIBUTION TO THE
DISCUSSION ON THE ESSENCE**

Marzena Żemejda – Zybura
University of Silesia in Katowice

Keywords : *testament , inheritance, a legal action, document*

Uwagi wstępne

Każdy człowiek podczas swojego życia gromadzi określoną ilość dóbr materialnych i niematerialnych, które po jego śmierci przechodzą na jego spadkobierców. Sposób przejścia może być dwojaki: testamentowy – na podstawie ważnego testamentu, lub jeśli zmarły nie pozostawił testamentu lub gdy został on unieważniony lub uznany za bezskuteczny – na podstawie ustawy, czyli kodeksu cywilnego.

Myśl o śmierci od najdawniejszych czasów wywołuje w ludziach lęk, który sprawia, że odkładają na później podjęcie decyzji o złożeniu ostatniej woli, kierując się chęcią zaklania rzeczywistości i wierząc, że w ten sposób opóźnią moment swojego odejścia z tego świata. Śmierć i dyspozycje związane z przekazaniem majątku na wypadek śmierci to temat tabu, którego człowiek zwykle boi się i na który zwykle nie chce i nie potrafi rozmawiać. Nakłanianie innych, a szczególnie członków rodziny, do sporządzenia testamentu może wywołać posądzenie o zachłanność i nieżyczliwy stosunek do przyszłego spadkodawcy. Niektóre osoby wierzące uważają zaś, że oświadczenie ostatniej woli to swoiste rozliczenie się z doczesnością, uwolnienie się z okowów materii i wszystkiego, co przywiązuje człowieka do życia ziemskiego. Jest to etap zbliżania się do Boga i początek odchodzenia do życia wiecznego.

W przeszłości testament zarezerwowany był dla warstw bogatych i uprzywilejowanych, stopniowo, wraz ze wzrostem zamożności społeczeństw, obejmował coraz większe kręgi społeczne, zainteresowane zabezpieczeniem ciągłości posiadania zgromadzonych dóbr nie tylko w obrębie najbliższej rodziny. Wzrost pozycji tego sposobu przekazywania swojego majątku jest odzwierciedleniem zwiększającej się roli indywidualizmu jednostki (spadkodawcy), która w swoim mniemaniu sprawiedliwie, a także świadomie i dobrowolnie obdziela swoim majątkiem tych, którzy nań zasłużyli.

Testament polski może być sporządzony u notariusza (w formie aktu notarialnego), własnoręcznie lub ustnie (w obecności świadków lub osób uprawnionych do przyjęcia oświadczenia woli). W 2011 roku w Polsce dokonano nowelizacji prawa spadkowego, rozszerzając możliwości testowania o tzw. zapis windykacyjny oraz wprowadzenie Powszechnego Rejestru Testamentów (NORT). To drugi rejestr notarialny, obok rejestru aktów poświadczenia dziedziczenia. Celem wprowadzenia „NORT” jest zmniejszenie ryzyka, że sporządzane testamenty pozostaną nieznanne albo też zostaną ujawnione z opóźnieniem. Sytuacje takie niosą za sobą poważne szkody zarówno dla osób bezpośrednio zainteresowanych wynikiem postępowania spadkowego, jak dla pewności obrotu prawnego. Dodatkową zaletą rejestru jest ułatwienie ujawnienia wszystkich testamentów testatora po jego śmierci i ustalenia chronologii wszystkich sporządzanych testamentów.

W polskim stanie prawnym funkcjonują testamenty zwykłe: holograficzny - dokument własnoręcznie napisany przez testatora, notarialny i allograficzny - to testament ustny, spisany przez przedstawiciela władz administracyjnych lub w obecności świadków. Ponadto funkcjonują testamenty szczególne: ustny, podróżny i wojskowy.

Zgodnie z art. 955 kodeksu cywilnego¹ testament szczególny zasadniczo traci moc z upływem sześciu miesięcy od ustania wspomnianych okoliczności. Nie występuje hierarchia ważności testamentów. Testament zwykły nie jest ważniejszy od szczególnego i odwrotnie. Dla przykładu, poprzez sporządzenie testamentu ustnego można odwołać wcześniejszy testament notarialny i odwrotnie.

¹ Ustawa Kodeks cywilny z dnia 23. kwietnia 1964 r. (Dz. U. Nr 16, poz. 93), dalej k.c.

Kłopoty z kwalifikacją testamentu

Jeśli chodzi o definicję testamentu to należy zauważyć, że może on występować

w odmiennych znaczeniach. Z jednej strony testament jest czynnością prawną służącą osobie fizycznej (testatorowi) do uregulowania przede wszystkim sytuacji majątkowej i niemajątkowej po jej śmierci, z drugiej zaś stanowi dokument wyrażający wolę testatora co do jego rozrządzeń na wypadek śmierci.

Czynność prawna to „stan faktyczny, którego istotną (czyli: niezbędną) częścią składową jest co najmniej jedno oświadczenie woli, wywołujące skutki prawne z tej tylko przyczyny, że były one zamierzone, jak również wyrażone w oświadczeniu woli”².

Co do zasady, czynności prawne wywołują skutki z chwilą ich dokonania. W przypadku oświadczenia woli w testamencie mamy do czynienia z odsunięciem w czasie wystąpienia jego skutku, gdyż testament to przykład czynności prawnej na wypadek śmierci (*mortis causa*)³. Zgodnie z art. 941 k.c.: *Rozrządzić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament*. Ale, jak zauważa Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 30 czerwca 1972 r. I CR 403/72, Kodeks cywilny wiąże wszystkie skutki rozrządzenia majątkiem na wypadek śmierci przez testament (art. 941 k.c.) tylko z oryginałem testamentu, tylko bowiem oryginał testamentu jest testamentem w rozumieniu kodeksu cywilnego. Odpis testamentu - z natury rzeczy testamentu zwykłego - nie jest, bez względu na sposób sporządzenia (własnoręcznie przez testatora, fotokopia itp.), testamentem według kodeksu cywilnego, dlatego też pozostaje poza jego uregulowaniem. Z prawa o notariacie wynika jedynie, że wypis - ale nie odpis - aktu notarialnego zastępuje oryginał, jest równoznaczny z oryginałem, co odnosi się także do wypisu testamentu sporządzonego w formie aktu notarialnego (art. 950 k.c.). Oczywiście, charakter odpisu, okoliczność, że dany egzemplarz jest odpisem, a nie oryginałem, muszą być niewątpliwe.

To, że treść art. 941 k.c. wskazuje, że rozrządzić majątkiem można na wypadek śmierci jedynie poprzez testament, oznacza to, że generalnie wszelkie inne czynności prawne, w których dana osoba rozporządza majątkiem po sobie są nieważne *ex lege*. Nie jest zatem prawnie skuteczne zawarcie z drugą osobą umowy o dziedziczenie⁴ czy dokonywanie darowizny

² Por. S. Grzybowski, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1985, s. 24.

³ Art. 941 ustawy Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Dz. U. Nr 16, poz. 93)

⁴ Zob. E. Rott-Pietrzyk, *Umowa dziedziczenia – de lege lata i de lege ferenda*, Rejent 2006, nr 2, s. 162 – 179.

na wypadek śmierci⁵. W praktyce, istnieją przepisy szczególne, które umożliwiają danej osobie dysponować określonymi składnikami swojego majątku poza testamentem. Najważniejsze w praktyce są: tzw. uposażenie (art. 831 § 1 k.c.) oraz tzw. zapis bankowy (art. 56 ustawy Prawo bankowe⁶

Testament, jako jednostronna czynność prawna *mortis causa*, podlega w pewnym zakresie rygorom dalej idącym niż czynności *inter vivos*. W szczególności wymaga się, aby spadkodawca działał *cum animo testandi*. Jak wskazał Sąd Najwyższy⁷ w postanowieniu z dnia z dnia 22 grudnia 1997 r., II CKN 542/97, OSNC 1998/7-8/118, wola testowania (*animus testandi*) to kwestia woli i świadomości dokonywania czynności prawnej na wypadek śmierci, a nie użycia w testamencie określonych wyrażen, np. "testament", "ostatnia wola", itp., aczkolwiek wyrażeniami tymi najczęściej posługują się testatorzy. Testator musi obejmować swoją świadomością fakt regulowania losów majątku na czas po swojej śmierci. O woli testowania jak też i o jej braku, może świadczyć zarówno sama treść oświadczenia woli i użyte do jej wyrażenia sformułowania, jak również okoliczności towarzyszące złożeniu tego oświadczenia. W przypadku zakwestionowania woli testowania, na ustalenie, czy spadkodawca miał *animus testandi* może mieć wpływ zachowanie się spadkodawcy po sporządzeniu własnoręcznego oświadczenia, które ma być uznane za testament. Nie bez znaczenia jest również ocena stosunków osobistych spadkodawczyni z jego spadkobiercami jak również to, że chodzi o osobę spadkodawczynię, która dotychczas we właściwy sposób i we właściwej formie dokonała czynności prawnej obejmującej zrzeczenie się dziedziczenia po niej.

Z faktu, że testament stanowi czynność prawną dokonywaną na wypadek śmierci wynika, że testament nabiera mocy dopiero z chwilą śmierci spadkodawcy.⁸ Do tego czasu testament nie stanowi podstawy prawnej dla dochodzenia jakichkolwiek praw lub obowiązków wynikających z ostatniej woli zmarłego. Dopóki żyje autor testamentu, nie wiąże on testatora, nie nakłada na niego żadnych obowiązków.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2007 r. II CSK 121/07, Sąd zauważył, że problem z kwalifikacją testamentu jako zmaterializowanego przedmiotu w postaci dokumentu występuje dlatego, że jest to akt zindywidualizowany, stanowiący powołanie spadkobiercy do spadku,

⁵ Zob. J. Górecki, *Umowa darowizny na wypadek śmierci*, Rejent 2006, nr 2, s. 29-43.

⁶ Dz.U. 1997 nr 140 poz. 939, z późn. Zm.

⁷ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2010 r. III CSK 293/09

⁸ Z.Radwański, *Prawo cywilne- część ogólna*, Warszawa 2007, s. 224.

stanowiącego ogół praw i obowiązków majątkowych zmarłego (art. 922 k.c.). Testament nie jest jednak rzeczą, gdyż brak mu konstytutywnej cechy takiego przedmiotu, tj. możliwości samodzielnego występowania w obrocie.⁹ Z tego punktu widzenia nie przedstawia wartości majątkowej (tzw. sprzedażnej) oraz nie może - jak papiery wartościowe - pełnić funkcji płatniczej i zastępować pieniądza w sensie możliwości umarzania zobowiązań.

Wprawdzie w art. 946 k.c. ustawodawca posłużył się pojęciem testamentu jako dokumentu, lecz nie oznacza to, że stanowi on rzecz ruchomą w rozumieniu kodeksu cywilnego. Zniszczenie tego dokumentu w tym znaczeniu jest rezultatem woli odwołania złożonego wcześniej zawartego w nim rozporządzenia na wypadek śmierci. Wynika to z wyrażenia "w zamiarze odwołania testamentu zniszczy lub pozbawi go cech, od których zależy jego ważność". Testament jako dokument stanowi formę, w której pod rygorem nieważności powinna być wyrażona jednostronna czynność prawna na wypadek śmierci (art. 941 k.c.) Za trafnością tego zapatrywania przemawia ugruntowany w judykaturze pogląd, że gdy sporządzony prawidłowo testament własnoręczny ulegnie przypadkowemu zniszczeniu lub zaginięciu, sąd spadku ustala na podstawie wszelkich środków dowodowych fakt sporządzenia go oraz jego treść; takie ustalenie stanowi wówczas przesłankę określenia spadkobierców w postępowaniu spadkowym (por. np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 1987 r., III CZP 25/87, OSNCP 1988, nr 9, poz. 117).

Z faktem, iż testament jest czynnością *mortis causa*, wiąże się jego istotna cecha, a mianowicie jego odwołalność. Stosownie do treści art. 943 k.c. spadkodawca może w każdej chwili odwołać cały testament lub jego poszczególne postanowienia. Warto jednak dodać, iż odwołać testament może tylko osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych¹⁰. W celu odwołania testamentu spadkodawca może: sporządzić nowy testament, z

⁹ Według definicji legalnej zawartej w art. 45 k.c., rzeczami są tylko przedmioty materialne, nie stanowią ich więc np. prawa autorskie, utwory literackie, muzyczne, a także przedmioty niewydzielone, czyli wody, powietrze, kopaliny itp. W doktrynie trafnie wskazuje się w związku z tym, że rzecz charakteryzuje się trzema konstytutywnymi elementami: ma charakter materialny, stanowi przedmiot wyodrębniony i może samodzielnie występować w obrocie. (...) Dokumenty w rozumieniu kodeksu cywilnego mogą stanowić rzecz, jeżeli odpowiadają wszystkim tym cechom.

¹⁰ Pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletności. Pełnoletnia jest osoba, która ukończyła osiemnaście lat oraz małoletni poprzez zawarcie małżeństwa. W praktyce ten drugi przypadek dotyczyć będzie zgodnie z art. 10 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964r. kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (Dz.U. 1964 Nr 9 poz. 59) kobiety, która ukończyła szesnaście lat i za zgodą sądu opiekuńczego wstąpiła w związek małżeński. Pełną zdolność do czynności prawnych tracą osoby ubezwłasnowolnione całkowicie lub częściowo. Stosownie zaś do art. 549 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964r. kodeksu postępowania cywilnego (Dz.U. 1964 nr 43 poz. 296) testamentu nie będzie mogła odwołać również osoba, dla której ustanowiono doradcę tymczasowego.

zamiarem jego odwołania testament zniszczyć lub pozbawić go cech, od których zależy jego ważność, dokonać w testamencie zmian, z których wynika wola odwołania jego postanowień. Istotnym wymogiem dla skuteczności odwołania testamentu jest uczynienie tego osobiście, ponieważ stosownie do art. 944 § 2 k.c. testamentu nie można odwołać przez przedstawiciela. W sytuacji, gdy spadkodawca sporządził nowy testament nie zaznaczając w nim, że poprzedni odwołuje, odwołaniu ulegają tylko te postanowienia poprzedniego testamentu, których nie można pogodzić z treścią nowego testamentu. Odwołanie poprzedniego testamentu przez nowy nastąpi wyłącznie wtedy, gdy ów nowy testament będzie testamentem ważnym. Osoba, która zamierza odwołać testament poprzez sporządzenie nowego, nie musi być wierna poprzedniej jego formie - ważne jest jedynie, by wybrała formę określoną przez ustawę. Sąd Najwyższy w przywoływanym już wcześniej postanowieniu z dnia 30 czerwca 1972 r. I CR 403/72, stwierdził, iż w wypadku, gdy jest kilka jednakowo skutecznych testamentów, z których każdy stanowi podstawę dziedziczenia, każdy więc podlega otwarciu i ogłoszeniu. Odwołanie jednego testamentu nie pozbawia skuteczności pozostałych, z samego zaś faktu odwołania, pozbawienia cech ważności itp. (art. 946 k.c.) jednego z testamentów nie można wnosić, iż spadkodawca odwołał w ten sposób czy pozbawił ważności itp. pozostałe testamenty, chyba że co innego wynika z okoliczności konkretnego wypadku.

Reasumując testament to jednostronna, osobista, odwołaalna, szczególna czynność prawna, podlegająca wyjątkowym rygorom, np. bezwzględnie nieważny jest testament wspólny, tj. taki, w którym znalazłyby się dyspozycje dotyczące majątku więcej niż jednego spadkodawcy¹¹. Poza dyspozycjami majątkowymi, testament może zawierać również i te niemajątkowe. Jeśli zostanie dokonana czynność prawna w formie zastrzeżonej dla testamentu, a zawierać będzie tylko postanowienia o charakterze niemajątkowym, to będzie to ważnie sporządzony testament.¹² Sposobem istnienia testamentu jest jego forma. Ilekroć forma ta została zachowana, tylekroć dochodzi do skutku testament, stanowiący - każdy dla siebie - podstawę spadkobrania.

¹¹ Zob. W. Klyta, *Testamenty wspólne*, Rejent 2006, nr 2, s. 98-118.

¹² E. Skowrońska-Bocian, *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki*, Warszawa 2005, s. 71.

Bibliografia:

1. Babiarcz S., *Spadek i darowizna w prawie cywilnym i podatkowym*, Warszawa 2010.
2. Gniewek (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2008.
3. Górecki J., *Umowa darowizny na wypadek śmierci*, Rejent 2006, nr 2, s. 29-43
4. Grykiel J., Lemkowski M., *Czynności prawne. Art. 56-81 KC. Komentarz*, Warszawa 2010.
5. Grzybowski S., *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1985.
6. Kamarad E., *Prawo właściwe dla czynności mortis causa – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, w: *Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego*, vol. IX, A.D. MMXI, s. 55- 91.
7. Klyta W., *Testamenty wspólne*, Rejent 2006, nr 2, s. 98-118
8. Radwański Z., *Prawo cywilne- część ogólna*, Warszawa 2007.
9. Rott-Pietrzyk E., *Umowa dziedziczenia – de lege lata i de lege ferenda*, Rejent 2006, nr 2, s. 162 – 179.
10. Skowrońska – Bocian E., *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki*, Warszawa 2005.
11. Skowrońska-Bocian E., *Testament w prawie polskim*, Warszawa 2004.

**NORMATIVE WITNESS PROTECTION
IN POLISH CRIMINAL LAW**

Phd Justyna Żylińska

University of Technology and Economics
them. Helena Chodkowska in Warsaw

Keywords: *witness protection, criminal law, witness, victims protection and assistance, Incognito witness.*

I. Witness' testimonies are very important in criminal procedures as in most cases it is the evidence that allows to determine circumstances of event and, by this help, to detect the perpetrator. Information acquired during hearing include clues, which are base to undertake right actions. Personal evidence sources provide almost 90% of information base for making procedural decisions. Personal evidence is easier to acquire. Moreover, it usually allows to reconstruct events fully, contrary to experts reports, medical and forensic test results that only confirm or eliminate some facts. Inter alia it is because witnesses are prone to actions from perpetrators which are aimed to eliminate potentially aggravating evidence and current methods of witness and victims protection do not fulfil their role completely¹.

Unfortunately until recently, in polish criminal law there hasn't been any law act that would norm instruments protecting witness and victim from danger to their legal goods (especially life, health, freedom and possessions), that derives from their testimony that aggravates perpetrator or just from their participation in criminal proceedings. That system of support and protection referred mostly to key witness - suspect allowed to testify as a witness according to the *Key Witness* act form 25th June 1997². Although on 8th April 2015 *Witnesses and victims protection and assistance*³ act form 28th November 2014, came into life. It describes rules, conditions and scope of implying protection and help for victim and witness and their next of kin, if due to conducted or finished criminal proceedings that victim or witness is involved or fiscal criminal proceedings there is a threat to life and health of those people.

¹ See justification for *witnesses and victims protection and assistance* bill, <http://legislacja.rcl.gov.pl/lista/2/projekt/209345/katalog/209396>.

² *Key witness* act from 25th June 1997, Polish Law Register 2007, Part 36, item. 232 with changes.

³ *Witnesses and victims protection and assistance* act form 28th November 2014, Polish Law Register, item 21.

Moreover some solutions on analysed subject are in *Criminal Code*⁴ from 6th June 1997, *Code of Criminal Conduct*⁵ from 6th June 1997 and also *Criminal Executive Code*⁶ from 6th June 1997. Forgoing issues are subject of this paper.

II. Term "witness" isn't explicit. In criminal procedural law this term refers to person, who is present when the crime is committed and takes notice of circumstances or perpetrator. In other meaning is used term "foster witness" to describe person who is taken to proceedings to ensure correctness of search actions⁷. Moreover witness in procedural meaning is also person who comes to judicial bodies without being called to testify - this person also becomes witness in procedural meaning, when he gets to body legitimated to interview him in this character⁸.

As this type of evidence source everyone can be taken, who has ability to notice, remember and reproduce notices. Nonetheless, detailed law can exclude certain groups of people who in particular case, according to particular conditions cannot be interviewed as witnesses or will be freed from this duty. On the other hand, rules of criminal procedural act don't give any age limit for witnesses and it is not uncommon to interview underage in this role. Witness can be also mentally ill person, an illiterate or person who in the past was sentenced for giving false testimony⁹. Also victim can take the role of witness. As witnesses, experts can also be heard - people who have special information that is necessary to take on technical activities with helping quality, undertaken for example during examination or experiment (art 206 § 2 c.c.c.). Criminal procedural act also allows that as a witness may be heard persons, who conducted background survey and who delivered information in interviews (art 214 § 6 c.c.c.). As a witness may be also heard *incognito* witness - witness whose identity is kept secret because of criminal proceedings¹⁰. Act also admits to interview key witness - suspect allowed to testify on terms described in *Key witness* act.

⁴ Legislative act from 6th June 1997 *Criminal Code*, Polish Law Register (Dz. U.) Part 88, item 553 with changes (in short c.c.).

⁵ Legislative act from 6th June 1997 *Code of Criminal Conduct*, Polish Law Register (Dz. U.) Part 89, item 555 with changes (in short c.c.c.).

⁶ Legislative act from 6th June 1997 *Criminal Executive Code*, Polish Law Register (Dz. U.) Part 90, item 557 with changes, (in short c.e.c.)

⁷ See K. Marszał, *Proces karny. Zagadnienia ogólne*, Katowice 2008, p. 333.

⁸ Ibidem, p. 49.

⁹ See P. Wiliński, *Świadek incognito w polskim procesie karnym*, Zakamycze 2003, p. 35.

¹⁰ Ibidem, p. 49.

In current law state, legal instrument that allow to eliminate nuisance related to testifying, protect witness' privacy and dignity or provide safety are diverse, depending on category of witness that is considered. Functioning system of support and protection provides wide range of protection for penitent perpetrator who obtained key witness status and his next of kin. Some instruments allow to keep in secret circumstances that may reveal identity of *incognito* witness, including his personal data, if it is not important for solving the case. For other persons who are called to judicial body in order to testify as a witness, protection system created by lawmaker was changed significantly by *Witnesses and victims protection and assistance* act from 28th November 2014. With this act there were introduced such forms of help and protection like for example: possibility to use personal protection for the time of real danger, help with changing place of living or financial aid.

III. Some guaranties conditioning witness' protection in criminal proceedings can be found among procedural regulations. Wide range of protection is provided in art. 184 c.c.c., where institution of *incognito* witness is introduced. According to this regulation, witness' personal details (name, surname, place and date of birth, parents' names, marital status, place of living, workplace) and other circumstances that may reveal his identity are kept in secret. Base to use this form of protection is justified fear that there exists serious danger for life, health, freedom or possessions of witness or his next of kin. Fear that justifies anonymity must be probable, so it must result from ensuing circumstances, known to the investigation bodies and be affirmed by proofs. This evaluation isn't done by witness himself as it can't be subjective because of far-reaching legal results and basic procedural guarantees of the accused. Source of danger is indifferent. In earlier events, it can be even not related to the deed that is subject of proceedings¹¹. Criminal procedural act doesn't provide any limitations to the scope of cases, where this instrument can be used. As a consequence, anonymous witness can occur in any case, if conditions stated in art184. § 1 c.c.c. justifying his hiding are fulfilled.

Incognito witness gives great safety guarantees for witness testifying in court and using it. Analysing laws normalising it, makes visible that range of protection provided for *incognito* witness is wide. It is not only about keeping witness' identity in secret. It is clear that the lawmaker gave wide range of

¹¹ S. Wyciszak, *Świadek incognito*, PiP paper 1/1996.

procedural solutions which aim to keep witness personal details confidential. It is worth emphasise that in case when it is decided to hide this information, details are known only to court and prosecutor and when it is necessary also to police officer conducting the investigation. Hearing protocol can be made available to accused or defender only in the way which makes that circumstances hidden (art 184 § 2 c.c.c.).

Witness, who is given *incognito* status, is interviewed by prosecutor and also court, which may order this to one of the judges from its composition - in place and in the way that indisposes revealing anything that may disclose identity. However, the prosecutor, accused and his defender are allowed to take part in this hearing (184 § 3 c.c.c.). Resigning from their participation in hearing would be not only violation of criminal procedural act but also regulation art 6 § 3 item d *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms* according to which the accused has right to interview prosecution witnesses¹².

Moreover, *incognito* witness' security guaranties, what is important for this paper's subject, exclude possibility of confrontation (art. 172 c.c.c.), both when two witnesses are *incognito* and when only one person, whose statement should be confronted with others, uses this form of protection. This solution is justified because *incognito* witness' participation in confrontation must lead, if not to total uncovering, at least to very similar results and as a consequence – depriving the witness of benefit of anonymity.

Content of witness testimony can concern intimate circumstances, personal or drastic and as a consequence expose witness or his next of kin to disgrace. In this case, witness should be provided appropriate conditions to submit a statement of evidence – witness may demand to be heard apart of public trial (art 183 § 2 c.c.c.). Moreover, according to art 360 § 1 c.c.c., court may cancel disclosure trial, in part or totally, if such transparency could:

- cause disruption of public order,
- offend good manners,
- reveal circumstances, that should be kept secret because of important state interests,
- violate important private interest.

¹² Necessity to allow parties, especially the accused and his defender participation in *incognito* witness' hearing and possibility to ask him questions was also emphasised in judicatory - see SC sentence from 16th VI 1999, V KKN 22/99, OSNKW n 9-10/1999, item 58; SC sentence from 10th XII 2001, IV KKN 229/01, OSNKW n 3-4/2002, item. 21; SC resolution from 28th III 2002, III KKN 329/99, not published.

Court also cancels disclosure of trial, in part or totally, for demand of person who placed request for prosecution (art. 360 § 2 c.c.c.). Court can also cancel disclosure of trial, in part or totally, for time when witness under 15 years old testifies (360 § 3 c.c.c.). Without detailed analyse of this law, it is important to notice that this regulation refers only to proceeding on trial; in case of cancelled publicity, on trial there can be present, except of people involved in trial, also two persons recommended by public prosecutor, support prosecutor, private prosecutor and the accused. If there are a few prosecutors or accused, each one of them may demand one person in the courtroom (art 361§ 1 c.c.c.).

Witness may also fear the presence of the accused – it can hinder his testimony. In this case, despite of lawmaker regulation that the accused can be present at all actions of rules of evidence, the president of court can order the accused to leave the room for time of witness' testimony (390 § 1 c.c.c.). Interview without direct contact with the accused can be also provided by technical devices that allow for conducting it remotely with direct transfer of sound and vision so by using videoconference (art 177 § 1a c.c.c.). Unfortunately this method, according to the rule, can be used only when witness is far away from place of hearing, not when direct presence of the accused can hinder witness' testimony. Possibility to interview witness this way is given when witness is under 15 years of age, when crime is committed with violence or unlawful threat or described in chapter XXV (crimes against sexual freedom and decency) and chapter XXVI c.c. (crimes against family and care), when there is justified suspicion that direct presence of the accused can hinder the witness or influent his mental state in negative way (art 185b § 2 c.c.c.). Also in cases about crimes described in art 197-199 c.c., when there is need to hear the victim again as a witness, and for his request, interview is conducted as was described above, when there is justified fear that direct presence of the accused can hinder the victim or influent his mental state in negative way (art 185c § 3 c.c.c.).

Criminal procedural act also contents regulations, which aim to protect witnesses, and victims in particular from traumatic experiences connected with interviews, providing special procedure of hearing for some types of crimes, for example: against sexual freedom and decency (art 185a – 185d c.c.c.). Moreover it obliges or qualifies bodies to make decisions which have direct effect on victims' safety and refer to implying preventive means. For example, it can be prohibition of contacts with victim and order to leave local inhabited with the victim (art 275 and art 275a c.c.c.). The aim of those

measures is to secure proper course of proceeding, so they are not intended to protect the victim. Moreover rule in art 253 § 3 c.c.c. states, that victim should be informed immediately by court or prosecutor about reversal, not extending or changing temporary arrest for other preventive measure, unless victim resigns from this right. Unfortunately, law does not provide informing about events other than administrative decisions, that may influence temporal arrest and victim's safety like, for example: accused escape form detention centre. Moreover, handing this kind of information over does not entail providing victim protection¹³.

Right to increased law protection of witness derives also form criminal code. Regulation from art 245 c.c. states, that use of violence or unlawful threat in order to influence witness, expert, translator, prosecutor or the accused is punishable by imprisonment from 3 months to 5 years. Good protected by this regulation is not only justice in terms of proper course of proceedings but also safety, freedom and physical integrity of witnesses. Regulation protects witness who testifies or fulfils other procedural duties from influence through unlawful threat or violence.

In the context of discussed subject, it is important to mention that for victims and witnesses who are imprisoned, regulation form art 88d c.e.c. are implied. This regulation provides special protection for those persons if in connection with legal proceedings in progress they are involved, there is serious threat or direct fear that real danger to their life and health may occur. In this case, prison director takes them over special protection in extended isolation and security, that particularly involves: health control, psychological help, implying measures of imprisonment described in art 90 item 7 – 9 c.e.c. (convict's visits are controlled by prison administration, conversations during visits are controlled by prison administration, convict's correspondence is censored by prison administration unless act says differently, convict's phone calls are controlled by prison administration). Special protection can also include implying conditions of imprisonment described in art 88b c.e.c. (for example: cells are closed 24 hours a day and controlled more often, convict's walks take place in restricted places with special surveillance) or art 88c c.e.c. (constant monitoring of convict's behaviour) and personal protection as in *Key witness* act from 25th June 1997 – with convict's agreement.

¹³ <http://legislacja.rcl.gov.pl/lista/2/projekt/209345/katalog/209396>.

IV. As was mentioned, current system of support and protection also applies to key witness. His protection is in fact “out of procedural” protection. Condition for applying this kind of help and protection for this particular kind of witness, is danger to most important goods, that are under special protection – life and health (one exception is financial help). Protection may apply not only to key witness but also to his next of kin (as stated in art 115 § 11 c.c.¹⁴), and also to suspect who fulfilled conditions provided in art 3 item 1 *Key witness act* from 25th June 1997¹⁵, if based on prosecutor’s decision, they are also included into protection or help.

Terms, scope and means of applying, executing, revoking and finishing personal protection and help for protected persons are described in art 14 – 21 aforementioned act, and also in Regulation of Council of Ministers on *providing protection and help for key witnesses and other authorized persons* form 18th October 2006¹⁶.

Protected persons can obtain protection and help as follows:

- Personal protection: constant or temporal presence of policemen near protected person, constant or temporal observation of protected person and his surroundings, providing protected person a place to stay, defining time and means of transport as well as scope, terms and means of contacting with other people;
- Help with changing whereabouts. This kind of help includes taking organisational or financial actions that will allow protected person to stay in other place than usual;
- Changing the place of employment, when there is a danger for health and life connected with previous place of employment and, when necessary, providing source of income for protected person who changed whereabouts;
- Financial help (especially for costs of living) in case when it is impossible to employ witness or his next of kin;
- Protected person in some special cases can be given documents allowing to use personal details other than his own, including documents allowing to cross borders;
- Help including surgery that will remove characteristic features or plastic surgery if it is necessary;

¹⁴ According to art. 115 § 11 *Criminal Code*, next of kin is spouse, ancestor, descendant, siblings, akin, adopted person and his or her spouse, and also person remaining in cohabitation.

¹⁵ *Key witness act* from 25th June 1997, Polish Law Register 2007, part 36, item 232 with changes.

¹⁶ Regulation of Council of Ministers on *providing protection and help for key witnesses and other authorized persons* form 18th October 2006¹⁶, Polish Law Register Part 201, item 1480 with changes.

- In case when there is no possibility of providing protected person or his next of kin healthcare based on public health insurance, financial help can be also provided for costs of healthcare;
- key witness can request temporal cancelation of disclosure of trial for time of his hearing.

Base for applying protection doesn't have to be probable – in case of key witness, danger to life and health is somehow alleged and that's why act doesn't require its justification or proofs¹⁷. Scope of protection for key witness seems sufficient to keep him safe and wide range of protection forms allows to adjust it to real needs.

V. In the context of this subject, it is important to pay attention to *Witnesses and victims protection and assistance* act. Justification¹⁸ of this act states, that its general aim is to create complex regulation dedicated to protecting victims and witnesses, whose life and health are in danger, in order to save them from terror and revenge, provide them proper participation in proceedings and avoid their further victimisation. Project is a way of fulfilling general goal of criminal proceedings, explained in art. 2 § 1 point 3 c.c.p., according to which criminal proceedings consider right and legal interests of victim. Moreover, act should implement: directive of European Parliament and Council 2012/29/UE from 25th October 2012 *establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime*, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA¹⁹, and also directive of European Parliament and Council 2011/99/UE from 13th December 2011 r. *European Protection Order*²⁰. Act provides conditions of using means of protection and help for victim and witness and their next of kin in criminal and fiscal-criminal proceedings, in order to save them from threat and revenge, ensure their proper participation in proceedings and avoid further victimisation.

Means of protection and help – as in act – involve:

- Protection for the time of legal proceedings which can be applied when life and health of person is in danger in connection with criminal and fiscal criminal proceedings that are or can be in progress. It involves the presence of policemen around person

¹⁷ E. Kowalewska-Borys, *Świadek koronny w ujęciu dogmatycznym*, Zakamycze 2004, p. 254.

¹⁸ <http://legislacja.rcl.gov.pl/lista/2/projekt/209345/katalog/209396>.

¹⁹ Directive of European Parliament and Council 2012/29/UE from 25th October 2012 *establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime*, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA (page 57).

²⁰ Directive of European Parliament and Council 2011/99/UE from 13th December 2011 r. *European Protection Order* (page 2).

requiring protection during actions when his presence is needed, on the way to the location where the action takes place and on the way back;

- Personal protection - it involves: constant or temporal presence of policemen close to the protected person; observation of the person and his surroundings, recommending that person safe place to inhabit, safe time and means of travelling and communicating with other people;
- Help with changing whereabouts includes taking organisational actions that will allow protected person to stay in other place than usual, especially providing temporal dwelling, help with renting or buying a flat, help with moving out, etc. Person helped with changing whereabouts, who has no income and is not able to work because of threat to life or health can get financial help to meet basic needs, to cover cost of flat and for cost of healthcare (if protected person is not under health insurance);
- Psychological help in case when the psychological health of victim or his next of kin is in danger.

Analysed act also provides important changes – in terms of witness protection – to

Criminal Executive Code. At first, it gives solutions that ensure confidence of witness' personal details. In state of law binding to 7th April 2015, if a witness didn't use a possibility to conceal his personal details, given him by art 191 § 3 c.c.c., than his details were available in case files, which also the accused had access. Implied change deserves positive evaluation – adding in art 148 c.c.c. § 2a which states that in protocol there aren't information concerning place of living and working of persons involved in proceedings (this doesn't include name and surname). This data are placed in appendix to protocol and it can be seen only by body conducting the investigation.

Secondly, in art 253 c.c.c., significant change is introduced, as victim will be no longer informed only about reversal, not extending or changing temporary arrest for other preventive measure, (unless victim resigns from this right), but also about accused escape form detention centre (unless victim resigns from this right). In certain justified cases, this information will be given also to the witness. Next significant change, introduced by act from 28th November 2014 to *Criminal Executive Code* is extending scope of procedural

information, given to victim and witness before first hearing - it is extended about information concerning available means of protection and help.

VI. To sum up – fighting crime, and especially the most dangerous one – organised crime, with conventional methods is not always sufficient. Witnesses, in fear for their lives, health or other goods, not always want to testify. That's why it is so important to provide them feeling of safety and physical comfort according to their role as a witness. As E. Kowalewska-Borys said, it is true that issues of legal situation of victims and witnesses, their protection and rights were always at the second place in comparison to legal situation and rights of the accused²¹. Solutions that refer to means and ways of help, regulated as one legal act which aims to protect witness and victim in case when their life and health is in danger because of testifying or providing explanations which blame the perpetrator or because of the fact of being involved in criminal proceedings – deserve positive evaluation. Sense of providing means of help for witnesses and victims derives from real need – dynamic growth of crime, especially the most dangerous one – organised crime, lead to situations when witnesses are threaten to make them recant or change their testimonies. Considering aforementioned assumptions, changes proposed by *Witnesses and victims protection and assistance* act should be evaluated positively as they aim to create complex regulation dedicated to protecting victims and witnesses, whose health and life are in danger.

Literature

1. *Key witness* act from 25th June 1997, Polish Law Register 2007, Part 36, item. 232 with changes.
2. *Witnesses and victims protection and assistance* act form 28th November 2014, Polish Law Register, item 21.
3. Legislative act from 6th June 1997 *Criminal Code*, Polish Law Register (Dz. U.) Part 88, item 553 with changes (in short c.c.).
4. Legislative act from 6th June 1997 *Code of Criminal Conduct*, Polish Law Register (Dz. U.) Part 89, item 555 with changes (in short c.c.c.).
5. Legislative act from 6th June 1997 *Criminal Executive Code*, Polish Law Register (Dz. U.) Part 90, item 557 with changes, (in short c.e.c.)

²¹ E. Kowalewska - Borys, op. cit., p. 245.

6. K. Marszał, *Proces karny. Zagadnienia ogólne*, Katowice 2008, p. 333.
7. P. Wiliński, *Świadek incognito w polskim procesie karnym*, Zakamycze 2003, p. 35.
8. S. Wyciszak, *Świadek incognito*, PiP paper 1/1996.
9. E. Kowalewska-Borys, *Świadek koronny w ujęciu dogmatycznym*, Zakamycze 2004, p. 254.
10. <http://legislacja.rcl.gov.pl/lista/2/projekt/209345/katalog/209396>.
11. Directive of European Parliament and Council 2012/29/UE from 25th October 2012 *establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime*, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA.
12. Directive of European Parliament and Council 2011/99/UE from 13th December 2011 r. *European Protection Order*.

УДК 811.512.162

КУЛЬТ ХЫЗЫРА В НАРОДНЫХ ЭПОСАХ ТЮРКСКИХ НАРОДОВ

Нерман Годжатюрк,

доктор философии по философии,
доцент кафедры истории философии и культурологии, Бакинский
государственный университет (Баку, Азербайджан)

Ключевые слова: *Бог, Хызыр, Отец Коркут, миф, фольклор, дастан, сказка, шаман, народ, память, бута, образ.*

Аннотация. Вот уже сотни лет Коркуд Ата, освещающий сиянием своего духа огузский мир, бродит по тюркскому миру, воплотившись в песнях «Огузнаме». Вне зависимости от того, когда, со стороны каких огузских племен и на какой территории написаны эти священные письмены, они распространены повсюду, начиная от Уйгурии в Китае, кончая Туркестаном, Кавказом, Анатолийскими холмами, вплоть до центральной части Европы. В книге «Китаби-Деде Коркут» дух Хызыра представлен в виде Коркута Ата.

С философской точки зрения дастаны, как вместилище народной памяти, играют важную роль в истории становления государственности, что непосредственно связано так же и с самоорганизацией мифических сюжетов. Общество в лице государства нуждается в организованном управлении, что является признаком исторического перехода от мифолого-космологических представлений к эпосу и сказаниям. Эпическое сознание само по себе является новым периодом в данном процессе. Здесь реально возникает новый феномен – феномен государства. Даже указанный феномен в эпосах проявляется в определенной социальной позиции – или положительной, или отрицательной. Следовательно, эпосы (дастаны) носят в себе, как форме народной памяти, и представления о государственном устройстве. К примеру, в эпосе о Кёроглу имеется налицо народный протест против определенных недостатков государственного устройства, на уровне народной памяти. В эпосе “Бильгамыс” подтверждается идея о необходимости выполнения своего долга перед обществом каждым индивидом, что может спасти всех в целом, и необходимо обязательно воспользоваться этим шансом. Эпос “Книга моего отца Коркута” от начала до конца является образным выражением народного единства, сохранения государственности, прогрессивного развития. В данном случае в научно-теоретическом аспекте рассмотрено, как в эпосе “Книга моего отца Коркута” мудрость Хызыра трансформируется в образ отца Коркута.

Дух святого Хызыра всегда живет среди тюркских народов. Независимо от места проживания, каждый представитель тюрков от восхода до заката призывает священный дух Хызыра себе на помощь. Отметим также, что, несмотря на то, что дух бродит везде, в Азербайджане он дорог и близок людям, как нигде. Азербайджанская земля всеми своими ресурсами, т.е. водой, воздухом, людьми, - связана с Хызыром. В дастане «Китаби-Деде-Коркут» Хызыр назван «Хызыром на сером коне», он стремится помочь всем нуждающимся [см.:2].

Источники миссию, которую реализовывает святой Хызыр по поручению Бога, изображают следующим образом: он ходит по Земле и помогает тем, кто нуждается, иногда вмешивается в силы природы, нужным людям тайком внушает научные идеи. Он способствует росту растений и их цветению, размножению и увеличению стад животных, увеличению численности людей, их крепости и здоровью. Он помогает

выздоровлению больных и раненых, способствует заживлению ран, прибавлению достатка в семье. Он всегда находится рядом с рождающимся ребенком и умирающим человеком.

Говорят, что святой Хызыр предстает перед людьми в основном как старец с седой бородой и с посохом в руке, или же в виде лица, знакомому этому человеку, или в виде нищего, странствующего дервиша, иногда он предстает перед людьми на белом коне (иногда на сером коне), в длинной зеленой накидке, с перехватом на поясе.

Первым наследственным древом тюрков является, как считается, Огуз Хызыр. Он не рожден от женщины. Он спустился с небес в небесном сиянии. Затем небесный Волк Света стал его товарищем. До самого последнего дня Огузов они были вместе. Таким образом, тюркские поколения стали развиваться, множиться под опекой Духа Хызыра. На протяжении всей истории человечества было создано много человеческих миров, хаганств [7, с. 257].

Преобладающее число качеств, которые мы обрисовали в образе Хызыра (мир ему), есть и у отца Коркута. Отец Коркут был основным носителем божественных качеств, которые были присущи Хызыру. Отец Коркут был священным духом, который достиг вершины мудрости Хызыра и стал вследствие этого изливающим свет на Землю. Если обобщить смысл сказаний, обобщенных в тюркском мире в “Огузнаме”, можно прийти к выводу, что Коркут был во все времена, везде. Если обобщить историческую память золотых страниц огузской памяти, то можно увидеть отца Коркута в самых разных обличьях. Он предстает перед нами то в обличье старшего шамана, владельца мудрости, то визиря, ясновидящего, то хагана, управляющего страной, мудро направляющего народ к лучшей жизни [см.:1, 13].

В некоторых источниках пишут, что он происходит из рода Баятов, огузского племени, то рода Гаи. Считается, что он прожил 300 лет на свете, проводив и встретив семь поколений огузов. Именно поэтому новые поколения информацию о нем преподносят в самых разных вариантах. Абульгази Бахадур Хан в своей записной книжке “Огузское генеалогическое древо” пишет о Коркуте отце, что этот знаменитый старец жил 295 лет, был в Огузском ханстве визирем у трех падишахов. Он был современником пяти огузских ханов (Инал Ябгу, его сына Дюйлю Гаи, брата Эргигюль Эрги, зятя Эргина, сына Дюйлю Гаина Туман, сына последнего Ганлы Ябгун), Отец Коркут вначале был визирем у Инал Ябгу [6, с.11].

В сказании “Огузнаме” одним из интересных мест, где дается наиболее значимая информация об отце Коркуте, является рассказ о событиях вокруг народа Баяндур.

Отец Коркут был непосредственно связан с проблемой жизни и смерти. Он очень много, причем бескорыстно, оказывал помощь людям, которые заболели той или иной болезнью. Танры (Всевышний), увидев это, сказал ему во сне: “Ты будешь жить столько, сколько пожелаешь”. После этого отец Коркут прожил очень долго. Однако, однажды в поле он побежал за убегающим быком, хотел его поймать, бежал столько, что очень устал, изнемог, присел отдохнуть и подумал: если не умру, я его достигну. Тем самым он совершил ошибку. Ему не надо было вспоминать о смерти. Бык сам вернулся к нему, но отец Коркут, чтобы избавиться от когтей смерти, сел на крылатого верблюда, облетел весь мир, в конце-концов верблюд устал, он прирезал его, из шкуры сделал плащ, но куда бы он не пошел, отовсюду слышал слова: “мы роем могилу отцу Коркуту”, в конце концов, он сбросил свой плащ на море, помолился, прожил, таким образом, на нем неделю на морской волне, в конце концов, устал, заснул, и в это время смерть в виде змеи подкралась к нему и ужалила его, тем самым убив отца Коркута [3, с.163].

В другом варианте сказания, которое распространено в Казахстане, говорится, что святой Коркут в древние времена проживал в определенном месте, и увидел как-то во сне, что люди роют кому-то могилу. Он спросил: “А кому предназначена эта могила?”. Ему ответили: “Для святого Коркута”. Он же, испугавшись приближения смерти, начал ее избегать и устремился в противоположный конец света. И там он видит аналогичный сон, в конце концов решает поселиться в самом центре мира, чтобы не умереть. С этой целью он приходит на берег Сыр-Дарьи, берет свою плащаницу, ложится на нее, устраивает здесь свою жизнь [5, с.226].

В конечном счете, можно отметить, что отец Коркут прожил долгую жизнь, причем прожил достойно, оставшись в памяти народной как святой, достойный человек, с необычайными способностями и волей, носитель святого духа. Наряду со сказанным отметим также, что, несомненно, Коркут был фактически проявлением святости Хызыра, его мудрости, что и описано в Сказаниях об огузах. У отца Коркута, как покровителя огузских правителей и народа, был гопуз (музыкальный инструмент), как дар мира шаманов. При сражении, услышав звуки гопуза, воины опускали даже уже вознесенный меч со словами: “Да

будешь ты прощен во имя гопуза отца Коркута!"[4, с.212]. Огузский народ проявлял почтение не только к личности самого отца Коркута, но и к его музыкальному инструменту, считая его священным. Гопуз воспринимался не как простой инструмент, а как сущность, связанная с миром духов, с небесами. Дело в том, что Хызыр (мир ему), а также ашуги (поэты), получив в дар буту или саз (музыкальный инструмент), становились влюбленными (ашугом). В этом смысле наложение содержания мифических сюжетов на творческое воплощение дастанов в определенных сюжетах накладывается друг на друга, при этом совершается переход, или же процесс трансформации, что играет принципиальную роль в научно-философском анализе данной проблемы.

Литература

1. Aydosov A. Korkutnama, Almatı: 1997. 1
2. Qocatürk N. Xızır Əleyhissəlam: Türkün ağ atlı oğlanı. İstanbul: 2013. 4
3. Gökyay Orhan Şaik. Dede Korkut Hikayeleri, İstanbul, 1980. 6
4. Ergin Muharrem. Dedem Korkut Kitabı, İstanbul, 1996. 8
5. Məmmədov H. Dədəm Qorqud gəzən yerlərdi bu yerlər, Bakı: 1999. 15
6. Toğan A. Zeki Velidi. Oğuz destanı. İstanbul: 1982. 17
7. Faruk Sümər. Oğuzlar. Bakı: 1992. 18

СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ОМБУДСМАНА ТА ЙОГО МІСЦЕ В МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Демків Р.Я.

доцент кафедри конституційного та
міжнародного права ЛьвДУВС
кандидат юридичних наук

Розглядаються питання виникнення та походження інституту омбудсмена, деякі аспекти у сфері захисту прав та інтересів людини, що регулюють створення інституту омбудсмена і його подальше існування та розвиток.

Ключові слова: *омбудсмен, уповноважений з прав людини, Уповноважений Верховної Ради з прав людини.*

The questions of the emergency and the origin of the ombudsman, some aspects of the protection of human rights and interests, that governing the institution of the Ombudsman and its continued existence and development.

Keywords: *Ombudsman, Parliament Commissioner for Human Rights.*

Термін «омбудсман» має німецьке походження і його коріння сягає раннього періоду життя німецьких племен. Так називалася особа, яка обиралась для збору зі злочинців-вбивць грошової пені (віри) від імені потерпілої сторони [1, с. 39]. Хоча, деякі автори твердять, що поняття «омбудсман» має ісландське коріння і походить від «umbur», що середньовічною шведською мовою означало силу чи авторитет [2, с. 8].

Слід зазначити, що термін «омбудсман» не отримав широкого законодавчого визнання у світі. Так цей інститут називається тільки в скандинавських країнах, деяких штатах Індії. В інших країнах національні правові акти про омбудсмана містять різноманітні назви зазначеного інституту: Уповноважений з громадянських прав, Уповноважений Державних Зборів з прав громадян і Уповноважений Державних Зборів з прав національних і етнічних меншин, Уповноважений Олій Мажлісу з прав людини та просто Уповноважений з прав людини, колегія Народного правозахисту, Адвокат народу, Народний Адвокат, Національний Правозахисник (омбудсман), Парламентський комісар з адміністрації; посередник (медіатор).

Разом з тим, у теоретичному плані термін «омбудсман» є збірним і являє собою родове поняття, образ спеціальної служби, яка не схожа на інші державні та громадські структури, що займаються захистом прав і свобод людини та громадянина.

Основним призначенням інституту омбудсмана є здійснення контролю за дотриманням законодавства у галузі прав людини. І сьогодні в наукових джерелах визначення інституту омбудсмана дається саме в такому сенсі. Так, в енциклопедичному словнику конституційного права сказано: «Омбудсман – посадова особа ряду держав, що призначається парламентом і має завдання захист прав і свобод людини і громадянина» [3, с. 399]. З таких позицій термінологічна дефініція цього інституту має місце в юридичній енциклопедії: «Омбудсман (від швед. ombudsman – представник чийхось інтересів; англ. – ombudsman) – в ряді країн спеціальна посадова особа парламенту, що здійснює нагляд за законністю дій державних органів і дотриманням прав і свобод громадян».

У науковій літературі омбудсман розуміється як «незалежна від уряду, призначена парламентом посадова особа, яка зобов'язана слідкувати за тим, щоб державні органи, перш за все виконавча влада, не порушували прав людини і громадянина» [4, с. 556].

Закоморна К.О. говорить про те, що інститут омбудсмана є незалежним, політично нейтральним, допоміжним та самостійно функціонуючим державним спеціалізованим органом, що володіє нетрадиційними методами дослідження та реагування на факти порушень прав і свобод людини посадовими особами незалежно від форми власності державної та публічної влади, у зв'язку з чим робота в даному органі пов'язана з обов'язковою вимогою виключення сумісності цієї посади з іншими [5, с. 47].

Інститут омбудсмана належить до тих небагатьох конституційних новацій останнього часу, статус яких продовжує удосконалюватися, модифікуватися і часто стає предметом наукового дослідження. Природа цього інституту, його модель у кожній з країн визначається й залежить від певного набору чинників, серед яких слід виділити форму правління в державі, існуючі в країні державний устрій та правову систему, конституційні та національні традиції, політичну кон'юнктуру, менталітет народу тощо.

Омбудсман одержав законодавче і суспільне визнання у державах з найрізноманітнішими формами правління та політико-територіальним устроєм.

В Україні Парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України і в межах її юрисдикції на постійній основі здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

Відповідно до чинного законодавства предметом відання Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини є управлінські відносини, що виникають при реалізації прав і свобод людини і громадянина.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини не розглядає звернення, які розглядаються судами і припиняє розпочатий розгляд, якщо зацікавлена особа звернулася за захистом своїх прав до суду, отже, судової юрисдикції, як основного способу захисту і відновлення порушених прав і свобод, віддається пріоритет у механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина.

Ефективність роботи Уповноваженого Верховної Ради з прав людини прямо залежить від взаємодії і співпраці з іншими органами держави, що здійснюють захист прав людини і громадянина в Україні. Це досягається, насамперед, зобов'язання органів держави і місцевого самоврядування, так само як і об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій співпрацювати з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини і надавати йому необхідну допомогу, право невідкладного прийому посадовими особами, безперешкодного відвідування органів публічної влади, присутність на їх засіданнях, звернення до Конституційного Суду України. При цьому вагомими умовами ефективності інституту виступають також особисті і професійні якості омбудсмена.

Список використаних джерел

1. Бойцова В.В. Служба защиты прав человека и гражданина. Мировой опыт. – М.: БЕК, 1996. – 408 с.
2. Хаманева Н.Ю. Уполномоченный по правам человека – защитник прав граждан. – М.: ИГиП РАН, 1998. – 80 с.
3. Конституционное право. Энциклопедический словарь / Отв. ред. С.А. Авакьян. – М.: Норма, 2000. – 688 с.

4. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Учебник: В 4 т. / Отв. ред. Б.А. Страшун. – М.: Издательство БЕК, 1995. – Т. 1-2. – 758с.
5. Закоморна К. Особливості законодавчого регулювання діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини // Право України. – 2000. – № 1. – С. 47-50.

МОРАЛЬ І ПРАВО: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ

Євхутич І.М.

викладач кафедри цивільного права та процесу
факультету з підготовки фахівців для підрозділів
кадрового забезпечення та міліції громадської безпеки

У статті визначено характеристики моралі і права, риси їх єдності, відмінності, взаємозв'язку, взаємодії, взаємовпливу та суперечності, які надають можливість проаналізувати та класифікувати співвідношення між правом і мораллю в процесі соціального регулювання.

Ключові слова: *мораль, право, норми права і моралі, духовна культура людства.*

В статье определены характеристики морали и права, черты их единства, различия, взаимосвязи, взаимодействия, взаимовлияния и противоречия, которые предоставляют возможность проанализировать и классифицировать соотношение между правом и моралью в процессе социального регулирования.

Ключевые слова: *мораль, право, нормы права и морали, духовная культура человечества.*

The article defines the characteristics of morality and law, features of their unity, difference, relationship, interaction, mutual and contradictions which make it possible to analyze and classify the relationship between law and morality in social regulation.

Keywords: *morality, law, law and morality, spiritual culture of mankind.*

Право і мораль слугують одній меті – створенню і підтриманню „замиреного середовища”, забезпеченню соціального порядку. Але ця мета досягається ними по-різному. На відміну від права, мораль оцінює не тільки дії, поведінку людей, але і саму особистість. Зрозуміло, особистість виявляється в діях, але існують такі поняття, як „моральне обличчя”, „репутація”, зумовлені постійною, стійкою лінією поведінки людини, що породжує певні індивідуальні та соціальні очікування. Люди різняться тим, що є моральні і аморальні, чесні і нечесні, жадібні і добрі, скупі і щедрі, милосердні і жорстокі, брехливі і правдиві, сумлінні і безсовісні, корисливі і безкорисливі, привітні і замкнуті, склочні і доброзичливі, ледачі і працелюбні, скромні і пихаті, принципові і безпринципні, порядні і непорядні, щирі і лицемірні, сердечні і безсердечні, надійні і ненадійні тощо.

З великим ступенем ймовірності можна припустити, що мораль складалася одночасно з правом і в конкуренції з ним, зокрема, у первісній общині, де особистість ще не відокремилася від колективу, не було потреби ні в праві, ні в моралі.

Одночасно з мораллю складалося право, що оцінює ті ж стосунки з позицій охорони і відтворення нерівності, що розвиваються та індивідуалізуються. Неминуча конкуренція правових та моральних оцінок (справедливий перерозподіл) призводила до соціальних конфліктів, виходом із яких була зміна, уточнення правових норм або насильницьке придушення незадоволення.

Врешті-решт обов'язковість права стала чіткішою, суворішою, ніж обов'язковість моралі з тих причин, що право – одне, а різних уявлень про справедливість багато, разом з тим право, на відміну від моралі, визнається офіційно і підтримується державою [1].

На певному етапі розвитку суспільства між правом і мораллю відбувся своєрідний поділ праці. Предметом правового регулювання залишилися переважно дії та стосунки, що можуть бути доведені у випадку суперечки, а при потребі попереджені або покарані за допомогою заходів державного примусу. Предметом моральних оцінок стали якості особистості, виражені в її поведінці і вчинках. Цим зумовлена несумісність правових і моральних оцінок особистості як такої: моральною особистістю вважається людина, котра зважає на інтереси інших людей, готова допомогти їм, здатна приборкати власні егоїстичні почуття; у праві людина існує як суб'єкт права, загальний і

індивідуальний статус якої визначається не притаманними їй особистими духовними якостями, а формально визначеними правовими приписами [2, 5-6].

Правові норми (у сучасному суспільстві) містяться в письмових актах, що підлягають систематизації, інкорпорації, кодифікуванню. У текстах нормативних актів можливі неточності, помилки, застарілі норми, суперечності, у зв'язку з чим нерідко критикується недосконалість правових норм. Ніхто не засуджує недосконалості норм моралі, оскільки їх створювало саме суспільство і гнучко пристосовувало до оцінки будь-яких ситуацій. Право – норми, які реалізуються або, принаймні, здатні до реалізації. Проголошене, але недотримане державою право породжує в суспільстві недовіру до права взагалі. Право зорієнтоване на суспільні стосунки, які можна формально визначити для охорони і відтворення (або попередження). Загальна мета моралі – виховання добродесної і добродійної особистості. Всі моральні норми впливають з цього ідеалу. Правові норми виражають державну волю, спрямовану в кінцевому результаті на підтримання громадського порядку. Моральні норми виражають уявлення, що склалися в тому ж суспільстві. Діяння, що суперечать праву, називаються правопорушеннями; людей, які порушують моральні норми, називаються нечесними людьми [3, 3-4].

З огляду на вищевикладене можемо стверджувати, що особливе місце при формуванні духовного світу особистості, її свідомості та культури, активної життєвої позиції належить праву і моралі. Саме вони відіграють роль найважливішого соціального регулювального чинника, який виступає складовою загальної системи громадянських стосунків і цілеспрямовано впливає на її розвиток і вдосконалення [4, 49].

Норми моралі – це правила поведінки людей, які встановлюються в суспільстві відповідно до моральних уявлень людей про добро і зло, справедливість і несправедливість, честь, гідність і охороняються силою суспільної думки або внутрішнім переконанням [5, 197]. Право і мораль мають загальні риси і властивості. Головні їх загальні риси проявляються в тому, що вони входять в зміст культури суспільства, є ціннісними формами свідомості, мають нормативний зміст і слугують чинниками, які регулюють поведінку людей. І право, і мораль впливають на соціальні, економічні, політичні умови життя суспільства, слугують загальній меті – узгодженню інтересів особи і суспільства, забезпеченню та підвищенню гідності людини, підтримці громадського порядку.

Що ж загального між правом і мораллю?

Право і мораль:

- є надбудовними явищами над економічним базисом і суспільством;
- мають загальну економічну, соціально-політичну та ідеологічну основу;

- їм притаманна загальна мета: утвердження загальнолюдських цінностей у суспільстві;

- складаються із загальних правил, що виражають певну волю, тобто спрямовані на встановлення та підтримку на необхідному рівні дисципліни і порядку в суспільстві;

- мають нормативний характер: і в праві, і в моралі присутні санкції, що забезпечують негативні наслідки для порушників норми;

- є засобом активного впливу на поведінку людей.

Таким чином, і право, і мораль мають здатність проникати в різні сфери суспільного життя. Ні право, ні мораль не обмежуються предметно відокремленою сферою соціальних відносин. Вони пов'язані з поведінкою людей в широких сферах їх соціальної взаємодії, тобто не можна розмежовувати право і мораль за предметними сферами їх дії, вони діють у єдиному „полі” соціальних зв'язків. Звідси спільність, тісна взаємодія норм права і моралі [6, 71].

Разом із загальними рисами існують і відмінні риси моралі і права. Право складається із встановлених у певному порядку компетентними державними органами зафіксованих юридичних актів. Воно виражає волю держави, правосвідомість народу, соціальних груп, які стоять біля керма державної влади.

Мораль же з'явилася ще до поділу суспільства на класи й становлення держави. Норми моралі складаються в суспільній думці. Принципи і норми моралі можуть бути систематизовані, зібрані в „моральному кодексі”, але в цілому моральні погляди, уявлення, вимоги виражаються в суспільній думці.

Мораль охоплює ширшу сферу відносин, ніж право. Моральні вимоги відрізняються більш широким змістом, дають більший простір для тлумачення і застосування. Відмінність норм права від моралі проявляється також у характері гарантій виконання цих норм. Вимоги моралі і права виконуються більшістю людей добровільно в силу розуміння їхньої справедливості.

Право, закон мають в якості специфічної гарантії виконання авторитет і силу влади держави, що забезпечуються при необхідності

примусовими заходами. Отже, норми права і моралі в певних випадках спираються і на заходи примусу. Але характер примусових заходів і спосіб їх здійснення в праві і моралі різні. У сфері моралі примус виступає у формі суспільної думки, впливу соціальної спільноти, колективу. Суспільство в разі вчинення людиною аморального вчинку визначає міру морального осуду, впливу.

Відмінність між правом і мораллю проявляється в оцінці мотивів поведінки особи. Право вказує на необхідність всесторонньої оцінки поведінки людини, яка вчинила правопорушення або злочин.

Можна виділити основні відмінні риси права і моралі як складових духовної культури людства таким чином:

1) за походженням; норми моралі складаються в суспільстві на основі уявлень людей про добро і зло, честь, совість, справедливість; вони набувають обов'язкового значення в міру усвідомлення та визнання їх більшістю членів суспільства; норми права встановлюються державою і після набрання чинності відразу стають обов'язковими для всіх осіб, які перебувають у сфері їх дій;

2) за формою вираження; норми моралі не закріплюються в спеціальних актах, вони містяться у свідомості людей; правові норми зафіксовані в офіційних державних актах – законах, указах тощо;

3) за способом охорони від порушень; норми права і моралі в правовому суспільстві переважно дотримуються добровільно, на основі розуміння людьми справедливості їх приписів, але реалізація моральних норм забезпечується внутрішнім переконанням людини, а також громадською думкою; для правових норм цього недостатньо, тому тут застосовують заходи державного примусу;

4) за ступенем деталізації; норми моралі виступають у вигляді найбільш узагальнених правил поведінки; правові норми являють собою деталізовані правила поведінки, в яких закріплюються чітко визначені юридичні права і обов'язки учасників суспільних відносин [5, 199-200].

Аналізуючи співвідношення права і моралі як складових духовної культури людства, можна з'ясувати, що дотримання правових норм значною мірою зумовлюються тим, якою мірою вони відповідають вимогам моралі. Норми права не повинні суперечити позитивним засадам суспільства. Разом із тим, вимоги суспільної моралі повинні неодмінно враховуватися законодавчими органами при розробці нормативних актів держави.

Література:

1. Прокофьев А.В. Место и характер моральных аргументов в политической практике (идея „моральной нейтральности” публичной сферы и ее альтернативы) // Этическая мысль. – 2005. – Вып. 6. [Электронный ресурс] / А.В. Прокофьев. – Режим доступа: <http://www.iph.ras.ru/uplfile/root/biblio/em/em6/6.pdf>
2. Темченко В.І. Мораль у професійній діяльності ОВС / В.І. Темченко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2006. – № 3(29). – С. 3-8.
3. Темченко В.І. Особливості реалізації етичних ідей у праві / В.І. Темченко // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 2005. – № 4. – С. 3-7.
4. Правовое воспитание и социальная активность населения / редкол. Б.М. Бабий (отв. ред.), Н.И. Козюбра, В.В. Оксамытный. – Киев: Наукова думка, 1979. – 327 с.
5. Хропанюк В.Н. Теория государства и права / В.Н. Хропанюк. – Москва: Интерстиль, 2000. – 197 с.
6. Лукашева Е. А. Право. Мораль. Личность / Е.А. Лукашева. – Москва: Наука, 1986. – 264 с.
7. Овсянкіна Л.А. Мораль в системі економічної життєдіяльності людини та суспільства (соціально-філософський аспект): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: 09.00.03: Соціальна філософія та філософія історії / Людмила Анатоліївна Овсянкіна; АПН України, Інститут вищої освіти. – Київ, 2003. – 20 с.

**ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ
«АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС»**

Йосифович Д.І.

Львівський державний університет внутрішніх справ
начальник кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
кандидат юридичних наук, доцент

Йосифович Н.-Л. Д.

Національний університет «Львівська Політехніка»
студент 2-го курсу ІНПП

В межах зазначеної теми розкрито основні підходи, які мають місце у науковій літературі, стосовно визначення поняття адміністративного примусу та його заходів. Зосереджено увагу на важливості законодавчого закріплення цього поняття.

Ключові слова: *державний примус, адміністративний примус, заходи адміністративного примусу, класифікацію заходів адміністративного примусу.*

Within the said topic The basic approaches that take place in the scientific literature regarding the definition and its administrative enforcement measures. The emphasis is on the importance of legislative consolidation of the concept.

Key words: State coercion, administrative enforcement, administrative enforcement measures, classification of administrative coercion.

Дослідження інституту адміністративного примусу науковцями має тривалу історію. Проте однакості в поглядах щодо багатьох проблем, пов'язаних з адміністративним примусом, досі немає. Передусім ідеться про складові та зміст самого поняття адміністративного примусу. Розмаїття підходів пояснюється низкою об'єктивних чинників, на деякі з них вже звертали увагу в юридичній літературі. Зокрема, відсутнє нормативне визначення адміністративного примусу. Хоча в історії вітчизняного адміністративного права радянської доби мала місце спроба якщо не дати визначення адміністративного

примусу, то бодай окреслити на законодавчому рівні його види. Ідеться про Адміністративний кодекс УРСР 1927 р., IV розділ якого мав назву «Інші адміністративно-примусові заходи» і регламентував здійснення обшуку, вилучення зброї, особисте затримання, реквізицію, конфіскацію тощо.

Наступним є те, що заходи адміністративного примусу становлять найбільшу групу серед заходів державного примусу. Це пов'язано з тим, що за їх допомогою здійснюється охорона найрізноманітніших суспільних відносин, що виникають у сфері державного управління [1, с. 160]. Більше того, за їх допомогою охороняються відносини, врегульовані нормами багатьох галузей (тобто не тільки нормами адміністративного права). Саме таке місце адміністративного примусу в системі заходів державного примусу наводить на висновок про його особливий статус як такого, що найбільш повно відтворює організаційно-владний потенціал держави.

У теорії адміністративного права під адміністративним примусом розуміють особливий вид державного примусу, який полягає в застосуванні суб'єктами функціональної влади встановлених нормами адміністративного права примусових заходів у зв'язку з їх неправомірними діями.

В адміністративно-правовій літературі висловлюються різні думки про класифікацію заходів адміністративного примусу. Дослідники проблеми адміністративного примусу виділяють дві основні позиції (інші – це модифікація цих двох). Перша позиція зводиться до двоелементної класифікації адміністративного примусу: адміністративного стягнення; інші заходи адміністративного примусу. Так, Ф. Фіночко, дослідивши еволюцію поглядів щодо класифікації заходів адміністративного примусу, зазначає, що в середині ХХ ст. спостерігалася тенденція до двочленного поділу всіх заходів примусу на адміністративні стягнення й адміністративно-запобіжні заходи [2, с. 138].

Інший погляд висловив радянський учений-адміністративіст М. Єропкін наприкінці 50-х років минулого століття, який і набув найбільшого поширення, а саме – за способом охорони правопорядку (або за метою застосування). Він запропонував поділити заходи адміністративного примусу на: 1) заходи запобігання та не припущення протиправної ситуації; 2) заходи припинення розпочатого або скоєного протиправного діяння та забезпечення провадження у справах про

адміністративні правопорушення; 3) заходи покарання осіб, що вчинили правопорушення [3, с. 60–68]. Зазначений підхід дозволив поділити заходи примусу на три групи: адміністративно-запобіжні заходи; заходи адміністративного припинення; адміністративні стягнення.

Більшість класифікацій, що їх наводять сучасні дослідники, по суті, відображають наведену вище і відрізняються використанням синонімічної термінології. Скажімо, О. Кузьменко та В. Колпаков виділяють такі заходи адміністративного примусу, як: заходи адміністративного попередження, запобіжні заходи; заходи відповідальності за порушення нормативних установлень [4, с. 192].

Незважаючи на деяку усталеність поділу заходів адміністративного примусу на три групи, проблема їх класифікації і досі відкрита. Дискусійність питання щодо класифікації адміністративного примусу зумовлена тим, що ці заходи примусу мають різну правову природу. Зокрема, Д. Бахрах виділяє серед них: «заходи припинення, адміністративно-відновлювальні заходи та заходи покарання» [5, с. 18].

Р. Калюжний, В. Шкарупа, О. Терещук наполягають на необхідності виділення в окрему групу адміністративно-відновлювальних заходів, або заходів відновлення правопорядку [6, с. 96].

Попри множинність класифікацій заходів адміністративного примусу, можна стверджувати, що заходи адміністративного примусу зводяться до практичних дій компетентних органів по боротьбі з правопорушеннями (виявлення правопорушення, накладення адміністративного стягнення тощо), тоді як адміністративно-правові заходи боротьби охоплюють будь-які заходи примусового підзаконного характеру (наприклад, видання підзаконних нормативно-правових актів органами виконавчої влади).

Питання про точне визначення поняття адміністративного примусу, є одним із найактуальніших у адміністративному праві. Це питання розглядалось багатьма науковцями, але єдиного визначення адміністративного примусу досі не вироблено. Водночас, ураховуючи важливість цієї сфери діяльності як державних, так і недержавних органів та необхідність її правового регулювання це питання залишається надзвичайно актуальним.

Список використаних джерел

1. *Адміністративне право України : академічний курс : підручник : у 2 т. Т. 1 : Заг. частина / ред. В. Б. Авер'янов. – К. : Юрид. думка, 2004. – 584 с.*
2. *Фіночко Ф. Д. Еволюція поглядів щодо класифікації адміністративного примусу / Ф. Д. Фіночко // Правова держава Україна: проблеми і перспективи розвитку : короткі тези доп. та наук. повідом. республікан. наук.-практ. конф. (9–11 листопада 1995 р.). – Х. : НЮА, 1995. – С. 138–139.*
3. *Еропкин М. И. О классификации мер административного принуждения / М. И. Еропкин // Вопросы административного права на современном этапе. – М. : Госюриздат, 1963. – С. 60–68.*
4. *Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України : підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.*
5. *Бахрах Д. Н. Административная ответственность граждан в СССР: учеб. пособие / Д. Н. Бахрах. – Свердловск : Изд-во Урал. ун-та, 1989. – 201 с.*
6. *Адміністративне право України : [посіб. для підготов. до іспитів] / Г. Г. Забарний, Р. А. Калюжний, О. В. Терещук, В. К. Шкарупа. – К. : Вид. Паливода А. В., 2001. – 194 с.*

**ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАКОННОСТІ У
СФЕРІ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА
ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ**

Костовська К.М.

доцент кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу
Львівського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Анотація: Формулюється поняття та визначаються ознаки контролю за діяльністю правоохоронних органів, уточнюється система його принципів. Визначаються поняття та ознаки правоохоронних органів в державі як об'єкта контролю. Характеризується правове регулювання контролю за діяльністю правоохоронних органів в Україні.

Ключові слова: *управління, правоохоронні органи, громадський контроль, охорона громадського порядку, охорона громадської безпеки.*

Abstract: The concept formulated and determined signs of control over the activities of law enforcement, refined system of principles. Identify concept and features of the law enforcement agencies in the state as an object of control. Characterized regulation control of law enforcement in Ukraine.

Keywords: *management, law enforcement, public control, public order, public safety.*

Надзвичайно важливим напрямком публічного адміністрування є управління, яке здійснюється у сфері охорони громадського порядку та громадської безпеки. Це пов'язано з низкою чинників, серед яких на перше місце необхідно поставити потребу в захисті прав, свобод та законних інтересів людини від протиправних посягань.

Громадський контроль як гарантія законності у сфері охорони громадського порядку та громадської безпеки з теоретичної точки зору все ще залишається категорією, яка не знайшла свого всебічного вивчення, що, як наслідок, ускладнює розуміння як її дійсної сутності, так і зовнішніх обсягів. Головною проблемою, є відсутність єдності позицій щодо розуміння змісту поняття «правоохоронні органи», яким

охоплюються суб'єкти реалізації даного виду управлінської діяльності [1, с. 347–350]. Інакше кажучи, в даному випадку прослідковується двобічна залежність: без з'ясування змісту категорії «правоохоронні органи» неможливо зрозуміти обсяги громадський контроль як гарантія законності у сфері охорони громадського порядку та громадської безпеки, оскільки достеменно невідомо, скільки і які саме правоохоронні органи існують у державі.

Розгляд законодавства та наукової літератури показує, що сьогодні існує чимала кількість підходів до тлумачення категорії «правоохоронний орган» («правоохоронні органи») та визначення системи останніх. Фактично перша спроба побудувати систему правоохоронних органів була зроблена в Законі України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» [2], де в якості таких було названо органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, митні органи, органи охорони державного кордону, органи державної податкової служби, органи і установи виконання покарань, державної контрольно-ревізійної служби, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, що здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції. Як бачимо, цей перелік не є закритим, що активізувало наукове мислення вітчизняних авторів, які почали «будувати» доволі складні конструкції правоохоронних органів. У даному випадку йдеться, зокрема, про концепцію правоохоронних органів у вузькому та широкому розумінні, відповідно до якої, наприклад, правоохоронними органами визнаються державні інспекції та різного роду контролюючі суб'єкти.

Характеризують правоохоронні органи М. Мельник і М. Хавронюк запропонували ознак, які наголошують, що:

1) визначальним у діяльності правоохоронних органів є те, що вони поряд із профілактичною виконують ще кілька інших головних правоохоронних функцій;

2) виконання зазначених функцій потребує специфічного організаційного, правового, кадрового, матеріально-технічного, військового і тилового, фінансового, інформаційного, наукового та іншого забезпечення;

3) до працівників цих органів законом пред'являються спеціальні вимоги щодо ділових і моральних якостей, стану здоров'я, рівня освіти, відсутності судимості тощо;

4) з метою ефективного виконання своїх обов'язків працівники цих

органів:

– наділяються згідно із законом різноманітними специфічними правами;

– мають за законом пільги, покликані компенсувати додаткові навантаження і необхідність ризикувати життям та здоров'ям як своїм, так і членів своєї сім'ї, а також користуються підвищеним правовим захистом;

– мають установлені законом зовнішні ознаки приналежності до правоохоронних органів (форму, знаки розрізнення, посвідчення, зброю, що може носитися відкрито) [3 с. 96].

Наведені підходи до з'ясування сутності правоохоронних органів, піддаються критиці з боку інших авторів, які справедливо зазначають, що названі ознаки не дозволяють відокремити правоохоронну діяльність від правозахисної, правозастосовної та контролюючої, а отже, і остаточно нез'ясованим залишається перелік правоохоронних органів, а це, у свою чергу, може викликати серйозні юридичні колізії, протиріччя в діяльності державних органів, невизначеність в організаційних відносинах і неповноту виконання покладених на них обов'язків, відсутність необхідної координації їхніх дій, інші негативні наслідки [4, с. 9].

Висловлюючи власне ставлення до існуючих у літературі підходів щодо ознак та визначень правоохоронного органу, зазначимо, що проблема полягає тут не стільки в тому, що неможливим є розрізнення правоохоронної, правозахисної, правозастосовної та контролюючої діяльності, а в тому, що дати тлумачення названій категорії неможливо в принципі. Цей висновок, власне, підтверджується наявністю численних визначень правоохоронного органу, кожне з яких виглядає недосконалим (неповним), і малоімовірно, що комусь вдасться вирішити це завдання таким чином, щоб усім і кожному було зрозуміло, що, власне, необхідно розуміти під цією категорією.

Отже, необхідно звернути увагу на той факт, що питання організації та здійснення громадського контролю у сфері охорони громадського порядку та громадської безпеки зокрема зараз регулюються на рівні нормативних актів, які володіють різною юридичною силою, що подекуди суттєво ускладнює функціонування даного інституту. Важливим також є правильне співвідношення прав та обов'язків учасників контрольних відносин. На сьогоднішній день, положення, які стосуються громадського контролю, розміщуються в законодавчих актах

де завгодно, але не у розділі, присвяченому обов'язкам органу або його працівників. Проте права громадськості на здійснення громадського контролю мають чітко кореспондуватися з відповідними обов'язками органу (працівників). Кореспондуючий характер прав та обов'язків приватних осіб та посадових (службових) осіб органу державної влади, як слушно наголошує Д.І. Сирота, є необхідною умовою реальної реалізації прав учасників правовідносин [5, с. 167], у тому числі на здійснення громадського контролю.

Таким чином, сьогодні в Україні, з одного боку, здійснюється доволі послідовна політика у сфері організації громадського контролю у державному управлінні, а з іншого – такі кроки часто не носять послідовного та завершеного характеру. Інакше кажучи, часто формується лише модель громадського контролю, проте не завжди визначаються механізми її функціонування, що свідчить про небажання держави перейти від розмов про громадський контроль до забезпечення його ефективного та реального функціонування.

Список використаних джерел

1. *Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. / ред. колегія: В.Б. Авер'янов. – К.: Юридична думка, 2005. – Т. 2. – 624 с.*
2. *Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50.*
3. *Мельник Р.С. Категорія «публічне управління» у новій інтерпретації / Р.С. Мельник, М. Хавронюк // Право та суспільство. – 2012. – № 6. – С. 95–99.*
4. *Бессарабов В.Г. Координация деятельности правоохранительных органов в борьбе с преступностью: науч.-метод. реком. / В.Г. Бессарабов, Ю.В. Капитонова, В.А. Макаренко, В.П. Рябцев. – М.: Генеральная прокуратура Российской Федерации, НИИ проблем укрепления законности и правопорядка, 2001. – 65 с.*
5. *Сирота Д.І. Кореспондуючі права і обов'язки громадянина та працівника міліції: адміністративно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Д.І. Сирота. – Харків: ХНУВС, 2009. – 196 с.*

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФІЛАКТИКИ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ДІЙ В СІМ'Ї

Сукмановська Л.М., Гурковська К.А.
викладачі кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу
Львівського державного
університету внутрішніх справ

В сучасному світі питання запобігання насильству в сім'ї є одним із найактуальніших завдань. Саме тому існує необхідність розглянути напрямки профілактичних дій з приводу попередження насильства в сім'ї.

Ключові слова: *профілактика, превенція насильства, боротьба з насильством щодо жінок.*

In today's world, the prevention of domestic violence is one of the most urgent tasks. That is why there is a need to consider the direction of preventive actions concerning the prevention of domestic violence.

Keywords: *prevention, prevention of violence, combating violence against women*

Комплексність підходу до проблеми насильства в сім'ї має важливе значення. Дуже важлива профілактична робота як з сім'ями, так і з підлітками, що готуються до самостійного життя, а особливо - з дітьми, як найменш захищеними членами суспільства.

Однією з цілей є формування єдиного підходу до проблеми сімейного насильства. Вкрай важливе також завдання інформування суспільства про різні категорії насильства, створення системи постійно і цілеспрямовано діючих комплексних заходів профілактики [1, с. 81].

Зміст соціальної роботи, спрямованої на вирішення проблеми домашнього насильства, можна презентувати як сукупність чотирьох основних елементів:

- а) профілактика сімейного насильства;
- б) робота із сім'ями та окремими категоріями, де сукупність макрота мікро-факторів створює (може створити) підвищений ризик жорстокого поведіння;

в) надання підтримки та допомоги жертвам, свідкам насильства та особам, які знаходяться у ризику насильства;

г) проведення корекційної роботи з кривдниками.

За кількісними характеристиками компонент «робота з кривдниками» передбачає порівняно невелику групу одержувачів соціальних послуг. Значно ширшою є група жертв насильства, тому що, по-перше, один кривдник може завдавати шкоди декільком особам одночасно чи впродовж певного терміну часу, а, по-друге, ця група значно зростає, з огляду на те, що на кожний зафіксований випадок насильства припадає декілька випадків, коли насильство не здійснилося, але може стати реальністю [2, с.68].

Превенція насильства може здійснюватися суспільством у цілому, системою виховання та освіти зокрема. Про превенцію насильства можна говорити двопланово: зміст (загальна і педагогічна превенція) та рівень (первинна, вторинна та третинна превенція).

Первинна превенція насильства передбачає створення суспільних механізмів, які включають самі джерела насильства. До таких механізмів належать: по-перше, створення продуктивних духовних позитивних джерел людського існування, формування актуальної гуманістичної суспільної моралі. Це може вирішуватись на рівнях філософському, етичному, технологічному, політичному, ідеологічному, юридичному та ін. По-друге, ліквідація соціально-економічних джерел насильства - забезпечення пристойних умов роботи та економічного рівня. Первинна педагогічна превенція може створити загальні позитивні умови розвитку особистості у системі виховання. Вторинна превенція насильства передбачає створення умов для соціального відтворення насильства у суспільстві. Це система виховання та освіти суспільства. Засобами розв'язання цієї проблеми є громадські інститути, які прямо або опосередковано впливають на становлення особистості, її соціалізацію та розвиток. Таким інститутом є:

- система виховання, яка здатна формувати особистість у межах відповідних державних та соціальних програм;

- інститут сім'ї у межах якого закладаються певні стандарти поведінки і напрямок розвитку людини;

- інститути культури та інформації, які здійснюють негативний вплив па людину;

- соціально-педагогічні інститути формування гуманістичних основ людини.

Вторинна педагогічна превенція спрямована на виявлення певних тенденцій у розвитку насильства, а зміст його - на своєчасне попередження та редукцію цих тенденцій.

Третинна превенція насильства передбачає чітку адресну роботу із формування відповідного ставлення до насильства, втілення конкретних заходів щодо конкретних форм насильства. Третинна педагогічна превенція спрямована на перевиховання певних рис особистості, що відповідають насильницькій психології.

Основним принципом діяльності по боротьбі з насильством щодо жінок є те, що вона спрямована на чоловіків. Програми, які спрямовані на чоловіків, бувають найрізноманітнішими - від тих, які спрямовані на визнання відповідальності чоловіків як осіб, які вчинили насильство, та встановлення відповідних судових заходів і методів лікування, до інших, які втягують неагресивних чоловіків в якості позитивних рольових моделей, як активістів щодо запобігання насильства щодо жінок і як пропагандистів гендерної рівності у всіх сферах [3, с. 24].

Залучення чоловіків і хлопчиків в зусилля по запобіганню насильства щодо жінок може приймати різні форми. Існують приклади успішних кампаній, в яких провідну роль грали чоловіки, які виступали в якості рольових моделей для неагресивної поведінки. Інші проекти прагнуть до партнерства з чоловіками і хлопчиками. Ще однією успішною стратегією була робота в інститутах, де домінують чоловіки, таких як збройні сили і поліція, або передача посилів про насильство щодо жінок через «місця, де збираються чоловіки», наприклад, спортивні заходи. Посили можуть бути також спрямовані на осіб, які потенційно можуть вчинити насильство щодо жінок, наприклад, громадські кампанії, зроблені з метою зменшити попит на сексуальні послуги жінок і дівчаток - жертв торгівлі людьми. Крім того, в деяких країнах були відкриті спеціальні гарячі лінії і кризові центри для чоловіків, послуги яких публічно рекламуються [3, с. 66].

Визначальне значення серед заходів соціального захисту займає соціальний контроль по стримуванню й подоланню прояву агресії й насильства, у межах якого функціонують: соціальні готелі й кризові центри; телефонне й очне консультування постраждалих від домашнього насильства; телефони довіри; відділення психологічного розвантаження; відділи консультацій у соціальних службах [4, с.53].

Список використаних джерел:

1. *Технологии социальной работы с различными группами населения: Учебное пособие / Под ред. проф. П.Д. Павленка. - М.: ИНФРА-М, 2009. - 272с.*
2. *Стан системи попередження насильства в сім'ї в Україні: правові, соціальні, психологічні та медичні аспекти. / [Бондаровська В.М., Кочемировська О.О., Лактіонова Г.М, та ін.] заг. ред. О. Кочемировська.: вид-во ФОП Клименко Ю.Я., 2010. – 372 с.*
3. *Принося безопасность домой: борьба с насилием в отношении женщин в регионе ОБСЕ. Сборник примеров хорошего опыта / Секретариат ОБСЕ, Офис Генерального Секретаря, Гендерная секция 2009 г. – 154 с.*
4. *Соціальна робота з різними категоріями клієнтів: науково-навчально-методичний посібник для студентів, магістрантів, аспірантів та спеціалістів у галузі соціальної педагогіки, соціальної роботи / Харченко С.Я., Кратінов М.С., Ваховський Л.Ц., та ін. - Луганськ: «Альма-матер», 2003. - 198 с.*

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЕВАКУАЦІЇ, ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ
ПРОВЕДЕННЯ**

Тимчишин Т.М.

Кандидат юридичних наук

Львівський державний університет внутрішніх справ

Ключові слова: евакуація, загальна евакуація, часткова евакуація, надзвичайна ситуація, евакуаційні органи

Keywords: *evacuation, general evacuation, partial evacuation, emergency, evacuation bodies*

Основним способом захисту життя і здоров'я громадян, збереження майна від негативних наслідків надзвичайних ситуацій воєнного, соціального, техногенного і природного характеру, у зв'язку з

практичною та об'єктивною неможливістю їх повного забезпечення захисними спорудами, є евакуація.

Евакуація - організоване виведення чи вивезення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення [1].

Розглядаючи поняття евакуації слід зазначити, що на сьогодні вже існує досвід реалізації цього заходу, хоча й не в умовах дії режиму надзвичайного стану, але як наслідок виникнення безпосередньої загрози життю та здоров'ю для частини населення, оскільки така загроза виникла у наслідок проведення антитерористичної операції в Луганській та Донецькій областях.

Відповідно до ст. 33 Кодексу цивільного захисту України, в можуть проводитись наступні види евакуації: загальна або часткова евакуація, які в свою чергу, можуть мати тимчасовий або безповоротний характер.

Зауважимо, що організація та проведення евакуації пов'язані з переміщенням або переселенням людей з однієї території, де проживання або знаходження є небезпечним у зв'язку з виникненням надзвичайної ситуації техногенного та природного характеру, на іншу. Таким чином, реалізація цього заходу безпосередньо пов'язана з обмеженням прав особи, що закріплені ст. 33 Конституції України, а саме: кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України [2].

Положенням «Про порядок проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру», дано визначення видів евакуації населення:

Загальна евакуація - населення проводиться із зон радіоактивного та хімічного забруднення, катастрофічного затоплення населених пунктів у разі руйнування гідротехнічних (гідрозахисних) споруд, хвиля прориву яких може досягнути зазначених населених пунктів менше ніж за чотири години;

Часткова евакуація населення проводиться на підставі рішення місцевої держадміністрації або посадової особи, яка має повноваження щодо прийняття такого рішення [3];

Планування заходів з евакуації населення здійснюється за методикою, затвердженою Міноборони. Організація проведення евакуації та підготовка районів для розміщення евакуйованого населення і його життєзабезпечення, а також зберігання матеріальних і культурних цінностей покладаються на Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві держадміністрації, органи місцевого самоврядування та керівників суб'єктів господарювання.

Рішення про проведення евакуації приймають на:
державному рівні - Кабінет Міністрів України;
регіональному рівні - Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації;
місцевому рівні - районні, районні у м. Києві та Севастополі держадміністрації, відповідні органи місцевого самоврядування;
рівні конкретного суб'єкта господарювання - його керівник.

Евакуаційні органи здійснюють планування евакуації, підготовку населення до евакуаційних заходів, підготовку підпорядкованих евакуаційних органів до виконання завдань, контроль за підготовкою та розподілом усіх видів транспортних засобів для забезпечення евакуаційних перевезень, визначення станцій, портів для посадки (висадки) населення, визначення маршрутів руху населення пішки, практичне проведення евакуації, приймання евакуйованого населення та ведення його обліку за об'єктами, а також контроль за розміщенням і життєзабезпеченням[4].

Органи як і проводять евакуацію населення: Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих держадміністраціях, органи місцевого самоврядування та на об'єктах господарювання утворюються тимчасові органи з евакуації.

До тимчасових органів з евакуації належать комісії з питань евакуації, збірні пункти евакуації, проміжні пункти евакуації, приймальні пункти евакуації.

Вагомим недоліком законодавства, яке регулює питання евакуації є відсутність законодавчо-зазначеного способу повідомлення про евакуацію.

У постанові Кабінету Міністрів від 16 грудня 1992 року № 706 «Про Порядок відселення та самостійного переселення громадян з територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС» особам у разі їхньої евакуації обов'язково

надаються стаціонарні або тимчасові жилі приміщення. Ця важлива норма закріплює право постраждалих на отримання будь-якого житлового приміщення [5]. Проте, дія даного нормативно-правового акту спрямована лише на обмежене коло осіб (які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи) і чітко визначені випадки (що виникли внаслідок радіоактивного забруднення території).

Отже, аналіз чинного законодавства, що регулює порядок проведення евакуації свідчить, що на сьогодні немає чіткого механізму надання допомоги для постраждалих. У Положенні «Про порядок проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру», це питання визначається не в повній мірі: використовуються загальні терміни, які до прикладу не визначають черговість надання допомоги особам, які потребують житла(наприклад: сімей з дітьми, літніх людей інвалідів), оскільки не завжди є змога забезпечити таким тимчасовим житлом всіх потребуючих, також не визначено мінімально-допустимі санітарні вимоги до таких приміщень. Такі не - доопрацювання у законодавстві призводять до необґрунтованого обмеження прав і свобод населення, що постраждало внаслідок надзвичайної ситуації. Таким чином, проведений аналіз свідчить про необхідність подальшого вдосконалення порядку проведення евакуації.

Література:

- 1. Кодекс цивільного захисту від 02.10.2012 № 5403-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://zakon.rada.gov.ua>.*
- 2. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://zakon.rada.gov.ua>.*
- 3. Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.10.2013 № 841 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://zakon2.rada.gov.ua>.*
- 4. Конопльов В.В. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах дії режиму надзвичайного стану, введення якого зумовлено виникненням надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: Навчально-практичний посібник В.В.Конопльов, С.О.Кузніченко, Ю.В. Дубко, А.В. Басов. - Сімферополь : Вид-во*

Кримського юридичного інституту Одеського державного університету внутрішніх справ, 2008. – 72 с.

5. *Про Порядок відселення та самостійного переселення громадян з територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС // Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.1992 № 706*

КУЛЬТУРА «СОКРЫТИЯ ЛИЦА» В МУСУЛЬМАНСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ КАК ХАРАКТЕРИСТИКА ЛИЧНОСТИ

Фараджева Фидан Фарид кызы,
доцент Бакинского Государственного Университета,
Баку, Азербайджан

CULTURE "HIDING FACE" IN THE MUSLIM SPACE

Farajova Fidan F.,
Candidate of philosophy sciences, associate professor of Baku
State University, Azerbaijan Republic, Baku

АННОТАЦИЯ

Целью данной работы является анализ ряда доктрин исламского вероучения: выявить сущность этих учений, указать на положительные и отрицательные моменты в их реализации на практике, которая иногда приводит к появлению стереотипов, формирующих превратное представление об исламе в целом и положение женщины и её внешнего облика в соответствии с каноническими предписаниями, в частности. Применение научного подхода к Исламу и объективная пропаганда посредством СМИ будут способствовать правильному толкованию и пониманию Ислама и образа мусульманки в современном мире.

ABSTRACT

An aim hired is an analysis of row of doctrines of islam dogma : to educe essence of these manoeuvres, specify on positive and negative moments in their realization in practice, that sometimes results in appearance of stereotypes forming a wrong idea about an islam on the whole and position of

woman and her appearance in accordance with canonical binding overs, in particular. Application of the scientific going near Islam and объективная propaganda by means of mass-media will assist correct interpretation and understanding of Islam and character of moslem in modern one.

Ключевые слова: Коран, ислам, хиджаб, СМИ, религия, стереотипы, наука, мусульмане, Запад

Keywords: The Quran, Islam, hijab, media, religion, stereotypes, science, Muslims, the West

«Кто хочет понять народ, увидеть его в истинном свете и справедливо судить о нём..., он должен заглянуть в его историю, попытаться понять способ организации его труда и хозяйствования, изучить склад характера и дарований его души, вдуматься в его культуру, уяснить себе его религию и благочестие, открыть для себя его искусство, проникнуться его правосознанием в быту и политике, прислушаться к его поэзии — и понять» [1].

А.А. Ильин

В последнее время появился интерес в изучении идейных и социальных концепций основ Ислама по семейно-правовому положению женщин в различных странах и с каждым днем этот интерес усиливается, охватывая все более широкий круг ранее не изучаемых вопросов, связанных с вовлечением женщин – мусульманок в общественную жизнь, а в научных трудах появился интерес изучения ее атрибутики.

Еще со времен античности и до наших дней люди тратили много усилий на описание внешнего образа человека, что находило свое отражение в форме философских и теологических произведений. Отдельные религии и культуры предлагали свои представления и вероучения о внешнем облике человека.

Одним из главных факторов формирования внешнего облика женщин стал ислам. Под влиянием нового вероучения все общественные отношения подверглись переоценке, согласуясь с требованиями канонических предписаний Корана.

Рассматривая положение женщины и её внешнего облика в соответствии с каноническими предписаниями, следует отметить, что целью данной статьи не является религиозная пропаганда, в смысле

навязывания идей исламского вероучения, мы стремимся дать объективный анализ ряда доктрин исламского вероучения: выявить сущность этих учений, указать на положительные и отрицательные моменты в их реализации на практике, которая иногда приводит к появлению стереотипов, формирующих превратное представление об исламе в целом.

Следует отметить, что идеи и принципы демократии не чужды Исламу и многие универсальные демократические ценности также присущи мусульманской религии. Например, источники Ислама содержат положения о свободе выбора, равенстве между мужчиной и женщиной, достоинстве человека, религиозной и этнической терпимости, ответственности и т. д. Как же трактует ислам свои основы социальной доктрины о женщине и её внешнем облике и чем сегодня руководствуется человек в своём отношении к внешнему виду?

При всей широте охватываемых вопросов классическая исламская социальная доктрина фактически смогла создать такой свод этических норм, который смог бы раскрыть природные наклонности человека и в то же время удержать человека от преступления границ морали и от нравственного падения. В Коране, Сунне и шариате содержится ряд предписаний, касающихся одежды женщин. Им посвящено большое количество аятов (стихов), регламентирующих основные требования к внешнему облику, в частности одежде мусульманок. В Коране в общих чертах рассматриваются основные нормы и обосновывается их необходимость. В священном Коране в двух аятах говорится о женщине и её облике, и о том, как она должна одеваться. В одном из аятов имеется прямое предписание закрывать женские лица и тела: «Скажи верующим женщинам, чтобы отводили они взоры в сторону [от того, что не дозволено им] и оберегали целомудрие свое. Пусть не выставляют напоказ прикрас своих...» (Коран 24:30 - 31)³. Следует подчеркнуть, что эти предписания в мусульманских источниках, касающиеся облика женщины, связаны прежде всего с морально-этическим аспектом. Представления об одежде в мусульманском менталитете упрощенно выглядит так: вера связана с одеванием, а безбожие — с раздеванием. Согласно исламскому учению, мусульманка должна обладать такими качествами, как скромность, стыдливость, преданность, покорность. В отношении соблюдения норм этики в Коране содержится ряд норм и предписаний, в том числе не демонстрировать наряды посторонним, «потуплять свой взор», не проявлять эмоций. В Коране сказано: «О,

Пророк, скажи верующим женщинам, чтобы они опускали свои взоры ... Пусть они не выставляют напоказ своих красот, за исключением тех, которые видны, т. е. лицо и кисти рук» (сура «Ан-Нур», аят 31)³.

Каждая религия вбирает в себя систему символов, как, например, крест в Христианстве, символизирующий преданность Иисусу и Христианству в целом, или шестиконечная звезда Давида символизирует Иудаизм. Также хиджаб, являясь атрибутом женщины в Исламе, символизирует ее женственность, благочестие, неприкосновенность и свободу. Исламские каноны утверждают, что человек должен быть свободен интеллектуально, духовно и физически. С точки зрения Ислама, женщина является свободной и независимой личностью, и эта свобода не должна означать свободу от моральных обязательств или ответственности. Свобода, с точки зрения Ислама неотделима от справедливости, уважения к человеческому достоинству и праведности. Франция, как впрочем и многие европейские страны ввели запрет на ношение хиджаба, используя пропаганду, в которой девочек якобы принуждают носить хиджаб, что является якобы нарушением прав девочек, забыв при этом, что эти девочки находятся под попечительством своих родителей, и они должны воспитываться (до совершеннолетия) именно в той религии, какой придерживаются их родители. Свобода выбора в вероубеждениях является одной из демократических ценностей. Хиджаб, символизирует принадлежность женского пола к Исламу, и ни в коей мере не может сузить или вовсе отменить права и полномочия женщины. Несмотря на это, в культуре западно-христианского мира, хиджаб считается символом притеснения и зависимости. Причиной этому является широко распространенное непонимание и страх перед любым проявлением чего-либо исламского в современном мире. Представляется необходимым сказать, что хиджаб, как предписанная обязанность женщины в Исламе, существует и в Иудейской и в Христианской религии. Однако в культуре западно-христианского мира на это стараются не обращать внимания, так как мало кто придерживается этих предписаний, потому что это устарело, и не соответствует современным реалиям в этой культуре. С точки зрения Ислама основы этой религии, или так называемые столпы Ислама не поддаются временным изменениям и незыблемы, и хиджаб является одним из основных обязательств женщины в Исламе. Однако, подходы к этим обязательствам и основам, изменяются соответственно современным реалиям, обстоятельствам, менталитетам, возможно даже

210

обычаям и традициям. Представляется целесообразным представить философию хиджаба с точки зрения Ислама, или психологический механизм хиджаба для мужчины и для самой женщины, которая носит этот хиджаб. Психологический механизм, существующий в основе хиджаба, исполняет функцию своего рода щита и дамбы. В функции щита лежит недопущение взоров чужих мужчин и тем более сексуальных домогательств в словесной и физической форме. А в функции дамбы присутствует механизм регулятора, то есть женщина управляет, и регулирует сама собою этим хиджабом и не допускает этим себя взирать на чужих мужчин. Эта аналогия берется из хадиса, что передает Аиша - жена Пророка: как-то, раз посланник Аллаха сидел у меня дома и в один момент попросился войти домой Абдуллах ибн Мактуум (и как известно он был слепым), Пророк встал и ввел его домой и когда Пророк увидел меня с непокрытой головой, спросил почему я не покрыта, на что я ответила, что он слепой и ничего не видит. Тогда он даже изменился в лице и сказал: «Разве ты тоже ослепла?!»

Хиджаб сам, по сути, не требует ничего от женщины, кроме соблюдения пристойности в её одежде и общем виде. Хиджаб как одна из обязанностей женщины-мусульманки, не новое явление в среде небесных религий, он присутствует и поныне как в Иудаизме, так и в Христианстве, но другой вопрос придерживаются ли хиджаба, в этих религиях?! Например, одежда, которую носят христианские монахини, закрывает тело женщины и её волосы, скрывая всё, кроме лица и кистей рук, это тот же самый хиджаб, что и в Исламе, только по меркам Христианства. И этот вид одежды, которую носят монахини, прописан в Евангелии, что требует от женщин покрывать голову и волосы во время молитвы, и сравнивает не покрытую голову женщины с обритой головой. Также и еврейские женщины, выходя в люди, по традиции покрывали голову, часто закрывая всё лицо и оставляя открытыми только глаза. Иудейские законы запрещали чтение молитвы в присутствии замужних женщин без платка, поскольку непокрытие женской головы рассматривалось как нагота, и непокрытая голова иудейской женщины считалось позором.

Представляется необходимым сказать, что каждая женщина имеет свободу выбора, верить ей в Бога или нет, по христианскому вероубеждению или по исламскому, поклонятся Всевышнему или нет, носить ей этот хиджаб или нет. В Исламе нет принуждения в вере, так как вера- это личная связь индивидуума с Создателем. Также требования

к внешнему облику женщин, согласно нормам шариата, не направлены на то, чтобы одевание всех женщин мусульманок было одинаковым. При соблюдении этих условий мусульмане имеют право одеваться согласно своей культуре, обычаям и традициям. Каждая нация имеет свой собственный характер, свои устоявшиеся обычаи относительно еды, питья, одежды, жилья и т. п. Всё это отражает культуру нации, её традиции и её вероучения. Аллах создал людей разными и отличающимися друг от друга по многим признакам. Выбор одежды в большой мере зависит от индивидуальности каждой женщины, ее сознания. Лучше избрать для себя одежду, приспособленную к местным традициям, учитывать такие факторы, как климат страны, род занятий и место работы, и проявлять целомудрие во всех внешних проявлениях. Внешняя атрибутика религий может сочетаться, а последнее время — во многом соотноситься с тенденциями в современной светской среде. Безусловно, религиозные требования и установки не позволяют выйти далеко за рамки дозволенного, однако можно проследить определенные вариации с учетом моды. То, что носят люди, диктуется главным образом требованиями общества, в котором они живут, и так называемой модой.

В разных регионах мира одежда мусульманки имеет свои особенности. В странах, где исповедующих ислам среди населения больше - мусульманки чувствуют себя увереннее, одеваясь согласно традициям и соблюдая требования шариата. Там, где процент мусульман среди населения не так велик, женщины предпочитают не выставлять напоказ свою принадлежность к исламу, одеваясь «приблизённо» к нормам шариата. Основные отличия мусульман в одежде, как правило, диктуются местными национальными традициями.

Требования, предъявляемые религией к «внешнему хиджабу», соблюдаются с некоторыми отступлениями, в целом выходят за рамки традиционного толкования. Большинство из людей, не соблюдающих каноны шариата, путают религиозный аспект в одежде мусульманки с национальными традициями. Традиция, которая развилась у нас в исламских регионах, подчас имеет мало общего с вероисповедальной доктриной. В Коране ничего не сказано о формах и цветах одежды. Более того, в 7 суре в 31 аяте говорится: «О, дети Адама! Рядитесь в украшения и лучшие одежды перед тем, как отправиться к месту поклонения...».

Итак, мы можем отметить, что в целом учения ислама относительно внешнего облика женщин никоим образом не ущемляют права

женщины. Одеваться, прикрывать своё тело согласно исламскому этикету — признак цивилизованности и культуры. Одежда не что иное, как внешняя оболочка, скрывающая под собой богатство внутреннего мира. Внутренняя красота человека подчиняет себе красоту внешнюю и влияет на его поведение.

Представляется целесообразным сказать, что в первую очередь необходимо научиться переходить от стереотипов и закостенелости к научному, современному пониманию Ислама. Применение научного подхода к Исламу и объективная пропаганда посредством СМИ будут способствовать правильному толкованию и пониманию ислама в целом и положение женщины и её внешнего облика в соответствии с каноническими предписаниями, в частности.

Список литературы:

1. Ильин И. *Покой и радость в православном мировоззрении // Ватандаш. 1996. № 12. — С. 170.*
2. *Ислам: Энциклопедический словарь. М.: Наука; 1991.*
3. *Коран / Пер. с араб. акад. И. Ю. Крачковского.- М.: СПИКТА, 1990. — 511 с.*
4. *Логашова Б.Р. Канонический идеал женщин в исламе // Женщина и свобода: Пути выбора в мире традиций и перемен. Материалы междунар. конфер. — М.: Наука, 1994, с. 402—411.*
5. *Обследование по социальному отчуждению. Программа Развития ООН «По ту сторону переходного периода: от отчуждения к всеохватывающему развитию человеческого потенциала СНГ», 2009 г.*
6. *Пальванова Б.П. Эмансипация мусульманки: опыт раскрепощения женщин Советского Востока. — М., 1982.*
7. Интернет-ресурсы: <http://sibac.info/index.php>; Умарова Г.А. Ислам и внешний облик женщины. Научно-практическая конференция ученых и студентов с дистанционным участием. Коллективные монографии

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕДУРИ ВИДАННЯ АКТІВ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Хатнюк Ю.А.

Львівський державний університет внутрішніх справ
доцент кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу,
кандидат юридичних наук

В межах зазначеної теми розкрито основні ознаки, які характеризують процедуру видання актів Кабінету Міністрів України, а також зосереджується увага на важливості законодавчого закріплення цієї процедури.

Ключові слова: *процедурна діяльність, видання актів, Кабінет Міністрів України, Постанова, Розпорядження*

Within the said topic the basic features that characterize the procedure editions acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine, and also focuses attention on the importance of legislative consolidation of this procedure.

Keywords: *procedural activities, publication of acts, the Cabinet of Ministers of Ukraine, Regulations, Orders*

Видання правових актів є діяльністю уповноваженого органу, яка спрямована на реалізацію його компетенції і функцій та представляє собою правову форму їх реалізації. Така діяльність забезпечує компетентному органу можливість виконувати свої завдання перед суспільством та здійснювати свою компетенцію, чим опосередковує юридичний вплив на відповідні сфери суспільних відносин.

Процедура видання урядових актів є однією з видів правотворчих та правозабезпечувальних процедур, які здійснюються іншими органами виконавчої влади України, проте має свою специфіку. Вона зумовлена особливостями юридичної природи постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України. Звідси – особливі стадії провадженя, завдання, що вирішуються на цих стадіях, а також юридичні результати їх проходження.

Розглянемо ознаки, які характеризують процедуру видання актів Кабінету Міністрів України.

По-перше, така процедура відображає динаміку діяльності Кабінету Міністрів України та інших органів, установ, організацій, яка здійснюється в певному порядку, послідовності і напрямку. Такому порядку притаманні певний процедурний режим, процедурні провадження і процедурні стадії.

Процедурний режим виступає визначальним по відношенню до інших елементів процедурної діяльності, і включає в себе цілі, принципи та гарантії.

Цілі відіграють важливу роль у правотворчості, оскільки момент цілеполагання в значній мірі визначає весь процес дії норми права. Цілі процедурної діяльності щодо видання постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України детерміновані юридичними підставами видання цих актів (закон, доручення, вказівка та ін.), а також об'єктивними потребами та інтересами громадян, окремих соціальних груп, суспільства в цілому, держави. Згідно з п. 7 Розділу VI Регламенту зазначення в урядових постановах цілей їх прийняття не є обов'язковим [1]. Якщо ж такі цілі формулюються, вони включаються до вступної частини нормативного акту Кабінету Міністрів України.

Процедурний режим порядку видання цих актів виражається і через систему принципів, які виступають відправними орієнтирами процедурної діяльності Кабінету Міністрів України. Наприклад, можна назвати принципи законності, гласності, наукової обґрунтованості, системності, планування тощо.

Гарантії процедурної діяльності покликані створювати умови надійності становища усіх суб'єктів процедури, усвідомлення ними впевненості в досягненні поставлених цілей [2, с. 20].

У процедурі видання урядових актів такими гарантіями можна назвати, зокрема, наступні: чіткий розподіл функціональних повноважень членів Кабінету Міністрів України щодо організації і забезпечення порядку підготовки і видання актів Кабінету Міністрів України; систематичність інформування членів Кабінету Міністрів України про стан виконання доручень, даних на його засіданнях; обов'язковість врахування позицій заінтересованих органів виконавчої влади при підготовці проектів актів Кабінету Міністрів України; доступність та оперативність надання інформаційно-аналітичних матеріалів та інших документів, необхідних для розроблення відповідних

проектів; систематичність наукової та іншої фахової інформації; обізнаність з громадською позицією щодо підготовлених урядових рішень.

Процедурні провадження і стадії вказують на однорідність закономірностей різних видів процедурної діяльності, відображають безпосередню її технологію і включають у себе сукупність усіх процедурних дій, правотворчі відносини, техніко-юридичні засоби, правові форми, які закріплюють результати проміжних та кінцевих результатів цієї діяльності (процедурні документи) [2, с. 5].

По-друге, юридичним результатом видання постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України є створення нормативно-правових, правозастосовчих чи розпорядчих актів, що характеризує цільову спрямованість процедури на досягнення чітко визначеного правового результату.

І, по-третє, видання правових актів – не будь-яка діяльність, а виключно юридична, яка потребує специфічного регулювання за допомогою процесуальних норм, які забезпечують реалізацію норм матеріального права. Отже, будь-яка юридична встановлена процедура завжди викликана до життя необхідністю реалізації якого-небудь вже існуючого матеріального права.

Матеріальною підставою видання постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України є частина 1 ст. 117 Конституції України [3], процесуальною – норми, які регламентують процедуру їх підготовки, видання і набрання чинності.

На цей час базовим документом, який встановлює порядок організації діяльності Кабінету Міністрів України, пов'язаної з виконанням його повноважень, є Регламент. Він регулює різні процедури здійснення діяльності Кабінету Міністрів України. Наприклад, процедури підготовки і подання проектів актів Президента України, законопроектної діяльності Уряду, підготовки проекту Державного бюджету України, вивчення і візування законів України, що надійшли на підпис Президенту України, розгляду депутатських запитів і звернень, а також звернень органів виконавчої влади і громадян. В окремі пункти Регламенту, які займають більшу його частину, винесені норми, які регулюють порядок підготовки, подання і розгляду проектів постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України. Отже, Регламент є основним і

спеціальним нормативно-правовим актом, в якому зосереджені процесуальні норми здійснення розглядуваного порядку.

Насамперед, необхідно підпорядкувати процедуру видання нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України законодавчо визначеним засадам. Адже таке регулювання є важливою юридичною гарантією реалізації громадянами та юридичними особами своїх прав та інтересів у сфері публічно-правових відносин. Крім того, законодавче закріплення цієї процедури виступатиме надійним засобом здійснення Кабінетом Міністрів України повноважень у межах та у спосіб, що передбачені законами України та відповідатиме конституційним положенням про правове регулювання організації і порядку діяльності органів виконавчої влади в Україні, реєстрації їх нормативно-правових актів.

Список використаних джерел

1. *Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. № 950.*
2. *Олейников С.Н. Общетеоретические проблемы юридической процессуальной формы: Автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.01. – Х., 1986. – 25 с.*
3. *Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>*

ПРИНЦИП ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Юхимчук О.О.

курсант 2 курсу 2 групи
Факультету з підготовки фахівців
для підрозділів кадрового забезпечення
та міліції громадської безпеки ЛьвДУВС

Розглядається історія становлення принципу територіальної цілісності та непорушності кордонів у міжнародному праві, поняття та нормативний зміст принципу територіальної цілісності та непорушності кордонів, проблеми принципів територіальної цілісності та непорушності кордонів

Ключові слова: *основні принципи міжнародного права, принципи територіальної цілісності та непорушності кордонів, недоторканість території.*

The history of the formation of the principle of territorial integrity and inviolability of borders in international law, the concept and the normative content of the principle of territorial integrity and inviolability of borders, the problems of principles of territorial integrity and inviolability of borders are considered.

Keywords: *basic principles of international law, the principles of territorial integrity and inviolability of borders, territory integrity.*

Одним із визначальних факторів етногенезу і життя етносу є територія проживання, єдність якої забезпечує політичну і економічну цілість, сприяє витворенню нації і її оформленню в державу. Етнос бере свій початок на певній території, і коли він цю землю втрачає, вона продовжує для нього існувати в культурі, мові, свідомості. Тому не можна зводити територію тільки до традиційних уявлень як про частину земної поверхні під суверенітетом держави, бо це поняття багатозначне. І пізніше країни після свого утворення намагалися відмежувати свої території від інших та зберегти свою територіальну цілісність [1, с. 189].

Мета принципу територіальної цілісності – забезпечення стабільності міжнародної системи, оскільки ніщо так не дестабілізувало міжнародні відносини, як посягання на територіальну цілісність держав.

На Паризькій мирній конференції в 1919–1920 рр. з метою розвитку співробітництва, досягнення миру, збереження територіальної цілісності і безпеки між народами була створена перша міжнародна організація Ліга Націй. Згідно зі статутом Ліги Націй її засновниками вважались держави-переможці у Першій світовій війні 1914-1918 рр., а також новостворені країни Польща, Чехословаччина і Хіджаз. Інтереси українського народу в установах Ліги Націй в 1921-1924 рр. відстоювали також Українське Товариство Ліги Націй (голова Володимир Залізник, пізніше **Роман Перфецький**).

Також принцип територіальної цілісності держав затвердився з прийняттям Статуту ООН у 1945 році. Процес його розвитку продовжується. Саме найменування цього принципу остаточно не утвердилося: можна зустріти згадування як територіальної цілісності, так і територіальної недоторканності.

Заключний акт НБСЄ 1975 року містить окреме і найбільше повне формулювання принципу територіальної цілісності держав: «Держави-учасниці будуть поважати територіальну цілісність кожної з держав-учасниць. Відповідно до цього вони будуть утримуватися від будь-яких дій, не сумісних із цілями і принципами Статуту Організації Об'єднаних Націй, проти територіальної цілісності, політичної незалежності або єдності будь-якої держави-учасниці, зокрема, від будь-яких таких дій, що представляють собою застосування сили або загрозу силою. Держави-учасниці будуть рівним чином утримуватися від того, щоб перетворювати територію одна одної в об'єкт військової окупації, або інших прямих або непрямих заходів застосування сили в порушення міжнародного права або в об'єкт придбання за допомогою таких заходів або загрози їх здійснення. Ніяка окупація або придбання такого роду не буде признаватися законною» [2, с. 132].

Зміст принципу територіальної цілісності держав виходить за рамки положень про заборону використання сили або погрози силою, або перетворення території в об'єкт військової окупації, або придбання території з використанням сили або її загрози. Мова йде про будь-які дії проти територіальної цілісності або недоторканності. Наприклад, транзит будь-яких транспортних засобів через іноземну територію без дозволу територіального суверена є порушенням не тільки недоторканності

кордонів, але і недоторканності державної території, оскільки саме вона використовується для транзиту. Всі природні ресурси є складовими компонентами території держави, і якщо недоторкана територія в цілому, то недоторкані і її компоненти, тобто природні ресурси в їхньому природному вигляді. Тому їхня розробка іноземними особами або державами без дозволу територіального суверена також є порушенням територіальної недоторканності.

Значення принципу територіальної цілісності держав дуже велике з погляду стабільності в міждержавних відносинах. Його призначення – захист території держави від будь-яких зазіхань.

У свою чергу, питання території регламентуються різними нормативно-правовими актами, у тому числі національними. Насамперед, слід виділити Конституцію України 1996 року. Так, у її ст. 2 визначено, що суверенітет України поширюється на всю її територію, яка в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою. У ст. 13 підкреслюється, що земля, її надра, атмосферне повітря, води й інші природні ресурси, що знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності українського народу.

Згідно з міжнародно-правовим принципом недоторканності державних кордонів суміжні держави встановлюють певний режим взаємного кордону. Цей режим державного кордону визначається сукупністю міжнародно-правових і внутрішньодержавних норм.

Для України, наприклад, національні норми, що регулюють режим державного кордону, містяться в Законі України «Про державний кордон України» [3, с. 150].

Після закінчення Другої світової війни не всі політичні сили в Західній Європі були задоволені територіальним устроєм Старого світу. Реалізація домагань радикальних політиків про перегляд післявоєнних кордонів могла б призвести до трагічних наслідків для долі світу.

З метою усунення будь-яких правових підстав для подібних претензій у договорі між СРСР і ФРН від 12 серпня 1970 року була закріплена норма про визнання непорушності кордонів усіх держав у Європі (ст. 3). Подібна норма увійшла до тексту подальших договорів, укладених ФРН з ПНР, НДР і ЧРСР в 1970-1971 рр.

Однією з головних цілей скликання наради з безпеки і співробітництва в Європі в 1975 році у Гельсінкі було закріплення принципу непорушності кордонів. У ст. 3 Декларації принципів

Заключного акта НБСЄ від 1 серпня 1975 року проголошується: «Держави-учасниці розглядають як непорушні всі кордони одна одної, так і кордони всіх держав в Європі, тому вони утримуватимуться зараз і в майбутньому від будь-яких посягань на ці кордони. Вони відповідно утримуватимуться також від будь-яких вимог або дій, спрямованих на захоплення й узурпацію частини або всієї території будь-якої держави-учасниці».

Таким чином, 35 держав-учасниць ОБСЄ юридично визнали лінії проходження кордонів між ними і всіма державами в Європі; взяли зобов'язання не чинити будь-які замах на ці кордони; відмовилися від будь-яких територіальних претензій одна до одної.

Отже, принцип непорушності кордонів тісно пов'язаний із принципом територіальної цілісності держав. Роблячи замах на державний кордон, держава також чинить замах і на територіальну цілісність іншої держави. Тому дотримання принципу непорушності кордонів одночасно укріплюватиме і територіальну цілісність держав [4, с. 58].

Сама тема принципу територіальної цілісності є дуже актуальною на даний час особливо для України, яка зараз веде боротьбу за збереження цілісності своєї території.

Отож для того щоб зберегти територіальну цілісність України в такий складний час і цілісність на міжнародному рівні ми повинні перш за все бути єдині, не падати духом і хоч маленьким не значним впливом, але допомагати своїй країні виходити на вищий рівень на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. *Онищенко І.Г. Етно- та націоненез в Україні (Етнополітологічний аналіз). – К.: Четверта хвиля, 1997. – 270 с.*
2. *Баймуратов М.О. Міжнародне право – Х.: «Одіссей», 2002. – 672 с.*
3. *Сірант М.М. Міжнародне право: Курс лекцій. – Львів: Добра справа, 2010. – 336 с.*
4. *Тимченко Л.Д., Кононенко В.П. Міжнародне право: Підручник. – К., 2012. – 631 с.*

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Яковініч В.А.

Курсант 2-го курсу
Факультету з підготовки фахівців для
підрозділів кримінальної міліції
Львівського державного університету
внутрішніх справ

Розглянуті окремі актуальні на сьогоднішній день проблеми оплати праці в Україні. Виділені причини низької заробітної плати в Україні та визначені шляхи вирішення.

Ключові слова: *оплата праці, заробітна плата, диференціація оплати праці.*

Рассмотрены отдельные актуальные на сегодняшний день проблемы оплаты труда в Украине. Выделенные причины низкой заработной платы в Украине и определены пути решения.

Ключевые слова: *оплата труда, заработная плата, дифференциация оплаты труда.*

The several urgent problems of today wages in Ukraine. Dedicated causes of low wages in Ukraine and the ways of solving

Keywords: *salary, wages, wage differentiation.*

Здійснення будь-якого господарського процесу обов'язково пов'язане із застосуванням праці та її оплатою. Заробітна плата відіграє важливу роль в забезпеченні сталого розвитку країни, її рівень є одним із критеріїв оцінки досягнень суспільства в соціально-економічному розвитку. Саме від заробітної плати залежить можливість задоволення потреб населення, створення комфортних умов життя та всебічного розвитку особистості. Тому організація ефективної системи оплати праці є однією з найважливіших проблем ринку праці в Україні.

Оплата праці – це обов'язок роботодавця щодо виплати найманому працівникові зароблених ним коштів за виконану ним роботу (або надані послуги) відповідно до умов трудового договору. Слід відзначити, що в

реальній практиці заробітна платня – це не тільки виплати за виконану роботу. До складу заробітної платні згідно зі статтею 2 Закону України "Про оплату праці" [1] включаються виплати за виконану роботу, а також гарантії та компенсації за невідпрацьований час (наприклад, за час виконання державних обов'язків, за час простою не з вини робітника та ін.). Крім того, термін виконання робітником окремих завдань можуть не збігатися зі строками виплати заробітної плати, робітник може отримати аванс, або оплату за відпрацьований час. Законодавством передбачено два методи регулювання оплати праці. Першим методом є державне регулювання оплати праці, а другим – локальний. Регулювання і організація заробітної плати під впливом змін в економіці та виробництві піддаються безперервним змінам та уточненням. На сьогодні, у відповідності із законодавством, правове регулювання оплати праці здійснюється державним (як правило, імперативним) і договірним методами.

На сьогодні однією з найбільших соціально-економічних проблем України є низький рівень заробітної плати. Вона втратила свою компенсаційну та стимулюючу функції. Низький рівень заробітної плати та несвоєчасна її виплата призводять до зниження продуктивності праці, руйнують трудовий потенціал, сприяють розвитку тіньових процесів і відтоку кваліфікованих молодих людей за кордон.

Щоб підвищити зацікавленість персоналу до роботи потрібно встановити дієву систему бонусів та премій як річних так і кварталних, але щоб ця система реально діяла, а не формально закріплювала різні привілеї, як це часто спостерігається в більшості підприємств державної та приватної власності. Така система стимулювань праці призведе до ефективнішого та кращого виконання працівниками своїх функцій, буде спостерігатись максимальна реалізація свого інтелектуального та фізичного потенціалу працівниками.

Також актуальною є проблема диференціація оплати праці. На сьогодні в Україні в галузях, де працюють найбільш кваліфіковані працівники (освіта, охорона здоров'я тощо) середньомісячна заробітна плата значно нижче середньої зарплати по країні. За останні роки абсолютними лідерами за темпами зростання заробітної плати були не ті види діяльності та галузі, які визначають прогрес держави, а ті які пов'язані або з монопольним становищем галузі або з фінансовими структурами [3]. Така ситуація є неприйнятною для високо розвинутих

країн Європи, де «прірва» між зарплатами у різних галузях виробництва не є такою помітною як у нашій державі.

В Україні були і залишаються незадовільні співвідношення заробітної плати, а це означає, що заробітна плата не формується під впливом чинників, що визначають рівень оплати праці в світовій практиці: кількості і якості праці, результатів праці, а визначається незалежністю до певної сфери економічної діяльності. Цей факт призводить до підриву мотивації до праці.

Поряд з цим проблемою ринку праці є те, що спостерігається перерозподіл зайнятості в сторону некваліфікованої робочої сили (це спричинено тим, що фізична праця (ремонт техніки, автомобілів, будинків, будівельна справа та ін.) дає змогу людям отримати більший дохід ніж праця розумова на державних підприємствах чи установах). Чисельність працівників найпростіших професій зросла на 43% при скороченні чисельності кваліфікованих та освічених працівників. Майже 5 частина працівників зайнята на посадах, що не відповідають їхньому рівню освіти, а відповідно і рівню заробітної плати [3].

Як свідчить досвід іноземних країн, вирішенням проблеми непов'язаності заробітної плати із рівнем кваліфікації, може слугувати зміна орієнтації підприємців і менеджерів у сфері стимулювання праці з кількісних на переважно якісні показники діяльності. Тобто, пріоритет якісних показників повинна виражати перевага в оплаті розумової праці порівняно з фізичною. Так, заробітна плата працівників розумової праці в середньому перевищує заробіток робітників: у Німеччині – на 20%, Італії та Данії – на 22%, Люксембурзі – на 44%, Франції та Бельгії – на 61% [2].

Та попри всі проблеми, які виникають сьогодні в оплаті праці найважливішою проблемою залишається АТО, великі витрати на мілітаризацію призвели до скорочення зарплат, пенсій різного роду соціальних виплат. Також зовнішній борг України становить 68 млрд. доларів США, що також негативно впливає на оплату праці. Арсеній Петрович Яценюк вкотре наголошував на тому, що «в людей то і забирати нема, що – скорочення виплат заробітної плати, пенсій торкнулось кожного».

Тому сьогоднішній день у нашій країні існує велика кількість невирішених питань і протиріч у сфері оплати праці. Час диктує необхідність такої системи оплати, яка формувала б могутні стимули розвитку праці і виробництва. Тож, оптимальними шляхами вирішення

проблем оплати праці є: посилення мотивації працівників підприємств до праці, запровадити індексацію заробітної плати відповідно до збільшення цін на товари та послуги, удосконалення тарифної системи та нормування праці, активна участь держави у регулювання оплати праці, зміна орієнтації підприємців і менеджерів у сфері стимулювання праці з кількісних на якісні показники, тощо. Удосконалювання систем оплати праці, пошук нових рішень, глибоке вивчення західного досвіду, може дати нам вже в найближчому майбутньому підвищення зацікавленості працівників до високопродуктивної праці. Отже, вирішення низки проблем в оплаті праці може стати стимулом економічного підйому країни в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. *Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р.: за станом на 01.01.2015 р. // Відомості Верховної ради України. – 1995. – №17. – ст. 121*
2. *Потриваєва Н.В. Стан та проблеми застосування форм і систем оплати праці в Україні / Н.В. Потриваєва // Інноваційна економіка. – 2010. – №7. – С. 43-46*
3. *Сухорукова Т.Г. Современные подходы к управлению заработной платой на отечественных предприятиях / Т.Г. Сухорукова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 32. – С. 236-239*

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА
ПОСЯГАННЯ НА СВОБОДУ ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ
(ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ)**

Ярмол Л.В.

Навчально-науковий інститут права та психології,
Національний університет «Львівська політехніка»,
доцент кафедри теорії та філософії права
кандидат юридичних наук, доцент

Вовкович М.М.

Навчально-науковий інститут права та психології,
Національний університет «Львівська політехніка»,
студентка I курсу

Охарактеризовано право на свободу вираження поглядів, виділено його структурні елементи. Проаналізовані адміністративні правопорушення, які посягають на свободу вираження поглядів та на окремі її можливості. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення адміністративного законодавства України у сфері захисту свободи вираження поглядів та її окремих елементів.

Ключові слова: *свобода вираження поглядів, права, інформація, переконання, юридична відповідальність, адміністративно-правова відповідальність, порушення*

Yarmol L., Vovkovych M. Administrative and legal liability for violation of freedom of expression (theoretical legal aspects).

In the presented work the author has characterized the right of freedom of expression, highlighted its structure elements. Also, administrative infractions which are entrenchment on freedom of expression and on some of its rights have been analyzed. Propositions to the improvement of administrative law of Ukraine for the protection of freedom of expression have been represented.

Key words: *freedom of expression, the rights, the information, persuasion, legal liability, administrative liability, breach.*

Однією із основних можливостей людини є право на свободу вираження поглядів, що дає можливість вільно висловлювати свої думки та ідеї, відстоювати особисті переконання. Це право є основою

громадянського, демократичного суспільства, формування якого відбувається і в Україні.

Е. Тітко зазначила, що свобода вираження – це висловлення незалежних поглядів та переконань як в усній, так у письмовій формі, що є ознакою некорумпованого суспільства¹.

У Конституції України закріплено положення про те, що «кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір» (ч.1 ст. 34).

Право на свободу вираження поглядів закріплене також у Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (Рада Європи, 1950) та у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права (ООН, 1966), котрі згідно ст. 9 Конституції України є частиною національного законодавства України.

У ст. 10 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод зазначено, що «кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств».

У Міжнародному пакті про громадянські та політичні права проголошено, що «кожна людина має право безперешкодно дотримуватися своїх поглядів. Кожна людина має право на вільне вираження свого погляду; це право включає свободу шукати, одержувати і поширювати будь-яку інформацію та ідеї, незалежно від державних кордонів, усно, письмово чи за допомогою друку або художніх форм вираження чи іншими способами на свій вибір» (ст. 19).

Виділяють такі структурні елементи права на свободу вираження поглядів: вільно виражати свої погляди, вільно збирати інформацію, вільно зберігати інформацію, використовувати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір, поширювати інформацію усно, письмово, або в інший спосіб².

¹ Тітко Е.В. Стандарти та розуміння права на свободу вираження поглядів на теренах України / Е.В. Тітко // Часопис Київського університету права. – 2011. - №14. – С. 393-397.

² Ярмол Л.В. Юридичний механізм забезпечення свободи вираження поглядів: загальнотеоретичні положення / Л.В.Ярмол // Митна справа. – 2012. - №2(80), частина 2, книга 1. – С. 344-352.

Як і будь-яке інше право людини, свобода вираження поглядів потребує встановлення юридичних засобів реалізації, охорони та захисту, які становлять юридичний механізм його забезпечення. Серед юридичних гарантій забезпечення права на свободу вираження поглядів виокремлюють і адміністративно-правові.

Окремі питання теоретико-правових аспектів вираження поглядів і встановлення юридичної відповідальності, зокрема, й адміністративної за посягання на неї, в Україні та на міжнародному рівні досліджували українські та зарубіжні науковці. Різні напрями цієї проблематики проаналізовано у працях Бредлі Е., Верпо М., Виноградової Н.В., Дженіс М., Жуковської О., Захарова Є., Іваненка В., Кей Р., Кравченко С., Кравчука О., Кушакової-Костицької Н., Кушніренко О.Г., Лутковської В., Маковей М., Нестеренко О., Постульги В., Тітко Е., Шевчука С., Чефранової Є., Яблонівської Н. та інших.

У законодавстві України немає прямої вказівки, де зазначена адміністративна відповідальність за посягання саме на свободу вираження поглядів. Однак у чинному Кодексі України про адміністративні правопорушення (1984 р.) (далі за текстом – КУпАП) передбачені конкретні види адміністративних проступків, які посягають на окремі можливості свободи вираження поглядів (наприклад, на права отримувати, поширювати, використовувати, зберігати інформацію). Наведемо їх приклади.

Так, адміністративна відповідальність настає за «виготовлення, випуск або розповсюдження продукції друкованого засобу масової інформації після припинення діяльності цього друкованого засобу масової інформації, а так само за ухилення від перереєстрації друкованого засобу масової інформації у передбачених законом випадках, чи від повідомлення реєструючому органу про зміну виду видання, юридичної адреси засновника (співзасновників), місцезнаходження редакції» (ст.186-6 КУпАП).

Засновник (співзасновники) має право припинити випуск друкованого засобу масової інформації у випадках і порядку, передбачених установчим договором або статутом редакції чи іншим договором, укладеним між засновником (співзасновниками) і редакцією. Суд припиняє випуск такого видання у разі поширення відомостей, розголошення яких забороняється ст. 46 Закону України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. (в редакції Закону від 13 січня 2011 р.), а саме, коли були заклики до захоплення влади, насильницької

зміни конституційного ладу або територіальної цілісності України; пропаганди війни, насильства та жорстокості; розпалювання расової, національної, релігійної ворожнечі; розповсюдження порнографії, а також з метою вчинення терористичних актів та інших кримінально караних діянь; або ліквідації юридичної особи, яка є засновником видання.

Також у КУпАП передбачена адміністративна відповідальність і за такі правопорушення:

- умисне поширення неправдивих або неточних відомостей, які можуть завдати шкоди діловій репутації або майновим інтересам підприємця (ст. 164-3);
- ненадання інформації для ведення колективних переговорів і здійснення контролю за виконанням колективних договорів, угод (ст. 41-3);
- порушення державної таємниці (ст. 212-2);
- не оприлюднення інформації, обов'язкове оприлюднення якої передбачено законами України «Про доступ до публічної інформації» (2011 р.), «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років» (2015р.) та «Про засади запобігання і протидії корупції» (2011 р.) (ч. 1 ст. 212-3);
- порушення Закону України "Про доступ до публічної інформації", а саме: необґрунтоване віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, ненадання відповіді на запит на інформацію, ненадання інформації, неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання недостовірної інформації (ч. 2 ст. 212-3);
- обмеження доступу до інформації або віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, якщо це прямо заборонено законом (ч. 4 ст. 212-3);
- неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у відповідь на адвокатський запит, запит кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, її палати або члена відповідно до Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" (2012 р.) (ч. 5 ст. 212-3);

- ненадання доступу до судового рішення або матеріалів справи за заявою особи, а також інше порушення Закону України "Про доступ до судових рішень" (2005 р.) (ч. 6 ст. 212-3);
- незаконна відмова у прийнятті та розгляді звернення, інше порушення Закону України "Про звернення громадян" (1996 р.) (ч. 6 ст. 212-3);
- порушення порядку або строків подання інформації про дітей-сиріт і дітей, які залишилися без опіки (піклування) батьків (ст.184-2);
- порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень (ст.186-3).

Також юридичній практиці відомі випадки, коли за вираження свободи поглядів у різних формах, особи притягуються до юридичної відповідальності за порушення громадського порядку. Наприклад, у Донецьку в 2013 році було складено адміністративний протокол за ст. 173 КУпАП (дрібне хуліганство) за наявність червоно-чорного прапора на футбольному матчі³. На наш погляд, у даній ситуації було неправомірно обмежено право на свободу вираження поглядів, гарантоване ст. 34 Конституції України Згідно ч. 3. ст. 34 Конституції України передбачено, що здійснення, зокрема і свободи вираження поглядів, «може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя». Сам факт наявності червоно-чорного прапора на футбольному матчі не є підставою для обмеження свободи вираження поглядів і притягнення осіб до адміністративної відповідальності.

Враховуючи важливість, цінність свободи вираження поглядів для суспільства, вважаємо за необхідне у КУпАП виокремити окремий розділ, який буде присвячений адміністративним правопорушенням за посягання на розглядувану свободу та на її окремі елементи, зокрема.

³ На донецькому стадіоні затримали харків'янина з червоно-чорним прапором. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/sport/850670-na-donetskomu-stadioni-zatrimali-harkivyanina-z-chervono-chornim-praporom.html>

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *На донецькому стадіоні затримали харків'янина з червоночорним прапором. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/sport/850670-na-donetskomu-stadioni-zatrimali-harkivyanina-z-chervono-chornim-praporom.html>*
2. *Тітко Е.В. Стандарти та розуміння права на свободу вираження поглядів на теренах України / Е.В. Тітко // Часопис Київського університету права. – 2011. - №14. – С. 393-397.*
3. *Ярмол Л.В. Юридичний механізм забезпечення свободи вираження поглядів: загальнотеоретичні положення / Л.В.Ярмол // Митна справа. – 2012. - №2(80), частина 2, книга 1. – с. 344-352.*

ЗМІСТ

Про SoHu-2015		5
Перелік авторів та матеріалів		6
JAKUBIK MARIUSZ	THE MAXIMUM SCOPE OF THE ADVERSARIAL SYSTEM IN THE CRIMINAL TRIAL – A FUNDAMENTAL REFORM OF THE POLISH LAW OF CRIMINAL PROCEEDINGS	12
JANACZEK KATARZYNA	SOCIAL RIGHTS OF EMPLOYEES IN THE POLISH LABOUR CODE	19
JANUŠAUSKAS ANTANAS, KAIRIENĖ INGRIDA	POTENTIAL THREATS TO LITHUANIA NATIONAL SECURITY	25
HNETSKO ZORYANA	ENVIRONMENTAL SUSTAINABILITY IN ARCHITECTURE, INTERIOR DESIGN AND PRODUCT DEVELOPMENT: APPRAISAL AND ARTICULATION OF EMERGING TRENDS	29
KOSTECKI DAWID	THE EVOLUTIONARY NATURE OF THE STATE OF LAW. OUTLINE OF ISSUES	36
KRUPA BARBARA	ЭМОЦИЯ ОКОНЧАТЕЛЬНЫЕ РЕШЕНИЯ ВЫДАННЫХ НА ПОДСТАВИ ДЕКРЕТА	42
MARUSZCZAK MAREK	THE IMAGE OF CONTEMPORARY RUSSIA IN GRAPHIC INTERNET MEMES	66
MIECZKOWSKI ROBERT	MIĘDZY POLITYKĄ A HISTORIĄ KONCEPCJA FEDERACYJNA A POWSTANIE STYCZNIOWE (1863)	73
MIECZKOWSKI ROBERT	RECENT CONCEPTIONS ABOUT EASTERN EUROPE HISTORICAL PECULIARITIES AND THEIR EAST EUROPEAN ANTECEDENTS	80
OLEJNIK ROMAN MARCIN	NIE ZABIJAJ. BEZPIECZEŃSTWO I HIGIENY PRACY, WEDŁUG KATECHIZMU KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO 1992	88

OZCOBANLAR MEHMET ALI	THE INTEGRATION OF IMMIGRANTS, THE IMPACT OF MIGRATION ON WELFARE SYSTEM AND CULTURE IN GREECE AND TURKEY	95
PIŚNIAK MONIKA	PROBLEM PODEJMOWANIA DECYZJI W ASPEKCIE FILOZOFICZNYM	103
PLOCH ALDONA JOANNA	THE PRINCIPLE OF RESPECT FOR HUMAN RIGHTS IN THE CHARTER OF THE UNITED NATIONS	109
RZYMKOWSKA EWA	THE DOCTRINE OF THE WARSAW POSITIVISM IN POLAND	124
SAKOWICZ KACPER KRZYSZTOF	ZMIANA KONCEPCJI NAUKI I ZAGROŻENIE IDEOLOGIZACJĄ	131
SZCZYPIŃSKI ŁUKASZ	DESKRYPCJA PRZEMYSŁU SPOŻYWCZEGO W KONTEKŚCIE PRZETWÓRSTWA PRZEMYSŁOWEGO	138
TOMALA MAGDALENA	WPLYW GLOBALIZACJI NA ROZWÓJ MIĘDZYNARODOWYCH STOSUNKÓW GOSPODARCZYCH	143
WYSOCKA JOANNA	EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA KARNEGO W ZAKRESIE POLSKO – UKRAIŃSKIEJ PRZESTĘPCZOŚCI ZORGANIZOWANEJ NA PRZYKŁADZIE PRZEMYTU WYROBÓW TYTONIOWYCH	153
ŻEMEJDA – ZYBURA MARZENA	TESTAMENT - A LEGAL ACTION? CONTRIBUTION TO THE DISCUSSION ON THE ESSENCE	161
ŻYLIŃSKA JUSTYNA	NORMATIVE WITNESS PROTECTION IN POLISH CRIMINAL LAW	168
ГОДЖАТЮРК НЕРМАН	КУЛЬТ ХЫЗЫРА В НАРОДНЫХ ЭПОСАХ ТЮРКСКИХ НАРОДОВ	178
ДЕМКІВ Р.Я.	СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ОМБУДСМАНА ТА ЙОГО МІСЦЕ В МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ	183

ПРАВ ЛЮДИНИ

ЄВХУТИЧ І.М.	МОРАЛЬ І ПРАВО: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ	186
ЙОСИФОВИЧ Д.І.,	ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ	192
ЙОСИФОВИЧ Н.-Л. Д.	«АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС»	
КОСТОВСЬКА К.М.	ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАКОННОСТІ У СФЕРІ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ	196
СУКМАНОВСЬКА Л.М., ГУРКОВСЬКА К.А.	ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФІЛАКТИКИ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ДІЙ В СІМ'Ї	200
ТИМЧИШИН Т.М.	ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЕВАКУАЦІЇ, ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПРОВЕДЕННЯ	203
ФАРАДЖЕВА ФИДАН ФАРИД КЫЗЫ	CULTURE "HIDING FACE" IN THE MUSLIM SPACE	207
ХАТНЮК Ю.А.	ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕДУРИ ВИДАННЯ АКТІВ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ	214
ЮХИМЧУК О.О.	ПРИНЦИП ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ	218
ЯКОВІНІЧ В.А.	ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	222
ЯРМОЛ Л.В., ВОВКОВИЧ М.М.	АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОСЯГАННЯ НА СВОБОДУ ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ (ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ)	226

LAW CRAFT

DOSTĘPNOŚĆ
DOBRYCH
DECYZJI

Z Kancelarią doradczą-prawną Law Craft

otrzymacie więcej niż usługi prawne. Oferujemy kompleksową analizę potrzeb oraz indywidualne podejście w rozwiązywaniu problemów, aby nasi Klienci mogli zmaksymalizować efekty ekonomiczne.

Naszym celem jest tworzenie wartości dodanej dla Pańskiej firmy i ulepszenia jakości Pańskiego życia.

Kancelaria Law Craft oferuje szeroki zakres usług prawnych oraz doradczych dla osób jak instytucjonalnych, tak również i prywatnych.

Ekipa Law Craft nieustannie analizuje obecne trendy w polu prawnym i biznesotoczeniu Ukrainy, co pozwala świadczyć usługi o najwyższej jakości.

Priorytetem dla nas jest reputacja Law Craft, dla czego wyraźnie przestrzegamy międzynarodowych standardów etyki biznesu i szanujemy prywatność naszych klientów.

Mówimy i piszemy po POLSKU!

Wybrane praktyki:

- ✓ Doradztwo biznesowe i wsparcie prawne producentów oraz pośredników branży żywnościowej i przemysłu lekkiego (FMCG)
- ✓ Prawo korporacyjne / Wspieranie działalności inwestycyjnej
- ✓ Nieruchomości i budownictwo
- ✓ Pytania migracyjne
- ✓ Rozstrzyganie sporów, mediacje / Reprezentacja w sądach
- ✓ Własność intelektualna

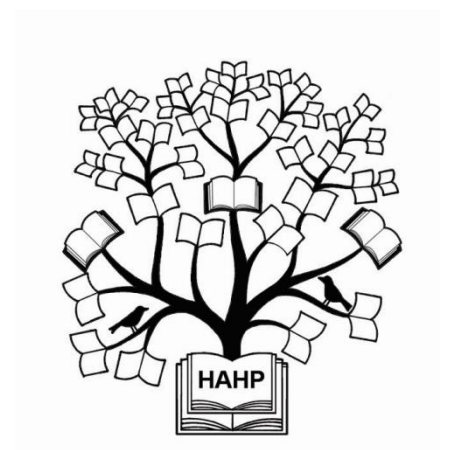
Adres faktyczny: Ukraina, 79005, m. Lwów, ul. Zelena 28

Adres pocztowy: Ukraina, 79017, m. Lwów, a/s 147

Tel. +380 50 377-88-26

E-mail: info@lawcraft.com.ua

<http://lawcraft.com.ua/?lang=pl>

НАУКОВЕ ВИДАННЯ «НАУКОВІ ВИКЛИКИ»

V МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ВИКЛИКИ 2015 РОКУ

*Матеріали доповідей учасників
науково-практичної конференції
(09 червня 2015 року)*

Упорядники:
Віталій Надашкевич
Ігор Гомзяк
Дмитро Гураль
Андрій Литвин

ТОМ I

Матеріали публікуються в авторській редакції.
Комп'ютерна верстка НАНР

Друк
ФОП Литвин А.

Здано в роботу 19.06.2015р.
Підписано до друку 22.06.2015 р.
Формат А5, Папір офсетний
Тираж 100 примірників. Зам № 032/01
Національна академія наукового розвитку
Україна, 79049, м. Львів, пл. Ринок 35
nanr@zorepad.org.ua